

VISOS DIENOS MOKYKLA: MODELIAI IR ĮGYVENDINIMO PRIELAUDOS

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Jolita Dudaitė, Valdonė Indrašienė, Violeta Jegelevičienė,
Brigita Kairienė, Odeta Merfeldaitė, Daiva Penkauskienė,
Jolanta Pivorienė, Romas Prakapas, Asta Railienė

VISOS DIENOS MOKYKLA: MODELIAI IR
ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS

MOKSLO STUDIJA

2019
VILNIUS

Recenzavo:

Prof. dr. Ilona Klanienė, Klaipėdos universitetas

Dr. Ieva Kuginytė-Arlauskienė, Vakarų Norvegijos taikomųjų mokslų universitetas

Dr. Asta Balkutė, Mykolo Romerio universitetas

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-9955-19-966-3 (internete)
ISBN 978-9955-19-977-9 (spausdintas)

© Jolita Dudaitė, Valdonė Indrašienė,
Violeta Jegelevičienė, Brigita Kairienė,
Odeta Merfeldaitė, Daiva Penkauskienė,
Jolanta Pivorienė, Romas Prakapas,
Asta Railienė, 2019
© Mykolo Romerio universitetas, 2019

Turinys

LENTELIŲ SĄRAŠAS	5
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	7
SANTRAUKA	10
SUMMARY	24
IŽANGA.....	36
1. VISOS DIENOS MOKYKLOS MODELIŲ ĮGYVENDINIMO PATIRTIS UŽSIENIO ŠALYSE IR LIETUVOJE	48
1.1. Visos dienos mokyklos samprata	48
1.2. Visos dienos mokyklos modelių įgyvendinimo patirtis: ES šalių atvejai	56
1.2.1. Visos dienos mokykla Anglijoje	57
1.2.2. Visos dienos mokykla Graikijoje	63
1.2.3. Visos dienos mokykla Portugalijoje	74
1.2.4. Visos dienos mokykla Suomijoje	82
1.2.5. Visos dienos mokykla Vokietijoje	90
1.2.6. Visos dienos mokykla Kipre	110
1.3. Esamos visos dienos mokyklos praktikos Lietuvoje	118
1.4. Visos dienos mokyklos įgyvendinimo patirčių užsienio šalyse ir Lietuvoje apibendrinimas.....	148
2. VISOS DIENOS MOKYKLOS PASLAUGŲ POREIKIO LIETUVOJE TYRIMAS	150
2.1. Teisinės prielaidos visos dienos mokyklai sukurti	150
2.2. Visos dienos mokyklos poreikio analizė: internetinių puslapių publikacijų analizė.....	197
2.2.1. Internetinių puslapių publikacijų analizės tyrimo dizainas.....	197
2.2.2. Internetinių puslapių publikacijų analizės tyrimo ribotumai.....	201
2.2.3. Internetinių puslapių publikacijų analizės tyrimo duomenų analizė ir interpretacija	201
2.3. Švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų visos dienos mokykloje poreikis	210
2.3.1. Tėvų apklausos metodologinis pagrindimas	211
2.3.2. Tyrimo dalyvių charakteristikos.....	219
2.3.3. Visos dienos mokyklos samprata	222
2.3.4. Visos dienos mokyklos teikiamos paslaugos	240
2.4. Tyrimo dalyvių pastabos apie visos dienos mokyklos idėją.....	270

2.4.1. Pozityvūs atsiliepimai apie visos dienos mokyklos idėją	270
2.4.2. Abejoniš ir kritinės pastabos visos dienos mokyklos idėjai	271
2.4.3. Pasiūlymai visos dienos mokyklos veiklos organizavimui	272
2.5. Visos dienos mokyklos paslaugų poreikio analizės apibendrinimas ..	275
3. VISOS DIENOS MOKYKLOS ORGANIZAVIMO MODELIAVIMAS ...	277
3.1. Visos dienos mokyklos prielaidos ir kontekstas	277
3.2. Visos dienos mokyklos charakteristika	283
3.3. Visos dienos mokyklos modeliavimo bendrieji principai ir eiga	285
3.4. Visos dienos mokyklos valdymo struktūra	288
3.5. Visos dienos mokyklos organizavimo modelių aprašas	291
3.5.1. Pailgintos dienos modelis	291
3.5.2. Integruotos dienos modelis	296
3.6. Visos dienos mokyklos finansavimas	303
3.7. Visos dienos mokyklos organizavimo modeliavimo apibendrinimas	306
4. PRAKTINIAI VISOS DIENOS MOKYKLOS MODELIŲ ĮGYVENDINIMO ASPEKTAI: SUTELKTŲ GRUPIŲ DISKUSIJŲ REZULTATAI	308
4.1. Sutelktų grupių diskusijų organizavimas ir vykdymas	308
4.2. Sutelktų grupių diskusijų duomenų analizė	310
IŠVADOS	322
REKOMENDACIJOS	325
LITERATŪROS SĄRAŠAS	326
PRIEDAI	347

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė.	Visos dienos mokyklos Graikijoje tipinė dienotvarkė.....	67
2 lentelė.	Papildomi užsiėmimai ir jų trukmė Graikijos visos dienos mokykloje	68
3 lentelė.	Visos dienos mokyklos (PETI) įgyvendinimo charakteristikos	77
4 lentelė.	Veiklų tvarkaraštis 1–6 klasėse: Lappeenranta mokyklos atvejis.....	88
5 lentelė.	Užsiėmimų laikas ir veikla.....	112
6 lentelė.	Visos dienos mokyklos tikslas ES šalyse.....	114
7 lentelė.	Visos dienos mokyklos tikslinė grupė ir paslaugos ES šalyse.....	115
8 lentelė.	Visos dienos mokyklos privalumai	116
9 lentelė.	Mokyklos pailgintos grupės dienotvarkės pavyzdys.....	121
10 lentelė.	Mokyklos pailgintos grupės dienotvarkės pavyzdys.....	121
11 lentelė.	Jonavos pradinės mokyklos metinio pailgintos grupės plano fragmentas	122
12 lentelė.	Šiaulių Salduvės progimnazijos Užimtumo centro 2017 m. rugpjūčio mėn. savaitės darbotvarkė	124
13 lentelė.	VšĮ „100 zuikių“ dienotvarkės aprašas	125
14 lentelė.	Vilniaus humanistinės mokyklos dienotvarkė	141
15 lentelė.	Melkio pradinės mokyklos dienotvarkė	145
16 lentelė.	Publicistinių straipsnių tematika	202
17 lentelė.	Visos dienos mokyklos poreikis.....	205
18 lentelė.	Visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo iššūkiai/rizikos	209
19 lentelė.	Klausimyno tėvams struktūra	211
20 lentelė.	Klausimų blokų Cronbacho reikšmės pilotiniam ir pagrindiniam tyrimui.....	213
21 lentelė.	Gyventojų skaičius, imties svoriai ir imties dydžiai.....	218
22 lentelė.	Respondentų vaikų lankomų mokyklų tipai	222
23 lentelė.	Įstaigos ir organizacijos, galinčios prisidėti realizuojant visos dienos mokyklą (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu, ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų).....	231
24 lentelė.	Visos dienos mokyklos poilsio erdvių svarba (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu, ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų).....	234
25 lentelė.	Papildomų pamokų/būrelių svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)	244
26 lentelė.	Kultūrinių ugdymo paslaugų svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)	250
27 lentelė.	Socialinių ir socioedukacinių paslaugų svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)	253

28 lentelė.	Sveikos gyvensenos paslaugų svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)	258
29 lentelė.	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis/prieinamumas Šiaulių regione	262
30 lentelė.	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis/prieinamumas Vilniaus regione.....	262
31 lentelė.	Paslaugų specifinių grupių mokiniams svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)	267
32 lentelė.	Tėvų pasiūlymai visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimui	273
33 lentelė.	Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio I-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys IV klasei	292
34 lentelė.	Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio I-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys VI klasei	293
35 lentelė.	Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio II-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys IV klasei	295
36 lentelė.	Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio II-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys VI klasei	295
37 lentelė.	Visos dienos mokyklos, pasirinkusios integruotos dienos modelio sveikatinimo ugdymo kryptį, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys II klasei.....	299
38 lentelė.	Specialistų vienos valandos kaina	304
39 lentelė.	10-ies klasių, dirbančių visą darbo dieną, išlaidų pavyzdys.....	305
40 lentelė.	Nacionalinis lygmuo	312
41 lentelė.	Savivaldybės lygmuo	317
42 lentelė.	Institucinis lygmuo.....	319

PAVEIKSLŲ SARAŠAS

1 pav.	Tyrimo loginė schema.....	40
2 pav.	Kauno Simono Daukanto progimnazijos mokinių laisvalaikio užimtumo klubo „Dictum factum“ veiklos modelis	128
3 pav.	Šiaurės licėjaus savaitės tvarkaraščio modelis	134
4 pav.	Obuolio pradinės mokyklos ugdymo proceso struktūros schema	139
5 pav.	Internetinių portalų populiarumas (2017 m.).....	200
6 pav.	Internetinių portalų publicistinių straipsnių tematika.....	203
7 pav.	Kategorijos „Visos dienos mokyklos poreikio“ detalizavimas.....	204
8 pav.	Kategorijos „Visos dienos mokyklos iššūkiai/rizikos“ detalizavimas.....	208
9 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės tipą.....	219
10 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	220
11 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal pajamas vienam šeimos nariui per mėnesį (proc.)	220
12 pav.	Visos dienos mokyklos poreikis pagal gyvenamąją vietovę (proc.)	224
13 pav.	Visos dienos mokyklos poreikis pagal išsilavinimą (proc.)	225
14 pav.	Visos dienos mokyklos modelio prioritetai (proc.)	226
15 pav.	Visos dienos mokyklos modelio prioritetai pagal tai, kokią mokyklą – valstybinę ar privačią – lanko respondentų vaikai (proc.)	227
16 pav.	Visos dienos mokyklos modelių prioritetai pagal gyvenamąją vietovę (proc.).....	228
17 pav.	Visos dienos mokyklos modelių prioritetai pagal išsilavinimą (proc.).....	228
18 pav.	Įstaigos ir organizacijos, galinčios prisidėti realizuojant visos dienos mokyklą (proc.).....	230
19 pav.	Visos dienos mokyklos poilsio erdvių svarba (proc.).....	232
20 pav.	Visos dienos mokyklos tikslinės grupės (proc.).....	235
21 pav.	Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal gyvenamąją vietą (proc.).....	236
22 pav.	Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal tai, kokią mokyklą – valstybinę ar privačią – lanko respondentų vaikai (proc.).....	236
23 pav.	Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal tai, ar respondentų vaikai mokosi ar nesimoko visos dienos mokykloje (proc.)	237
24 pav.	Visos dienos mokyklos pasirinkimo pobūdis pagal ugdymo koncentrus (proc.).....	237
25 pav.	Visos dienos mokyklos darbo pradžia pagal tėvų gyvenamąją vietovę (proc.).....	238
26 pav.	Visos dienos mokyklos darbo pabaiga pagal tėvų gyvenamąją vietovę (proc.).....	239
27 pav.	Tėvų įsitraukimas į visos dienos mokyklos finansavimą (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)	240

28 pav.	Papildomų pamokų/būrelių poreikis, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)	243
29 pav.	Tėvų nuomonė, kokias galimybes turi užtikrinti visos dienos mokykla (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)	245
30 pav.	Ugdymo proceso būdų variantai (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu).....	246
31 pav.	Visos dienos mokykloje teikiamos kultūrinio ugdymo paslaugos, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)	249
32 pav.	Visos dienos mokykloje teikiamos socialinės, socioedukacinės paslaugos, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu).....	252
33 pav.	Visos dienos mokykloje teikiamos sveikos gyvensenos paslaugos, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)	256
34 pav.	Visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos specifinių grupių mokiniams, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu).....	265
35 pav.	Visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos mokinių tėvams, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)	269
36 pav.	Visos dienos mokyklos organizavimo ir finansavimo modelio kūrimo eiga	287
37 pav.	Visos dienos mokyklos valdymo struktūra	288
38 pav.	Pailgintos dienos modelis, I-oji alternatyva	291
39 pav.	Pailgintos dienos modelis, II-oji alternatyva.....	294
40 pav.	Visos dienos mokyklos integruotos dienos modelis.....	297
41 pav.	Tyrimo loginis planas.....	308
42 pav.	Diskusijos turinys (temos).....	309
43 pav.	Teksto analizės etapai	310
44 pav.	Kategorijos ir subkategorijos	311

PADĖKA

Mokslo studijos autorių kolektyvas nuoširdžiai dėkoja **dr. Audronei Žentelytei** už pagalbą renkant, analizuojant ir interpretuojant šaltinius vokiečių kalba, **Simonai Plienaitytei-Mikaliūnienei** už pagalbą renkant, analizuojant ir interpretuojant šaltinius suomių kalba, **Raimondai Jarienei** ir **Odetai Šapelytei** už bendradarbiavimą analizuojant visos dienos mokyklos praktikas Lietuvoje.

Taip pat dėkojame mokslo studijos recenzentams – **prof. dr. Ilonai Klanienei**, **dr. Astai Balkutei** ir **dr. Ievai Kuginytei-Arlauskienei** – už mokslines išvalgas.

Autorių kolektyvas

SANTRAUKA

Visuomenės transformacijų ir globalizacijos procesų įtakoje¹ natūraliai keičiasi pagrindinės švietimo politikos trajektorijos. Kaip pažymi G. Steiner-Khamsi², pastaruosius du dešimtmečius intensyviai plėtojamos švietimo sistemų reformos, kuriomis siekiama įgyvendinti gerovės valstybių nuostatas.

Gerovės valstybės pagrindinis vystymosi principas – ėjimas nuo socialinės apsaugos iki socialinio skatinimo sistemos, kurios pagrindas yra teisė į švietimą³. Vis dėlto visuotinės gerovės idėja vis labiau veikiama glaudžių ryšių tarp švietimo politikos ir į rinką orientuotos bei globalizuotos ekonomikos⁴. Šiuolaikinėse visuomenėse tūkstančiai vaikų ir paauglių kiekvieną dieną po pamokų leidžia laiką be suaugusiųjų priežiūros. Dėl užimtumo modelių ir šeimos struktūros pokyčių daugelis tėvų nesugeba užtikrinti savo vaikų užimtumo ir priežiūros po mokyklos⁵. Mokslininkų teigimu, ypač tokioje situacijoje nukenčia vaikai iš išsiskyrusių, vienišų tėvų, daug dirbančių šeimų⁶. JAV atlikti moksliniai tyrimai⁷ rodo, jog popamokinis laikas yra siejamas su vaikų ir paauglių patiriamomis emocinėmis ir elgesio problemomis, taip pat su nusikalstamu elgesiu ir narkotikų vartojimu.

Pastaruoju dešimtmečiu, siekiant užtikrinti vaiko gerovę, vienodas akademinės sėkmės galimybes bei mažinti socialinę atskirtį, Europos Sąjungos

- 1 Melnikas, B. (2002). *Transformacijos: visuomenės pokyčiai, naujas tūkstantmetis, valdymas ir savireguliacija, Rytų ir Vidurio Europa*. Vilnius: Vaga.
- 2 Steiner-Khamsi, G. (2012). Understanding Policy Borrowing and Lending Building Comparative Policy Studies. In G. Steiner-Khamsi, & F. Waldow (Eds.), *World Yearbook of Education 2012: Policy Borrowing and Lending in Education* (pp. 3–17). London and New York: Routledge.
- 3 Bolívar, A. (2012). Justicia Social y Equidad Escolar: Una Revisión Actual. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 1 (1), 9–45.
- 4 Pöder, K., Kerem, K., & Lauri, T. (2013). Efficiency and Equity within European Education Systems and School Choice Policy: Bridging Qualitative and Quantitative Approaches. *Journal of School Choice*, 7 (1), 1–36.
- 5 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.
- 6 Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242.
- 7 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.

šalyse buvo įgyvendintos politinės priemonės, kurių dėka buvo realizuota visą dieną dirbančios mokyklos koncepcija⁸. Taip pat pažymėtina, jog kai kuriose šalyse (pvz., Vokietijoje, Graikijoje, Suomijoje, Slovakijoje, Anglijoje, Portugalijoje) visos dienos mokyklos modelių ar jų tam tikrų apraishų realizavimas jau yra įvertinti moksliniais tyrimais⁹.

C. B. Geppert, S. Hofmann ir T. Hopmann¹⁰ teigimu, visos dienos mokymas(sis) laikytinas būtinu reagavimu į socialinius ir visuomeninius bei struktūrinius šeimos pokyčius, socialinę nelygybę ir nelygias švietimo galimybes užtikrinant vaiko gerovę. Švietimo politikų visos dienos mokyklos koncepcija įvardintina kaip vaikui patraukli priemonė, užtikrinanti lygias teises į švietimą ir pagalbą.

Visos dienos mokyklos institucionalizavimas nėra naujas švietimo reiškinys¹¹. Kaip pažymi graikų mokslininkai I. Thoidis ir N. Chaniotakis, daugelis šalių (pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Ispanija, Olandija, Bel-

-
- 8 Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35. doi: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-11.2.1488>; Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242. doi: <https://doi.org/10.2304/eerj.2008.7.2.232>; Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/14649365.2011.542482>; Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf. Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>.
- 9 Pavyzdžiui, Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35; Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242; Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf. Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>; Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. ir pan.
- 10 Geppert, C. B., Hofmann, S., & Hopmann, T. (2012). Policy Reform Efforts and Equal Opportunity: an Evidence-based Link? An Analysis of Current Sector Reforms in the Austrian School System. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 2 (2), 9–29.
- 11 Coelen, T. (2004). "Full-time" Education Systems in the Knowledge-Society. *International Comparison of the Cooperation between Schools and Out-Of-School Educational Agencies. Paper presented at the European Conference on Educational Research, 17–20 September 2003, Hamburg*. Prieiga per internetą: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003521.htm>

gija, Vokietija, Italija, Danija, Portugalija, Graikija ir Kipras) turi didesnę ar mažesnę visos dienos mokyklos koncepcijos įgyvendinimo patirtį¹².

Akivaizdu, kad visos dienos mokyklos modelis yra paplitęs Vakarų ir Rytų Europoje, tačiau jo įgyvendinimas yra įvairus, apimantis skirtingus visos dienos mokyklos tipus, ugdymosi formas ir pan. Tarptautiniu mastu galima aptikti nevienodus visos dienos mokyklos apibrėžimus (pavyzdžiui, *longer school day* [angl. k.], *ολοήμερο* [*olonmero*, gr. k.], *Programa Escola a Tempo Inteiro* [portug. k.], *joustava koulupäivä* arba *eheyetty koulupäivä* [suom. k.], *Ganztagsschule* [vok. k.], *szkoła dzienna* [lenk. k.] ir pan.). Tai yra nulemta visos dienos mokyklos sampratos, poreikio bei organizavimo skirtumų ir tarp šalių, ir tarp tos pačios šalies mokyklų. Taip pat įtakos turi šalių socialiniai-ekonominiai ir kultūriniai ypatumai, ugdymo tradicijos. Dažniausiai visos dienos mokykla suvokiama kaip įprasta mokykla, kurios diena trunka ilgiau nei iki pietų, kurioje išplečiamas ugdymo turinys ir organizuojamos papildomos veiklos, glaudžiai susijusios su pirmos dienos pusėje analizuojamomis temomis; aktualizuojami pedagoginiai ir socialiniai mokinių poreikiai.

Vienas svarbus daugumai šalių bendras bruožas – tai ilgos valandos, kurias mokiniai praleidžia mokykloje. Tačiau Europos šalių „Eurydice“ leidiniuose tikslus valandų skaičius per savaitę, leidžiantis mokyklą apibūdinti kaip visos dienos mokyklą, nėra aiškiai apibrėžtas.

Švietimo prieinamumas, ugdymosi kokybės užtikrinimas ir lygios galimybės siekti asmeninės mokymosi sėkmės yra bemaž visuose svarbiausiuosiuose šalies strateginiuose dokumentuose įrašyti siekiai. Svarbu pastebėti, kad švietimo prieinamumas, ugdymosi kokybės užtikrinimas ir lygios galimybės siekti asmeninės mokymosi sėkmės įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją yra ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės programinis siekis. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. programa¹³ numato ypatingą dėmesį skirti mokyklų įvairovei ir platesniam prieinamumui – kad mokykla būtų ne tik mokymosi vieta, bet ir kultūros židinys, kuriame būtų puoselėjamos vertybės, ugdoma brandi ir socialiai atsakinga asmenybė. Mokykla yra laikoma vieta, kurioje buriasi bendruomenė ir kolegialiai spren-

12 Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece”*, 4 (1), 137–149.

13 Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa (2016). TAR, 28737.

džia aktualias vaikų ugdymo bei bendrąsias švietimo problemas¹⁴. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija¹⁵ formuluoja užduotį užtikrinti švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį bei suteikiant palankiausias galimybes individualiems gebėjimams skleistis ir tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius; taip pat teikti veiksmingą pedagoginę ir psichologinę pagalbą mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų.

Mokslinė problema ir tyrimo objektas. Minėtos teorinės išvalgos ir atlikti daugelyje šalių moksliniai tyrimai bei Lietuvoje parengti strateginiai dokumentai kuria solidų pagrindą visos dienos mokyklos idėjai įgyvendinti. Mokyklai, kurioje perspintų formalusis ir neformalusis švietimas, kurioje būtų pasirūpinta individualia besimokančiojo pažanga ir ugdymosi poreikiais, emocine, fizine sveikata bei saugumu, kurioje vietą rastų visi bendruomenės nariai. Nepaisant palankių oficialių nuostatų, kyla klausimų, kokios yra realios galimybės tokiai mokyklai sukurti: ar pakanka teisinio reglamentavimo aprėpti turinio ir formų įvairovę, ar turime praktinės patirties, nuo kurios būtų galima atsispirti, ar tokią idėją palaikytų tėvai, koks realus tokios mokyklos poreikis ir pan. Galiausiai, siekiant realizuoti visos dienos mokyklą Lietuvoje, būtina išsiaiškinti suinteresuotų grupių poreikius tokios mokyklos idėjai plėtoti Lietuvoje, nacionalinę ir tarptautinę patirtį įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją bei nacionalinę teisinę reglamentavimą, teisinės prielaidas visos dienos mokyklos įgyvendinimui. Tyrimo objektas – poreikis ir galimybės visos dienos mokyklai Lietuvoje įkurti.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti visos dienos mokyklos ir joje teiktinų švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų poreikį bei realias galimybes jas gauti. Išsikeltam tyrimo tikslui pasiekti buvo numatyti keturi tyrimo uždaviniai: 1) išanalizuoti visos dienos mokyklos įgyvendinimo modelius (tikslinės grupės ir mokyklų pobūdis; teikiamos paslaugos, jų trukmė ir teikėjai; teisiniai, organizaciniai ir finansiniai aspektai) bei efektyvumo tyrimus atrinktoje Europos šalyse; 2) išanalizuoti švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje, siekiant atskleisti sąlygas, sudarančias galimybes įgyvendinti visos dienos mokyklą Lietuvoje; 3) išanalizuoti esamas visos dienos mokyklos praktikas (pagal visos dienos mokykloje tei-

14 Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.

15 Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013). *Valstybės žinios*, 140-7095.

kiamas paslaugas, paslaugų teikėjus, paslaugų teikimo trukmę, tikslinę grupę, paskirtį ir aprėptį), jų veiklos organizavimo ir finansavimo būdus Lietuvoje; 4) ištirti švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų poreikį ir prieinamumą vaikams (priešmokyklinio amžiaus, pradinio mokyklinio amžiaus, pagrindinio, vidurinio ugdymo amžiaus vaikų grupėms, t. y. vaikams nuo 6 iki 18 m. (turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams – iki 21 m.) ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams); taip pat specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams), pagal gyvenamąją vietovę (kaimas, miestas, didmiestis), skirtinguose Lietuvos regionuose.

Tyrimo metodologinės nuostatos. Siekiant atsakyti į minėtus probleminius klausimus, atlikti tyrimai, vadovaujantis mišria tyrimų strategija. Visi tyrimai vykdyti keliais etapais, vėliau juos visus apjungiant į vieną prasminę visumą.

Visos dienos mokyklos modelių užsienio šalyse ir visos dienos mokyklos paslaugų poreikio ir galimybių gauti šias paslaugas Lietuvoje tyrimas susidėjo iš kelių sąlyginai išskirtinų etapų: 1) teorinės analizės; 2) empirinio tyrimo ir 3) modeliavimo.

Pirmajame tyrimo etape tyrinėti visos dienos mokyklos modeliai užsienio valstybėse. Atliekant pirminę Europos Sąjungos šalių švietimo politikos analizę, išryškėjo visos dienos mokyklos modelių analizės pagrindiniai elementai, leidę prasmingai panaudoti lyginamosios analizės metodus¹⁶. Lyginamoji atskirų šalių visos dienos mokyklos modelių analizė vykdyta analizuojant visos dienos mokyklos sampratą, paskirtį, aprėptį, teisinį reglamentavimą, finansavimą, dienos trukmę, teikiamas paslaugas (veiklą), modelių vertinimus nacionaliniame lygmenyje (efektyvumo prasme). Šiam tikslui pasiekti buvo vykdoma antrinių duomenų daugiadimensinė metaanalizė¹⁷, naudojant daugiapakopę analizės vienetų atranką. Pirmiausia buvo atlikta pirminė šaltinių apžvalga ir atrinktos šalys pagal šiuos kriterijus: visos dienos mokyklos įgyvendinimo patirtis, šaltinių (teisės aktų, mokslinių tyrimų) prieinamumas

16 Davidov, E., Schmidt, P., & Billiet, J. (2011). *Cross-cultural analysis: methods and applications*. New York (N.Y.) ; London: Routledge : Taylor & Francis Group.

17 Schmidt, F. L., & Hunter, J. E. (2015). *Methods of Meta-Analysis*. London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications.; Onwuegbuzie, A. J., Leech, N. L., & Collins, K. M. T. (2012). Toward a New Era for Conducting Mixed Analyses: The Role of Quantitative Dominant and Qualitative Dominant Crossover Mixed Analyses. *The SAGE Handbook of Innovation in Social Research Methods* (p. 353–384). London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications Ltd.

anglų ir/ar vokiečių kalbomis. Pasirinktos šalys: Vokietija, Anglija, Suomija, Graikija, Kipras ir Portugalija. Kitas šio etapo žingsnis – atlikta šaltinių apie visos dienos mokyklą pasirinktose šalyse atranka. Į paieškos sistemas buvo vedamas šalies pavadinimas ir raktiniai žodžiai anglų kalba: *school day, full day school, prolonged school day, longer school day, integrated school day*. Paieškos sistemoje rasti tekstai rūšiuojami pagal jų validumą, t. y. analizei pasirinkti oficialūs duomenų šaltiniai: teisės aktai iš šalies teisės duomenų bazių, oficialūs vyriausybių, švietimo ministerijų pranešimai, tyrimais grindžiami moksliniai straipsniai su pilnu bibliografiniu aprašu, didžiausiose nacionalinėse žiniasklaidos priemonėse pateikiama informacija. Į duomenų analizę neįtraukti paieškos sistemoje rasti straipsniai, kuriuose pateikiama visuomenės nuomonė apie visos dienos mokyklos koncepcijos įgyvendinimą šalyse, cituojant konkrečius asmenis, tačiau neatskleidžiant jų nuomonės reprezentatyvumo. Atrinktų šaltinių duomenų analizė grindžiama tarpdisciplininiu požiūriu, derinamos macro (valstybės švietimo politika) ir mezo (visos dienos mokyklos koncepciją įgyvendinančių mokyklų) perspektyvos.

Išnagrinėjus skirtingų Europos Sąjungos šalių patirtį ir egzistuojančias praktikas buvo pereita prie Lietuvos situacijos vertinimo. Remiantis išryškėjusiais modeliais ir jų sudedamosiomis dalimis, buvo bandoma apžvelgti Lietuvos situaciją ieškant realioje ugdymo praktikoje esančių panašumų ir/ar atitikmenų su mokslinėje literatūroje ir užsienio šalių teisinėje reglamentacijoje įtvirtintų visos dienos mokyklos modelių ar jų komponentų. Visos dienos mokyklos praktikų ieškota pagal raktinius žodžius „visos dienos mokykla“ ir kreipiantis tiesiogiai į informacijos galinčius turėti švietimo sistemos darbuotojus (mokyklų vadovus, švietimo skyrių specialistus, švietimo centrų darbuotojus). Egzistuojančių visos dienos mokyklos praktikų ar tų praktikų komponentai aprašyti remiantis viešoje erdvėje prieinamais savivaldybių ir mokyklų lygmens dokumentais, mokyklų svetainėse pateikta informacija, kai kurios detalės tikslintos susisiekus su mokyklų administracija ar kitais darbuotojais telefonu, pateikiant paklausimą raštu. Į tyrimo lauką pateko ir tokie modeliai, kurie teorinės literatūros analizės aspektu nelaikytini visos dienos mokykla, tačiau turi jai būdingų bruožų ir gali būti naudingi svarstant visos dienos mokyklos kuriamą galimą modelį. Taigi, Lietuvos ugdymo patirtys gilesnei turinio analizei atrinktos atsižvelgiant į atskirų ugdymo institucijų viešai pateikiamą savo institucijos veiklos pristatymą. Analizei buvo imama

tik vieša informacija. Atliekant analizę išryškėję Lietuvos teritorijoje veikiančių ugdymo institucijų atvejai, kuriuos galima būtų sieti su mokslinėje literatūroje aprašytomis ar kitose Europos Sąjungos šalyse realizuojamomis visos dienos mokyklos praktikomis ar tokių mokyklų realizuojamų praktikų atskirais komponentais, buvo lyginami su egzistuojančia teisine reglamentacija Lietuvoje, siekiant įvertinti tokių praktikų ir teisinės reglamentacijos dermę ir galimas sankirtas. Visa tai sudarė prielaidas būsimo teorinio visos dienos mokyklos modelio kūrimui nacionaliniu lygmeniu.

Įvertinus tai, kad Lietuvos teisės aktuose visos dienos mokyklos samprata nėra apibrėžta, analizuojant visos dienos mokyklos įgyvendinimo teises prielaidas, buvo laikomasi nuostatos, kad visos dienos mokykla yra tokia bendrojo ugdymo mokykla, kurioje vykdomas formalusis ir neformalusis mokinių švietimas, teikiamos sveikatos, socialinės, kultūros, maitinimo, popamokinės mokinių priežiūros ir pavėžėjimo paslaugos. Teisinių prielaidų įgyvendinti visos dienos mokyklos koncepcijos analizę sudarė Lietuvos strateginių dokumentų, įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų, apimančių visos dienos mokyklos įgyvendinimo teises prielaidas iki savivaldybių lygmens, analizė.

Prieš pradėdant kurti visos dienos mokyklos modelį, tyrėjai neapsiribojo tik teorine analize ir iš jos išplaukusiomis teorinėmis išvalgomis, tačiau sumodeliavo kiekybinio pobūdžio empirinį tyrimą (tėvų anoniminę anketinę apklausą), kuris eigoje tyrėjus paskatino analizuojant situaciją pagilinti gautų tyrimo duomenų interpretaciją atliekant papildomą kokybinio pobūdžio tyrimą – viešojoje Lietuvos erdvėje (pagrindinėse žiniasklaidos priemonėse) pristatomos problemos diskurso analizę.

Kuriant visos dienos mokyklos modelį ir tuo pačiu pailginus bendrojo ugdymo mokyklos darbo valandas iki visos dienos, mokyklai natūraliai atsiranda galimybės teikti papildomas švietimo, sveikatos, socialines ir kultūros paslaugas. Siekiant nustatyti, koks yra švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų visos dienos mokykloje poreikis, atlikta anoniminė reprezentatyvi tėvų apklausa. Apklausoje taip pat norėta išsiaiškinti, ar, tėvų nuomone, visos dienos mokykla yra reikalinga ir, jei reikalinga, kaip galėtų būti organizuojamas jos darbas. Tėvų apklausai organizuoti pasirinktas klausimyno raštu metodas. Klausimyno formatas – elektroninis. Apklausoje dalyvavo mokyklinio amžiaus vaikus turintys tėvai iš visų Lietuvos apskričių, gyvenantys skirtingų tipų gyvenvietėse. Iš viso dalyvavo 1615 respondentų. Dalyvavimas

apklausoje buvo laisvanoriškas ir anoniminis. Duomenų analizei atlikti naudoti aprašomosios statistikos metodai, χ^2 požymių homogeniškumo, Mann-Whitney ir Kruskal-Wallis kriterijai. Duomenų analizė atlikta IBM SPSS24 programiniu paketu, grafikai braižyti – „Excel“ programiniu paketu. Detaliau apie tėvų apklausos organizavimą, imties sudarymą, duomenų apdorojimą yra pateikta 3.1. skyriuje.

Empirinio tyrimo metu, atliekant reprezentatyvią anoniminę tėvų anketinę apklausą, išryškėjo poreikis pasižiūrėti į nagrinėjamą reiškinį platesniame kontekste. Kiekybinio pobūdžio tyrimą buvo nuspręsta papildomai papildyti kokybinio pobūdžio tyrimu – virtualių žiniasklaidos priemonių turinio analize.

Organizuojant ir vykdant kokybinio pobūdžio tyrimą vadovautasi socialinio konstruktyvizmo paradigma¹⁸. Remiantis šia pozicija pripažįstama, kad pasaulio supratimas, kuriame gyvena ir dirba individas, įmanomas tik per savo subjektyvią patirtį¹⁹. Iš kitos pusės, socialinio konstruktyvizmo atstovai pasaulio pažinimą sieja su socialine aplinka, kuriančia atitinkamas tikrovės konstrukcijas²⁰. Vadinasi, socialinis konstruktyvizmas gali būti suprantamas, kaip permanentinis žinių konstravimas socialinėje realybėje²¹. Stereotipai, visuomenėje dominuojantis požiūris lemia ir formuoja kiekvieno mūsų požiūrį, santykį su mus supančia realybe. Mokslininkai atkreipia dėmesį, kad kartais netgi neturėdamas jokios informacijos apie žmogų, problemą ar situaciją, žmogus gali susikurti savo pašamonėje asmeninį subjektyvų išpūdį – požiūrį²². Požiūrį galima apibrėžti, kaip dinamiškai suprantamą, prasmingą, daugiau ar mažiau struktūruotą idėjų, jausmų ar suvokimų bei įsivaizdavimų visumą, kuriuos asmuo ar asmenų grupė turi tam tikro realaus daikto ar reiškinio atžvilgiu²³. Todėl būtina suprasti, kad požiūris nėra visiškai toks, kokio asmuo ar įvykis nusipelno, kartais tokiam požiūriui trūksta objektyvumo ir

-
- 18 Gergen, K. J., Gergen, M. (2007). Social construction and research methodology. *The SAGE handbook of social science methodology*, 461-478.
 - 19 Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams. Vilnius: Vaga.
 - 20 Marcinkevičienė, R. (2008). *Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys*. Versus aureus.; Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). Sage publications.
 - 21 Bilbokaitė, R., Bilbokaitė, I. (2009). Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai bei simbolių. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(23), 91-97.
 - 22 Lukauskienė, D., Gvildienė, A. (2012). Mokytojo socialinio portreto bruožai profesinio įvaizdžio kontekste. *Studies in Modern Society*, 3(1), 152-161.
 - 23 Drūteikienė, G., Mackelo, O. (2010). Dėstytojo įvaizdis ir jo įtaka studijų kokybei suvokti. *Informacijos mokslai*, 52.

pagrįstumo. Todėl, remiantis mokslinės lietaartūros, teisinės aplinkos analizėmis ir atliktu kiekybinio pobūdžio tyrimo rezultatais, buvo analizuojamos elektroninės žiniasklaidos pagrindinės priemonės (www.delfi.lt; www.15min.lt ir www.lrytas.lt). Analizė koncentruojama į pagrindines viešojoje erdvėje pristatomas problemas, susijusias su visos dienos mokyklos idėja ir jos įgyvendinimo modeliu. Viešojoje erdvėje pristatomos problemos analizuojamos taikant kokybinę turinio analizę²⁴.

Pasirinkta žiniasklaidos turinio analizė nagrinėjamu klausimu buvo kryptinga, atsižvelgiant į minėtus nuomonių formavimo mechanizmus demokratinėje visuomenėje. Tyrimo metu, kaip pažymi A. Telešienė²⁵, pagrindinis diskurso analizės dėmesys skiriamas sakytiniams ar rašytiniams tekstams. Diskurso analizės pagalba siekta atsekti, ką apie visos dienos mokyklą sako skirtingi socialiniai veikėjai ir kaip jų pasisakymai yra įgalinti bei apriboti esamos sociokultūrinės sandaros, bei – kaip pasisakymai, anot A. Telešienės²⁶, daro įtaką esamai socialinei realybei.

Vertinant pasirinktus publicistinius straipsnius ypatingas dėmesys buvo skiriamas turinio ar objekto sąsajų su kontekstu analizei²⁷. Analizei pasirinkti šie internetinių naujienų portalai: www.delfi.lt; www.15min.lt; www.lrytas.lt. Būtina pastebėti, kad portalų pasirinkimą nulėmė jų populiarumas, tuo tikslu buvo įvertinti ir analizuojamų internetinių žiniasklaidos portalų reitingai²⁸.

Analizei buvo atrinkti 2017 metų pirmo pusmečio publicistiniai straipsniai, publicistinių straipsnių atranka ir analizė vyko 2017 m. sausio – birželio mėn. Toks laikotarpis pasirinktas todėl, nes buvo siekiama apžvelgti naujau-

-
- 24 Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė; Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.; Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of research design*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.; Flick, U. (2014). *Netnographic analysis: understanding culture through social media data*. The SAGE handbook of qualitative data analysis (pp. 262-276). London, : SAGE Publications Ltd.
- 25 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.
- 26 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.; Dijk T. A. van (ed.) (2007). *Discourse studies (Five volume set)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- 27 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.
- 28 <http://www.gemius.lt/visos-naujienos/id-2017-m-pradzia-augino-svetainiu-populiaruma.html>

sius straipsnius, kurių skelbiama informacija yra aktuali ir reikšminga visuomenei. Plačiau apie imties sudarymą, turinio analizės metodus ir kt. metodologinius klausimus aprašyta 2.2. skyriuje.

Trečiasis etapas – visos dienos mokyklos modeliavimas. Principinė (pagrindinė) modeliavimo nuostata yra ta, kad bendrieji visos dienos mokyklos edukaciniai tikslai privalo būti tapatūs Geros mokyklos koncepcijoje²⁹ suformuluotiems. Tačiau konkretūs uždaviniai apibrėžiami kiekvienos bendruomenės atskirai, priklausomai nuo jos unikalaus konteksto ir poreikių. Bendraisiais visos dienos mokyklos bruožais laikytina: a) ilgesnis nei įprastai praleistas mokykloje laikas; b) tikslingai planuojamas, tarpusavyje derinamas formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo turinys bei jo įgyvendinimas; c) individuali pagalba mokantis ir ruošiant pamokas; d) saugios aplinkos vaikui užtikrinimas iki vaikui išeinant iš mokyklos; e) edukacinės konsultacijos ir socialinė pedagoginė pagalba šeimai; f) nemokamas maitinimas dienos metu visiems mokiniams; g) aktyvus socialinių partnerių įsitraukimas. Antroji modeliavimo, kuriant visos dienos mokyklą, nuostata – mokykla yra visos bendruomenės rūpestis bei įsipareigojimas tenkinti individualius vaiko ir jo šeimos poreikius, teikti savalaikę ir tikslingą pagalbą, nepaisant socialinio statuso, akademinės pažangos, turimų specialiųjų ugdymosi ar kitų poreikių.

Modeliai buvo kuriami remiantis struktūriniais kontekstualumo, sisteminio tvarumo ir dinamikos elementais. Modelio kūrimas rėmėsi atlikta mokslinės ir metodinės literatūros bei dokumentų analize, metaanalize, lyginamąja analize, reprezentatyvia ir anonimine tėvų apklausa, viešosios nuomonės diskurso analize. Kuriant modelius remiamasi sisteminiu ir kontekstualiu požiūriu į visos dienos mokyklos veiklą. Įvertinant esamą teisinę aplinką³⁰ pasirinktas modeliavimo tipas yra funkcinis, o jo esmė yra vadybinių fazių numatymas

29 Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.

30 Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). *Valstybės žinios*, 60-1501.; Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolai (2010). *Valstybės žinios*, 71-3561.; Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593.; Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007). *Valstybės žinios*, 80-3214.; Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 17-589.; Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). *Valstybės žinios*, 33-807.; Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.; Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012). *Valstybės žinios*, 61-3050.; 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa (2012). *Valstybės žinios*, 144-7430.

ir pagrindimas, todėl modelio kūrėjai modeliuose numatė ir išryškino šias fazes: inicijavimą, planavimą, organizavimą, įgyvendinimą, vertinimą. Modelių santykis su sistema yra akivaizdus, kadangi abiejuose modeliuose yra parodyti ryšiai su Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybėmis, kurios yra regioninės švietimo politikos formuotojos ir įgyvendintojos. Plačiau visos dienos mokyklos veiklos organizavimo modeliavimas pristatomas 4 skyriuje.

Tyrimo etika. Tyrimas atliktas vadovaujantis pagrindiniais tyrimo etikos reikalavimais³¹. Tyrėjai laikėsi mokslinės etikos principų, ypač akcentuojamas etiškas šaltinių pateikimas tekste su aiškiais nuorodomis bei validuotas teksto vertimas iš anglų ir/ar vokiečių kalbų į lietuvių kalbą. Pagrindinis tyrimo apribojimas yra tai, kad didžioji dalis analizei naudotų šaltinių yra šaltiniai anglų/vokiečių kalbomis, tik poros šalių analizei pasitelkti tekstai nacionalinėmis kalbomis. Taip pat trūkumu laikytinas ir vartojamų sąvokų nevienodumas (skirtingose šalyse aprašant tuos pačius reiškinius vartoti skirtingi terminai, pavyzdžiui, vienur – neformalusis, kitur – popamokinis ugdymas ar užklausinės veiklos). Tačiau tokiu būdu siekta būti kuo arčiau originalaus teksto ir atspindėti esamą situaciją kiekvienoje konkrečioje šalyje.

Atliekant kiekybinį tyrimą, siekiant tyrimo dalyvių saugumo ir anonimiškumo, visa konfidenciali informacija, buvusi pirminėje tyrimo medžiagoje, sutvarkyta taip, kad negalima būtų identifikuoti nė vieno tyrime dalyvavusio asmens ir išreiškusio savo asmeninę nuomonę. Visi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, struktūra, dalyvio teisėmis ir pan. Visi tyrimo dalyviai tyrime dalyvavo laisvai, savanoriškai.

Tyrimo ribotumai. Tyrimo ribotumu laikytina tai, kad kol kas nėra aiškaus susitarimo, kas yra laikytina visos dienos mokykla Lietuvoje. Kitas tyrimo ribotumas susijęs su tuo, kad anoniminė apklausa buvo vykdoma tik elektroniniu būdu, todėl anketas pildyti galėjo tik tie tėvai, kurie turi prieigą prie interneto ir geba naudotis kompiuteriu. Trečiasis tyrimo ribotumas susijęs su virtualioje žiniasklaidos priemonėse esančia informacija. Portale *www.delfi.lt* vykdamat informacijos paiešką pagal raktinius žodžius, gautą publikacijų kiekį galima peržiūrėti tik penkiuose puslapiuose, kiti puslapiai nėra pasiekiami, o tai riboja kitų publicistinių straipsnių atranką. Naujienų

31 Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: edukologija ir kiti socialiniai mokslai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.; *The Handbook of Social Research Ethics*. (2009). Thousand Oaks California: SAGE Publications, Inc.

internetinis portalas *www.15min.lt* turi rubriką „Švietimas“, todėl publicistinių straipsnių pirmiausia buvo ieškoma šioje rubrikoje. Naujienų portalas *www.lrytas.lt* atskiros rubrikos neturi, tai, skirtingai nuo pirmųjų dviejų portalų, gerokai apsunokino publikacijų paiešką, todėl publikacijų paieška atlikta naudojant teminės paieškos galimybes.

Pagrindiniai tyrimų rezultatai. Daugelis Europos šalių turi visos dienos mokyklos organizavimo patirtį. Pagrindinis tokio tipo mokyklos kriterijus yra ilgos mokinių mokykloje praleidžiamos valandos, tačiau jų skaičius per savaitę, leidžiantis mokyklą apibūdinti kaip visos dienos mokyklą, skiriasi priklausomai nuo įgyvendinančios šalies sociokultūrinio konteksto, švietimo sistemos istorinės raidos ar šalies švietimo politikos. Visos dienos mokyklos modeliai įgyvendinami siekiant socialinės lygybės (Anglija, Portugalija, Graikija) ar akademinų pasiekimų gerinimo (Vokietija, Kipras). Suomijoje visos dienos mokyklos vienas svarbiausių tikslų – užtikrinti mokinių saugumą ir pasitenkinimą mokymusi. Visos dienos mokykla analizuotose Europos sąjungos šalyse yra laisvanoriškai pasirenkama. Vienose jų formaliojo ugdymo programa yra privaloma visiems, o popamokinio – pasirenkama individualiai, kitose – dalyvavimas privalomas visose veiklose. Visose šalyse be išimties skirta pradinių klasių mokiniams. Anglijoje ir Vokietijoje papildomai orientuojamasi į kitų mokyklos tipų mokinius, tuo tarp Suomijoje – į specialiųjų poreikių mokinius. Graikijoje ir Suomijoje visos dienos mokyklos veiklos gali būti įgyvendinamos ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Analizuotų šalių visos dienos modeliams būdingas formalus ir neformalus ugdymo dermės užtikrinimas, pagalbos mokiniui ir jo šeimai teikimas (Anglija, Portugalija, Vokietija, Kipras) ir popamokinio užimtumo organizavimas (Anglija, Graikija, Suomija, Kipras). Visos dienos mokyklos trukmė reglamentuojama (Suomija, Graikija) arba nustatoma ugdymo įstaigose. Anglijoje, nustatant mokymosi dienos trukmę, neprivaloma, bet rekomenduojama atsižvelgti į tėvų nuomonę. Mokymosi dienos trukmė varijuoja nuo 7 iki 10 valandų. Visos dienos mokykloje analizuotose šalyse mokiniams garantuojamas maitinimas, kuris gali būti nemokamas arba apmokamas tėvų. Paslaugas teikia pedagogai, neformaliojo ugdymo specialistai, socialiniai partneriai. Suomijoje darbuotojų kvalifikacija turi atitikti švietimo skyriaus personalui keliamus reikalavimus. Visos dienos mokyklos yra finansuojamos valstybės arba valstybės ir projektinių fondų.

Visos dienos mokyklų efektyvumo tyrimai akivaizdžiai liudija apie vaikų saugumą, globą, užimtumą, tačiau akademiniai pasiekimai negali būti siejami su šio tipo mokyklų veikla. Visos dienos mokykla sudaro galimybes geriau atsižvelgti į mokinių poreikius ir juos tenkinti, teigiamai atsiliepia socialiniam (su)gyvenimui bei tarpusavio supratimui, ugdo kultūrinę kompetenciją, mokyimo proceso ritmizavimą, t. y. apgalvotą bei sumaniai suderintą pamokų ir laisvalaikio užsiėmimų seką.

Lietuvoje visos dienos mokyklos modelis neretai siejamas su pailgintos dienos grupės paslaugomis, skirtomis plėtoti vaikų socializacijos galimybes, užtikrinti saugų, kryptingą vaikų ugdymą ir užimtumą po pamokų. Tačiau yra atvejų, kuomet visos dienos mokyklos koncepcija realizuojama įgyvendinant konkrečią ugdymo ar edukologinę idėją. Dažniausiai visos dienos mokyklos modelis Lietuvoje taikomas nevalstybinėse ugdymo įstaigose. Šio tipo mokyklų veikla dažniausiai grindžiama netradicinio ugdymo koncepcija ar netradicinio ugdymo programų elementų įgyvendinimu. Valstybinėse ugdymo įstaigose šio tipo mokyklos koncepcija realizuojama tik kryptingo meninio ugdymo programas įgyvendinančiose mokyklose.

Visos dienos mokyklos Lietuvoje įgyvendinamos visuose ugdymo centruose: nuo priešmokyklinio iki vidurinio ugdymo. Teikiamos formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos, maitinimo, pavėžėjimo, popamokinės mokinių priežiūros paslaugos, kartais siūlomi dailės, muzikos terapijos užsiėmimai, kineziterapeuto konsultacijos.

Visos dienos mokyklos modelį taikančiose Lietuvos ugdymo įstaigose dažniausiai remiamasi bendraisiais ugdymo planais, kur įprastiems mokomiešiams dalykams skiriama daugiau laiko nei neformalaus ugdymo veikloms. Akcentuojamas integruotas visos dienos ugdymas, akcentuojant formaliojo ir neformaliojo švietimo sąsajas, teminį integralumą ir tarpdalykinę integraciją.

Lietuvoje yra visos teisinės prielaidos organizuoti visos dienos mokyklą vykdant švietimo, kultūros, popamokinės priežiūros, socialines maitinimo, pavėžėjimo ir švietimo pagalbos paslaugas bendrojo ugdymo mokykloje. Valstybė, savivaldybė finansuoja formalaus švietimo, švietimo pagalbos veiklas, socialinę paramą mokiniams. Socialinė parama mokiniams gali būti dotuojama iš nevalstybinių mokyklų steigėjų skirtų lėšų ir įstatymų nustatyta tvarka gautų kitų lėšų. Siekiant įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį, svarbios ir kitos veiklos, kurių dotavimas susijęs su valstybės, savivaldybių

finansavimu ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšomis, kuriomis finansuojamos neformaliojo švietimo, kultūros ir pavėžėjimo paslaugos.

Nemokamas maitinimas skiriamas socialiai remtiniams mokiniams, iš tėvų (globėjų, rūpintojų) lėšų taip pat finansuojamos popamokinės mokinių priežiūros (arba pailgintos dienos grupių) paslaugos. Papildomas galimybes įgyvendinti visos dienos mokyklos tipą suteikia dalyvavimas šalies ir tarptautiniuose švietimo projektuose.

Mokinių tėvams visos dienos mokykla yra reikalinga: tokį poreikį dažniau išreiškė didmiesčiuose gyvenantys ir aukštąjį išsilavinimą turintys mokinių tėvai. Visos dienos mokykloje turi būti sudarytos sąlygos mokiniams atlikti namų darbus, gauti socialines ir neformaliojo švietimo paslaugas. Ne mažiau svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų sudarytos galimybės papildomam akademinį žinių gilinimui.

Tėvai, kurių vaikai lanko privačią mokyklą, visos dienos mokyklos prioritetais nurodo savitą ugdymo filosofiją, galimybes mokiniams papildomai gilinti akademinę žinias ir gauti neformaliojo švietimo paslaugas.

Visos dienos mokyklos poreikis labiausiai išreikštas pradinį klasių, socialiai pažeidžiamiesiems ar turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams. Tėvai pageidauja nemokamos visos dienos mokyklos. Kaimo vietovėse gyvenantieji dažniau išreiškė siūlymą visos dienos mokyklai darbą pradėti vėliau ir baigti anksčiau nei didmiesčiuose ar miestuose gyvenantys tėvai.

Tėvams svarbu, kad visos dienos mokykloje vyktų papildomos pamokos ir būreliai, kurie prisidėtų prie mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo. Ypač pabrėžiama individualaus darbo su mokiniu svarba. Kultūrinių paslaugų poreikis visos dienos mokykloje nėra prioritetas, tačiau išlieka aktualus.

Socialinių ir socioedukacinių paslaugų poreikis visos dienos mokyklos kontekste tėvams atrodo kaip vienas iš labiausiai aktualių: tėvai pageidautų, jog visos dienos mokykloje būtų sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą, būtų užimti po pamokų. Visos dienos mokykloje turėtų būti sudarytos sąlygos vaikams sportuoti ir pakankamai būti lauke.

Tėvų teigimu, visos dienos mokykloje turėtų būti teikiama įvairių specialistų (logopedo, psichologo, socialinio pedagogo, visuomenės sveikatos specialisto) konsultacinė pagalba.

SUMMARY

The main education policy trajectories are naturally changing in the light of society's transformation and globalization processes³². G. Steiner-Khamsi claims³³, that education system' reforms which aim to implement welfare state principles are being intensively developing during last two decades.

The main development principle of welfare state is transition from social protection to social stimulation system, which essence is the right to education³⁴. However, the universal idea of welfare is more and more influenced by close relation between education policies and marked- oriented globalised economy³⁵. In nowadays societies thousands of children and teenagers are spending they after school time without adults care. Due to changes in employment models and family structures many parents are not able to ensure care of children after school³⁶. According to research children from single parent or divorced families become especially vulnerable³⁷. Research in USA shows close relation among afterschool time and children's experienced emotions, behaviour problems, criminal activities, drug abuse³⁸.

In order to ensure child welfare, equal academic opportunities and to diminish social exclusion EU countries implemented political measures which

-
- 32 Melnikas, B. (2002). *Transformacijos: visuomenės pokyčiai, naujas tūkstantmetis, valdymas ir savireguliacija, Rytų ir Vidurio Europa*. Vilnius: Vaga.
- 33 Steiner-Khamsi, G. (2012). Understanding Policy Borrowing and Lending Building Comparative Policy Studies. In G. Steiner-Khamsi, & F. Waldow (Eds.), *World Yearbook of Education 2012: Policy Borrowing and Lending in Education* (pp. 3–17). London and New York: Routledge.
- 34 Bolívar, A. (2012). Justicia Social y Equidad Escolar: Una Revisión Actual. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 1 (1), 9–45.
- 35 Pöder, K., Kerem, K., & Lauri, T. (2013). Efficiency and Equity within European Education Systems and School Choice Policy: Bridging Qualitative and Quantitative Approaches. *Journal of School Choice*, 7 (1), 1–36.
- 36 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.
- 37 Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242.
- 38 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.

led to realization of *all day school* conception.³⁹ It is important to emphasise that in some countries (for ex., Germany, Greece, Finland, Slovakia, England, Portugal, Cyprus) implementation of all day school models are empirically investigated, assessed and evaluated⁴⁰.

According to C. B. Geppert, S. Hofmann and T. Hopmann⁴¹, all day schooling is necessary reaction to structural changes in society and family, social inequality, unequal education opportunities. Education politicians name all day school conception as an attractive measure for ensuring children equal rights to education and educational support.

Institutionalization of all day school is not new phenomenon in education⁴². I. Thoidis and N. Chaniotakis state that many countries (for ex., UK, France, Spain, the Netherlands, Belgium, Germany, Italy, Denmark, Portugal, Greece, Cyprus) have more or less experience in all day school implementation⁴³.

-
- 39 Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35. doi: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-11.2.1488>; Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242. doi: <https://doi.org/10.2304/eej.2008.7.2.232>; Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/14649365.2011.542482>; Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf. Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>.
- 40 Pavyzdžiui, Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35; Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242; Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf. Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>; Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. ir pan.
- 41 Geppert, C. B., Hofmann, S., & Hopmann, T. (2012). Policy Reform Efforts and Equal Opportunity: an Evidence-based Link? An Analysis of Current Sector Reforms in the Austrian School System. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 2 (2), 9–29.
- 42 Coelen, T. (2004). “Full-time” Education Systems in the Knowledge-Society. *International Comparison of the Cooperation between Schools and Out-Of-School Educational Agencies. Paper presented at the European Conference on Educational Research, 17–20 September 2003, Hamburg*. Prieiga per internetą: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003521.htm>
- 43 Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy*

Obviously, all day school model is widespread in Western and Eastern Europe, however, its implementation is diverse, includes various all day school types, education forms, etc. There is no universal all days school definition (for ex., *longer school day* [in English], *ολοήμερο* [*olonmero*, in Greek], *Programa Escola a Tempo Inteiro* [in Portuguese], *joustava koulupäivä* or *eheyetty koulupäivä* [in Finish], *Ganztagsschule* [in German], *szkoła dzienna* [in Polish], etc). There are differences between countries and inside schools of the same country in all day school conception, need, ways of implementation. In most cases all day school is defined as regular school in which schooling time is longer, curriculum is extended, extra activities in close connection with regular lessons' topics are organised, pedagogical and educational schoolchildren needs are emphasised.

One of the commonality between countries is long hours which schoolchildren spend at school; however, the exact amount of hours which would allow naming a school as all day school is not defined in "Eurydice" publications.

Accessibility of education, education quality assurance, equal opportunities enlisted as important aims in the most strategic documents of states, including Lithuania. The Programme of the Government of the Republic of Lithuania⁴⁴ states the special attention to better education accessibility and schools variation, strives that school would become not only place for leaning but also cultural center, in which values are placed and social responsible mature personality is educated. School is the place where community gathers for solving relevant their children and common educational challenges⁴⁵. State Education Strategy 2013–2022⁴⁶ rises the goal to assure accessibility of education and equal opportunities by maximally developing the educational coverage of children and young people and giving the best opportunities for flourishing personal abilities. The Strategy also aims to meet special educational needs, to provide effective pedagogical and psychological support for children who face learning challenges.

Scientific problem and research object. Above mentioned theoretical insights, foreign research and Lithuanian strategic documents give a solid

in Times of Crisis in Greece", 4 (1), 137–149.

44 Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa (2016). TAR, 28737.

45 Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.

46 Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013). *Valstybės žinios*, 140-7095.

background to the implementation of all day school conception, e.g. for developing a school in which formal and not-formal education is interconnected; attention is paid to individual needs and achievements, emotional, physical health and safety; where every member of the community is valued and invited to participate. However, despite favourable official opinion, many questions rise: what are the real possibilities for such a school? Are there necessary legal regulations? Is in the country accumulated enough practical experience? Would parents support the idea? What is real need for such school? For starting all day school conception implementation in the country it is necessary to find out opinion and needs of all stakeholders, to investigate national and international experience of all day school implementation, to analyse national legislation. Research object is the need and possibilities for all day school in Lithuania.

Research goal is to analyse the necessity of all day school, the need and real possibilities for educational, health, social and cultural services provided in all day school. In order to meet research goal four objectives are formulated: 1) to overview all day school implementation models by these criteria: types of schools, target groups, provided services, duration and services providers, legal, organizational and financial aspects, all day school effectiveness research; 2) to analyse legal regulations of educational, health, social and cultural services provision in Lithuania in order to find out possibilities for all day school implementation in the country; 3) to find out current all day school practices (according to provided services, services providers, services duration, target groups, purpose and scope), organizational and financial ways of its implementation in Lithuania; 4) to investigate need and accessibility of educational, health, social and cultural services for different age groups of children (preschool, primary, secondary education, e.g. schoolchildren from 6 till 18 years old, also for schoolchildren with special educational needs till 21 years old) and their parents (caregivers) by living place (city, town, village) in various Lithuania regions.

Research methodology. Mixed research methodology was used for answering research questions. All researches were implemented in several stages which connected in meaningful integral entity at the end.

Research about all day school models in foreign countries, the need and possibilities of all day school services in Lithuania consisted from these stages: 1) theoretical analysis; 2) empirical research; 3) modelling.

All day school models in foreign countries were investigated in the first stage. The main elements of all day school models were detected during the initial analysis of EU countries' education policy, these elements became comparison criteria thus allowing in further steps to apply comparative analysis methods⁴⁷. Comparative analysis was done according to these criteria: all day school definition, purpose, scope, legal regulation, financing, all day schooling duration, provided services (activities), evaluation of models effectiveness at national level.

Secondary data analysis was done by applying multidimensional meta-analysis⁴⁸ and using multi stage sample. In the first stage countries were chosen according to these criteria: experience of all day school conception implementation, availability of information resources in English, German and/or Finnish languages. Six countries were chosen for analysis: Cyprus, England, Greece, Germany, Finland and Portugal. In the second stage – information resources inside countries were selected. Key words such as *school day*, *full day school*, *prolonged school day*, *longer school day*, *integrated school day* were entered in search systems. The found resources were sorted according to their validity, e.g. only official text were included in the analysis: legal documents from state legal documents data base, official governmental and ministries of education reports, research based scientific articles with full bibliography, information from the biggest national mass media sources. Articles with public opinion were not included in the analysis. Data analysis of selected resources was based on interdisciplinary perspective, emphasising interconnection of macro (education policy) and mezzo (implementation of the conception at schools) levels.

47 Davidov, E., Schmidt, P., & Billiet, J. (2011). *Cross-cultural analysis: methods and applications*. New York (N.Y.); London: Routledge : Taylor & Francis Group.

48 Schmidt, F. L., & Hunter, J. E. (2015). *Methods of Meta-Analysis*. London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications.; Onwuegbuzie, A. J., Leech, N. L., & Collins, K. M. T. (2012). Toward a New Era for Conducting Mixed Analyses: The Role of Quantitative Dominant and Qualitative Dominant Crossover Mixed Analyses. *The SAGE Handbook of Innovation in Social Research Methods* (p. 353–384). London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications Ltd.

After the analysis of EU countries' experience and existing practices the situation in Lithuania was investigated. Based on defined foreign models and their composing parts the similarities in Lithuania were searched. All day school practices were searched by entering key words "all day school" and asking for information from the stakeholders who could have necessary information (school directors, professionals at education departments, specialist at education centres). Description of all day school practices and components of the practices was based on open access school and municipalities documents, information on schools websites; some details were specified by discussion with school administration via phone calls or written requests. Overview also included such models which were not described in theoretical analysis but had composing parts which could be associated with all day school conception and therefore would be important for developing national all day school model in local context. All day school educational practices in Lithuania were analysed in the light of legal regulations, thus laying down a solid background for the development of all day school national model.

In order to meet the second objective, the analysis of legal documents was done. It included strategic documents, laws and related legal acts which regulate education on state and municipality levels. It was found that there is no definition of all day school in Lithuanian legal documents, therefore, it was assumed that all day school is a school which combines formal and non-formal education, provides health, social, cultural, transportation and nourishment services, organises after-school care. Based on Republic of Lithuania Law on Education 6 str.⁴⁹ transportation and nourishment services, organised after-school care were added to all day school model in Lithuania.

In the next stage two empirical researches were done. The aim of quantitative research was to find out parents opinion. The qualitative research aimed at investigating public discourse about all day schooling in the main mass media in the country.

Survey with representative sample was used in quantitative research. It investigated parents' opinion about the need of educational, health, social and cultural services, the need of all day school generally and, if needed, how it could be organized. E-questionnaire was used for data collection. Sample in-

49 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593.

cluded parents of school age children in all regions of Lithuania from various types of living places. In total 1615 respondents participated in the survey. Descriptive statistics, Chi-square, Mann-Whitney and Kruskal-Wallis tests were used for data analysis, which was done using IBM SPSS24 statistical package programme. Excel program was used for designing the charts.

Qualitative research was based on social constructivism paradigm⁵⁰ which states that understanding of social reality is possible only via subjective experience⁵¹. On the other hand, social constructivists relate understanding of the world with social environment which constructs reality as well⁵². In other words, social constructivism is continues construction of knowledge in social reality⁵³. Stereotypes, mainstream attitudes cause and shape personal attitudes and relation with social reality. Sometimes even not having any information a person could develop a subjective impression - attitude about another person, problem or situation⁵⁴. An attitude can be defined as a dynamically understandable, meaningful, more or less structured whole of ideas, feelings or perceptions and imaginations that a person or group of individuals has in relation to a particular object or phenomenon⁵⁵. It is therefore necessary to understand that the attitude is not exactly what a person or event deserves, sometimes such an approach lacks objectivity and validity.

Qualitative data about challenges connected with all day school conception and its implementation was searched in the main portals: *www.delfi.lt*; *www.15min.lt* and *www.lrytas.lt*. Data was interpreted using content analysis⁵⁶.

-
- 50 Gergen, K. J., Gergen, M. (2007). Social construction and research methodology. *The SAGE handbook of social science methodology*, 461-478.
- 51 Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams. Vilnius: Vaga.
- 52 Marcinkevičienė, R. (2008). *Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys*. Versus aureus.; Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). Sage publications.
- 53 Bilbokaitė, R., Bilbokaitė, I. (2009). Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai bei simbolių. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(23), 91-97.
- 54 Lukauskienė, D., Gvildienė, A. (2012). Mokytojo socialinio portreto bruožai profesinio įvaizdžio kontekste. *Studies in Modern Society*, 3(1), 152-161.
- 55 Drūteikienė, G., Mackelo, O. (2010). Dėstytojo įvaizdis ir jo įtaka studijų kokybei suvokti. *In-formacijos mokslai*, 52.
- 56 Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.; Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams. Vilnius: Vaga.; Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of research design*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.; Flick, U. (2014). *Netnographic analysis*.

The chosen media content analysis on the issue under study was purposeful and in the light of the above-mentioned opinion forming mechanisms in a democratic society. According to A. Telešienė⁵⁷, the main focus of discourse analysis is on spoken or written texts. With the help of discourse analysis, it was sought to trace what different social actors say about all day school, how their statements are influenced by existing socio-cultural structure, and how their statements influence the existing social reality⁵⁸.

Analysing sampled articles special attention was paid to relation among content and context⁵⁹. Analysed portals: *www.delfi.lt*; *www.15min.lt*; *www.lrytas.lt*. were selected according to their popularity defined in ratings⁶⁰. The analysed articles were published in the first half of 2017, at that moment the articles were the most novel and relevant.

The next stage was modelling of all day school. The first assumption was that the general educational aims of all day school should relate with Good school („Geros mokyklos“) conception⁶¹ aims. However, the specific objectives should be defined in a community depending on its unique context and need. The main characteristic of all day school: a) longer time at school, b) coherence among formal and non-formal education, c) individual support in learning, d) safe environment at school, e) educational consulting and social pedagogical support for family, f) free meals for all pupils during the day, g) active involvement of social partners. The second assumption was that community has the main interest and commitment in meeting schoolchildren and families' needs, in providing timely support despite social status, academic achievement or special need.

sis: understanding culture through social media data. The SAGE handbook of qualitative data analysis (pp. 262-276). London, : SAGE Publications Ltd.

- 57 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.
- 58 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.; Dijk T. A. van (ed.) (2007). *Discourse studies (Five volume set)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- 59 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.
- 60 <http://www.gemius.lt/visos-naujienos/id-2017-m-pradzia-augino-svetainiu-populiaruma.html>
- 61 Geros mokyklos koncepcija (2015). *TAR*, 20048.

The models were developed on the basis of structural contextually, systemic sustainability and dynamics elements. Development was based on scientific literature and documents analysis, meta-analysis, comparative analysis, data from representative survey of parents, discourse analysis of public opinion. After assessing existing legal situation⁶² the functional type of modelling was chosen. Its essence is to predict and justify managerial phases which were defined as initiation, planning, organizing, implementation and evaluation. Both models relate to existing education system as connections with Ministry of Education and municipalities, as the main stakeholders of education policy development and implementation, are defined.

Ethics. Research was done following principles of academic and research ethics⁶³. While analysing experience of all day school in foreign countries, special attention was paid to proper bibliographical description of references and validated translation of the text from English and German to Lithuanian language.

Anonymity and confidentiality was ensured during quantitative research. All respondents were introduced to research goal, structure, respondents' rights. Respondents agreed to participate in free will.

Limitations. One of the limitations is that there is no one clear definition of all day school in Lithuania.

While analysing experience of all day school in foreign countries sources were only in English and Germany, only few texts were in national languages of other countries. Another limitation in that stage is variations of definitions of the same concept in different countries, for ex., some countries use term non-formal education, other – after school activities, etc.

62 Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). *Valstybės žinios*, 60-1501.; Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolai (2010). *Valstybės žinios*, 71-3561.; Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593.; Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007). *Valstybės žinios*, 80-3214.; Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 17-589.; Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). *Valstybės žinios*, 33-807.; Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.; Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012). *Valstybės žinios*, 61-3050.; 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa (2012). *Valstybės žinios*, 144-7430.

63 Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: edukologija ir kiti socialiniai mokslai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.; *The Handbook of Social Research Ethics*. (2009). Thousand Oaks California: SAGE Publications, Inc.

The main limitation of quantitative research was that it was done in electronic manner, thus only parents who have access to internet and use computers could participate in the survey.

The main limitation of qualitative research is connected with information on mass media. Searching for information by key words in *www.delfi.lt* the information was available only in five pages, the rest pages were not accessible. Portal *www.15min.lt* has specific rubric “Education” while *www.lrytas.lt* doesn't, so searching process in three portals was uneven.

The main research results. Most of European countries have experience in all day school implementation. The main characteristic of such type of school is long schooling hours, however, every country defines the numbers of hours per week depending on its sociocultural context, historical development of education system and education policy in the country. All day school is implemented in order to ensure social equality (England, Portugal, Greece), to make better academic achievements (Germany, Cyprus). One of the main all day school's goals in Finland is to ensure schoolchildren safety and learning satisfaction. In all analysed countries without exception all day school is implemented at primary education level. In Greece and Finland all day school activities also could be implemented at preschool level. In Finland – to schoolchildren with special needs.

All day school models in analysed countries combine formal and non-formal education, emphasise support for children and family (England, Portugal, Germany, Cyprus), organize extra curriculum activities (England, Greece, Finland, Cyprus). In England it is recommended to take in consideration opinion of parents concerning schooling day duration. In analysed countries schooling day duration varies from 7 to 10 hours per day. Nutrition for children is provided, in some cases it is for free, in some – paid by parents. Educators, non-formal education professionals, social stakeholders provide services for children and families. There are special professional requirements for all day school staff in Finland. All day school is financed by state or by state and various foundations.

Evaluative researches show that all day school provides safety, care, extra curriculum activities; however academic achievements don't correlate with all day schooling. All day school gives opportunity to meet children needs

better, has positive effect on social life, educate cultural competence, combines curriculum and extra curriculum activities.

All day school model in Lithuania is associated mostly with extended day groups services, which are directed to socialization of the children and to ensuring safe and purposeful children education after formal curriculum hours. However, there are cases, when all day school conception is implemented following specific educational paradigm. All day schooling in Lithuania mostly is applied in private schools, which ground their activities in non-traditional education paradigm or apply non-traditional curriculum elements. In public schools all day school conception is implemented only in art schools.

All day school in Lithuania could be implemented at all levels: from preschool to secondary education. Formal and non-formal education, educational support, nutrition, after school care, transportation services are provided. In some cases there are arts, music, physiotherapy hours.

All day schools in Lithuania base education on standard curriculum when more time is appointed to formal then to non-formal education. Integral education which combines formal and non-formal education, thematic integrity and inter-subject integration is emphasised.

There is a legal background for all day school implementation by providing education, cultural, extra curriculum, care, social, nutrition, transportation, education support services in Lithuania. State, municipalities finance formal education, educational and social support services at school. Social support for schoolchildren also could be financed by private schools founders and other funds in accordance with the law. Non-formal education, cultural activities, transportation are financed by state, municipality and other resources (parents, caregivers, sponsors). Free nutrition is provided for social disadvantaged schoolchildren. Extra curriculum activities are financed by parents (caregivers). Financing from national and international projects also sustain all day school in Lithuania.

Research data shows that parents support all day school implementation; this need is expressed more by parents with higher education and living in cities. Social, non-formal education services, homework hours are mentioned as the most important. Deepening academic knowledge is also defined as a characteristic of all day school conception. Parents who children attend private schools emphasise specific education philosophy, possibility for dee-

pening academic knowledge, non-formal education services as all day school priorities.

The biggest need for all day school is expressed at primary education level, for social disadvantaged families and children with special educational needs. Respondents want all day school to be free of charge. Parents living in rural areas would like all day school to start later and finish earlier in comparison with parents living in towns.

It is important for parents that additional lessons and extra curriculum activities would be in all day school and would benefit for better schoolchildren academic achievements. Individual work with children is emphasised. Need for cultural services is not priority but could be included in all day school as well.

Social and socio-educational services in the context of all day school are one of the most relevant. Parents would like that individual psychological and social-educational support would be provided for children. Sports activities and possibility to be outside also are mentioned as important.

According to research data various professionals (speech therapists, psychologists, social pedagogues, public health specialists) should provide consultations and support in all day school.

ĮŽANGA

Visuomenės transformacijų ir globalizacijos procesų įtakoje⁶⁴ natūraliai keičiasi pagrindinės švietimo politikos trajektorijos. Kaip pažymi G. Steiner-Khamsi⁶⁵, pastaruosius du dešimtmečius intensyviai plėtojamos švietimo sistemų reformos, kuriomis siekiama įgyvendinti gerovės valstybių nuostatas.

Gerovės valstybės pagrindinis vystymosi principas – ėjimas nuo socialinės apsaugos iki socialinio skatinimo sistemos, kurios pagrindas yra teisė į švietimą⁶⁶. Vis dėlto visuotinės gerovės idėja vis labiau veikiama glaudžių ryšių tarp švietimo politikos ir į rinką orientuotos bei globalizuotos ekonomikos⁶⁷. Šiuolaikinėse visuomenėse tūkstančiai vaikų ir paauglių kiekvieną dieną po pamokų leidžia laiką be suaugusiųjų priežiūros. Dėl užimtumo modelių ir šeimos struktūros pokyčių daugelis tėvų nesugeba užtikrinti savo vaikų užimtumo ir priežiūros po mokyklos⁶⁸. Mokslininkų teigimu, ypač tokioje situacijoje nukenčia vaikai iš išsiskyrusių, vienišų tėvų, daug dirbančių šeimų⁶⁹. JAV atlikti moksliniai tyrimai⁷⁰ rodo, jog popamokinis laikas yra siejamas su vaikų ir paauglių patiriamomis emocinėmis ir elgesio problemomis, taip pat su nusikalstamu elgesiu ir narkotikų vartojimu.

Pastaroju dešimtmečiu, siekiant užtikrinti vaiko gerovę, vienodas akademinės sėkmės galimybes bei mažinti socialinę atskirtį, Europos Sąjungos

- 64 Melnikas, B. (2002). *Transformacijos: visuomenės pokyčiai, naujas tūkstantmetis, valdymas ir savireguliacija, Rytų ir Vidurio Europa*. Vilnius: Vaga.
- 65 Steiner-Khamsi, G. (2012). Understanding Policy Borrowing and Lending Building Comparative Policy Studies. In G. Steiner-Khamsi, & F. Waldow (Eds.), *World Yearbook of Education 2012: Policy Borrowing and Lending in Education* (pp. 3–17). London and New York: Routledge.
- 66 Bolívar, A. (2012). Justicia Social y Equidad Escolar: Una Revisión Actual. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 1 (1), 9–45.
- 67 Pöder, K., Kerem, K., & Lauri, T. (2013). Efficiency and Equity within European Education Systems and School Choice Policy: Bridging Qualitative and Quantitative Approaches. *Journal of School Choice*, 7 (1), 1–36.
- 68 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.
- 69 Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242.
- 70 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.

šalyse buvo įgyvendintos politinės priemonės, kurių dėka buvo realizuota visą dieną dirbančios mokyklos koncepcija⁷¹. Taip pat pažymėtina, jog kai kuriose šalyse (pvz., Vokietijoje, Graikijoje, Suomijoje, Slovakijoje, Anglijoje, Portugalijoje) visos dienos mokyklos modelių ar jų tam tikrų apraishų realizavimas jau yra įvertinti moksliniais tyrimais⁷².

C. B. Geppert, S. Hofmann ir T. Hopmann⁷³ teigimu, visos dienos mokymas(sis) laikytinas būtinu reagavimu į socialinius ir visuomeninius bei struktūrinius šeimos pokyčius, socialinę nelygybę ir nelygias švietimo galimybes užtikrinant vaiko gerovę. Švietimo politikų visos dienos mokyklos koncepcija įvardintina kaip vaikui patraukli priemonė, užtikrinanti lygias teises į švietimą ir pagalbą.

Visos dienos mokyklos institucionalizavimas nėra naujas švietimo reiškinys⁷⁴. Kaip pažymi graikų mokslininkai I. Thoidis ir N. Chaniotakis, dau-

-
- 71 Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35. doi: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-11.2.1488>; Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242. doi: <https://doi.org/10.2304/eej.2008.7.2.232>; Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/14649365.2011.542482>; Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf. Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>.
- 72 Pavyzdžiui, Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35; Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242; Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf. Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>; Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. ir pan.
- 73 Geppert, C. B., Hofmann, S., & Hopmann, T. (2012). Policy Reform Efforts and Equal Opportunity: an Evidence-based Link? An Analysis of Current Sector Reforms in the Austrian School System. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 2 (2), 9–29.
- 74 Coelen, T. (2004). “Full-time” Education Systems in the Knowledge-Society. *International Comparison of the Cooperation between Schools and Out-Of-School Educational Agencies. Paper presented at the European Conference on Educational Re-*

gelis šalių (pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Ispanija, Olandija, Belgija, Vokietija, Italija, Danija, Portugalija, Graikija ir Kipras) turi didesnę ar mažesnę visos dienos mokyklos koncepcijos įgyvendinimo patirtį⁷⁵.

Akivaizdu, kad visos dienos mokyklos modelis yra paplitęs Vakarų ir Rytų Europoje, tačiau jo įgyvendinimas yra įvairus, apimantis skirtingus visos dienos mokyklos tipus, ugdymosi formas ir pan. Tarptautiniu mastu galima aptikti nevienodus visos dienos mokyklos apibrėžimus (pavyzdžiui, *longer school day* [angl. k.], *ολοήμερο* [*olonmero*, gr. k.], *Programa Escola a Tempo Inteiro* [portug. k.], *joustava koulupäivä* arba *eheyetty koulupäivä* [suom. k.], *Ganztagsschule* [vok. k.], *szkoła dzienna* [lenk. k.] ir pan.). Tai yra nulemta visos dienos mokyklos sampratos, poreikio bei organizavimo skirtumų ir tarp šalių, ir tarp tos pačios šalies mokyklų. Taip pat įtakos turi šalių socialiniai-ekonominiai ir kultūriniai ypatumai, ugdymo tradicijos. Dažniausiai visos dienos mokykla suvokiama kaip įprasta mokykla, kurios diena trunka ilgiau nei iki pietų, kurioje išplečiamas ugdymo turinys ir organizuojamos papildomos veiklos, glaudžiai susijusios su pirmos dienos pusėje analizuojamomis temomis; aktualizuojami pedagoginiai ir socialiniai mokinių poreikiai.

Vienas svarbus daugumai šalių bendras bruožas – tai ilgos valandos, kurias mokiniai praleidžia mokykloje. Tačiau Europos šalių „Eurydice“ leidiniuose tikslus valandų skaičius per savaitę, leidžiantis mokyklą apibūdinti kaip visos dienos mokyklą, nėra aiškiai apibrėžtas.

Švietimo prieinamumas, ugdymosi kokybės užtikrinimas ir lygios galimybės siekti asmeninės mokymosi sėkmės yra bemaž visuose svarbiausiuosiuose šalies strateginiuose dokumentuose įrašyti siekiai. Svarbu pastebėti, kad švietimo prieinamumas, ugdymosi kokybės užtikrinimas ir lygios galimybės siekti asmeninės mokymosi sėkmės įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją yra ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės programinis siekis. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. programa⁷⁶ numato ypatingą dėmesį skirti mokyklų įvairovei ir platesniam prieinamumui – kad mokykla būtų ne tik mokymosi vieta, bet ir kultūros židinys, kuriame būtų

search, 17–20 September 2003, Hamburg. Prieiga per internetą: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003521.htm>

75 Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece”*, 4 (1), 137–149.

76 Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa (2016). TAR, 28737.

puoselėjamos vertybės, ugdoma brandi ir socialiai atsakinga asmenybė. Mokykla yra laikoma vieta, kurioje buriasi bendruomenė ir kolegialiai sprendžia aktualias vaikų ugdymo bei bendrąsias švietimo problemas⁷⁷. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija⁷⁸ formuluoja užduotį užtikrinti švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį bei suteikiant palankiausias galimybes individualiems gebėjimams skleisti ir tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius; taip pat teikti veiksmingą pedagoginę ir psichologinę pagalbą mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų.

Mokslinė problema. Minėtos teorinės išvalgos ir atlikti daugelyje šalių moksliniai tyrimai bei Lietuvoje parengti strateginiai dokumentai kuria solidų pagrindą visos dienos mokyklos idėjai įgyvendinti. Mokyklai, kurioje persipintų formalusis ir neformalusis švietimas, kurioje būtų pasirūpinta individualia besimokančiojo pažanga ir ugdymosi poreikiais, emociškai, fizine sveikata bei saugumu, kurioje vietą rastų visi bendruomenės nariai. Nepaisant palankių oficialių nuostatų, kyla klausimai, kokios yra realios galimybės tokiai mokyklai sukurti: ar pakanka teisinio reglamentavimo aprėpti turinio ir formų įvairovę, ar turime praktinės patirties, nuo kurios būtų galima atsispirti, ar tokią idėją palaikytų tėvai, koks realus tokios mokyklos poreikis ir pan. Galiausiai, siekiant realizuoti visos dienos mokyklą Lietuvoje, būtina išsiaiškinti suinteresuotų grupių poreikius tokios mokyklos idėjai plėtoti Lietuvoje, nacionalinę ir tarptautinę patirtį įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją bei nacionalinį teisinį reglamentavimą, kaip teisinis prielaidas visos dienos mokyklos įgyvendinimui.

Tyrimo objektas – poreikis ir galimybės visos dienos mokyklai sukurti Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti visos dienos mokyklos ir joje teiktinų švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų poreikį bei realias galimybes jas gauti.

Tyrimo uždaviniai:

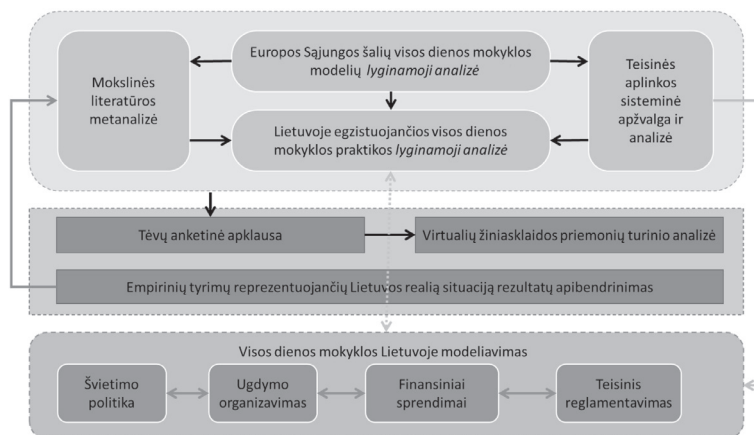
1. išanalizuoti visos dienos mokyklos įgyvendinimo modelius (tikslinės grupės ir mokyklų pobūdis; teikiamos paslaugos, jų trukmė ir teikėjai;

77 Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.

78 Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013). *Valstybės žinios*, 140-7095.

- teisiniai, organizaciniai ir finansiniai aspektai) bei efektyvumo tyrimus atrinktose Europos šalyse;
- išanalizuoti švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje, siekiant atskleisti sąlygas, sudarančias galimybes įgyvendinti visos dienos mokyklą Lietuvoje;
 - išanalizuoti esamas visos dienos mokyklos praktikas (pagal visos dienos mokykloje teikiamas paslaugas, paslaugų teikėjus, paslaugų teikimo trukmę, tikslinę grupę, paskirtį ir aprėptį), jų veiklos organizavimo ir finansavimo būdus Lietuvoje;
 - ištirti švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų poreikį ir prieinamumą vaikams (priešmokyklinio amžiaus, pradinio mokyklinio amžiaus, pagrindinio, vidurinio ugdymo amžiaus vaikų grupėms, t. y. vaikams nuo 6 iki 18 m. (turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams – iki 21 m.) ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams); taip pat specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams), pagal gyvenamąją vietovę (kaimas, miestas, didmiestis), skirtinguose Lietuvos regionuose.

Tyrimo metodologinės nuostatos. Siekiant atsakyti į minėtus probleminius klausimus, atlikti tyrimai, vadovaujantis mišria tyrimų strategija. Visi tyrimai vykdyti keliais etapais, vėliau juos visus apjungiant į vieną prasminę visumą (žr. 1 pav.).

1 pav. Tyrimo loginė schema

Visos dienos mokyklos modelių užsienio šalyse ir visos dienos mokyklos paslaugų poreikio ir galimybių gauti šias paslaugas Lietuvoje tyrimas susidėjo iš kelių sąlyginai išskirtinų etapų: 1) teorinės analizės; 2) empirinio tyrimo ir 3) modeliavimo.

Pirmajame tyrimo etape tyrinėti visos dienos mokyklos modeliai užsienio valstybėse. Atliekant pirminę Europos Sąjungos šalių švietimo politikos analizę, išryškėjo visos dienos mokyklos modelių analizės pagrindiniai elementai, leidę prasmingai panaudoti lyginamosios analizės metodus⁷⁹. Lyginamoji atskirų šalių visos dienos mokyklos modelių analizė vykdyta analizuojant visos dienos mokyklos sampratą, paskirtį, aprėptį, teisinį reglamentavimą, finansavimą, dienos trukmę, teikiamas paslaugas (veiklą), modelių vertinimus nacionaliniame lygmenyje (efektyvumo prasme). Šiam tikslui pasiekti buvo vykdoma antrinių duomenų daugiadimensinė metaanalizė⁸⁰, naudojant daugiapakopę analizės vienetų atranką. Pirmiausia buvo atlikta pirminė šaltinių apžvalga ir atrinktos šalys pagal šiuos kriterijus: *visos dienos mokyklos* įgyvendinimo patirtis, šaltinių (teisės aktų, mokslinių tyrimų) prieinamumas anglų ir/ar vokiečių kalbomis. Pasirinktos šalys: Vokietija, Anglija, Suomija, Graikija, Kipras ir Portugalija. Kitas šio etapo žingsnis – atlikta šaltinių apie visos dienos mokyklą pasirinktose šalyse atranka. Į paieškos sistemas buvo vedamas šalies pavadinimas ir raktiniai žodžiai anglų kalba: *school day, full day school, prolonged school day, longer school day, integrated school day*. Paieškos sistemoje rasti tekstai rūšiuojami pagal jų validumą, t. y. analizei pasirinkti oficialūs duomenų šaltiniai: teisės aktai iš šalies teisės duomenų bazių, oficialūs vyriausybės, švietimo ministerijų pranešimai, tyrimais grindžiami moksliniai straipsniai su pilnu bibliografiniu aprašu, didžiausiose nacionalinėse žiniasklaidos priemonėse pateikiama informacija. Į duomenų analizę neįtraukti paieškos sistemoje rasti straipsniai, kuriuose pateikiama visuomenės nuomonė apie visos dienos mokyklos koncepcijos įgyvendinimą šalyse, cituojant konkrečius asmenis, tačiau neatskleidžiant jų nuomonės reprezentatyvumo. Atrinktų šaltinių duomenų analizė grindžiama tarpdiscipli-

79 Davidov, E., Schmidt, P., & Billiet, J. (2011). *Cross-cultural analysis: methods and applications*. New York (N.Y.); London: Routledge : Taylor & Francis Group.

80 Schmidt, F. L., & Hunter, J. E. (2015). *Methods of Meta-Analysis*. London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications.; Onwuegbuzie, A. J., Leech, N. L., & Collins, K. M. T. (2012). Toward a New Era for Conducting Mixed Analyses: The Role of Quantitative Dominant and Qualitative Dominant Crossover Mixed Analyses. *The SAGE Handbook of Innovation in Social Research Methods* (p. 353–384). London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications Ltd.

niniu požiūriu, derinamos macro (valstybės švietimo politika) ir mezo (visos dienos mokyklos koncepciją įgyvendinančių mokyklų) perspektyvos.

Išnagrinėjus skirtingų Europos Sąjungos šalių patirtį ir egzistuojančias praktikas, buvo pereita prie Lietuvos situacijos vertinimo. Remiantis išryškėjusiais modeliais ir jų sudedamosiomis dalimis, buvo bandoma apžvelgti Lietuvos situaciją ieškant realioje ugdymo praktikoje esančių panašumų ir/ar atitikmenų su mokslinėje literatūroje ir užsienio šalių teisinėje reglamentacijoje įtvirtintų visos dienos mokyklos modelių ar jų komponentų. Visos dienos mokyklos praktikų ieškota pagal raktinius žodžius „visos dienos mokykla“ ir kreipiantis tiesiogiai į informacijos galinčius turėti švietimo sistemos darbuotojus (mokyklų vadovus, švietimo skyrių specialistus, švietimo centrų darbuotojus). Egzistuojančių visos dienos mokyklos praktikų ar tų praktikų komponentai aprašyti remiantis viešoje erdvėje prieinamais savivaldybių ir mokyklų lygmens dokumentais, mokyklų svetainėse pateikta informacija, kai kurios detalės tikslintos susisiekus su mokyklų administracija ar kitais darbuotojais telefonu, pateikiant paklausimą raštu. Į tyrimo lauką pateko ir tokie modeliai, kurie teorinės literatūros analizės aspektu nelaikytini visos dienos mokykla, tačiau turi jai būdingų bruožų ir gali būti naudingi svarstant visos dienos mokyklos kuriamą galimą modelį. Taigi, Lietuvos ugdymo patirtys gilesnei turinio analizei atrinktos atsižvelgiant į atskirų ugdymo institucijų viešai pateikiamą savo institucijos veiklos pristatymą. Analizei buvo imama tik vieša informacija. Atliekant analizę išryškėję Lietuvos teritorijoje veikiančių ugdymo institucijų atvejai, kuriuos galima būtų sieti su mokslinėje literatūroje aprašytomis ar kitose Europos Sąjungos šalyse realizuojamomis visos dienos mokyklos praktikomis ar tokių mokyklų realizuojamų praktikų atskirais komponentais, buvo lyginami su egzistuojančia teisine reglamentacija Lietuvoje, siekiant įvertinti tokių praktikų ir teisinės reglamentacijos dermę ir galimas sankirtas. Visa tai sudarė prielaidas būsimo teorinio visos dienos mokyklos modelio kūrimui nacionaliniu lygmeniu.

Įvertinus tai, kad Lietuvos teisės aktuose visos dienos mokyklos samprata nėra apibrėžta, analizuojant visos dienos mokyklos įgyvendinimo teises prielaidas, buvo laikomasi nuostatos, kad visos dienos mokykla yra tokia bendrojo ugdymo mokykla, kurioje vykdomas formalusis ir neformalusis mokinių švietimas, teikiamos sveikatos, socialinės, kultūros, maitinimo, popamokinės mokinių priežiūros ir paveėžėjimo paslaugos. Remiantis Lietuvos

Respublikos švietimo įstatymo 6 str.⁸¹ pateikta švietimo sistemos struktūra, antrajame tyrimo uždavinyje numatyta švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinio reglamentavimo Lietuvoje analizė, siekiant atskleisti sąlygas, sudarančias galimybes įgyvendinti visos dienos mokyklą Lietuvoje, buvo papildyta maitinimo, popamokinės mokinių priežiūros ir pavėžėjimo paslaugų, kaip būtinų įgyvendinti visos dienos mokyklos koncepciją, teisinio reglamentavimo analize. Teisinių prielaidų įgyvendinti visos dienos mokyklos koncepciją analizę sudarė Lietuvos strateginių dokumentų, įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų, apimančių visos dienos mokyklos įgyvendinimo teises prielaidas iki savivaldybių lygmens, analizė.

Prieš pradėdant kurti visos dienos mokyklos modelį, tyrėjai neapsiribojo tik teorine analize ir iš jos išplaukiusiomis teorinėmis išvargomis, tačiau sumodeliavo kiekybinio pobūdžio empirinį tyrimą (tėvų anoniminę anketinę apklausą), kuris eigoje tyrėjus paskatino analizuojant situaciją pagilinti gautų tyrimo duomenų interpretaciją, atliekant papildomą kokybinio pobūdžio tyrimą – viešojoje Lietuvos erdvėje (pagrindinėse žiniasklaidos priemonėse) pristatomos problemos diskurso analizę.

Kuriant visos dienos mokyklos modelį ir tuo pačiu pailginus bendrojo ugdymo mokyklos darbo valandas iki visos dienos, mokyklai natūraliai atsiranda galimybės teikti papildomas švietimo, sveikatos, socialines ir kultūros paslaugas. Siekiant nustatyti, koks yra švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų visos dienos mokykloje poreikis, atlikta anoniminė reprezentatyvi tėvų apklausa. Apklausoje taip pat norėta išsiaiškinti, ar, tėvų nuomone, visos dienos mokykla yra reikalinga ir, jei reikalinga, kaip galėtų būti organizuojamas jos darbas. Tėvų apklausai organizuoti pasirinktas klausimyno raštu metodas. Klausimyno formatas – elektroninis. Apklausoje dalyvavo mokyklinio amžiaus vaikus turintys tėvai iš visų Lietuvos apskričių, gyvenantys skirtingų tipų gyvenvietėse. Iš viso dalyvavo 1615 respondentų. Dalyvavimas apklausoje buvo laisvanoriškas ir anoniminis. Duomenų analizei atlikti naudoti aprašomosios statistikos metodai, χ^2 požymių homogeniškumo, Mann-Whitney ir Kruskal-Wallis kriterijai. Duomenų analizė atlikta IBM SPSS24 programiniu paketu, grafikai braižyti „Excel“ programiniu paketu. Detaliau apie tėvų apklausos organizavimą, imties sudarymą, duomenų apdorojimą yra pateikta 3.1. skyriuje.

81 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593.

Empirinio tyrimo metu atliekant reprezentatyvią anoniminę tėvų anketinę apklausą išryškėjo poreikis pasižiūrėti į nagrinėjamą reiškinį platesniame kontekste. Kiekybinio pobūdžio tyrimą buvo nuspręsta papildomai papildyti kokybinio pobūdžio tyrimu – virtualių žiniasklaidos priemonių turinio analize.

Organizuojant ir vykdant kokybinio pobūdžio tyrimą, vadovautasi socialinio konstruktyvizmo paradigma⁸². Remiantis šia pozicija, pripažįstama, kad pasaulio supratimas, kuriame gyvena ir dirba individas, įmanomas tik per savo subjektyvią patirtį⁸³. Iš kitos pusės, socialinio konstruktyvizmo atstovai pasaulio pažinimą sieja su socialine aplinka, kuriančia atitinkamas tikrovės konstrukcijas⁸⁴. Vadinas, socialinis konstruktyvizmas gali būti suprantamas, kaip permanentinis žinių konstravimas socialinėje realybėje⁸⁵. Stereotipai, visuomenėje dominuojantis požiūris lemia ir formuoja kiekvieno mūsų požiūrį, santykį su mus supančia realybe. Mokslininkai atkreipia dėmesį, kad kartais netgi neturėdamas jokios informacijos apie žmogų, problemą ar situaciją žmogus gali susikurti savo pasąmonėje asmeninį subjektyvų išpūdį – požiūrį⁸⁶. Požiūrį galima apibrėžti, kaip dinamiškai suprantamą, prasmingą, daugiau ar mažiau struktūruotą idėjų, jausmų ar suvokimų bei išvaizdavimų visumą, kuriuos asmuo ar asmenų grupė turi tam tikro realaus daikto ar reiškinio atžvilgiu⁸⁷. Todėl būtina suprasti, kad požiūris nėra visiškai toks, kokio asmuo ar įvykis nusipelno, kartais tokiam požiūriui trūksta objektyvumo ir pagrįstumo. Todėl, remiantis mokslinės literatūros, teisinės aplinkos analizėmis ir atliktu kiekybinio pobūdžio tyrimo rezultatais, buvo analizuojamos elektroninės žiniasklaidos pagrindinės priemonės (www.delfi.lt; www.15min.lt ir www.lrytas.lt). Analizė koncentruojama į pagrindines viešojoje erdvėje pristatomas problemas, susijusias su visos dienos mokyklos idėja ir jos įgy-

82 Gergen, K. J., Gergen, M. (2007). Social construction and research methodology. *The SAGE handbook of social science methodology*, 461-478.

83 Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams. Vilnius: Vaga.

84 Marcinkevičienė, R. (2008). *Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys*. Versus aureus.; Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). Sage publications.

85 Bilbokaitė, R., Bilbokaitė, I. (2009). Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai be simbolių. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(23), 91-97.

86 Lukauskienė, D., Gvildienė, A. (2012). Mokytojo socialinio portreto bruožai profesinio įvaizdžio kontekste. *Studies in Modern Society*, 3(1), 152-161.

87 Drūteikienė, G., Mackelo, O. (2010). Dėstytojo įvaizdis ir jo įtaka studijų kokybei suvokti. *Informacijos mokslai*, 52.

vendinimo modeliu. Viešojoje erdvėje pristatomos problemos analizuojamos taikant kokybinę turinio analizę⁸⁸.

Pasirinkta žiniasklaidos turinio analizė nagrinėjama klausimu buvo kryptinga, atsižvelgiant į minėtus nuomonių formavimo mechanizmus demokratinėje visuomenėje. Tyrimo metu, kaip pažymi A. Telešienė⁸⁹, pagrindinis diskurso analizės dėmesys skiriamas sakytiniais ar rašytiniams tekstams. Diskurso analizės pagalba siekta atsekti, ką apie visos dienos mokyklą sako skirtingi socialiniai veikėjai ir kaip jų pasisakymai yra įgalinti bei apriboti esamos sociokultūrinės sandaros, taip pat – kaip, anot A. Telešienės⁹⁰, pasisakymai, kalba daro įtaką esamai socialinei realybei.

Vertinant pasirinktus publicistinius straipsnius, ypatingas dėmesys buvo skiriamas į turinio ar objekto sąsajų su kontekstu analizę⁹¹. Analizei pasirinkti šie internetinių naujienų portalai: *www.delfi.lt*; *www.15min.lt*; *www.lrytas.lt*. Būtina pastebėti, kad portalų pasirinkimą nulėmė jų populiarumas, tuo tikslu buvo įvertinti ir analizuojamų internetinių žiniasklaidos portalų reitingai⁹².

Analizei buvo atrinkti 2017 metų pirmo pusmečio publicistiniai straipsniai, publicistinių straipsnių atranka ir analizė vyko 2017 m. sausio–birželio mėn. Toks laikotarpis pasirinktas todėl, nes buvo siekiama apžvelgti naujausius straipsnius, kurių skelbiama informacija yra aktuali ir reikšminga visuomenei. Plačiau apie imties sudarymą, turinio analizės metodus ir kt. metodologinius klausimus aprašyta 2.2. skyriuje.

-
- 88 Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė; Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.; Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of research design*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.; Flick, U. (2014). *Netnographic analysis: understanding culture through social media data*. The SAGE handbook of qualitative data analysis (pp. 262-276). London, : SAGE Publications Ltd.
- 89 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.
- 90 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.; Dijk T. A. van (ed.) (2007). *Discourse studies (Five volume set)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- 91 Telešienė A. (2005). Kritiškiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.
- 92 <http://www.gemius.lt/visos-naujienos/id-2017-m-pradzia-augino-svetainiu-populiaruma.html>

Trečiasis etapas – visos dienos mokyklos modeliavimas. Principinė (pagrindinė) modeliavimo nuostata yra ta, kad bendrieji visos dienos mokyklos edukaciniai tikslai privalo būti tapatūs Geros mokyklos koncepcijoje⁹³ suformuluotiems. Tačiau konkretūs uždaviniai apibrėžiami kiekvienos bendruomenės atskirai, priklausomai nuo jos unikalaus konteksto ir poreikių. Bendraisiais VDM mokyklos bruožais laikytina: a) ilgesnis nei įprastai praleistas mokykloje laikas; b) tikslingai planuojamas, tarpusavyje derinamas formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo turinys bei jo įgyvendinimas; c) individuali pagalba mokantis ir ruošiant pamokas; d) saugios aplinkos vaikui užtikrinimas iki vaikai išeinant iš mokyklos; e) edukacinės konsultacijos ir socialinė pedagoginė pagalba šeimai; f) nemokamas maitinimas dienos metu visiems mokiniams; g) aktyvus socialinių partnerių įsitraukimas. Antroji modeliavimo, kuriant visos dienos mokyklą, nuostata – mokykla yra visos bendruomenės rūpestis bei įsipareigojimas tenkinti individualius vaiko ir jo šeimos poreikius, teikti savalaikę ir tikslingą pagalbą, nepaisant socialinio statuso, akademinės pažangos, turimų specialiųjų ugdymosi ar kitų poreikių.

Modeliai buvo kuriami vadovaujantis struktūriniais kontekstualumo, sisteminio tvarumo ir dinamikos elementais. Modelis kurtas atsižvelgiant į atliktą mokslinės ir metodinės literatūros bei dokumentų analizę, metaanalizę, lyginamąją analizę, reprezentatyvią ir anoniminę tėvų apklausą, viešosios nuomonės diskurso analizę. Kuriant modelius remiamasi sisteminiu ir kontekstualiu požiūriu į visos dienos mokyklos veiklą. Įvertinant esamą teisinę aplinką⁹⁴, pasirinktas modeliavimo tipas yra funkcinis, o jo esmė yra vadybinių fazių numatymas ir pagrindimas, todėl modelio kūrėjai modeliuose numatė ir išryškino šias fazes: inicijavimą, planavimą, organizavimą, įgyvendinimą, vertinimą. Modelių santykis su sistema yra akivaizdus, kadangi abiejuose modeliuose yra parodyti ryšiai su Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybėmis, kurios yra regioninės

93 Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.

94 Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). *Valstybės žinios*, 60-1501.; Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolai (2010). *Valstybės žinios*, 71-3561.; Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593.; Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007). *Valstybės žinios*, 80-3214.; Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 17-589.; Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). *Valstybės žinios*, 33-807.; Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.; Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012). *Valstybės žinios*, 61-3050.; 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa (2012). *Valstybės žinios*, 144-7430.

švietimo politikos formuotojos ir įgyvendintojos. Plačiau visos dienos mokyklos veiklos organizavimo modeliavimas pristatomas 4 skyriuje.

Tyrimo etika. Tyrimas atliktas vadovaujantis pagrindiniais tyrimo etikos reikalavimais⁹⁵. Tyrėjai laikėsi mokslinės etikos principų, ypač akcentuojamas etiškas šaltinių pateikimas tekste su aiškiais nuorodomis bei validuotas teksto vertimas iš anglų ir/ar vokiečių kalbų į lietuvių kalbą. Pagrindinis tyrimo apribojimas yra tai, kad didžioji dalis analizei naudotų šaltinių yra šaltiniai anglų/vokiečių kalbomis, tik poros šalių analizei pasitelkti tekstai nacionalinėmis kalbomis. Taip pat trūkumu laikytinas ir vartojamų sąvokų nevienodumas (skirtingose šalyse aprašant tuos pačius reiškinius vartoti skirtingi terminai, pavyzdžiui, vienur – neformalusis, kitur – popamokinis ugdymas ar užklausinė veiklos). Tačiau tokiu būdu siekta būti kuo arčiau originalaus teksto ir atspindėti esamą situaciją kiekvienoje konkrečioje šalyje.

Atliekant kiekybinį tyrimą, siekiant tyrimo dalyvių saugumo ir anonimiškumo, visa konfidenciali informacija, buvusi pirminėje tyrimo medžiagoje, sutvarkyta taip, kad negalima būtų identifikuoti nė vieno tyrime dalyvavusio asmens ir išreiškusiojo savo asmeninę nuomonę. Visi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, struktūra, dalyvio teisėmis ir pan. Visi tyrimo dalyviai tyrime dalyvavo laisvai, savanoriškai.

Tyrimo ribotumai. Tyrimo ribotumu laikytina tai, kad kol kas nėra aiškaus susitarimo, kas yra laikytina visos dienos mokykla Lietuvoje. Kitas tyrimo ribotumas susijęs su tuo, kad anonimė apklausa buvo vykdoma tik elektroniniu būdu, todėl anketas pildyti galėjo tik tie tėvai, kurie turi prieigą prie interneto ir geba naudotis kompiuteriu. Trečiasis tyrimo ribotumas susijęs su virtualiose žiniasklaidos priemonėse esančia informacija. Portale www.delfi.lt vykdam informacijos paiešką pagal raktinius žodžius, gautą publikacijų kiekį galima peržiūrėti tik penkiuose puslapiuose, kiti puslapiai nėra pasiekiami, o tai riboja kitų publicistinių straipsnių atranką. Naujienų internetinis portalas www.15min.lt turi rubriką „Švietimas“, todėl publicistinių straipsnių pirmiausia buvo ieškoma šioje rubrikoje. Naujienų portalas www.lrytas.lt atskiros rubrikos neturi, tai, skirtingai nuo pirmųjų dviejų portalų, gerokai apsunkino publikacijų paiešką, todėl publikacijų paieška atlikta naudojant teminės paieškos galimybes.

95 Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: edukologija ir kiti socialiniai mokslai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.; *The Handbook of Social Research Ethics*. (2009). Thousand Oaks California: SAGE Publications, Inc.

1. VISOS DIENOS MOKYKLOS MODELIŲ ĮGYVENDINIMO PATIRTIS UŽSIENIO ŠALYSE IR LIETUVOJE

Siekiant atskleisti visos dienos mokyklos sampratą, paskirtį, teisinį reglamentavimą, teikiamas paslaugas, dirbančių specialistų poreikius, visos dienos mokyklos privalumus ir trūkumus, analizuojamos užsienio šalių – Anglijos, Vokietijos, Suomijos, Kipro, Portugalijos ir Graikijos – patirtys. Remiantis atliktos užsienio šalių analizės metu identifikuotomis visos dienos mokyklos charakteristikomis, analizuojamos esamos visos dienos mokyklos praktikos Lietuvoje.

1.1. Visos dienos mokyklos samprata

Globalizacijos procesai per pastaruosius 20 metų veikia švietimo politiką visoje Europoje – intensyviai plėtojamos švietimo sistemų reformos⁹⁶, kurio- mis siekiama įgyvendinti gerovės valstybių nuostatas. Gerovės valstybės pa- grindinis vystymosi principas – ėjimas nuo socialinės apsaugos iki socialinio skatinimo sistemos, kurios pagrindas yra teisė į švietimą⁹⁷. Tačiau visuotinės gerovės idėja vis labiau veikiama glaudžių ryšių tarp švietimo politikos ir į rinką orientuotos bei globalizuotos ekonomikos⁹⁸. Pasak T. Armstrong ir G. Armstrong⁹⁹, dėl užimtumo modelių ir šeimos struktūros pokyčių daugelis tėvų nesugeba užtikrinti savo vaikų užimtumo ir priežiūros po mokyklos, daugėja vaikų po pamokų leidžiančių laiką be suaugusiųjų priežiūros. Ypač tokioje situacijoje nukenčia vaikai iš šeimų, kuriose tėvai išsiskyrę, vieniši,

96 Steiner-Khamsi, G. (2012). Understanding Policy Borrowing and Lending Building Comparative Policy Studies. In G. Steiner-Khamsi, & F. Waldow (Eds.), *World Yearbook of Education 2012: Policy Borrowing and Lending in Education* (pp. 3–17). London and New York: Routledge.

97 Bolívar, A. (2012). Justicia Social y Equidad Escolar: Una Revisión Actual. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 1 (1), 9–45.

98 Pöder, K., Kerem, K., & Lauri, T. (2013). Efficiency and Equity within European Education Systems and School Choice Policy: Bridging Qualitative and Quantitative Approaches. *Journal of School Choice*, 7 (1), 1–36. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/15582159.2013.759837>

99 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.

daug dirbantys¹⁰⁰. JAV popamokinis laikas vis dar siejamas su vaikų ir paauglių patiriamomis emocijomis ir elgesio problemomis, taip pat su nusikalstamu elgesiu ir narkotikų vartojimu¹⁰¹.

Pastaruoju dešimtmečiu, siekiant užtikrinti vaiko gerovę, vienodas akademinės sėkmės galimybes bei mažinti socialinę atskirtį, ES šalyse buvo įgyvendintos politinės priemonės, kurių dėka buvo realizuota visą dieną dirbančios mokyklos koncepcija. Tarp šių šalių buvo Vokietija, Graikija, Suomija, Slovakija, Danija, Kipras, Anglija ir Portugalija¹⁰².

C. B. Geppert, S. Hofmann ir T. Hopmann¹⁰³ teigimu, visos dienos mokymas(is) laikytinas būtinu reagavimu į socialinius ir visuomeninius bei struktūrinius šeimos pokyčius, socialinę nelygybę ir nelygias švietimo galimybes, užtikrinant vaiko gerovę. Švietimo politikų visos dienos mokymo(si) koncepcija įvardintina kaip vaikui patraukli priemonė, užtikrinanti lygias teises į švietimą ir pagalbą.

Visos dienos mokyklos institucionalizavimas nėra naujas švietimo reiškinys¹⁰⁴. Daugelis šalių turi didesnę ar mažesnę visos dienos mokyklinio ugdymo patirtį (Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Ispanija, Olandija ir Belgija,

-
- 100 Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242. doi: <https://doi.org/10.2304/eeerj.2008.7.2.232>
- 101 Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.
- 102 Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35. doi: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-11.2.1488>; Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242. doi: <https://doi.org/10.2304/eeerj.2008.7.2.232>; Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/14649365.2011.542482>; Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf. Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>
- 103 Geppert, C. B., Hofmann, S., & Hopmann, T. (2012). Policy Reform Efforts and Equal Opportunity: an Evidence-based Link? An Analysis of Current Sector Reforms in the Austrian School System. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 2 (2), 9–29.
- 104 Coelen, T. (2004). "Full-time" Education Systems in the Knowledge-Society. *International Comparison of the Cooperation between Schools and Out-Of-School Educational Agencies. Paper presented at the European Conference on Educational Research, 17–20 September 2003, Hamburg*. Prieiga per internetą: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003521.htm>

Vokietija, Italija, Danija, Portugalija, Graikija ir Kipras¹⁰⁵), nors ir nevisada tai įvardina kaip visos dienos mokyklą. Švietimo sistemų Europoje tezaure „visos dienos mokykla“ deskriptorius pateikiamas 11 kalbų. Anglų kalba visos dienos mokykla įvardinama ‘full-day school’, prancūzų kalba – ‘enseignement à temps plein’, lenkų kalba – ‘szkoła dzienna’, graikų kalba – ‘Ολοήμερο Σχολείο’, slovėnų kalba – ‘celodnevna sola’¹⁰⁶. Pagrindinis daugumai sampratų bendras kriterijus yra ilgos mokinių mokykloje praleidžiamos valandos, tačiau jų skaičius per savaitę, leidžiantis mokyklą apibūdinti kaip visos dienos mokyklą, priklausomai nuo įgyvendinančios šalies, varijuoja¹⁰⁷.

Tarptautiniu mastu galima aptikti nevienodus visos dienos mokyklos apibrėžimus. Tai yra nulemta visos dienos mokyklos sampratos, poreikio bei organizavimo skirtumų ir tarp šalių, ir tarp tos pačios šalies mokyklų. Sampratos daugiaprasmiškumą iš dalies sąlygoja visos dienos mokyklos atsiradimo prielaidos: istorinis kontekstas, socialinės problemos, mokymosi pasiekimai, mokymosi motyvacija ir kt. (detalesnė analizė 1.2 skyriuje). C.Tomlinson¹⁰⁸ ir L. Lundahl¹⁰⁹ teigimu, visos dienos mokyklos sampratos formavimuisi turi įtakos šalių socialiniai-ekonominiai ir kultūriniai ypatumai, ugdymo tradicijos. Remiantis D. Loukeriu ir A. Markantonatou¹¹⁰, G. Oelerich¹¹¹, C. Pires¹¹², A. Gko-

105 Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece”*, 4 (1), 137–149.

106 TESE. (2009). The thesaurus for education systems in Europe. Retrieved February 14, 2014 from eacea.ec.europa.eu

107 Eurydice. (2009b). Key Data on Education in Europe 2009. Eurydice.

108 Tomlinson, C. (2008). The goals of differentiation. *Educational Leadership*, 3 (66), 26–30.

109 Lundahl, L. (2011). The Scandinavian Model: The Time Policy of School Education in Sweden since World War II. In K. Hagemann, K. H. Jarausch, C. Allemann- Ghionda, Childred, Families, and States: Time Policies of Childcare, Preschool, and Primary Education in Europe. England: Berghahn books

110 Loukeris, D., & Markantonatou, A. (2004). The All-Day School as an Educational Innovation. Athens: Atrapos.

111 Oelerich, G. (2007). Ganztagschulen und Ganztagsangeboten Deutschland – Schwerpunkte, Entwicklungen und Diskurse. In F. Bettmer, F. P. Maykus, & A. Richter (Hrsg.), *Ganztagssschule als Forschungsfeld* (S. 13–42). Wiesbaden: VS Verl.

112 Pires, C. (2007). A Construção de Sentidos em Política Educativa: o caso da escola a tempo inteiro. *Sísifo: Revista de Ciências da Educação*, 4, 77–86.

ratsa¹¹³, I. Züchner¹¹⁴; House of Commons Official Report¹¹⁵, kaip bendrus visos dienos mokyklos koncepto elementus galima išskirti ilgesnę mokyklos dienos trukmę; ugdymo turinį, papildytą popamokinėmis veiklomis, kurios glaudžiai susijusios su formaliojo ugdymo temomis; mokykloje atliekamus namų darbus; orientaciją į pedagoginių ir socialinių mokinių poreikių tenkinimą.

L. Holm¹¹⁶ teigimu, terminas „visą dieną dirbanti mokykla“ gali būti apibūdinamas kaip simbolinis bendras vardiklis daugeliui projektų ir įvairių iniciatyvų. Pavyzdžiui, šiuo terminu Danijoje apibūdinamos tiek specialios mokyklos vaikams, turintiems psichosocialinių problemų, tiek konkretūs bandymai, prasidėję po 2006 m. keliose pradinėse ir vidurinėse mokyklose visoje Danijoje, ir susiję su mokyklos dienos turinio ir trukmės pokyčiais.

Madrido municipalitetas, įgyvendindamas programą „Madridas, atverta knyga“¹¹⁷, mokykloms siūlo kultūrinės, meninės veiklas pamokų metu ir popamokiniu laikotarpiu. Švietimo administracija palaiko šią iniciatyvą, nes ji prisideda ne tik prie mokinių kultūrinio išprusimo, visapusiško asmenybės ugdymo, bet ir skatina glaudesnę vietos institucijų bendradarbiavimą, puoselėja bendruomeniškumo jausmą. Šios programos dėka Ispanijos mokiniai turi unikalią galimybę praturtinti formalųjį ugdymo turinį ir prasmingai leisti laiką. Apskritai, daugelyje Ispanijos regionų (Saragosoje, Valencijoje, Asturijoje, Andalūzijoje ir kt.) įprasta organizuoti prasmingo ugdymosi, laivalaikio leidimo ir užimtumo veiklas, trunkančias iki vėlyvos popietės ar pavakarės.

Prancūzijoje nuo 2017 m. įgyvendinama trumpesnės mokyklinės savaitės iniciatyva. Mokykloms sudaromos galimybės laisviau planuoti ugdymo procesą ir struktūruoti tvarkaraštį, dirbant 4 dienas per savaitę¹¹⁸. Tuomet

113 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

114 Züchner, I. (2015). Was ist eine Ganztagschule? In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillmann (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag* (S. 133–150). Opladen: Budrich.

115 *House of Commons Official Report. Parliamentary Debates (Hansard), Wednesday 16 March 2016, Volume 607, No. 134* (2016). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmhansrd/chan134.pdf>

116 Holm, L. (2014). Parental perspectives on Danish full-day schools for ethnic minority students. *International Journal about Parents in Education*. 2014, 8 (1), 26 – 33.

117 <https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Educacion/Juventud/ActividadesEducativas/Complementarias/MadridUnLibroAbierto/BibliotecaDigital/Capitulos/ficheros/H14MadridDeLosAustriasIngles.pdf>

118 http://cache.media.education.gouv.fr/file/Dossiers_2017/86/3/depp-2017-Dossier-207-organ

mokyklos organizuoja darbą nuo ankstyvaus ryto iki pat pavakarės, sudarydamos galimybes ne tik mokytis, lavintis, bet ir ilsėtis. Formalusis ir neformalusis ugdymas derinamas su ilgesnėmis pertraukomis, žaidimais. Laisvą nuo pamokų dieną sudaromos galybės leisti laiką mokykloje, jei to pageidauja tėvai ir vaikai. Nors prancūzai tokių mokyklų nevadina visos dienos mokyklomis, savo esme ir pagrindiniais bruožais jos tokios ir yra.

Taigi, visos dienos mokyklos sampratos teorinis pagrindas ir praktinė išraiška yra grindžiama „švietėjiškos-auklėjamosios mokyklos“ (educative school) misija. Tai yra mokykla, kuri nėra identifikuojama tik per mokymo ir mokymosi procesą, bet, visų pirma, ji veikia kaip ugdomoji vieta, kurios tikslas – visapusiškas asmenybės ugdymas¹¹⁹. L. Pulkkinen¹²⁰ teigimu, visos dienos mokyklos idėjinis konceptas gali būti grindžiamas trimis teoriniais požiūriais: žmogaus vystymosi bioekologiniu modeliu (Bronfenbrenner¹²¹; Bronfenbrenner ir Morris¹²²), pozityviu jaunimo vystymosi požiūriu (Benson, Scales, Hamilton ir Sesma¹²³) ir įtraukiojo švietimo teorija (Fredricks ir kt.¹²⁴; Li ir Lerner¹²⁵).

-
- isations-temps-scolaire-reforme-2013-effets-observees_790863.pdf
- 119 Giannaka, Ch., Spinthourakis, J. A., Karatzia-Stavlioti, E., Lempesi G. E., & Papadimitriou, I. (2007). All-day School in Primary and Pre-Primary Education. Cyprus Case Study Report. *Educational Policies that Address Social Inequality*.
 - 120 Pulkkinen, L. (2016) An Inspiring School Day: An Effort to Transform Research Findings Into Policy, Iš M., Matthes, L., Pulkkinen, B., Heys, Ch., Clouder, L. M., Pinto. Improving the Quality of Childhood in Europe (p. 52-69). Alliance for Childhood European Network Foundation, Brussels, Belgium. http://www.allianceforchildhood.eu/files/Improving_the_quality_of_Childhood_Vol_6/QOC%20V6%20CH05%20PDF%20DEF.pdf
 - 121 Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, Mass: Harvard University Press.; Bronfenbrenner, U. (1989). Ecological systems theory. *Annals of Child Development*, 6, 187-249.
 - 122 Bronfenbrenner, U., & Morris, P. (2006). The bioecological model of human development. Teoksessa R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology*. Volume 1. Theoretical models of human development (6th ed., pp. 793-828). Hoboken, N. J.: John Wiley and Sons
 - 123 Benson, P. L., Scales, P. C., Hamilton, S. F., & Sesma, A. Jr., (2006). Positive youth development: Theory, research, and applications. In R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology*. Volume 1. Theoretical models of human development (6th ed., pp. 894-941). Hoboken, N.J: Wiley
 - 124 Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C. & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.
 - 125 Li, Y. & Lerner, R. M. (2011). Trajectories of school engagement during adolescence: Implications for grades, depression, delinquency, and substance use. *Developmental Psychology*, 47, 233-247

Siekiant detaliau atskleisti visos dienos mokyklos koncepto turinį, būtina detalizuoti, kaip tokio tipo mokykla apibrėžiama skirtingose ES šalyse.

Anglijoje *visos dienos mokykla* (originalo kalba – *longer school day*) apibūdinama kaip mokykla, kurioje derinamas mokymas(is), užklausinė veikla ir supervizuojamas savarankiškas darbas¹²⁶ bei ypatingas dėmesys skiriamas socialinės atskirties mažinimui¹²⁷ bei papildomos pagalbos teikimui¹²⁸. Taigi, Anglijoje ilgesnės mokymosi dienos konceptas sietinas su saugios aplinkos po pamokų užtikrinimu žemesnio socioekonominio statuso šeimų vaikams.

Graikijoje visos dienos mokykla (originalo kalba – *oloimero*) suvokiama kaip įprasta mokykla, kurios diena trunka ilgiau nei iki pietų, išplečiamas ugdymo turinys ir organizuojamos papildomos veiklos, glaudžiai susijusios su pirmoje dienos pusėje vykdomu ugdymo turiniu ir tikslais¹²⁹. Pasak A. Gkoratsa¹³⁰, Graikijoje visos dienos mokyklos koncepte itin akcentuojamas mokinių kultūrinis ugdymas.

Portugalijoje visos dienos mokykla (originalo kalba – *Programa Escola a Tempo Inteiro*) apibrėžiama kaip decentralizuotos švietimo viešosios paslaugos, skirtos socialinės intervencijos įgyvendinimui, praturtinant nemokamomis veiklomis pradinio ugdymo ciklo programas ir teikiant socialinę pagalbą

-
- 126 House of Commons Education Committee (2014b). *Underachievement in Education by White Working Class Children: Government Response to the Committee's First Report of Session 2014–15* (2014). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeduc/647/647.pdf>
- 127 House of Commons Education Committee (2014a). *Underachievement in Education by White Working Class Children: First Report of Session 2014–15*. Prieiga per internetą: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeduc/142/142.pdf>
- 128 House of Commons Official Report. *Parliamentary Debates (Hansard), Wednesday 16 March 2016, Volume 607, No. 134* (2016). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmhansrd/chan134.pdf>
- 129 Andrulakis, G., Emvalotis, A. Mponidis, K., Stamovlasis, D., & Kaklamani, S. (2006). *Educational Experiences and Perceptions of Teachers Working in All-Day Schools*. Athens: Greek Institute of Educational Studies.; Konstantinou, X. (2007). *The Social and Educational Role of the All-Day School: A Review of the Perceptions of Parents and Teachers*. Athens: Greek Institute of Educational Studies.; Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero (“All-Day”) Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.; Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece”*, 4 (1), 137–149.
- 130 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

šeimai. Visos dienos mokykla gali būti apibrėžiama kaip pilnos dienos mokinių mokymas(is) ir užimtumas mokyklos fiziniėje erdvėje¹³¹. Visos dienos mokyklos koncepcija Portugalijoje sietina su švietimo prieinamumo didinimu ir mokyklos visiems idėjomis¹³².

Slovėnijoje visos dienos mokykla vadinama prailgintos dienos mokykla (originalo kalba – *podaljšano bivanje*). Tokia mokykla apibūdinama kaip veiksmingo mokymosi ir prasmingo visuminio ugdymo(si) prielaida. Mokyklos misija – padėti mokiniams augti, tobulėti, pasiekti geresnių mokymosi rezultatų, kurti vieną visumą, apimančią mokinių asmeninį, socialinį ir emocinį vystymąsi¹³³.

Čekijos Respublikoje nėra oficialaus visos dienos mokyklos termino, bet visą dieną veikiančios mokyklos tradicija siekia praėjusio amžiaus pradžią. Mokiniais sudaromos sąlygos mokytis, lavintis, saugiai leisti popietinį laiką mokykloje. Asmeninius pomėgius tenkina ir mokinių ugdymu rūpinasi popamokiniai centrai (originalo kalba – *školní družina*), mokyklos klubai (originalo kalba – *školní klub*), laisvalaikio centrai (originalo kalba – *středisko volného času*). 2016–2017 metais Čekijos Respublikoje veikė 4 045 popamokiniai centrai, teikę paslaugas 330 094 mokiniams, 591 mokykla klubas, kuriuos lankė 47 149 mokiniai, 321 laisvalaikio centras. Beveik 84 proc. 1-2 klasių ir 57 proc. 1-5 klasių mokinių lankė popamokinius centrus. 8% 6-9 klasių mokinių lankė mokyklos klubus.

Islandijoje nuo 2008 m. visiems pradinėjų klasių mokiniams sudaromos galimybės popamokinei veiklai ir papildomam mokymuisi iki vėlyvos popietės (16.00 ar 17.00 val.). Šia galimybe pasinaudoja daugiau nei 90 proc. šeimų.

Suomijoje visos dienos mokyklos idėjai apibrėžti taikomas integruotos dienos mokyklos (originalo kalba – *joustava koulupäivä* arba *ehetytty koulupäivä*) pavadinimas. Tai – praleista diena mokykloje, kurios metu mokiniams prieš ir po pamokų (kartais tarp pamokų) organizuojamos įvairios

-
- 131 Pires, C. (2007). A Construção de Sentidos em Política Educativa: o caso da escola a tempo inteiro. *Sísifo: Revista de Ciências da Educação*, 4, 77–86.
- 132 Leite, C. (2006). Políticas de Currículo em Portugal e (im) Possibilidades da Escola se Assumir como uma Instituição Curricularmente Inteligente. *Curriculo sem Fronteiras*, 6 (2), 67–81.
- 133 Popp, U. (2005). Celodnevna šola kot šola prihodnosti – šolskopedagoška utemeljitev. *Sodobna pedagogika*, 56(3), 28–45.; Spies, A. & Stecklina, G. (2005). Die Ganztagschule: Herausforderungen an Schule und Jugendhilfe. Band 1, Dimensionen und Reichweiten des Entwicklungsbedarfs. Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.

užimtumo veiklos¹³⁴. Tokios mokyklos esmė – kitoks dienos mokykloje organizavimas, dalį dienos paverčiant planinga būrelių ir užsiėmimų veikla. Pagrindinė tokios mokyklos idėja yra paskatinti mokinius įsitraukti į veiklas, stiprinti jų gerą savijautą ir komfortą (emocinį, psichologinį), siūlant jiems kokybišką ir įvairiapusę veiklą¹³⁵.

Vokietijoje visos dienos mokyklos samprata bei įvardinimai federalinėse žemėse įvairuoja, tačiau dažniausiai vartojama Visos dienos mokyklos (vok. *Ganztagsschule*), rečiau – dienos mokyklos (vok. *Tagesschule*) sąvokos. Visos dienos mokyklos sąvoka apibrėžiama, pasitelkus mažiausią bendrą vardiklį, – nurodant tris pagrindinius formalius dienos mokyklos indikatorius. Apie dienos mokyklą kalbėtina tuo atveju, jei:

- bent tris dienas per savaitę mokiniams teikiama galimybė mokykloje užsiimti po mažiausiai 7 valandas per dieną;
- visas tas užsiėmimų dienas moksleiviams teikiama galimybė papiepti;
- dienos užsiėmimai organizuojami mokyklos vadovybės atsakomybe ir vykdomi glaudžiai su ja bendradarbiaujant; be to, jie yra konceptualiai susieti su pamokomis¹³⁶.

Vokiškoje visos dienos mokyklos sampratoje akcentuojama pagalba mokymosi sunkumų ir išskirtinių gabumų turintiems mokiniams (Burow ir Pauli, 2013¹³⁷; Kultusministerkonferenz, 2015¹³⁸).

Visos dienos mokykla Kipre veikia pradinio ugdymo lygmenyje ir yra laisvanoriška, išskyrus keturiolikoje pilotinių pagrindinio ugdymo mokyklų.

134 Pulkkinen, L. (2012). The Integrated School Day – Improving the Educational Offering of Schools in Finland. In C. Clouder, B. Heys, M. Matthes, & P. Sullivan (Eds.), *Improving the Quality of Childhood in Europe 2012. Vol. 3* (pp. 41–67). East Sussex: ECSWE (European Council for Steiner Waldorf Education).

135 Rajala, R. (2017). *Joustava koulupäivä Suomessa*. Prieiga per internetą: <http://www.tallinn.ee/mok/RiittaRajalaJoustava-koulupaiva-Suomessa>

136 Züchner, I. (2015). Was ist eine Ganztagsschule? In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillmann (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag* (S. 133–150). Opladen: Budrich.

137 Burow, O. A., & Pauli, B. (2013). *Ganztagsschule entwickeln: von der Unterrichtsanstalt zum kreativen Feld*. Schwalbach: Debus-Pädagogik Verl.

138 Kultusministerkonferenz (2015). *Ganztagsschulen in Deutschland. Bericht der Kultusministerkonferenz vom 03.12.2015*. Prieiga per internetą: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2015/2015-12-03-Ganztagsschulbericht.pdf

Pagrindinė veiklos kryptis – mokinių mokymosi pasiekimų gerinimas ir popamokinio užimtumo didinimas¹³⁹.

Lietuvoje ugdymo įstaigų, kurios savo taikomą modelį apibūdintų kaip visos dienos mokyklą, nėra daug. Dauguma atvejų yra susiję su nevalstybinių mokyklų veikla. Pažymėtina, kad Lietuvoje visos dienos mokyklos konceptas pirmiausia siejamas su tam tikros ugdymo idėjos įgyvendinimu, akcentuojamas ugdymo visybiškumas. Dalis mokyklų savo veiklą grindžia netradicinio ugdymo koncepcija ir įgyvendina netradicinio ugdymo programas ar jų elementus. Taip pat akcentuojami siekiai įgyvendinti tam tikras edukologines idėjas. Kartais išsakomi ir tokie siekiai, kaip neskubėti, skirti pakankamai laiko mokiniui, praktikuoti savitą bendruomenės gyvenimo būdą. Esama atvejų, kai akcentuojamas pasiekimų gerinimas. Valstybinėse mokyklose, atliepiant mokinių ir tėvų poreikius, veikia pailgintos dienos grupės, užimtumo klubai, vaikų dienos centrai. Esama ir tokių atvejų, kai pailgintos dienos grupė vartojama kaip sinonimiška sąvoka visos dienos mokyklai. Pailgintos dienos grupės **dažniausiai skirtos pradinių klasių mokiniams**.

Mokslinių šaltinių ir praktikų analizė atskleidė, kad Europos Sąjungos šalyse nėra vieningos visos dienos mokyklos sampratos. Šalys kūrė ir įgyvendino įvairius modelius, akcentuodamos vienus ar kitus jų aspektus, nulemtus skirtingo šalių sociokultūrinio konteksto, švietimo sistemos istorinės raidos ar šalies švietimo politikos. Taigi, dažniausiai visos dienos mokykla suvokiama kaip įprasta mokykla, kurios diena trunka ilgiau nei iki pietų, kurioje išplečiamas ugdymo turinys ir organizuojamos papildomos veiklos, glaudžiai susijusios su pirmos dienos pusėje analizuojamomis temomis; aktualizuojami pedagoginiai ir socialiniai mokinių poreikiai. Vienas svarbus daugumai šalių bendras bruožas – tai ilgos valandos, kurias mokiniai praleidžia mokykloje. Tačiau Europos šalių „Eurydice“ leidiniuose tikslus valandų skaičius per savaitę, leidžiantis mokyklą apibūdinti kaip visos dienos mokyklą, nėra aiškiai apibrėžtas.

1.2. Visos dienos mokyklos modelių įgyvendinimo patirtis: ES šalių atvejai

Visos dienos mokyklos modelis yra paplitęs Vakarų ir Rytų Europoje, tačiau jo įgyvendinimas yra įvairus, apimantis skirtingus visos dienos mokyklos

139 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

tipus, ugdymosi formas, įgyvendinimo kontekstus ir prielaidas¹⁴⁰. Tarptautiniu mastu galima aptikti gan skirtingus visos dienos mokyklos apibrėžimus. Pagrindinė to priežastis – visos dienos mokyklos organizavimo skirtumai yra ne tik tarp šalių, bet ir tos pačios šalies mokyklų.

1.2.1. Visos dienos mokykla Anglijoje

Kontekstas ir paskirtis. Iki 2020 m. Anglijoje turi būti užbaigta bendrojo (vidurinio) ugdymo reforma, kuri nukreipta į viešojo sektoriaus mokyklų pertvarką. Visos tokio tipo mokyklos turėtų įgyti akademijų statusą. Tai yra vadybinė reforma, kuri keičia bendrojo ugdymo mokyklų vadybinį modelį, pavaldumą, finansavimą, bet iš esmės nedaro įtakos mokymo(si) turiniui. Pagrindinis skirtumas yra tai, kad akademijos yra savivaldžios institucijos, nepriklausomos nuo vietos savivaldos, kaip buvo iki šiol. Nors ši reforma iššaukė dideles diskusijas, ypač tarp mokytojų, tačiau ji vyksta gana sparčiai. Akademijų skaičius išaugo nuo 203 2010 m. iki 4676 2015 m. 2015 m. buvo priimtas Švietimo ir įvaikinimo įstatymas (angl. *Education and Adoption Bill*¹⁴¹), kuris dar labiau paskatino reformą, ypač pokyčius tose mokyklose, kurios nebuvo akredituotos. 2016 m. duomenimis 2075 iš 3381 vidurinių mokyklų ir 2440 iš 16766 pradinųjų mokyklų turėjo akademijos statusą. Nors procesas yra laisvatoriškas ir mokyklos pačios sprendžia, kada pradėti įdiegti naująjį valdymo modelį, yra tikimasi, kad iki 2020 m. visos Anglijos mokyklos taps akademijomis¹⁴². Nors kol kas dėl trumpo laiko tarpo negalima atlikti patikimų reformos efektyvumo tyrimų, tačiau preliminarios studijos rodo, kad nėra didelio mokymosi pasiekimų, lankomumo ir iškritimo iš mokyklos skirtumo tarp naujųjų akademijų ir tradicinių mokyklų¹⁴³.

Šiame kontekste šalyje yra diskutuojama bei įgyvendinama ir visos dienos mokyklos koncepcija. 2015 m. įsigaliojęs priimtas De-reguliacijos aktas

140 OECD. (2012). Education at a Glance 2012: Highlights, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/eag_highlights-2012-en

141 *Education and Adoption Bill* (2016). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/uk-pga/2016/6/contents/enacted>

142 Education and Training - Monitor 2015 - Country analysis. European Commission Directorate-General for Education and Culture. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015

143 Education and Training - Monitor 2015 - Country analysis. European Commission Directorate-General for Education and Culture. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015

(angl. *Deregulation Act*¹⁴⁴) suteikė teisę mokykloms pačioms spręsti mokymosi proceso organizavimo, įskaitant mokymosi dienos trukmės, klausimus. Viešojo sektoriaus mokyklų direktoriai rekomenduoja mokymosi dienos trukmę, pamokų ir pertraukų išdėstymą. Šioms rekomendacijoms turi pritari mokyklos taryba. Akademijos pačios sprendžia mokymosi trukmės klausimus¹⁴⁵. 2014 m. duomenimis, 8 proc. akademijų pasinaudojo joms suteikta teise ir prailgino mokymosi dienos trukmę¹⁴⁶.

Bendrojo ugdymo mokyklų valdymo ir visos dienos mokyklos reforma pirmiausia buvo nukreipta į tų mokyklų, kurios neatitiko numatytų standartų, pertvarką. Anglijos atveju, pirmiausia, tai yra mokyklos, kurios veikia probleminiuose šalies rajonuose. 2014 m. duomenimis, maždaug nuo apie 50 proc. valstybinių ir 70–80 proc. privačių mokyklų siūlo prailgintą mokymosi dieną¹⁴⁷.

Teisinis reglamentavimas ir finansavimas. Pagrindiniai visos dienos mokyklą reglamentuojantys teisiniai dokumentai yra *The Education Act (2002)*¹⁴⁸, *The Education (School Day and School Year) (England) Regulations (1999)*¹⁴⁹, *The Changing of School Session Times (England) (Revocation) Regulations (2011)*¹⁵⁰ bei jau minėti *Education and Adoption Bill (2016)*¹⁵¹ ir *Deregulation Act (2015)*¹⁵².

144 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/20/notes/division/5/124>

145 Long, R. (2016). *The School Day and Year (England): House of Commons Briefing Paper No. 07148, 16 March 2016*. Prieiga per internetą: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07148/SN07148.pdf>

146 Cirin, R. (2014). *Do Academies make use of their Autonomy?* Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/401455/RR366_-_research_report_academy_autonomy.pdf

147 Briggs, A., & Simons, J. (2014, August 12). *Only a Matter of Time? A framework for the most effective way to lengthen the school day in England*. Prieiga per internetą: <https://policyexchange.org.uk/publication/only-a-matter-of-time-a-framework-for-the-most-effective-way-to-lengthen-the-school-day-in-england/>

148 *The Education Act 2002 c. 32* (2002). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32/contents>

149 *The Education (School Day and School Year) (England) Regulations 1999 No. 3181* (1999). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1999/3181/contents/made>

150 *The Changing of School Session Times (Wales) Regulations 2009 No. 575 (W.54)* (2009). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2009/572/contents/made>

151 *Education and Adoption Bill* (2016). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/6/contents/enacted>

152 *Deregulation Act. Schedule 16. Schools: Reduction of Burdens* (2015). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/20/notes/division/5/124>

Nors 2015 m. naujai išrinkta vyriausybė toliau mažina finansavimą iki-mokykliniam ugdymui, tęstiniais mokymams ir aukštajam mokslui, tačiau bendrajam ugdymui jis lieka pastovus ir didės, priklausomai nuo demografi-nių rodiklių¹⁵³. 2016 m. biudžete buvo numatyta papildomai 285 £ milijonų sumą kas metus paskirstyti 25 proc. vidurinių Anglijos mokyklų mokymosi dienos prailginimui¹⁵⁴. Teigiama, kad vėliau finansavimas bus suteikiamas ir likusioms mokykloms.

Švietimo fondo (angl. *Education Endowment Foundation*) duomeni-mis, vidutinė vieno mokinio mokymo kaina per metus pradinėje mokyklo-je yra 2500 £ (arba 13 £ dienai), vidurinėje mokykloje – 3500 £ (arba 18 £ dienai). Mokymosi metų pratęsimas dviem savaitėmis kainuotų papildomai apie 260 £ mokiniui per metus pradinėje ir apie 360 £ vidurinėje mokykloje. Popamokinės veiklos vienas užsiėmimas vidutiniškai kainuoja 7 £ mokiniui, esant 39 savaitių mokslo metams, vienam vaikui vienas savaitinis užsiėmi-mas pareikalautų 273 £ metams. Kaina gerokai padidėja, jei popamokiniams užsiėmimams vesti samdomi aukštos kvalifikacijos specialistai¹⁵⁵.

Šalyje diskutuojama apie tai, kad vykdoma reforma yra labai brangi, net jei kai kurias paslaugas apmoka besimokančiųjų tėvai, valstybei tai kainuoja didelius pinigus. Siūlomi įvairūs taupymo variantai, pvz., kad kelios moky-klos kooperuotųsi į klasterius, suteikiant konkrečias paslaugas, tačiau tam reikalingas detalus planas, kaip saugiai ir nebrangiai mokiniai nuvyktų į pa-slaugos teikimo vietą¹⁵⁶.

Trukmė ir teikiamos paslaugos. Mokslo metai Anglijoje mokiniams trunka iš viso 190 dienų, kurios skirstomos pusdieniais, t. y. į 380 pusdienių per metus. Mokytojai dirba papildomas penkias dienas, t. y. iš viso 195 die-

153 European Commission Directorate-General for Education and Culture (2015 b). *Education and Training – Monitor 2015 – United Kingdom*. Luxembourg: Publications Office of the Euro-pean Union.

154 Long R. (2016). *The School Day and Long* (England): briefing papare. House of Comons library.

155 *Extending School Time: Low Impact for Moderate Cost, Based on Moderate Evi-dence* (2017, August 16). Prieiga per internetą: [https://educationendowmentfounda-tion.org.uk/pdf/generate/?u=https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/toolkit/?id=153&t=Teaching%20and%20Learning%20Toolkit&e=153&s=](https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/generate/?u=https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/toolkit/?id=153&t=Teaching%20and%20Learning%20Toolkit&e=153&s=)

156 Briggs, A., & Simons, J. (2014, August 12). *Only a Matter of Time? A framework for the most effective way to lengthen the school day in England*. Prieiga per internetą: <https://policyex-change.org.uk/publication/only-a-matter-of-time-a-framework-for-the-most-effective-way-to-lengthen-the-school-day-in-england/>

nas¹⁵⁷, t. y. 1265 val.¹⁵⁸. Įstatymiškai įtvirtinta, kad Anglijoje diena mokykloje turi susidaryti iš dviejų sesijų su pertrauka. Kiekvienos sesijos, pertraukos ir mokymosi dienos trukmę nustato pati mokykla. Standartiškai iki reformos mokymosi diena trukdavo iki 15.30 val. 2016 m. skirtas papildomas finansavimas numato prailginti dieną mokykloje viena valanda¹⁵⁹. Nustatant mokymosi dienos trukmę neprivaloma, bet rekomenduojama atsižvelgti į tėvų nuomonę¹⁶⁰. 2014 m. Švietimo sekretorius Michael Gove teigė, kad mokymosi diena galėtų trukti 9 ar net 10 val., vietoje dabartinių 8 val., kad mokiniai galėtų dalyvauti užklausinėje veikoje ir paruošti namų darbus. Ilgesnės mokymosi dienos mokyklose tikslas yra sumažinti skirtumą tarp privačių ir viešojo sektoriaus mokyklų¹⁶¹.

Kitose Didžiosios Karalystės dalyse situacija skiriasi. Panašiausia į Anglijos yra Velso sistema¹⁶², kai tuo tarpu Škotijoje ir Šiaurės Airijoje ji skiriasi. Mokymosi savaitė Škotijos pradinėse ir vidurinėse mokyklose trunka 25–27,5 val.¹⁶³, trukmę sprendžia mokyklos vadovybė ir vietinė savivalda¹⁶⁴. Škotija, priešingai nei Anglija, svarstė mokymosi dienos trumpinimo klausimą, tačiau vietos savivaldybių bandymams sutrumpinti mokymosi dieną taupymo

-
- 157 European Commission/EACEA/Eurydice (2015). *The Organisation of School Time in Europe. Primary and General Secondary Education – 2015/16 School Year. Eurydice Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 158 *School Teachers' Review Body: Twenty-Third Report, February 2014* (2014). Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/279038/140207_23rd_Rpt_CM_8813.pdf
- 159 Long, R. (2016). *The School Day and Year (England): House of Commons Briefing Paper No. 07148, 16 March 2016*. Prieiga per internetą: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07148/SN07148.pdf>
- 160 Department of Education (2016). *School attendance: Guidance for Maintained Schools, Academies, Independent Schools and Local Authorities*. Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/564599/school_attendance.pdf
- 161 House of Commons Education Committee (2014b). *Underachievement in Education by White Working Class Children: Government Response to the Committee's First Report of Session 2014–15* (2014). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeduc/647/647.pdf>
- 162 *The Changing of School Session Times (Wales) Regulations 2009 No. 575 (W.54)* (2009). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2009/572/contents/made>
- 163 *Length of School Week: Pupils in Special Schools and Units* (2002). Prieiga per internetą: <http://www.gov.scot/Resource/Doc/46922/0024039.pdf>
- 164 Long, R. (2016). *The School Day and Year (England): House of Commons Briefing Paper No. 07148, 16 March 2016*. Prieiga per internetą: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07148/SN07148.pdf>

sumetimais nepritarta¹⁶⁵. Šiaurės Airijoje apibrėžiama minimali mokymosi dienos trukmė, kuri yra 3 val. vaikams iki 8 metų, 4,5 val. – vyresnio amžiaus vaikams¹⁶⁶.

Anglijoje visos dienos mokyklos idėjoje akcentuojama būtinybė po akademinį užsiėmimą derinti mokymąsi, užklasinę veiklą ir supervizuojamą savarankišką darbą, ypatingą dėmesį skiriant sportui ir įvairioms meninėms veikloms¹⁶⁷.

Efektivumo įrodymai. Visos dienos mokyklos įgyvendinimas Anglijoje sulaukia prieštaringo vertinimo. Švietimo politikai, žiniasklaida ir mokslinė bendruomenė skirtingai vertina visos dienos mokyklos idėją.

Švietimo politikos formuotojai visos dienos mokyklą vertina teigiamai. Konstatuojama, kad kai kurios mokyklos, ypač probleminėse teritorijose, jau patiria ilgesnės mokymosi dienos privalumus, nes papildomas mokymosi proceso užbaigimui ramioje ir palaikančioje aplinkoje didina mokinių pasitikėjimą ir įsitraukimą į mokymosi veiklas¹⁶⁸.

Žiniasklaidoje ilgesnė mokymosi diena vertinama nevienareikšmiškai. Remiantis tyrimų duomenimis, teigiama, kad „duomenų meta analizė parodė silpną teigiamą koreliaciją tarp didesnio mokymosi valandų skaičiaus ir pasiekimų, ypač, silpniau besimokančių mokinių pasiekimų. Tad neaišku, ar į dienos ilginimą investuoti pinigai iš tiesų to verti“¹⁶⁹, „nėra jokių stiprių argumentų dėl akademinio mokymosi ilginimo, kai tie patys mokytojai dirba ilgesnes valandas, tačiau svarbu skatinti visas mokyklas, kad jos vaikams pasiūlytų įvairius užklasinius užsiėmimus, namų darbų klubus ir papildomas

165 Ten pat

166 *Teaching Days and Hours of Attendance* (2013). Prieiga per internetą: <https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/education/2013%2009%20-%20Amended.pdf>

167 House of Commons Education Committee (2014b). *Underachievement in Education by White Working Class Children: Government Response to the Committee's First Report of Session 2014–15* (2014). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeduc/647/647.pdf>

168 House of Commons Education Committee (2014b). *Underachievement in Education by White Working Class Children: Government Response to the Committee's First Report of Session 2014–15* (2014). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeduc/647/647.pdf>

169 Worrall, P. (2013, April 19). *Should we make the school day longer?* Prieiga per internetą: https://www.channel4.com/news/factcheck/factcheck-should-we-make-the-school-day-longer?intcmp=search_results_page_bottom_p1

pamokas¹⁷⁰. Ilgesnė mokymosi diena gali padėti sunkiau besimokantiems vaikams, tačiau abejojama jos reikšme kitiems mokiniams¹⁷¹, nėra statistiškai reikšmingos koreliacijos tarp penkiolikmečių skaitymo, rašymo ir tiksliųjų mokslų pasiekimų ir mokymosi valandų skaičiaus mokykloje¹⁷².

Moksliniai tyrimai taip pat nevienareikšmiškai vertina ilgesnės mokymosi dienos efektyvumą Anglijoje. Teigiama, kad mokymosi laiko prailginimas automatiškai neveda prie geresnių rezultatų, svarbu, kaip ir kam panaudojamas papildomas mokymosi laikas. Tai pasiteisina, kai žvelgiama į besimokantį vaiką iš holistinės perspektyvos, akcentuojant jo kultūrinį ir socialinį kapitalą, kuris ugdomas per įvairiapusišką užklausinę veiklą. Teigiama, kad tėvų ir mokyklos personalo savanoriškas prailginto mokymosi laiko pasirinkimas yra daug efektyvesnis nei privalomas, bet tuo pačiu tai kelia dvi problemas. Pirmiausia, savanoriškas dalyvavimas sunkiai pasiteisina ekonomiškai, antra, kai dalyvavimas savanoriškas, į jį neįsitraukia tie, kuriems labiausiai to reikėtų¹⁷³.

Švietimo fondo (angl. *Education Endowment Foundation*) atliktame tyrime teigiama, kad sunku patikimai sieti prailgintą mokymosi laiką su mokymosi pasiekimais, nes reformos, nukreiptos į mokymosi kokybę, apima daugiau nei mokymosi laiko mokykloje komponentą, tačiau sutinkama, kad yra galimas ryšys tarp šių kintamųjų. Atlikto tyrimo duomenys rodo, kad sunkiai besimokančių vaikų pasiekimai pagerėja, kai jie praleidžia daugiau laiko mokykloje, taip pat gerėja jų lankomumas, elgesys ir ryšiai su bendraamžiais. Remiantis tyrimo duomenimis, pateiktose rekomendacijose akcentuojama, kad yra svarbu planuoti papildomą laiką atsižvelgiant į mokinio poreikius ir gebėjimus. Popamokinės programos turi būti labai struktūruotos, glaudžiai sietis su mokymosi programa, įgyvendinamos aukštos kvalifikacijos persona-

170 Hobby, R. (2014, February 3). Teachers could benefit from a longer school day – discuss. *The Guardian*. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/teacher-network/teacher-blog/2014/feb/03/longer-school-day-teacher-working-hours-holiday>

171 School's not Out: Extended Hours Would Suit Weaker Pupils – and Irk the Rest (2013, April 27). *The Economist*. Prieiga per internetą: <http://www.economist.com/news/britain/21576659-extended-hours-would-suit-weaker-pupilsand-irk-rest-schools-not-out>

172 Mansell, W. (2014, March 21). The Debate over Longer School Days. *Financial Times*. Prieiga per internetą: <https://www.ft.com/content/381f8ad0-9311-11e3-b07c-00144feab7de>

173 Briggs, A., & Simons, J. (2014, August 12). *Only a Matter of Time? A framework for the most effective way to lengthen the school day in England*. Prieiga per internetą: <https://policyexchange.org.uk/publication/only-a-matter-of-time-a-framework-for-the-most-effective-way-to-lengthen-the-school-day-in-england/>

lo. Prieš priimant sprendimą prailginti mokymosi dieną mokykloje, pataria- ma išanalizuoti, ar turimų išteklių efektyvesnis panaudojimas negalėtų duoti tokių pačių ar net geresnių rezultatų nei mokymosi dienos ilginimas¹⁷⁴.

Ilgesnės mokymosi dienos kontekste analizuojamas mokytojų darbo krūvis. Tyrimas atskleidė, kad mokytojų darbo valandos Anglijoje yra ilgesnės nei numatyta įstatymiškai ir jos lenkia darbo laiką daugumoje kitų Europos Sąjungos šalių – pilnu etatu dirbantis mokytojas dirba vidutiniškai 48,2 val. per savaitę, t. y. 19 proc. laiko ilgiau nei lyginamų šalių vidurkis. Penktadalis apklausoje dalyvavusių mokytojų atsakė, kad jie dirbo 60 ir daugiau valandų pastarąją savaitę, papildomas darbo laikas dažniausiai buvo susijęs su netiesioginėmis mokymo veiklomis, tokiais kaip mokinių darbų taisymas, administracinės užduotys ir pan. Ilgos darbo valandos trukdo mokytojams kelti kvalifikaciją: iš 36 šalių Anglija yra 30 vietoje pagal dienų, skirtų mokytojų kvalifikacijos tobulinimui, skaičių, t. y. vidutiniškai vienas mokytojas Anglijoje tobulino kvalifikaciją 4 dienas per metus, kai analizuotų šalių vidurkis yra 10,5 dienos¹⁷⁵. Tačiau iš kitos pusės, Nacionalinės mokyklų vadovų asociacijos atstovo teigimu, diskutuojant apie ilgesnės mokymosi dienos koncepciją Anglijoje, negalima tapatinti mokyklos darbo valandų su mokytojų darbo valandomis, besimokančiųjų praleistą laiką mokykloje su mokymosi trukme. Ilgesnė mokymosi diena labiau skirta ne mokymosi, bet popamokinėms veikloms, tokioms kaip pamokų ruošą, papildomos individualios ar grupinės pamokos ir pan., tačiau ir tam reikalingi profesionalūs darbuotojai¹⁷⁶.

1.2.2. Visos dienos mokykla Graikijoje

Kontekstas. Per pastaruosius du dešimtmečius Graikijoje buvo išbandytos skirtingos visos dienos mokyklos koncepcijos. Visos dienos moky-

174 *Extending School Time: Low Impact for Moderate Cost, Based on Moderate Evidence* (2017, August 16). Prieiga per internetą: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/generate/?u=https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/toolkit/?id=153&t=Teaching%20and%20Learning%20Toolkit&e=153&s=>

175 Sellen P. (2016). *Teacher Workload and Professional Development in England's Secondary Schools: Insights from TALIS*. Prieiga per internetą: http://epi.org.uk/wp-content/uploads/2016/10/TeacherWorkload_EPI.pdf

176 Hobby, R. (2014, February 3). Teachers could benefit from a longer school day – discuss. *The Guardian*. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/teacher-network/teacher-blog/2014/feb/03/longer-school-day-teacher-working-hours-holiday>

klos pradžia yra siejama su „kūrybinių klasių“ atsiradimu 1989 m.¹⁷⁷. Šios klasės buvo inicijuotos mokinių tėvų, kurie papildomai mokėjo mokytojams už vaikų priežiūrą po pamokų. Tokia koncepcija buvo kritikuojama, nes veiklos tikslas buvo užtikrinti mokiniams priežiūrą po pamokų be jokio pedagoginio poveikio. Būtent pedagoginio poveikio siekis ir buvo visos dienos mokyklos koncepcijos plėtotės pagrindas. Mokiniai galėjo likti mokykloje, kol jų tėvai baigs darbą, ir ruošti namų darbus ar įsitraukti į kitokią veiklą, pavyzdžiui, sportą, teatrą ar šokį. Prasidėjo visos dienos mokyklos programos įteisinimas beveik visose šalies, ypač didžiųjų miestų, pradinėse mokyklose.

Visos dienos mokykla, kaip švietimo reformos dalis, buvo inicijuota 1997–2002 m. 1997 m. Švietimo ministerija prisiėmė visą atsakomybę už visos dienos mokyklos sistemos adaptavimą šalyje. Nuo 1998–1999 mokslo metų pradėjo veikti dvi skirtingos visos dienos mokyklos: neprivaloma ir privaloma.

Neprivaloma visos dienos mokykla (nuo 1998 m.) – išplėtos ugdymo programos kūrybinėse veiklos klasėse po pietų (nuo 12.35 val.). Šių popietinių klasių lankymas mokiniams neprivalomas. Popietinėje programoje buvo įtraukta namų darbų ruošia ir įvairi kūrybinė/laisvalaikio veikla. 65 proc. pradinį mokyklų Graikijoje siūlo neprivalomą visos dienos mokyklą. Privaloma visos dienos mokykla (1999–2011 m.) – visą dieną veikianti mokykla su visos dienos grafiku. Šalyje buvo įsteigtos 28 visos dienos mokyklos, kuriose lankomumas buvo privalomas, nes ugdymo turinys buvo integruotas ir į popietinį mokyklos veiklos laiką¹⁷⁸.

Nuo 2011 m. šalyje atsiranda naujas visos dienos mokyklos modelis, apjungiantis privalomą ir neprivalomą visos dienos mokyklas. Mokyklos lankymas visiems mokiniams privalomas iki 14.00 val., po to vykdoma pasirenkamoji visos dienos mokyklos programa. Tai reiškia, kad po 14.00 val. mokiniai, jei to pageidauja jie ir/ar jų tėvai/globėjai, gali likti mokykloje iki

177 Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece”*, 4 (1), 137–149

178 Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero (“All-Day”) Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.

16.00 val. Šiandien šalyje veikia 1282 tokio tipo pradinės mokyklos. Šiandieninėse visos dienos mokyklose dirba papildomas personalas, atsakingas už įvairių veiklų (pvz.: muzika, šokis, teatras ir kt.) mokiniams organizavimą.

2016–2017 m. pradėtas diegti vieningas visos dienos mokyklos pradiename ugdyme modelis. Jo esmė – formaliojo ugdymo ir mokomųjų dalykų bei jų modulių suvienodinimas, siekiant užtikrinti vienodas mokymosi ir asmeninės pažangos galimybes. Formaliojo ugdymo programa yra privaloma visiems, o popamokinio – pasirenkama individualiai. Pirmenybė lankyti visos dienos mokyklas teikiama tam tikrus socialinius kriterijus atitinkančioms šeimoms.

Paskirtis. Visos dienos mokyklos koncepcija įgyvendinama darželiuose ir pradinėse mokyklose. Visos dienos mokyklos tikslai:

- tobulinant mokymo metodus ir praktiką, rengti mokinius kasdienio gyvenimo ir žinių visuomenės iššūkiams;
- plėtoti socialinę mokyklos misiją (mokyklos atvirumas vietos bendruomenei) ir skatinti švietimo, socialinių, mokslo, kultūros ir ekonomikos institucijų įsitraukimą į mokyklos veiklas.

Taigi, yra skiriami pedagoginiai ir socialiniai visos dienos mokyklos tikslai. Pedagoginiai visos dienos mokyklos tikslai: mokymo programos praturtinimas mokant papildomų mokymosi dalykų ir organizuojant veiklas, ypatingą dėmesį skiriant kultūriniais dalykams, mokymosi metodų įvairovei, mokytojo ir mokinio bendradarbiavimo tobulinimui, mokinių tarpusavio santykių gerinimui, namų darbų mokykloje atlikimui. Socialiniai visos dienos mokyklos tikslai: privačių korepetitorių (gr. *para-paideia*) veiklos ribojimas, pagalba mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams, dirbančių tėvų poreikių atlieptis¹⁷⁹, mokinių konsultavimas, mokinių sąveikos kūrimas siekiant suprasti ir mažinti jų kultūrinius skirtumus, kova su nelygybe ir socialine diskriminacija, negatyvaus vaikų elgesio prevencija, tėvų/globėjų ir vietos valdžios institucijų aktyvinimas siekiant, kad mokykla taptų vietos bendruomenės centru.

179 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

Pastaraisiais metais, nuolat didėjant politinių ir nelegalių imigrantų Graikijoje skaičiui (Graikijos visuomenei būdingos griežtos tradicinės normos ir minimalus lankstumas bei atvirumas priimant ir sprendžiant imigracijos klausimus), būtinos papildomos priemonės mokyklose tokių vaikų integracijai bei pagalbai užtikrinti.

Veiklos lygmuo: visos dienos mokyklos koncepcija veikia nacionaliniu lygmeniu ir įgyvendinama pradiniam ugdymo lygmenyje (6–12 metų).

Tikslinė grupė. Visos dienos mokykla skirta 6–12 metų vaikams. 2017 m. 5 102 priešmokyklinio ir 4 464 pradinio ugdymo institucijos įgyvendino visos dienos mokyklos programą.

Trukmė ir teikiamos paslaugos. Visos dienos mokyklos trukmė – 8–10 valandų per dieną. Vyriausybė reglamentuoja visos dienos mokyklos veikimo būdus. Dėl per papildomas valandas vykdomų veiklų sprendžiama atsižvelgiant į kiekvienos mokyklos situaciją, poreikius. Tai labai svarbi naujovė šalies švietimo sistemoje, nes iki jos Graikijos mokyklose vykdoma ugdymo programa tradiciškai buvo vieninga ir valdoma centralizuotai¹⁸⁰.

Formaliojo ugdymo pradžia – 8.15 val., o pabaiga – 13.15. val. Iki 16.00 val. organizuojamos neformaliojo ugdymo veiklos. Tačiau, tėvų patogumui, mokykla veikia nuo 7.00 iki 17.00 val. (žr. 1 lentelę).

180 Ενιαίο Λύκειο, Πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις. Άρθρο 4 Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο 2525/1997 (1997). Prieiga per internetą: http://www.fa3.gr/nomothesia_2/nomoth_education/14-nomos_2525-97.htm

1 lentelė. Visos dienos mokyklos Graikijoje tipinė dienotvarkė

Laikas	Apimtis minutėmis	Veiklos pobūdis
07.00–07.15	15	Mokinių atėjimas
07.15–08.00	45	Pasirenkama rytinė veikla
08.00–08.15	10	Mokinių atėjimas
08.15–09.45	90	I-as mokymo(si) etapas
09.45–10.00	15	Pertrauka
10.00–11.30	90	II-as mokymo(si) etapas
11.30–11.45	15	Pertrauka
11.45–12.25	40	III-as mokymo(si) etapas
12.25–12.35	10	Pertrauka
12.35–13.15	40	IV-as mokymo(si) etapas. <i>Privalomos programos pabaiga</i>
13.15–13.25	10	Pertrauka
13.25–14.00	35	V-as mokymo(si) etapas. <i>Neformaliojo udymo programa</i>
14.00–14.40	40	Pietūs
14.40–15.30	40	VI –as mokymo(si) etapas. <i>Neformaliojo udymo programa</i>
15.30–15.40	10	Pertrauka
15.40–16.00	35	VII-as mokymo(si) etapas. <i>Visos dienos mokyklos pabaiga</i>
16.00–16.10	10	Pertrauka
16.10–17.00	35	VIII-as mokymosi etapas. <i>Popietinė pasirenkama veikla</i>

Šalies Švietimo ministerijos sprendimu, dėl papildomų mokomųjų dalykų pasirinkimo *visos dienos mokyklose* sprendžia mokytojų taryba po mokyklos vadovo siūlymo, kuriame apibendrinami konkrečių mokinių interesai ir mokyklos galimybės juos atliepti, mokinių mokymosi lygis, tėvų pageidavimai, mokyklos patalpos ir įranga bei papildomas mokyklos laikas. Tėvai gali pasiūlyti ne daugiau kaip du mokymo(si) dalykus. Atsižvelgiant į tai, mokytojų taryba sudaro ir pateikia visos dienos mokyklos tvarkaraštį su kiekvienos dienos dviejų valandų pamokomis kiekvienai klasei (iš viso 10 mokymo valandų per savaitę). Papildomi užsiėmimai ir jų trukmė visos dienos mokykloje pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Papildomi užsiėmimai ir jų trukmė Graikijos visos dienos mokykloje

Papildomo užsiėmimo pobūdis	Apimtis valandomis per savaitę	Pastabos/komentarai
Namų darbų rengimas	10	
Kūno kultūra ir sportas	nuo 1 iki 5	
Teatras	nuo 1 iki 5	
IKT	nuo 1 iki 5	Pridedamos prie programos, nusprendus mokytojų tarybai, kuriai klasei reikalinga papildoma pagalba dirbant su šiuolaikinėmis komunikacinėmis technologijomis
Anglų kalba	nuo 1 iki 5	Pridedama kaip papildoma pamoka dažniausiai visoms klasėms
Muzika	nuo 1 iki 5	Dažniausiai 3–6 kl.
Antra užsienio kalba	nuo 1 iki 5	
Menai	nuo 1 iki 5	Dažniausiai 4–6 kl.
Kultūrinių grupių veikla	nuo 1 iki 5	Siūloma visoms klasėms.

Pažymėtina, kad papildoma veikla gali būti vykdoma mišrioje mokinių amžiaus grupėse. Įvairių klasių mokiniai kartu gali organizuoti mokyklos renginius, tokius kaip choro pasirodymai, teatro spektakliai ir kt. Ypatingas dėmesys skiriamas kultūriniam ugdymui (literatūra, menas, fotografija, muzika ir pan.). Vykdam šias veiklas būtinas bendradarbiavimas tarp mokyklos mokytojų, specialistų ir vietos valdžios institucijų.

Paslaugų teikėjai. Mokytojai (papildomiems mokomiesiems dalykams) ir neformaliojo švietimo mokytojai.

Valdymas. Graikijos Konstitucijoje švietimas yra laikomas valstybės atsakomybe. Didžioji dalis mokyklinio amžiaus vaikų lanko valstybines mokyklas. Veikia tik kelios Švietimo ministerijos prižiūrimos privačios mokyklos. Švietimo ministerija centralizuotai kontroliuoja valstybines mokyklas, nustato mokymo programas, valdo personalą ir prižiūri lėšas. Regiono lygmeniu kiekvienoje prefektūroje veikia regioninės tarybos (angl. *Regional Councils for Primary and Secondary Education*). Pagal Graikijos Konstitucijos 16 straipsnį, švietimas yra pagrindinė valstybės misija.

Teisinis reglamentavimas. Visos dienos mokyklos trukmė ir veikimo būdai reglamentuojami Švietimo ministerijos. Ministerijos sprendimu, už papildomų mokomųjų dalykų pasirinkimą atsako mokyklos vadovas ir mokytojų taryba. Tėvai gali pasiūlyti ne daugiau kaip du dalykus. Atsižvelgiant į administracijos ir tėvų pasiūlymus, mokyklos situaciją, vaikų poreikius bei situaciją, mokytojų taryba sudaro ir pateikia *visos dienos mokyklos* tvarkaraštį su kiekvienos dienos dviejų valandų pamokomis kiekvienai klasei (iš viso 10 mokymo valandų per savaitę).

Efektivumo įrodymai. A. Pashalis ir I. Tsiagkis¹⁸¹ atlikto tyrimo (vykdytas 18 mokyklų Ioanninos mieste Vakarų Graikijoje) rezultatai atskleidė, kad visos dienos mokykla suteikia mokiniams saugią aplinką, kol jų tėvai dirba, yra pagalba rengiant namų darbus, galimybė suteikti papildomą pagalbą mokiniams, kurie turi mokymosi sunkumų. Tačiau tyrimu taip pat nustatyta, kad stokojama veiklų įvairovės. Nustatyta, kad visos dienos mokyklos vienas esminių veiklos trikdžių buvo organizacinės problemos, susijusios su mokyklų teikiamomis galimybėmis ir mokytojų trūkumu.

2003 metais Graikijos darbo institutas (gr. *IN.E-T.Σ.EE*) atliko visos dienos mokyklos tyrimą socialiniu aspektu. Šio tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma tėvų (93,9 proc.) teigiamai vertina visos dienos mokyklos vaidmenį ir išreiškia savo pasitenkinimą (71,2 proc.) tokios mokyklos veikla. Naujas šio tyrimo aspektas buvo tas, kad tėvai (40,9 proc.) mano, kad *visos dienos mokyklos* veikla galėtų būti tobulinama, įtraukiant į jos veiklą tėvus.

M. Papapetrou ir A. Sousamidou-Karamperi¹⁸² tyrė, kokios veiklos būtų pageidaujamos visos dienos mokykloje. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad mo-

181 Pashalis, A., & Tsiagkis, I. (2000). The “All-Day” School: Studying an Innovation. *Deiktes Ekpaideusis*, 2 (3), 21–35

182 Papapetrou, M., & Sousamidou-Karamperi, A. (2004). “All-Day” School: A New Educational

kiniai nori kūrybiškumą lavinančių ir judėjimą skatinančių veiklų. Vyresni vaikai išreiškė nuomonę, kad liekant mokykloje ilgesnį laiką, būtina skirti daugiau laiko poilsiui ir jų pageidaujamosioms veikloms atlikti. Nustatyta, kad tėvų lūkesčiai susiję su mokyklos pagalba rengiant namų darbus (ypač kalbų ir matematikos). Tėvai taip pat išsakė nepasitenkinimą visos dienos mokyklų fizinių erdvių pritaikymu¹⁸³.

Pasak I. Arvaniti¹⁸⁴, visos dienos mokykla sąlygoja geresnį pradinių klasių mokinių švietimą ir padeda dirbantiems tėvams užtikrinti vaikų saugumą po pamokų ir, tuo pačiu metu, užsiimti naudinga mokymo(si) ir/ar kūrybine veikla. Tačiau, mokytojai taip pat išreiškė nepasitenkinimą prasta visos dienos mokyklų fizine aplinka ir kitais mokyklos veiklos organizaciniais klausimais, susijusiais su buvimo mokykloje laiko pratęsimu.

2007 m. buvo atliktas nacionalinis tyrimas¹⁸⁵, kurio tikslas buvo įvertinti visos dienos mokyklos institucionalizavimą ir veiklos ypatumus šalyje. Tyrimo išvados rodo, kad visos dienos mokykla atitinka tam tikrus socialinius tikslus, pvz., užtikrina saugią vaikų aplinką po pamokų, kol tėvai dirba. Tačiau nustatyta, kad visos dienos mokykla neatliepia pedagoginių tikslų. Tėvų teigimu, be pagalbos rengiant namų darbus, visos dienos mokykla vaikams nesuteikia jokios kitos pedagoginės pagalbos. Tyrimo rezultatai atskleidė tėvų nuomonės priešpriešą mokytojų nuomonei: pastarieji mano, kad visos dienos mokykla atliepia mokinių socialinius ir pedagoginius poreikius.

N. Chaniotakis, A. Gregoriadis ir I. Thoidis¹⁸⁶, analizuodami mokytojų požiūrį į visos dienos mokyklos įgyvendinimą, teigia, kad visos dienos mokykloje vykdoma išplėstinė mokymo programa leidžia mokiniams mokytis ir tobulėti klasėje, ypač specializuotuose dalykuose. Specializuoti dalykai

Reality. Thessaloniki: Ed. University Studio press.

183 Papapetrou, M., & Sousamidou-Karamperi, A. (2004). *“All-Day” School: A New Educational Reality*. Thessaloniki: Ed. University Studio press

184 Arvaniti, I. (2004). *Teachers speak about the “All-Day” School*. Thessaloniki: University Studio Press.

185 Konstantinou, X. (2007). *The Social and Educational Role of the All-Day School: A Review of the Perceptions of Parents and Teachers*. Athens: Greek Institute of Educational Studies

186 Chaniotakis, N., Gregoriadis, A., & Thoidis, I. (2009). *Teachers’ Perception about Homework in Full-Day School. Paper presented at the European Conference on Educational Research „Theory and Evidence in European Educational Research”, 28–30 September 2009, Vienna*. Prieiga per internetą: http://ikee.lib.auth.gr/record/130062/files/Chaniotakis_Gregoriadis_Thoidis%20Article.pdf

paprastai suteikia mokiniams galimybę dirbti grupėmis, patirti pasitenkinimą veikla ir jos rezultatais, mokyti ir gauti paramą. Panašią nuomonę pateikia D. Loukeris ir kt.¹⁸⁷, kurių teigimu, mokinių mokymosi pasiekimus didina atviros, išplėtos ir lanksčios mokymosi programos, kuriose dalyvaudami mokiniai gali paruošti namų darbus kitai dienai ir mokyti socialinių bei kultūrinių dalykų. Mokymo programa suteikia mokiniams galimybę mokyti ir įsitraukti į veiklą, kuri padeda jiems mokyti per praktiką, mokyti dalyvaujant. Tyrėjų teigimu, namų darbų rengimas mokyklos patalpose yra svarbus visos dienos mokyklos veiklos efektyvumo kriterijus. Kitas mokyklos efektyvumo kriterijus, pasak mokslininkų, yra tai, kad visos dienos mokykla skatina bendradarbiavimą tarp skirtingų mokytojų ir sukuria patrauklesnę mokymosi aplinką. Mokytojų bendradarbiavimas iš tiesų yra svarbus ir esminis veiksnys veiksmingam visos dienos mokyklų veikimui. Šiuo atveju, mokymosi visą dieną programa skatina mokytojus reguliariai bendrauti tarpusavyje dėl programos įgyvendinimo turinio ir galimų pokyčių¹⁸⁸.

Remiantis G. Androulakis, A. Emvalotis, K. Mponidis, D. Stamovlasis ir S. Kaklamani¹⁸⁹, X. Konstantinou¹⁹⁰, D. Loukeris ir kt.¹⁹¹ tyrimų rezultatais, nustatyta, kad nepritaikyta visos dienos mokyklos fizinė aplinka ir nepakankami finansiniai ištekliai neigiamai veikia visos dienos mokyklos koncepcijos sklاندų įgyvendinimą. Pažymėtina, kad nežiūrint to, jog vaikai nemokamai praleidžia papildomą laiką mokykloje, dalyvauja kūrybinėse ir pedagoginėse veiklose, tėvų nuomone, visos dienos mokykla neužtikrina mokiniams papildomų veiklų įvairovės. Visos dienos mokyklos mokytojai pabrėžia, kad visų

187 Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero ("All-Day") Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.

188 Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero ("All-Day") Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.

189 Androulakis, G., Emvalotis, A. Mponidis, K., Stamovlasis, D., & Kaklamani, S. (2006). *Educational Experiences and Perceptions of Teachers Working in All-Day Schools*. Athens: Greek Institute of Educational Studies.

190 Konstantinou, X. (2007). *The Social and Educational Role of the All-Day School: A Review of the Perceptions of Parents and Teachers*. Athens: Greek Institute of Educational Studies

191 Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero ("All-Day") Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.

tokių mokyklų tvarkaraštis turi būti suvienodintas ir tai turi būti ministerijos užduotis.

Apibendrinant galima įvardinti tokius visos dienos mokyklos privalumus:

- tėvai patenkinti vaikų namų darbų ruoša, atliekama mokykloje;
- visos dienos mokykla prisideda prie vaikų socializacijos, elgesio kaitos, jų pasitikėjimo savimi ir savigarbos didinimo;
- tai turi teigiamos įtakos mokyklos mikroklimato kūrimuisi, mokymosi motyvacijos didinimui¹⁹²;
- naujos veiklos ypač naudingos mokiniams iš mažas pajamas gaunančių šeimų¹⁹³;
- ilgos mokymosi valandos sudaro galimybę draugiškų santykių tarp vaikų kūrimuisi (ilgalaikė draugystė), kas gali turėti teigiamos įtakos mokinių veiklai ir požiūriui į mokyklą¹⁹⁴;
- geresni mokytojų ir mokinių santykiai¹⁹⁵;
- tėvų dalyvavimas sprendimų priėmimo procese dėl popietinių mokymo(si) dalykų ir veiklų¹⁹⁶.

Išskirtini visos dienos mokyklos trūkumai:

- visos dienos mokyklos veiklos neprieinamos mokiniams, kurie pasirinkę veiklas kitur;
- mokytojai neturi pakankamai laiko susitikti ir tai riboja jų bendradarbiavimą;

192 Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero (“All-Day”) Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.

193 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

194 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

195 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

196 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

- nepakankama materialinė ir techninė infrastruktūra;
- nepakankamas finansavimas švietimo personalui įdarbinti, trukdo biurokratinės procedūros¹⁹⁷;
- pažymima, kad mokykla buvo išplėsta greitai, be sistemingo planavimo;
- perkrautas tvarkaraštis ir jaunesnių mokinių pervargimas dėl to;
- 3–6 kl. mokiniams nepakanka laiko baigti namų darbus;
- mokiniai praranda teisę į asmeninį laisvalaikį – jis paverčiamas mokyklos laiku¹⁹⁸;
- neišspręstas korepetitorių klausimas¹⁹⁹;
- tėvai abejoja popietinio laiko mokykloje leidimo svarba²⁰⁰;
- įtampa tarp pagrindinių mokytojų ir naujų/papildomų dalykų mokytojų²⁰¹;
- kyla sunkumų (laiko ir darbuotojų trūkumas), teikiant mokiniams pagalbą, reikalingą namų darbų kokybiškam atlikimui mokykloje²⁰²;
- popiečio mokymos(si) tarpsnio mokytojai išreiškė nusivylimą dėl ribotų galimybių daryti įtaką mokyklos programai²⁰³.

-
- 197 Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero (“All-Day”) Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.
- 198 Androulakis, G., Emvalotis, A., Bonidis, K., Stamovlasis, D., & Kaklamani, S. (2011). *Experiences and Opinions of Teachers Working in All-Day Primary Schools with Revised Cohesive Programme*. Athens: IPPEM – DOE
- 199 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>
- 200 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>
- 201 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>
- 202 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>
- 203 Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>

Visos dienos mokyklos koncepcijos realizavimo galimybės:

- būtina ne išplėsti tradicinę mokyklą į visą dieną dirbančią mokyklą, o reformuoti ir tobulinti ugdymo programos organizavimą taip, kad ji taptų integruota visos dienos mokyklos dalimi;
- būtina visos dienos mokyklos paslaugų vaikui ir šeimai plėtra, pavyzdžiui, mokinių savipagalbos, įgūdžių ugdymo grupių organizavimas, konsultacijos mokiniams; bendradarbiavimas su kitomis institucijomis ir grupėmis, parama mokiniams, turintiems mokymosi sunkumų arba elgesio problemų; mokyklos atvėrimas bendruomenei²⁰⁴;
- būtinas mokyklos dalyvavimas platesniuose socialiniuose procesuose, pvz., mokyklos veiklos valandų išplėtimas, kartu įtraukiant ir bendruomenę, kas kurtų kokybiškai kitokią sąveiką tarp formaliojo ir neformaliojo ugdymo. Įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją yra būtina formaliojo ir neformaliojo švietimo sąveika²⁰⁵.

1.2.3. Visos dienos mokykla Portugalijoje

Kontekstas. Visos dienos mokyklos idėja grindžiama siekiu užtikrinti vienodas mokymo(si) galimybes visiems vaikams^{206,207}. Pagrindinis šalies siekis, įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją, yra užtikrinti individualizuotas ir diferencijuotas galimybes į mokymą(si) visiems mokiniams, neatsižvelgiant į jų gebėjimus, pasiekimus, socialinę padėtį²⁰⁸. Visos dienos mokyklos pagrindas – Ugdymo turinio praturtinimo programa (port. *Atividades de Enriquecimento Curricular, AEC*), kuri inicijuota, atsižvelgiant į kitų

-
- 204 Behr-Heintze, A., & Lipski, J. (2005). *Schule und soziale Netzwerke*. Schwalbach: Wochenschauverlag.
- 205 Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece”*, 4 (1), 137–149
- 206 Dobert, H., Echard, K., & Sroka, W. (2004). *Conditions of School Performance in Seven Countries*. Münster: Waxmann
- 207 Field, S., Kuczera, M., & Pont, B. (2007). *No More Failures: Ten Steps to Equity in Education*. Paris: OECD Publishing.
- 208 Muñoz, J. M. E. (2005). Valores Institucionales de la Escuela Pública: ideales que hay que precisar y políticas a realizar. In J. M. E. Muñoz, A. G. Pallas, G. M. Ceron, & X. R. Sala (Eds.), *Sistema educativo y democracia: alternativas para un sistema escolar democrático* (pp. 9–40). Barcelona: Ediciones Octaedro.

ES šalių patirtį, siekiant mažinti diskriminaciją švietime^{209,210}. Visos dienos mokyklos koncepcija taip pat grindžiama idėja, kad išplėstas ugdymo(si) laikas mokykloje yra socialiai vertingesnis, nei veiklos, kurias šeimos ir patys vaikai galėtų organizuoti po mokyklos. Kaip teigia A. M. Magalhães ir S. R. Stoer²¹¹, papildomas laikas praleistas mokykloje sietinas su mokinių ribinio elgesio, kuris gali atsirasti dėl ilgo buvimo be suaugusiųjų priežiūros, prevencija. Visos dienos mokyklos koncepcija šalyje glaudžiai susijusi su neformalioju švietimu. Esminis iššūkis yra kaip sumodeliuoti formaliąją ugdymo programą su integruotomis neformaliojo švietimo programomis²¹².

Portugalijoje visos dienos mokyklos koncepcija buvo pradėta įgyvendinti 2006–2007 mokslo metais nacionaliniu lygmeniu ir įdiegta visose 1-ojo bendrojo ugdymo ciklo mokyklose (pradinio ugdymo lygmuo – 6–10 m. vaikai) kaip AEC dalis. Pastaroji tapo tinkama politine priemone visos dienos mokyklos (port. *Programa Escola a Tempo Inteiro, PETI*) įgyvendinimui. AEC buvo inicijuota Portugalijos vyriausybės ir sukurta kaip šalies modernizavimo politikos priemonė, atitinkanti vyraujančias ES politikos kryptis ir iš esmės skirta skatinti ankstyvąją anglų kalbos mokymą(si) pradiniam ugdyme (judumas ES erdvėje). Tačiau anglų kalbos mokymo programa buvo išplėsta į AEC – socialinę programą, kurios misija – lygių galimybių švietime ir švietimo visiems nuostatų įgyvendinimas.

Siekiant įgyvendinti AEC programą nacionaliniu mastu, buvo būtina atlikti tam tikrus pakeitimus pagrindinio ugdymo programose: pertvarkyti siekiamus rezultatus, užtikrinant jų tęstinumą per visus švietimo lygmenis, papildomai įdarbinti skirtingo profilio pedagoginį personalą darbui su vaikais klasėje, sukurti naują veiklos mokykloje sistemą, grįstą bendradarbiavimu tarp centrinės administracijos, savivaldybių ir mokyklų, siekiant užsibrėžtų švietimo tikslų.

209 Demeuse, M., Frandji, D., Greger, D., & Rochex, J. Y. (2008). *L'éducation Prioritaire en Europe: Conceptions, Mises en Oeuvre, Débats*. Paris: INRP.

210 Field, S., Kuczera, M., & Pont, B. (2007). *No More Failures: Ten Steps to Equity in Education*. Paris: OECD Publishing.

211 Magalhães, A. M., & Stoer, S. R. (2002). A Nova Classe Média e a Reconfiguração do Mandato Endereçado ao Sistema Educativo. *Educação, Sociedade & Culturas*, 18, 25–40.

212 Lipovetsky, G. (1989). *A era do vazio*. Lisboa: Relógio D'Água.

Pradžioje programa buvo vadinama „popamokine laisvalaikio užimtu-
mo veikla“, vėliau – „parama ir papildoma švietimo veikla“, tada „papildomo
mokymo programa“ ir, galiausiai, „ugdymo turinio praturtinimas“.

Paskirtis. Visos dienos mokyklos koncepcijos paskirtis šalyje – pratur-
tinti pradinio ugdymo ciklo programas ir įgyvendinti socialinės paramos šei-
mai priemonės. Visos dienos mokyklos koncepcija grindžiama AEC progra-
mos įgyvendinimu, kuria siekiama garantuoti visiems pradinių klasių (6–10
metų) mokiniams nemokamų veiklų įvairovę, kuri gali prisidėti prie ugdymo
turinio tobulinimo bei įgyvendinti vyriausybės prioritetą – suderinamumo
tarp mokyklos veiklos sąlygų ir socialinio atsako į šeimos poreikius organi-
zavimo skatinimą. Lyginant su Vokietijos atveju, Portugalijoje šis socialinės
paramos šeimai aspektas yra labiau aktualizuojamas.

Veiklos lygmuo. Koncepcija įgyvendinta nacionaliniu lygmeniu visose
pradinio ugdymo institucijose (tiek savivaldybės, tiek parapijos).

Teikiamos paslaugos, valdymas ir personalas. Visos dienos mokykloje
apjungiamas formalusis ir neformalusis švietimas. Paramos šeimai kompo-
nentas užtikrinamas per papildomą laiką, kurį vaikas praleidžia mokydama-
sis ir užsiimdamas įvairiomis veiklomis mokykloje (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Visos dienos mokyklos (PETI) įgyvendinimo charakteristikos

	AEC programa (pasirenkamoji ugdymo dalis)	Formalusis privalomas ugdymo turinys	Paramos šeimai komponentas (pasirenkamoji dalis)
Atsakingas vykdytojas	Savivaldybė; tėvų asociacijos arba parapija (parapijinių mokyklų atveju)	Švietimo ministerija	Savivaldybė
Buvimo mokykloje trukmė (8 val. per dieną)	3 val.	5 val.	Kintanti, iki 5 val. per savaitę (~3 val. per dieną)
Vieta	Klasė / kitos mokyklos aplinkos vietos (pvz. laukas) / už mokyklos ribų (pvz. plaukimo baseinai)	Klasė / mokykla	Klasė / kitos mokyklos aplinkos vietos / už mokyklos ribų
Privalomas pasiūlymas	Anglų kalba Mokymosi parama	Formaliojo ugdymo programa	Maitinimas ir priežiūra
Pasirenkamas pasiūlymas	Muzika Kūno kultūra ir sportas Meninė raiška Kita		
Personalas	Skirtingų sričių mokytojai	Pradinių klasių mokytojas	Nepedagoginis personalas
Lankomumo kontrolė	Reglamentuojama mokyklos, bet nėra jokio poveikio mokiniams	Reglamentuojama Švietimo ministerijos su poveikiu mokiniams	Netaikoma

Už papildomų veiklų (neformaliojo švietimo dalis) planavimą atsako ugdymo turinio praturtinimo programos koordinatoriai, o už pedagoginę priežiūrą ir formaliojo ugdymo turinio realizavimą – kiekvienos klasės mokytojas. Mokyklos administracija atsako už visos dienos mokyklos programos realizavimo grafiko sudarymą, jo pakeitimus, siekiant sudaryti geriausias są-

lygas ugdymo turinio praturtinimo veikloms įgyvendinti. Pradinių mokyklų darbo valandų pratęsimas buvo susijęs ir su fizinės mokyklos erdvės atnaujinimu bei žmogiškųjų išteklių mokykloje pokyčiais.

Pažymėtina, kad didžiąja dalimi visos dienos mokyklose vykdomos veiklos, kurių vykdymą finansuoja Švietimo ministerija (anglų kalba, muzika, kūno kultūra ir sportas, dalykų mokymosi parama (portugalų kalba; matematika ir pan.)). Mokyklose, kuriose už ugdymo praturtinimo programos įgyvendinimą atsakinga Miesto taryba, ugdymo turinio prisotrinimo veiklos vykdomos nuo 16.00 iki 17.30 val. Parapijos tarybos kuruojamų mokyklų atveju – veiklos vykdomos ryte, kai mokiniai formaliojo ugdymo veiklas turi po pietų ir atvirkščiai.

Klasės dydis – ne daugiau kaip 15–20 to paties amžiaus mokinių.

Norint dalyvauti ugdymo turinio praturtinimo veiklose, būtinas tėvų sutikimas. Jei tėvai sutinka, kad jų vaikas dalyvautų tokioje programoje, tolesnis mokinio dalyvavimas visose veiklose yra privalomas. Siekiant Ugdymo turinio prisotrinimo programos įgyvendinimo kokybės užtikrinimo, tiek Miesto tarybos kuruojamų mokyklų, tiek Parapijos tarybos kuruojamų mokyklų atveju yra sukurtos atskiros veiklos valdymo struktūros, koordinuojančios ir prižiūrinčios savo kuruojamų mokyklų veiklas. Įkurtosios AEC programos įgyvendinimo valdymo institucijos yra atsakingos už programos įgyvendinimo koordinavimą, vadybą ir vertinimą: bendradarbiauja su paslaugų teikėjais, atlieka AEC programos ir programoje dirbančių mokytojų vertinimą, mokyklų poreikių tyrimą, kartą per metus susitinka su mokyklų administracija, mokytojais ir pan. Nustatytas vienintelis visos dienos mokyklos, administruojamos Parapijos tarybos skirtumas nuo Miesto tarybos administruojamų visos dienos mokyklų – Parapijos tarybos mokyklų atveju, sukurtasis darinys atsakingas ir už pedagoginę programos dalį.

Tikslinė grupė. Visos dienos mokykla skiriama 6–10 metų vaikams.

Mokyklos veiklos trukmė. Mokyklos laikas išplėstas iki aštuonių valandų per parą, penkios kurių skiriamos formaliojo ugdymo turinio realizavimui ir trys – ugdymo turinio praturtinimo veikloms.

Veiklos efektyvumo įrodymai. Iki 2017 metų Portugalijoje nėra atlikta sisteminio visos dienos mokyklos poveikio mokinių mokymosi pasiekimams vertinimo.

2015 m. atliktas tyrimas, siekiant įvertinti AEC programos įgyvendinimą. Tyrimas atliktas Porto mieste²¹³. Tyrimui pasirinktos dvejų tipų mokyklos: mokykla, kurių steigėjas savivaldybė ir mokykla, kurių steigėjas parapija.

Tyrimu nustatyta:

- pratęstas mokinių buvimo toje pačioje fizinėje mokyklos erdvėje laikas paskatina konfliktus tarp mokinių ir iššaukia tam tikras drausmines problemas. Daugelyje mokyklų tai sietina su nepakankamu personalo kokybiškai vaikų priežiūrai užtikrinti kiekiu;
- mokymosi paramos organizavimas ir teikimas padidina pradinį klasių mokytojo (pagrindinio mokytojo) savaitinį darbo krūvį ir skatina naujų veiklų už mokyklos ribų įgyvendinimą;
- siekiant programos įgyvendinimo kokybės, būtini pokyčiai ugdymo programose (horizontalios ir vertikalios sąveikos tarp pradinio ir pagrindinio ugdymo programų užtikrinimas) ir mokytojų darbo tvarkos organizavime; būtina tobulinti mokytojų kompetencijas;
- programos socialinio aspekto tinkamumas;
- ilgas laiko, praleisto mokykloje, neigiamas poveikis mokinių mokymo(si) procesui: didėja mokinių išsiblaškyimas, demotyvacija dalyvauti programoje, nuovargis;
- pagrindinė mokinių nepakankamo įsitraukimo į programą priežastis – skurdi veiklų įvairovė;
- mažėjantys akademiniai mokinių pasiekimai dėl individualaus darbo ir mokymosi sumažėjimo;
- jaučiamas nuovargis, kurį sukelia „laisvalaikio pedagogizavimas“, kai sumažinamas vaikų savarankiškam veikimui skirtas laikas;
- tėvai/globėjai teigiamai vertina nemokamų papildomų veiklų, nemokamo maitinimo vaikams pasiūlą bei vaikų priežiūros laiko pratęsimą;
- aktyviau tėvai į visos dienos mokyklos veiklas įsitraukia parapijos mokyklose, kur jie vaidina svarbų vaidmenį numatant bendradarbiavimą su partnerių institucijomis.

213 Martins, J., Vale, A., & Mouraz, A. (2015). All-Day Schooling: Improving Social and Educational Portuguese Policies. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 7 (2), 199–216.

Tyrimu atskleisti visos dienos mokyklos koncepcijos įgyvendinimo trūkumai:

- silpnas bendradarbiavimas tarp pradinio ugdymo mokytojų, AEC programos pedagogų ir programos įgyvendinimą koordinuojančios institucijos;
- formaliojo ir neformaliojo švietimo dubliavimosi toje pačioje ugdymo(si) erdvėje, kas sąlygojo nesusipratimus, susijusius su veiklų tikslais. Nustatyta, kad tiek tėvams, tiek vaikams, taip pat kai kuriems mokyklos vadovams ir AEC programos mokytojams yra neaiški ugdymo turinio prisotinimo programos specifika. Daugelis vaikų ugdymo turinio prisotinimo programą priskiria prie laisvalaikio užimtumo;
- viena iš pagrindinių programos kritikos priežasčių – mokinių nuovargis dėl ilgo buvimo toje pačioje fizinėje erdvėje (daugiausia klasėje). Šis nerimas dėl fizinės erdvės pasekmių atliepia M. Schnitter ir K. S. Häselhoff²¹⁴ (n. d.), S. Reh ir kt.²¹⁵, bei O. Den Besten²¹⁶ tyrimų rezultatus, kurie pabrėžia fizinių erdvių ir turinio įvairovės bei lankstumo poreikį, siekiant skatinti mokinių socialinį ir edukacinį tobulėjimą;
- laiko ir jo naudojimo visos dienos mokyklos atveju nestabilumą sukėlė tai, kad, nors pasiūlytų veiklų paketas buvo privalomas mokyklai, tačiau vaikų dalyvavimas nebuvo privalomas, ypač kalbant apie anglų kalbos mokymą. Toks neatitikimas sustiprino žinių ir pasiekimų atotrūkį užsienio kalbos mokymosi procese ir turėjo neigiamų pasekmių pereinant į kitą ugdymo lygmenį;
- pabrėžiama, kad visos dienos mokyklos įgyvendinimas yra susijęs su vaiko faktinio laisvo laiko panaikinimu (atliepia M. C. Roldão²¹⁷

214 Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf, Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm>

215 Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/14649365.2011.542482>.

216 Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35. doi: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-11.2.1488>.

217 Roldão, M. C. (2008). Prefácio. In M. Oliveira, R. Coelho, R. Matos, & S. Milhano (Eds.), *Atividades de enriquecimento curricular: relatório sobre a sua implementação no 1º ciclo do Ensino Básico do concelho das Caldas da Rainha* (pp.1–11). Leiria: Centro de Investigação Identidades e Diversidades e Folheto Edições e Design.

tyrimus). Būtina pritaikyti ugdymo ir veiklų turinį konkrečios mokyklos bendruomenės situacijai²¹⁸;

- visos dienos mokyklos veiklos įgyvendinimui būtinas papildomas finansavimas;
- pažymėtina, kad visos dienos mokyklos koncepcija yra sietina su mokinių, kaip besimokančiųjų, atsakomybės prisiėmimo stoka: nors deklaruojama, kad programa siekiama skatinti mokinių savarankiškumą, pati programa labiau remiasi suaugusiųjų parama ir mokinių nugalėjimu.

Tyrimas, atliktas 2012 metais nacionaliniu lygmeniu, išskiria visos dienos mokyklos veiklą miesto ir kaimo kontekste²¹⁹. Tyrimu nustatyta, kad tiek kaimo, tiek miesto vaikai pradžioje buvo patenkinti visos dienos mokykla, tačiau netrukus po to pripažįsta, jog yra būtini veiklos pokyčiai. Dauguma teigė, jog jiems patiko, kad mokykloje praleistas laikas buvo ilgesnis, kad buvo pritaikytos mokyklos erdvės – turėjo vaikų žaidimo aikštelę, vyko įvairios veiklos, buvo daugiau laisvo laiko ir daugiau mokytojų – veiklų vadovų. Šie duomenys galioja tiek kaimo grupėje, tiek ir miesto. Tačiau nustatyta, kad kaimo grupės vaikus visiškai tenkino valandų skaičius, praleistas mokykloje, o dauguma miesto grupės tiriamųjų pažymėjo norintys būti mažiau laiko mokykloje. Miesto klasterio atveju buvo nustatytas atotrūkis tarp mokyklos siūlomo modelio ir vaikų poreikio. Nustatyta, kad tiek kaimo, tiek miesto vaikai teigiamai vertino AEC programą, ypač veiklas, metodus, mokymosi erdves, mokytojus. Tačiau pateikė pageidavimų dėl veiklų pokyčio, kurie buvo gan skirtingi: didžioji dalis rinkosi sporto veiklas, bet ne tas, kurios buvo siūlomos programoje. Vienas iš didžiausių pasirinkimų, neįtrauktų į programą, bet pageidaujama vaikų – baseinas, kino teatrai (miestas ir kaimas), muziejai (kaimas). Tyrimas parodė, kad nežiūrint to, jog programa vertinama teigiamai, jei nebūtų visą dieną mokykloje, vaikai užsiimtų visai kitomis veiklomis, nei siūloma mokykloje. Šie rezultatai ypač būdingi miesto klasteriui. Esminis klausimas, keliamas tyrime: kaip visos dienos mokykla atliepia Vaiko teisių

218 Madureira, C., Rando, B., Alexandre, H., & Martins, M. (2011). *Cadernos INA N.º 48: avaliação das actividades de enriquecimento curricular nas Escolas do 1º Ciclo do Ensino Básico. Estudo de caso nas áreas metropolitanas de Lisboa e Porto*. Lisboa: INA Editora.

219 Tavares, C. F. (2012). *Crianças numa escola a tempo inteiro: prémio ou pena? : um estudo de caso comparativo entre um agrupamento rural e um agrupamento urbano* (Master's thesis). Prieiga per internetą: <http://repositorium.sdum.uminho.pt/handle/1822/23694>

konvencijos vieną pagrindinių nuostatų – vaiko teisę pasirinkti kaip jis norėtų leisti savo laisvą laiką.

Pagrindinės tyrimo rekomendacijos, kylančios iš tyrimo rezultatų:

- kad veikla nuo 16.00 iki 17.30 val. būtų neprivaloma, kas sudarytų galimybę tenkinti vaikų laisvalaikio užimtumo individualizuotus poreikius ir aktyviau įtraukti tėvus į tų poreikių tenkinimą (tėvų poreikiai ir galimybės, vaikų poreikiai);
- įgyvendinant visos dienos mokyklos idėją ir siekiant veiklų įvairovės, būtina užtikrinti mokyklos ir kitų aplinkų bendradarbiavimą: sudaryti galimybę vaikams lankyti baseiną, lankytis muziejuose, teatruose, kino teatruose, vaikų pramogų parkuose;
- labai svarbu atsiminti, kad vaikams reikia laisvo laiko būti su šeima, žaisti atskirai už mokyklos ribų. Svarbu išlaikyti balansą tarp kryptingo vaikų užimtumo ir jų teisės į poilsį.

1.2.4. Visos dienos mokykla Suomijoje

Kontekstas. Suomijos švietimo sistema neturi ir nevaržo sąvokos visos dienos mokykla. Tačiau ugdymo institucijos gali organizuoti ir organizuoja ankstyvo rytmečio ir vėlyvos popietės veiklas pradinėse klasių ir/ar specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Savivaldybės siūlo 570 ar 760 valandų programą per metus, atveriant mokyklos duris 7.00 val. ir dirbant iki 17.00 val. Papildomo ugdymo veiklos gali būti organizuojamos su įvairiais socialiniais partneriais, veikiančiais bendruomenėje.

Kaip savita atitiktis visos dienos mokyklai Suomijoje buvo vykdomas integruotos dienos mokyklos projektas MUKAVA, prasidėjęs septyniuose mokyklose (Jyväskylä, Kuopio, Sipoo ir Sievi bendruomenės). Jame dalyvavo 1–9 klasių mokiniai. Tolesnė plėtra vyko šiose pilotinėse savivaldybėse: 2013–2015 m.: Pori, Kannus, Kajaani, Ylitornio, Kokkola, Kouvola, Lahti, Kangasala, Vesilahti, Vantaa, Varkaus; 2014–2015 m.: Akaa, Espoo, Helsinki, Hyvinkää, Imatra, Jyväskylä, Kauniainen, Kemijärvi, Kemi, Kerava, Kirkkonummi, Kitee, Kotka, Lappeenranta, Lieksa, Luumäki, Muonio, Pello, Porvoo, Salo, Sastamala, Savitaipale, Tampere, Turku, o taip pat Helsinkio universiteto Viikin Normaalkoulu (ang. *Viikki Teacher Training School of the University*

of Helsinki) bei Maskvos suomių mokyklose, Suomijos Adventtikirkko (angl. *Seventh-day Adventist Church in Finland*) ir Siikasalmen mokyklose²²⁰.

Integruota mokyklos diena reiškia kitokį dienos mokykloje organizavimą, dalį dienos paverčiant planinga būrelių ir užsiėmimų veikla. Pagrindinė tokios mokyklos idėja yra paskatinti mokinius įsitraukti į veiklas, stiprinti jų gerą savijautą ir emocinį, psichologinį komfortą, siūlant jiems kokybišką ir įvairiapusę veiklą. Integruotoje mokyklos dienoje, mokyklos kasdienybėje išbandomi nauji veiklos ir mokymosi būdai bei modeliuojama kitokia mokymosi aplinka. Integruota mokyklos diena padeda įgyvendinti pagrindinę mokyklos užduotį, įtraukiant trečiojo sektoriaus ir partnerių pajėgas.

Integruotos mokyklos dienos užsiėmimai gali vykti ryte, vidury dienos arba po pietų. Užsiėmimai vidury dienos suteikia galimybes užsiimti mėgstama veikla visiems mokiniams, nė vieno neišskiriant²²¹.

Projekte vykdomas veiklas sąlyginai galima skirstyti į: 1) suaugusiųjų prižiūrimas veiklas vaikams ryte prieš mokyklą ir/arba po pamokų; 2) tikslingą vaikų užimtumą, siekiant praturtinti siūlomą rytinę ir popietinę veiklą. Pagal šalies Pagrindinio ugdymo įstatymą, rytinės ir popietinės veiklos tikslas yra prisidėti prie namuose ir mokykloje vykstančio auklėjimo, taip pat vaiko emocijų ugdymo ir etinės ūgties, puoselėti gerą vaiko savijautą ir lygybę, stiprinti iškirtimo prevenciją ir įtraukimą, sudaryti įvairias galimybes dalyvauti kryptingoje, įdomioje ir saugioje veikloje (Aamu- ja iltapäivätoiminta (n. d. a).

Nors Suomijoje mokinių pasiekimai yra aukšti, tačiau tyrimai parodė, kad 13–15 metų mokiniai turi neigiamą požiūrį į mokyklą²²². Mokslininkų teigimu, mokykloje pamokų metu neformaliai mokinių bendravimui yra skiriama mažai laiko. Po pamokų mokiniai grįžta namo, kur, dažnu atveju, suaugusiųjų dar nėra. Daugelis vaikų kenčia nuo vienatvės²²³. Taigi, nepaisant gerų akademinų pasiekimų, šalies mokyklose vis dar būtina gerinti mokinių

220 Rajala, R. (2017). *Joustava koulupäivä Suomessa*. Prieiga per internetą: <http://www.tallinn.ee/mok/RiittaRajalaJoustava-koulupaiva-Suomessa>

221 Rajala, R. (2017). *Joustava koulupäivä Suomessa*. Prieiga per internetą: <http://www.tallinn.ee/mok/RiittaRajalaJoustava-koulupaiva-Suomessa>

222 Haapasalo, I., Välimaa, R., & Kannas, L. (2010). How Comprehensive School Students Perceive their Psychosocial School Environment? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 54 (2), 133–150.

223 Junttila, N. (2010). *Social Competence and Loneliness during the School Years: Issues in Assessment Interrelations and Intergenerational Transmission*. Turku: Publications of the University of Turku.

savijautą ir pasitenkinimą mokykla bei mokymusi. Tuo tikslu ir buvo inicijuotas MUKAVA projektas²²⁴. Kaip kitos prielaidos keisti buvimo mokykloje trukmę nurodytinos:

- Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos nuostatų, kuriose pabrėžiama vaiko teisė būti išklausytam ir lygios kultūrinės, meninės, rekreacinės ir laisvalaikio veiklos galimybės, įgyvendinimas;
- Europos Komisijos rekomendacijos dėl investicijų į vaikus didinimą ir vaiko gerovės politikos įgyvendinimą;
- visos dienos mokyklų plėtra kitose Europos šalyse;
- šalies vyriausybės nuostatų suteikti mokiniams galimybę užsiimti patinkančia veikla mokykloje įgyvendinimas;
- reformuojamas pagrindinio ugdymo turinys;
- sėkmingas mokyklos dienos struktūros keitimo eksperimento įgyvendinimas pilotinėse mokyklose;
- partnerių siekis dalyvauti organizuojant mokinių užimtumo veiklas²²⁵.

Tikimasi, kad mokinių ir jų tėvų dalyvavimas siūlomose veiklose, viena vertus, padidins mokyklos socialinį kapitalą, kurio indikatoriai – vertybės ir normos, tinklai ir savanorystė bei pasitikėjimas žmonių santykiais, kita vertus, veikla integruotos dienos mokykloje, didesnis tėvų įsitraukimas, prisidės prie vaikų socialinės kompetencijos tobulinimo. Manoma, kad tiek socialinis mokyklos kapitalas, tiek vaikų socialinės kompetencijos tobulinimas skatina vaikų socialinę ir emocinę plėtrą. Socialinė emocinė raida apima emocijų reguliavimą, socialinius ryšius ir tarpasmeninio elgesio dimensijas socialinėje srityje²²⁶. Taigi, MUKAVA projektu siekta: 1) vaikų saugumo didinimo (trumpinti vaiko buvimo laiką be suaugusiųjų priežiūros), 2) sėkmingos vai-

224 Pulkkinen, L. (2005). The Organization of a School Day in Finland and the Conception of the “Integrated School Day” in the MUKAVA Project. In F. Radisch, & E. Klieme (Eds.), *Ganztagsangebote in der Schule. International Erfahrungen und empirische Forhugen. Bildungsreform Band 12* (S. 41–69). Bonn: Bundesministerium für Bildung und Forschung.

225 Pulkkinen, L. (2005). The Organization of a School Day in Finland and the Conception of the “Integrated School Day” in the MUKAVA Project. In F. Radisch, & E. Klieme (Eds.), *Ganztagsangebote in der Schule. International Erfahrungen und empirische Forhugen. Bildungsreform Band 12* (S. 41–69). Bonn: Bundesministerium für Bildung und Forschung.

226 Pulkkinen, L. (2005). The Organization of a School Day in Finland and the Conception of the “Integrated School Day” in the MUKAVA Project. In F. Radisch, & E. Klieme (Eds.), *Ganztagsangebote in der Schule. International Erfahrungen und empirische Forhugen. Bildungsreform Band 12* (S. 41–69). Bonn: Bundesministerium für Bildung und Forschung.

ko socialinės-emocinės raidos užtikrinimo 3) mokymosi aplinkos mokykloje gerinimo.

Pagrindiniai integruotos dienos mokyklos principai. Mokslininkai L. Pulkkinen ir L. Launonen²²⁷ išskiria kelis pagrindinius principus: orientaciją į vaiką; veiklų įvairovę; mokyklos kaip centro vaidmens stiprinimą; multi-profesionalumą, partnerystės tinklų kūrimąsi ir dalijimąsi atsakomybe. Svarbiausias principas buvo orientacija į vaiką, tai reiškia, išsiklausymą į vaiko nuomonę ir pageidavimus, žinias apie vaiko vystymosi poreikius ir suaugusiųjų atsakomybę už vaikų ugdymą ir auklėjimą. Praktikoje šio principo įgyvendinimas reiškiasi, pavyzdžiui, mokyklos dienos organizavimu, siekiant tinkamu ritmu užtikrinti mokymąsi, laisvalaikį ir pomėgius mokykloje. Daugelyje šalies mokyklų pietų pertrauka buvo tik 20 minučių. Per integruotos dienos mokyklos eksperimentą daugelis mokyklų pietų pertrauką prailgino iki vienos valandos ir pavadino „siesta“. Buvo stebimas kiekvieno vaiko dalyvavimas laisvalaikio veikloje. Mokiniai, kurie buvo neįsitraukę į laisvalaikio užimtumo veiklas, organizuojamas mokykloje arba po mokyklos tėvų, buvo skatinami klasės mokytojo dalyvauti. Tai buvo naujas požiūris į laisvalaikio veiklos organizavimą. *Įvairovės principas* apima mokyklos laisvę būti novatoriška, įgyvendinant integruotos dienos mokyklos idėją taip, kad geriausiai atitiktų mokyklos kontekstą ir tėvų pageidavimus bei darbo sąlygas. Mokyklos kaip centro principas reiškia, kad mokyklose organizuojamos ryto (M) arba popietės (A) grupės ir užimtumo veiklos (laisvalaikio klubų), kurios yra prižiūrimos mokyklos vadovo įdarbintų ir jo vadovaujamų darbuotojų. Mokykloje veikla gali būti planuojama glaudžiai bendradarbiaujant su tėvais ir integruota į mokymosi procesą tiek turinio, tiek ir laiko atžvilgiu. Svarbus akcentas – pastebėti vaikų kognityvinę ir socialinę bei emocinę raidą. Tikėtina, kad mokykloje organizuota priežiūra teikia mokiniams daugiau ilgalaikių žmogiškųjų santykių nei atsitiktinai organizuota veikla. Mokykloje organizuojama laisvalaikio užimtumo veikla mažina naujų organizacijų steigimo poreikį, tokios veiklos ištekliai, palyginti su ištekliais, reikalingais organizuojant šią veiklą už mokyklos ribų, yra mažesni. Mokyklos vidaus ir lauko patalpos yra pritaikytos vaikams ir tinkamos įvairioms veikloms vykdyti. Mokyklos yra tuščios prieš ir po pamokų laiko. Taigi, nuspręsta ekonomiškai

227 Pulkkinen, L., & Launonen, L. (2005). *Ehetytety koulupäivä: Lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen*. Helsinki: Edita.

naudoti mokyklos patalpas, o ne kurti atskiras erdves. Visą dieną leiddami mokykloje mokiniai turi galimybę būti su savo bendramoksliais, jiems nereikia keliauti iš vienos vietos į kitą, kad užsiimtų patinkančia veikla, o tai didina jų saugumą. Tačiau laisvas mokyklų erdvių kaip centro naudojimas nėra paprastas, jei šis principas nėra išsamiai aptartas mokyklos vadovų ir patvirtintas savivaldybės institucijos, atsakingos už viešųjų erdvių panaudojimą. Multi-profesionalumo, tinklų kūrimo ir bendros atsakomybės principai yra tarpusavyje susiję. Mokykla gali būti veiklos, kurioje mokytojai bendradarbiauja su skirtingų profesijų atstovais ir skirtingais specialistais, centras. Bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis padeda pritraukti personalą ir mažina išlaidas, nes dažnai tai yra turimų išteklių panaudojimo pertvarkymas, o ne papildomų išteklių šiai veiklai skyrimas. Pavyzdžiui, bažnyčios darbuotojai ar savanoriai ar savivaldybių jaunimo reikalų padaliniai dažnai yra pasirengę dirbti vakarais. Bendrą atsakomybę už vaikus ir jų kognityvinių bei socialinių įgūdžių ugdymą galima perduoti mokyklos personalui ir bendruomenei.

Vykdoma veikla. Tokios mokyklos dienos veikla planuojama orientuojantis į vaiką, tokiu būdu stiprinant jo gerą savijautą ir didinant pasitenkinimą mokykla. Integruotos dienos mokyklos veiklai būdinga:

- ilgesnės pertraukos (sportas, mankšta, pratimai);
- ilgesnė pietų pertrauka – „siesta“ pertrauka;
- būrelių užsiėmimai ryte, viduryje dienos ir po pamokų²²⁸.

Integruotos dienos mokykloje labai skatinamas tėvų dalyvavimas ir įsitraukimas į veiklų planavimą. Veiklos planuojamos tariantis su tėvais bei remiantis metinių tėvų apklausų informacija, kuriose tėvai informuoja apie vaikų per praėjusius mokslo metus lankytas popamokines veiklas ir išreiškia pageidavimus, kokiose veiklose vaikai norėtų dalyvauti ateinančiais mokslo metais. Užklasinį veiklų organizavimas projekto metu mokyklose buvo finansuojamas Suomijos inovacijų fondo (suom. *Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, Sitra*) lėšomis, o tai leido užtikrinti užklasinės veiklos įvairovę ir lygias galimybes visiems vaikams dalyvauti veiklose, nepriklausomai nuo jų tėvų gaunamų pajamų dydžio.

228 Rajala, R. (2017). *Joustava koulupäivä Suomessa*. Prieiga per internetą: <http://www.tallinn.ee/mok/RiittaRajalaJoustava-koulupaiva-Suomessa>

Už darbuotojų įdarbinimą atsakingas mokyklos vadovas. Vaikų priežiūrai rytinėje ir popietinėje grupėse dažniausiai buvo įdarbinami mokytojų asistentai, padedantys specialiųjų poreikių vaikams, kurie dažniausiai mokykloje iki projekto dirbo ne pilną darbo dieną. Neformaliojo švietimo veiklose (hobio klubuose) už papildomą mokėstį dirbo mokytojai, jei jie norėjo dirbti, o jei ne, buvo įdarbinti kiti su mokykla bendradarbiaujančių įstaigų asmenys. Šis tinklas įtraukė sporto ir meno organizacijas, bažnyčios ir savivaldybių jaunimo sektorių, skautus ir tėvų organizacijas. Projektas neturėjo įtakos mokytojų darbo pobūdžio pasikeitimui. Esminis pokytis – tai mokyklos atsivėrimas aplinkai.

Kiekvieno mokinio dalyvavimas buvo stebimas, ir tų šeimų, kurių vaikai nedalyvavo mokyklos veiklose vaikai ir tėvai buvo skatinami dalyvauti savo klasės mokytojo. Tai buvo naujos rūšies požiūris į popamokinę veiklą, stengiantis įtraukti visus vaikus. Projekto metu mokytojai rado užklausinę veiklą, kuri nekonkuravo su mokyklos darbu ir buvo prasminga vaikams. Vaikų dalyvavimo popamokinėse veiklose stebėjimai padėjo mokytojams pažinti kiekvieną vaiką individualiai, įtraukti į veiklas rizikos grupės vaikus, tai puiki prevencinė priemonė, padėjo kuri multiprofesinius tinklus, tuo pačiu stiprinti bendradarbiavimą su tėvais ir kitomis organizacijomis.

Lappeenranta mokyklos atvejis (Joustava kouluopäivä, n. d.). Naujas mokyklos veiklos būdas leidžia formuotis naujai veiklos kultūrai. Pamokos trukmė – 90 minučių, kas sudaro galimybę įgyvendinti aktyvų, į vaiką orientuotą mokymą(si), o valandos trukmės „siesta“ dienos viduryje sudaro galimybę mokiniams ramiai papietauti ir pailsėti. Vaikų vertinimu, „siesta“ yra vienas labiausiai pasitvirtinusių pokyčių. Pastebėta, kad su mokomaisiais dalykais nesusijusi veikla didina mokinių pasitenkinimą mokymusi, komforto jausmą mokykloje, aktyvų dalyvavimą ir gerina savijautą. 4 lentelėje pateikiami mokyklos, kurios atvejis pristatomas, veiklos tvarkaraščiai 1–2 klasėms ir 3–6 klasėms.

4 lentelė. Veiklų tvarkaraštis 1–6 klasėse: Lappeenranta mokyklos atvejis

1-2 klasė		3-6 klasė	
Laikas	Veikla	Laikas	Veikla
8.00–8.45	Pamoka	7.30–8.00	Rytinė veikla / užsiėmimas / būrelis
8.45–9.00	Trumpa pertrauka	8.00–9.30	Ilga pamoka
9.00–10.15	Ilga pamoka	9.30–9.45	Trumpa pertrauka
10.15–11.15	Pietūs, ilga pertrauka, būrelių veikla	9.45–10.30	Pamoka
11.15–12.00	Pamoka	10.30–11.30	Pietūs, ilga pertrauka, būrelių veikla
12.00–12.15	Trumpa pertrauka	11.30–13.00	Ilga pamoka
12.15–13.00	Pamoka	13.00–13.15	Trumpa pertrauka
13.00–13.15	Trumpa pertrauka	13.15–14.45	Ilga pamoka
13.15–14.00	Pamoka		

Kiekvieną rytą nuo 7.30 iki 8.00 val. veikia rytinis būrelis pavėžėjimu besinaudojantiems vaikams. Sietos metu (ilgosios pertraukos) vaikai gali rinktis jiems įdomų, patinkantį užsiėmimą. Visuomet yra galimybė rinktis pabuvimą lauke. Antradieniais ir ketvirtadieniais veikia „Mano veiklos būrelis“, kuriame 5 ir 6 kl. mokiniai patys sugalvoja ir suplanuoja užsiėmimus 1 ir 2 kl. mokiniams. Penktadieniais 11.00–11.30 val. vyksta namų užduočių rengimo būrelis. Trečiasis sektorius, t. y. mokyklos aplinkoje veikiantys partneriai, kiekvieną trečiądienį sietos metu ketvirtokams veda sporto būrelį, o po jo – čempionų būrelį. Šeštokams vedamos dailės dirbtuvės. Pirmadieniais vedami braziliško džiu džitsu užsiėmimai. Rudens semestro popietėmis buvo organizuojami tokie būreliai kaip kalbų nuotykių, žygiai, mokslo, Metku-choro, beisbolo, muzikos grupės (Joustava koulupäivä, n. d.).

Tikslinė grupė. Integruotos dienos mokykla skirta pradinės mokyklos mokiniams (1–6 kl.) ir specialiųjų poreikių turintiems mokiniams.

Valdymas. Integruotos dienos mokyklos organizavimu rūpinasi savivaldybės. Mokiniai dalyvavimą rytinėse ir popietinėse grupėse renkasi laisvai, ji nėra privaloma. Suomijos nacionalinė švietimo agentūra formuoja veiklos

tikslus ir turinio esmę, sudaro rytinės ir popietinės veiklos planą. Savivaldybė atsako už tai, kad paslaugos būtų organizuojamos laikantis norminio reglamentavimo (Aamu- ja iltapäivätoiminta, n. d. a). Savivaldybės turi daug savarankiškumo ir savarankiškai gali nuspręsti, kaip organizuoti mokymąsi savo teritorijoje. Todėl mokyklų veikla, priklausomai nuo savivaldybės, skiriasi. Savivaldybė gali organizuoti rytinę ir/arba popietinę veiklą viena arba bendradarbiaudama su kitomis savivaldybėmis, taip pat įsigyti šias paslaugas iš organizacijų, sąjungų, parapijų bendruomenių. Veikla gali vykti mokykloje, ikimokyklinio ugdymo įstaigose arba kitose sutartose vietose. Savivaldybė informuoja apie vietą, kurioje vyksta veikla, jos grafiką ir kaip į ją patekti. Priimant į rytinę ir popietinę veiklą, visiems vaikams galioja vienodi reikalavimai. Pažymėtina, kad savivaldybės neprivalo organizuoti tokios veiklos (Aamu- ja iltapäivätoiminta, n. d. a).

Veiklos trukmė. Įstatymu įtvirtinta veikla organizuojama darbo dienos metu nuo 7.00 iki 17.00 valandos.

Paslaugų teikėjai. Reikalavimai rytinės ir popietinės veiklos darbuotojų kvalifikacijai turi atitikti švietimo skyriaus personalui keliamus reikalavimus (Aamu- ja iltapäivätoiminta, n. d. a).

Finansavimas. Pagal pagrindinio ugdymo įstatymą, rytinės ir popietinės veiklos organizavimui savivaldybės gauna valstybės subsidiją. Jei savivaldybė organizuoja rytinę ir popietinę veiklą, per mokslo metus kiekviena mokykla kiekvienam veikloje dalyvaujančiam mokiniui gauna 560 arba 760 valandų, kiekvienam vaikui per dieną vidutiniškai skiriamas 3 arba 4 valandas. Už dalyvavimą rytinėje ir popietinėje veikloje savivaldybės taip pat gali rinkti pagrįstą mokesį. Mokestis už 570 valandų yra daugiausia 120 Eur, o už 760 valandų – 160 Eur. Konkretesnius mokesčių dydžius numato Pagrindinio ugdymo įstatymas, mokesčių dydį sprendžia savivaldybė. Savivaldybė tvirtina rytinės ir popietinės veiklos planą, kurį rengiant dėmesys skiriamas bendradarbiavimui tarp šeimos ir mokyklos, įvairių partnerių ir veiklos organizatorių. Savivaldybė gali organizuoti rytinę arba popietinę veiklą viena arba bendradarbiaujant su kitomis savivaldybėmis, taip pat įsigyti šias paslaugas iš organizacijų, sąjungų, parapijų bendruomenių. Veikla gali vykti mokykloje, ikimokyklinio ugdymo įstaigose arba kitose sutartose vietose. Savivaldybė informuoja apie vietą, kurioje vyksta veikla, jos grafiką ir kaip į ją patekti. Priimant vaikus į rytinę ir popietinę veiklą visiems vaikams galioja tie patys

priėmimo reikalavimai. Joje dalyvaujantieji gauna užkandžių. Svarbu ir tai, kad savivaldybės neprivalo organizuoti rytinės ir popietinės veiklos. Ją gali atstoti mokyklos būrelių veikla arba menų mokymas (pvz., architektūra, audiovizualika, šokiai, teatras, cirko menas, mums įprastas piešimas, muzika ir pan.) (Aamu- ja iltapāvātoiminta, n. d. a; Aamu- ja iltapāvātoiminta, n. d. b).

Veiklos efektyvumo įrodymai. Yra teikiami siūlymai dėl integruotos dienos mokyklos veiklos organizavimo. Siūloma:

- vienos valandos laisvai pasirenkama ir neprivaloma užimtumo veikla turėtų būti įtraukta į kiekvieno mokinio mokyklinę dieną. Šią veiklą organizuotų ne tik mokyklos darbuotojai, bet ir meno bei kultūros veikėjai, bibliotekos, amatų asociacijos, sportininkai, jaunimo organizacijos ir kiti partneriai;
- savivaldybės kultūros tarnybos turėtų parengti mokykloms vietos institucijų/asmenų, suinteresuotų organizuoti užimtumo veiklas ir dirbti kartu su mokyklomis, sąrašus;
- veikla turi būti lanksčiai planuojama;
- užtikrinamos lygios galimybės dalyvauti papildomoje veikloje visiems mokiniams²²⁹.
- 2017 m. Nacionalinės Suomijos švietimo agentūros pranešime Estijos švietimo politikams²³⁰ pažymima kad:
- integruotos dienos mokyklos įgyvendinimas reikalauja lankstumo daugelyje veiklos sričių ir gero bendradarbiavimo su partneriais;
- integruotos dienos mokyklos kaita reikalauja ne tik idėjų, bet ir valios;
- integruotos dienos mokyklos naujovė reikalauja drąsos išbandyti nauja ir energijos tai įgyvendinti.

1.2.5. Visos dienos mokykla Vokietijoje

Kontekstas, samprata ir jos istorinė raida. Dienos mokyklos Vokietijoje – palyginti senas istorines tradicijas turinti mokymo organizavimo forma. XX a. pirmaisiais dešimtmečiais Vokietijoje buvo išbandyti įvairūs dienos

229 Pulkkinen, L. (2015). *Innostava koulupäivä. Ehdotus joustavan koulupäivän rakenteen vaikiinnuttamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:6*. Prieiga per internetą: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75195/tr06.pdf?sequence=1>

230 Rajala, R. (2017). *Joustava koulupäivä Suomessa*. Prieiga per internetą: <http://www.tallinn.ee/mok/RiittaRajalaJoustava-koulupaiva-Suomessa>

mokyklų modeliai („lauko mokyklos“; „miško mokyklos“ ir kt.). Jos steigtos ir kaip modernios didmiesčių pedagogikos reikalavimus atitinkančios įstaigos – dienos mokyklos-namai. Siekiant ugdyti praktinius techninius bei socialinius vaikų įgūdžius, jose derintas mokymas ir darbinis auklėjimas. Tokios mokyklos nebuvo vien į „produkcinių“ ugdymą orientuotos. Jose taip pat siekta ugdyti individualius pomėgius bei gebėjimus. Jų samprata buvo artima mokyklos kaip ugdymo gyvenimui ir ugdymo gyvenimu idėjai. Šios mokyklos buvo kuriamos kaip alternatyva internatams, kurie vaikus visiškai atitolina nuo šeimų²³¹. Į visos dienos mokyklas vėl atsigręžta pokario laikotarpiu, kuomet reikėjo padėti šeimoms naujai kabintis į gyvenimą ir gelbėti su mažamečių vaikų priežiūra. Taip pat imtasi atsakomybės ugdyti bei lavinti beglobius ir našlaičius. Šeštojo dešimtmečio viduryje pažangiojo ugdymo pedagogai įsteigė Dienos mokyklų asociaciją (vok. Ganztagschulverband), kuri tebeveikia iki šiol. Septintojo dešimtmečio viduryje Vokietijoje netgi imta svarstyti visiems privalomos dienos mokyklos idėją. Tačiau ilgą laiką dienos mokyklos steigtos tik sporadiškai, priklausomai nuo vietos poreikių bei mokyklų ir savivaldybių iniciatyvų.

Bemaž masinis visos dienos mokyklų steigimas šiais laikais gavo postūmį praėjusio amžiaus pabaigoje ir šio amžiaus pradžioje. Esminį postūmį davė tarptautinės moksleivių žinių bei kompetencijų lyginimo studijos TIMSS 1997 ir PISA 2000 metais. Tuomet Vokietijos moksleiviai pasirodė ganėtinai prastai. Tyrimai išryškino mokymosi rezultatų priklausomybę nuo mokinių socialinės padėties ir sukėlė diskusijas apie lygias mokymosi galimybes. Anuometinė vyriausybė 2002 metais inicijavo Investicijų programą „Ateitis, ugdymas ir priežiūra“ (vok. Investitionsprogramm Zukunft Bildung und Betreuung, IZBB), kuria užsibrėžta visoje Vokietijoje plėtoti dienos mokyklų tinklą. Šios programos pagrindinis tikslas – sudaryti papildomas mokymo ir ugdymo galimybes, ypač mokymosi trūkumų ir išskirtinių gabumų turintiems mokiniams. Pirminė šios programos orientacija į mokymosi pasiekimų gerinimą laikui bėgant buvo kiek pakoreguota. Naująją šių dienų steigimo bangą lydi stipri socialinė politinė argumentacija²³². Tyrimais

231 Ludwig, H. (2005). Die Entwicklung der modernen Ganztagschule. In V. Ladenthin, & J. Rekus (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Alltag, Reform, Geschichte, Theorie* (S. 261–278). Weinheim und München: Juventa Verl.

232 Lettau, W. D., Radisch, F., & Fussangel, K. (2016). Ganztagschule und Chancengleichheit: Systematiken der Teilnahme an offenen Ganztagschulen. In N. Fischer, H. P. Kuhn, & C.

įrodyta, kad socialinis statusas šeimoje paveldimas iš kartos į kartą. Įprastos mokyklos nesugeba deramai koreguoti šeimoje įgytos socializacijos, paveikti socialiniams sluoksniams būdingų „socialinių ypatybių“. Siekiant pralaužti ydingą ir uždarą socialinės neteisybės ir atskirties ratą, būtina jaunuoliams suteikti socialinio iškilimo galimybę. Todėl, kaip nurodo Vokietijos švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija, dienos mokyklos turi skirti pakankamai laiko individualiam vaikų ugdymui.

Sąvokų ir formų įvairovė. Šiais laikais visos dienos mokyklos vardas yra gerai žinomas ir plačiai paplitęs Vokietijoje. Tačiau su juo siejami lūkesčiai bei pavadinimai federalinėse žemėse įvairuoja. Vienais kartais vartojama visos dienos mokyklos (vok. Ganztagschule), kitais – tiesiog dienos mokyklos (vok. Tagesschule) sąvoka. Vokietijos kultūros ministrų asociacija (vok. Kultusministerkonferenz – KMK²³³) ir Dienos mokyklų asociacija prieš kelio meta metų susitarė dėl dienos mokyklų apibrėžimo bei klasifikacijos. Ji buvo būtina statistiniams duomenims apie dienos mokyklų raidą rinkti. Jau kurį laiką yra įsitvirtinusi organizaciniais aspektais grindžiama dienos mokyklos apibrėžtis. Tokia mokykla turi tenkinti šiuos minimalius reikalavimus:

- bent tris dienas per savaitę mokiniams teikiama galimybė mokykloje užsiimti po mažiausiai 7 valandas per dieną;
- visas tas užsiėmimų dienas moksleiviams teikiama galimybė papiepti;
- dienos užsiėmimai organizuojami mokyklos vadovybės atsakomybe ir vykdomi glaudžiai su ja bendradarbiaujant; be to, jie yra konceptualiai susieti su pamokomis²³⁴.

Tačiau ganėtinai aiški apibrėžtis neapsaugo nuo pasitaikančios painiavos. Dienos mokyklų plėtos studijos (vok. Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen, StEG²³⁵) apklausos atskleidė, kad kartais net patys mokiniai nega-

Tillack (Hrsg.), *Was sind gute Schulen? Teil 4. Theorie, Praxis und Forschung zur Qualität von Ganztagschulen* (S. 94–113). Immenhausen: Prolog Verl. (2016).

233 *Kultusministerkonferenz, KMK* – nuolat veikianti Vokietijos kultūros ministrų konferencija yra politinių organų asociacija, koordinuojanti federalinių žemių švietimo ir kultūros politiką. Ji neturi jurisdikcinių teisių, todėl jos sprendimai nėra teisės aktai, švietimo procesus teisiškai reglamentuoja federalinių žemių ir savivaldos administracija.

234 Züchner, I. (2015). Was ist eine Ganztagschule? In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillmann (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag* (S. 133–150). Opladen: Budrich

235 *Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen, StEG* – dienos mokyklų plėtos studijos. Tai federalinės švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos inicijuotas ir finansuojamas, *dienos*

lėjo pasakyti, kokią mokyklą jie lanko – dienos ar pusės dienos²³⁶. Margame dienos mokyklų kraštovaizdyje išskiriamos trys lygia greta egzistuojančios dienos mokyklos formos:

1. saistanti/įpareigojanti (vok. *gebundene Tagesschule*), kai užsiėmimuose privalo dalyvauti visi tos mokyklos mokiniai mažiausiai triskart per savaitę po mažiausiai 7 valandas per dieną;
2. pusiau saistanti (vok. *teilweise gebundene Tagesschule*), kai šis įsipareigojimas galioja tik daliai moksleivių, tarkime, atskiroms klasėms ar mokymosi pakopoms;
3. atvira (vok. *offene Tagesschule*), kurioje pavieniai mokiniai, nepriklausomai nuo lankomos klasės, laisvanoriškai naudojami mokyklos teikiama galimybe dalyvauti popietiniuose užsiėmimuose²³⁷.

Pastaroji forma yra kritikuojama ne tiek dėl laisvumo, kiek dėl tikslingo ugdymo stokos. Pamokos vyksta maždaug iki 13.30 val. Po pietų mokiniams teikiama galimybė ruošti namų darbus (prižiūrint pedagogui), dalyvauti kursuose, sporto ar muzikos užsiėmimuose, žaisti. Tačiau didžiausias dėmesys skiriamas mokymuisi ir mokinių priežiūrai bei saugumui. Mokslininkai iškelia reformų pedagogikos (vok. Reformpädagogik) principus atitinkančią idealą – dienos mokyklas-namus (vok. Tagesheimschule). Tokiose mokyklose pamokos ir popamokiniai užsiėmimai vyksta pagal bendrą planą ritmizuotai – priešpiet ir popiet, siekiant mokymosi ir natūralaus gyvenimo vienovės²³⁸. Tačiau tokios mokyklos reikalauja kur kas daugiau lėšų, personalo, patalpų ir organizavimo pastangų.

mokyklų plėtrą lydintis kooperacinis mokslinių tyrimų projektas, vykdomas keturių tyrimų institutų: Vokietijos tarptautinių pedagoginių tyrimų instituto (DPIF), Vokietijos jaunimo instituto (DJI), Mokyklų plėtros instituto (IFS) ir Dortmundo techninio universiteto ir Justus-Liebig universiteto Gysene. Trečiojoje tyrimų fazėje (nuo 2016 m.) į tyrimą įsijungė dar trys aukštosios mokyklos. Projekte dirba iš viso 23 bendradarbiai.

- 236 Züchner, I., & Fischer, N. (2011). *Ganztagsschulentwicklung und Ganztagsschulforschung*. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagsschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 9–17). Weinheim und München: Juventa Verl.
- 237 Oelerich, G. (2007). *Ganztagsschulen und Ganztagsangeboten in Deutschland – Schwerpunkte, Entwicklungen und Diskurse*. In F. Bettmer, F. P. Maykus, & A. Richter (Hrsg.), *Ganztagsschule als Forschungsfeld* (S. 13–42). Wiesbaden: VS Verl.
- 238 Rekus, J. (2005). *Theorie der Ganztagschule – praktische Orientierungen*. In V. Ladenthin, & J. Rekus (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Alltag, Reform, Geschichte, Theorie* (S. 279–298). Weinheim und München: Juventa Verl.

Vokietijos kultūros ministrų asociacija taip pat pasisako už šį, ritmizuotą, ir dar kitą – sudėtinį (vok. *additives Model*) modelį, kai priešpiet vyksta pamokos, o popiet – papildomi užsiėmimai. Pastarasis įgyvendinamas kur kas lengviau, nes papildomos veiklos nėra visiems privalomos. Ritmizuotas modelis įmanomas tik saistytos dienos mokyklos atveju, kai ją privalomai lanko visa klasė – tuomet per visą dieną ritmiškai kaitaliojasi formalus ir neformalus ugdymas, įtempto darbo ir atsipalaidavimo fazės. Vokietijos kultūros ministrų asociacija atkreipia dėmesį, kad tiek vienam, tiek kitam modeliui įgyvendinti būtina transformuoti pedagoginį požiūrį – nuo dalyko mokymo į asmenybės ugdymą; nuo vadovavimo ugdymo procesui link organizavimo; nuo direktyvių instrukcijų link pagalbos ir paramos. Pedagogams reikia turėti įvairių, ne tik dalykinių kompetencijų, o mokyklai ne tik prailgintos dienos su maitinimu tvarkaraštį, bet ir atvirą bendravimui ir bendradarbiavimui erdvę, atliepiančią naujus pedagoginius iššūkius²³⁹. Tuomet mokykla atsiveria socialinei aplinkai, tampa gyvenimo ir patirties erdve, susitikimų traukos tašku, gyvybingo mokymosi ir mokymo vieta²⁴⁰.

Nežiūrint dienos mokyklų formų įvairovės, ryškėja bendras tokių mokyklų vaizdinys, kurį sudaro triada: ugdymas (mokymas ir mokymasis), auklėjimas ir priežiūra (globa); gyvenimo erdvės mokykloje kūrimas (asmeninių pomėgių tenkinimas, asmenybės lavinimas, socialinių santykių puoselėjimas). Žinoma, priklausomai nuo konteksto, kiekvienu atskiru atveju vieni triados elementai labiau išryškėja nei kiti.

Visos dienos mokyklos nauda ir privalumai. Taigi, vieningos, aiškiai suformuluotos koncepcijos kaip ir nėra. Ir nors pačiam principui organizuoti dienos mokyklas ne direktyvomis iš viršaus, o iš apačios, paliekant mokykloms didelę improvizacinę laisvę, apskritai pritariama, vis dėlto netrūksta ir kritinių balsų dėl koncepcinio vakuumo²⁴¹. Manoma, kad mokykloms paliekama per didelė laisvė ir atsakomybė kurtis savitas koncepcijas, jas plėtoti,

239 Appel, S. (2006). Warum wir Ganztagschule einrichte sollte. In K. Höhmann, & H. G. Holtapfels (Hrsg.), *Ganztagschule gestalten: Konzeption. Praxis. Impulse* (S. 40–55). Seelze: Kallmeyer und Klett.

240 Burow, O. A., & Pauli, B. (2013). *Ganztagschule entwickeln: von der Unterrichtsanstalt zum kreativen Feld*. Schwalbach: Debus-Pädagogik Verl.

241 Rauschenbach, T. (2015). Ganztagschule – ein Projekt ohne Konzept. In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillman (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag: Forschungs- und Theorieperspektiven der Erziehungswissenschaft* (S. 23–38). Opladen. Berlin: Budrich Verl.

ieškoti unikalių įgyvendinimo formų. Nepaisant šios kritikos, visos dienos mokyklos turi nemažai privalumų. Vokietijos kultūros ministrų asociacija pabrėžia šiuos: pirma, intensyvesnį mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą laisvesnėje atmosferoje. Ta aplinkybė, kad klasės bendruomenės drauge praleidžia daugiau laiko, teigiamai atsiliepia socialiniam (su)gyvenimui bei tarpusavio supratimui, ugdo kultūrinę kompetenciją (šis aspektas ypač svarbus ten, kur esama daug migrantų kilmės moksleivių); antra, mokymo proceso ritmizavimą, t. y. apgalvotą bei sumaniai suderintą pamokų ir laisvalaikio užsiėmimų seką. Toks ugdymo proceso organizavimas sudaro galimybes geriau atsižvelgti į mokinių poreikius ir juos tenkinti²⁴².

Mokslininkai²⁴³, apibendrinami istorinę patirtį, išskiria šiuos struktūrinius elementus, būtinus moderniai dienos mokyklai:

- pietūs ir laisvalaikio užsiėmimai;
- darbo rateliai (vok. *Arbeitsgemeinschaften*);
- pomėgių būreliai (vok. *Neigungsgruppen*);
- pamokos žemesnius mokymosi pasiekimus turintiems mokiniams (vok. *Förderunterricht*);
- namų darbų ruošimo integracija į mokyklos veiklą;
- naujos mokymo formos („atvira“ pamokos forma, darbas grupėje; projektai);
- lankstus pamokų tvarkaraštis ir ritmizavimas;
- glaudus bendradarbiavimas su tėvais;
- mokyklinio gyvenimo intensyvinimas;
- mokykla kaip gyvenimo erdvė; mokyklos atvėrimas „gyvenimui“;
- mokyklos, kaip patariančiosios pedagoginės institucijos formavimas (vok. *Ausbau des schulischen Beratungswesens*);
- daugiau galimybių mokinių iniciatyvoms ir veiklai;
- mokytojo vaidmens keitimasis.

Tai reiškia, kad dienos mokykla turi būti iš esmės, konceptualiai naujai pergalvota tiek ugdymo proceso formavimo, tiek organizavimo bei įgyvendinimo

242 Kultusministerkonferenz (2015). Ganztagschulen in Deutschland. Bericht der Kultusministerkonferenz vom 03.12.2015. Prieiga per internetą: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2015/2015-12-03-Ganztagsschulbericht.pdf

243 Rekus, J. (2005). Theorie der Ganztagschule – praktische Orientierungen. In V. Ladenthin, & J. Rekus (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Alltag, Reform, Geschichte, Theorie* (S. 279–298). Weinheim und München: Juventa Verl.

aspektais. Mokiniai turi jaustis ne tik besimokantys, bet ir prasmingai, smagiai leidžiantys laiką, mokytojai – ne tik mokantys, bet ir ugdatys, formuojantys asmenybę, visa mokykla – ne tik kolektyvas, bet ir darniai sugyvenanti bendruomenė. Tokia dienos mokykla yra rami ir neskubanti, skirianti pakankamai laiko vaikams.

Lankstus pamokų tvarkaraštis leidžia atsižvelgti į psichologinį mokinių darbingumo svyravimą dienos eigoje ir pagal tai ritmizuoti visą ugdymo procesą. Pasak S. Appelio²⁴⁴, dienos mokykla ypač palanki daug laiko reikalaujančioms mokymo formoms įgyvendinti. Tokioms kaip savarankiško mokymosi iniciatyvos, savaitę trunkantiems, (vok. *Wochenplanarbeit*), projektiniams (vok. *Projektunterricht*) darbams.

Manoma, kad sumaniai apgalvota bei atsakingai organizuota visos dienos mokykla turėtų teikti tokią naudą²⁴⁵:

- tenkinti visų – tiek silpniau besimokančiųjų, tiek gabiųjų poreikius bei gerinti mokymosi rezultatus;
- suteikti galimybę rinktis klasikinių pamokų rėmuose netelpančias ugdymosi paslaugas;
- tobulinti socialines kompetencijas bendraujant ir bendradarbiaujant su bendraamžiais ir vyresniais;
- įsitraukti į mokyklos gyvenimą ir kultūros formavimą;
- pritraukti į mokyklos gyvenimą socialinius partnerius ir kitų profesijų asmenis;
- organizuoti mokymosi procesą įvairiomis formomis;
- užtikrinti mokinių saugumą ne pamokų metu.

Šie pedagoginiai argumentai siejami bei derinami su platesniais socialiniais klausimais. Į dienos mokyklą žvelgiama platesniame kontekste, kaip į socialinės infrastruktūros dalį, todėl akcentuojami ir pozityvūs socialiniai aspektai²⁴⁶:

244 Appel, S. (2006). Warum wir Ganztagsschule einrichte sollte. In K. Höhmann, & H. G. Holtappels (Hrsg.), *Ganztagsschule gestalten: Konzeption. Praxis. Impulse* (S. 40–55). Seelze: Kallmeyer und Klett.

245 Oelerich, G. (2007). Ganztagsschulen und Ganztagsangeboten in Deutschland – Schwerpunkte, Entwicklungen und Diskurse. In F. Bettmer, F. P. Maykus, & A. Richter (Hrsg.), *Ganztagsschule als Forschungsfeld* (S. 13–42). Wiesbaden: VS Verl.

246 Holtappels, H. G. (2007). Ganztagsschule entwickeln und gestalten – Zielorientierung und Gestaltungsansätze. In K. Höhmann, H. G. Holtappels, I. Kamski, & T. Schnetzer (Hrsg.), *Entwicklung und Organisation von Ganztagsschulen: Anregungen, Konzepte, Praxisbeispiele* (S. 7–44). Dortmund: IFS.

- kintant darbo ir šeimų struktūroms, augant poreikiui geriau derinti profesinį ir šeimos gyvenimą (sudaryti sąlygas dirbti abiems tėvams), daugėjant šeimų su vienišomis motinomis ar tėvais, vis aktualesnis tampa mokyklinio amžiaus vaikų priežiūros bei globos klausimas. Priklausomai nuo gyvenamos vietos, labai skiriasi mokyklinio amžiaus vaikams skirtas socialinių infrastruktūrų tinklas (žaidimo, laisvalaikio praleidimo galimybės, kultūrinės paslaugos bei jų kokybė). Tuo atveju, kai šis tinklas neišplėtotas, dienos mokyklos tampa socialiniu ir ekonominiu politiniu instrumentu, leidžiančiu šeimoms sklandžiau įsijungti į darbo procesą;
- pusės dienos mokykla neįstengia atlikti socializacijos kaip mokymosi prielaidos funkcijų. Drauge šių dienų visuomenėje vykstantys procesai (kintančios šeimų konsteliacijos, problematiškos auklėjimo formos dalyje šeimų, laisvalaikio ir žaidimui skirtų erdvių bei centrų stoka, didėjanti naujųjų komunikacijų ir komercializacijos įtaka mokiniams, silpnėjantys jų socialiniai kontaktai bei ryšiai) didina socializacijos deficitus. O dėl to, savo ruožtu, ima trikti jaunuolių tapatybės formavimasis, didėja socialinė dezintegracija. Su dienos mokykla siejamos viltys, kad ji šiuos deficitus galėtų kompensuoti;
- šalia dalykinių žinių vis svarbesnė tampa metakognityvinė kompetencija, savarankiškas mokymasis iš patirties, kompleksiško sąryšingumo suvokimas. Vis didesnės reikšmės įgauna ir tokie gyvenimiški klausimai kaip aplinkosauga, sveikos gyvensenos ugdymas, kultūrinių priešpriešų bei įtampų klausimas, ilgalaikė bedarbystė ir kt. Šį pamatinį bei orientacinį žinojimą bei medijų kompetenciją geriausiai perteikti gali mokykla, bet tam reikia kur kas daugiau laiko ir kitų mokymosi struktūrų nei įprastoje pusės dienos mokykloje;
- tyrimai atskleidė, kad iki šiol mokyklose vyravę pamokų organizavimas bei mokymosi kultūra nepakankamai atsižvelgė į silpniau besimokančiuosius, ypač iš migrantų šeimų. Dienos mokyklomis tikimasi išlyginti ir šią socialinę galimybių nelygybę.

Apsisprendžiant dėl dienos mokyklų steigimo, atsižvelgiama į pedagoginius, šeimų, socialinius ir darbo rinkos argumentus bei poreikius. Vienais atvejais tikimasi esmingai paremti ar kompensuoti tėvų auklėjamąjį darbą. Kitais atvejais – atliepti skirtingus mokinių poreikius, atsižvelgiant į nevien-

dą žinių lygį, ieškoti įdomesnių mokymosi formų. Ir, be abejo, – paremti mokinius iš socialiai silpnų šeimų, suteikiant jiems esmingo proveržio galimybę.

Tikslinė grupė ir mokyklų tinklo plėtra. Apskritai nurodoma, jog dienos mokykla turėtų būti skirta visiems, ne tik silpniau besimokantiems ar socialiai apliestiems, mokiniams. Visą dieną teikiamų ugdymo bei priežiūros paslaugų dėka kiekvienas vaikas turėtų būti individualiai ugdomas. Tačiau šis programinis užmojis tam tikru mastu kertasi su siekiu paremti mokinius, kuriems iškilusi grėsmė nesusidoroti su mokyklinių pasiekimų keliamais reikalavimais²⁴⁷. Ši kompensacinė orientacija ypač akivaizdžiai atsiskleidžia, pažvelgus į federalinėse žemėse vyraujančią dienos mokyklų steigimo praktiką: tarkime, Badenas-Viurtembergas arba Bavarija nuosekliai laikosi strategijos dienos mokyklos paslaugas teikti visų pirma mokyklose su ypač dideliu papildomos pedagogų paramos reikalaujančių moksleivių skaičiumi. Kompensacinė orientacija ima viršų ir pačių mokyklų tarybose/ kolegijose/komandose bei dienos mokyklų personalo kolektyvuose, kur vyrauja nuostata, jog dienos mokyklos turėtų tarnauti pirmiausia tiems, kuriems papildomos paramos bei priežiūros labiausiai reikia. Visos dienos mokyklas lanko įvairaus amžiaus mokiniai – nuo pradinukų iki gimnazistų. Tik jų skaičius ir pasiskirstymas atskirose federalinėse žemėse yra netolygus.

Statistiniai duomenys atskleidžia, kad per pastaruosius 15 metų visoje šalyje sparčiai plėtėsi dienos mokyklų tinklas. Tiesa, kartais sunku nubrėžti ribą tarp visos dienos mokyklos ir pusės dienos mokyklos, nes atskirose žemėse dienos mokyklų koncepcijos bei formos įvairuoja, o tai neišvengiamai apsunkina statistinių duomenų pateikimą ir analizę ar netgi daro jį problemiška²⁴⁸. 2014 metais Vokietijoje iš 42000 bendrojo lavinimo mokyklų 16488 buvo įvertintos kaip dienos mokyklos²⁴⁹. 2015–2016 mokslo metų statistika rodo ir toliau nuosekliai augantį dienos mokyklų skaičių – vadinasi, didėja tokių mokyklų poreikis. Jų skaičius, palyginti su 2014–2015 mokslo me-

247 Steiner, C. (2011). Ganztagssteilnahme und Klassenwiederholung. In N. Fischer, H. G. Holtapfels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 187–206). Weinheim und München: Juventa Verl.

248 Züchner, I. (2015). Was ist eine Ganztagschule? In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillmann (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag* (S. 133–150). Opladen: Budrich.

249 Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland (2016). *Allgemeinbildende Schulen in Ganztagsform in den Ländern in der Bundesrepublik Deutschland. Statistik 2010 bis 2014*. Prieiga per internetą: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Statistik/GTS_2014_Bericht_Text.pdf

tais, išaugo 5,1 proc.: visos dienos pasiūlymus 2015–2016 mokslo metais teikė 17718 mokyklų (64,6 proc. visų mokyklų skaičiaus) (2002–2003 m. atitinkamai – 4951, t. y. 16,3 proc.). Dienos mokyklų statistikoje pirmąją šios žemės: Saksonija (97,4 proc.), Saro žemė (97,0 proc.), Hamburgas (95,3 proc.), Berlynas (89,0 proc.), Tiuringija (77,6 proc.) ir Šiaurės Reino Vestfalija (74,2 proc.)²⁵⁰. Beje, kaip atskleidžia Bertelsmanno studija²⁵¹, šios žemės statistikoje pirmąją dėl to, kad jose vyrauja atvira dienos mokyklos forma. O ir apskritai, saistytos formos dienos mokyklos visos Vokietijos mastu sudaro labai nedidelę visų dienos mokyklų dalį²⁵². Pagal mokyklos rūšis dienos mokyklų procentinė dalis pasiskirsto taip: tarp integruotų bendrųjų mokyklų (vok. *Integrierte Gesamtschulen*, IGS) dienos mokyklos sudarė 87,6 proc., tarp mišraus ugdymo profilio mokyklų (vok. *Schulen mit mehreren Bildungsgängen*) – 80,0 proc., tarp pagrindinių mokyklų (vok. *Hauptschulen*) – 70,3 proc., tarp ypatingųjų/specialiųjų mokyklų (vok. *Förderschulen*) – 70,3 proc. ir tarp gimnazijų – 60,5 proc. Pradinių mokyklų grupėje visos dienos pasiūlymą teikia 56,1 proc. mokyklų – čia skirtumas tarp atskirų žemių ypač didelis, nuo 100 proc. iki 22 proc. Vis dėlto, palyginti su 2002 m., jų skaičius padidėjo daugiau nei 5 kartus. 2015–2016 mokslo metais dienos mokyklą šalies mastu lankė 2820360 mokinių, arba 39,3 proc. visų mokinių (2002 – tik 9,8 proc.). Kasmet mokinių, lankančių įvairios formos dienos mokyklas, dalis augo maždaug 2 proc. Ypač didelis skaičius mokinių šia galimybe naudojosi Hamburgė (91,5 proc.), Saksonijoje (77,5 proc.) ir Berlyne (65,8 proc.). Statistika pagal mokyklų rūšį atskleidė, kad dienos mokyklos pasiūlymus mieliausiai renkami mišraus lavinimo profilio mokyklų mokiniai – daugiau nei kas antras (2002 m. – 3,7 proc.; 2015 m. – 55,2 proc.). Pradžios mokyklose dienos užsiėmimus lankančių moksleivių dalis išaugo nuo 4,2 proc. 2002 m. iki 34,5 proc. 2015 m. Gimnazijose atitinkamai – nuo 3,9 proc. 2002 iki 31,9 proc. 2015 m. Pagal

250 Kultusministerkonferenz (2015). Ganztagschulen in Deutschland. Bericht der Kultusministerkonferenz vom 03.12.2015. Prieiga per internetą: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2015/2015-12-03-Ganztagschulbericht.pdf

251 Bertelsmanno fondo studija. Bertelsmanno fondą įsteigė garsus leidėjas R. Mohonas. Fondo tikslas – remti reformų procesus „į ateitį orientuotoje visuomenėje“. Fondo įtaka politikai ir visuomenei jau ne sykį kritikuota, nors jo tikslai atrodo išties labai kilnūs – remti demokratinis procesus, rūpintis visuomenės solidarumu ir pilietiškumu ir t. t. Bertelsmanno fondo užsakymu tyrimus vykdė ir studiją parengė profesorius K. Klemmas.

252 Klemm, K. (2014). *Ganztagschulen in Deutschland: Die Ausbaudynamik ist erlahmt. Im Auftrag der Bertelsmann Stiftung*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung Verl

organizavimo formą pradžios mokyklose, gimnazijose, realinėse ir pagrindinėse mokyklose vyrauja atvira dienos mokyklos forma. Iš dalies susaistytą formą renkasi mišraus lavinimo profilio mokyklos, integruotos bendrosios mokyklos ir specialiosios mokyklos.

Teikiamos paslaugos ir vykdoma veikla. Diskusijose apie visą gyvenimą besitęsiantį mokymąsi vis labiau įsitvirtino nuostata, jog vis svarbesnis darosi formaliojo ir neformaliojo mokymosi ryšys, kadangi formalusis mokymasis vis mažiau atitinka sparčiai kintančios darbo rinkos keliamus reikalavimus. Visgi, svarbiausia ugdomoji mokyklos misija yra atverti prieigas į pasaulį, visapusiškai ugdati bei lavinant asmenybę. Tam pasitelkiami įvairūs ugdymo būdai bei formos²⁵³. Dienos mokykla su popietiniais užsiėmimais teikia kur kas daugiau galimybių individualiam asmenybės bei įvairių jos polinkių (tarkime, sportinių ar estetinių) ugdymui nei pusės dienos mokykla. Popietiniai užsiėmimai neretai organizuojami drauge su socialiniais (vok. *externe*) partneriais. Tuo būdu mokyklose įgalinamas įvairių profesinių kultūrų bendradarbiavimas, o mokiniai įgyja galimybę gauti papildomas paslaugas, kurios jiems kitu atveju tiesiog būtų neprieinamos. Vokietijos kultūros ministrų asociacija išvardija tokias galimas dienos mokyklos teikiamas paslaugas:

- pagalba ir priežiūra ruošiant namų darbus;
- papildomas darbas su mokymosi problemų turinčiais mokiniais;
- estetinis meninis ugdymas bei lavinimas;
- amatų mokymas(is);
- techniniai ir gamtos mokslo užsiėmimai;
- informatika ir komunikacinės technologijos (medijų kompetencijų ugdymas);
- aplinkosaugos ir sveikatos temos;
- socialinis ir tarpkultūrinis auklėjimas;
- globalus mokymasis (švietimas);
- žaidimai, sportas, saugaus eismo užsiėmimai;
- socialinių jaunimo pagalbos centrų, socialinių bei pedagoginių tarnybų projektai (vok. *Projekte der Jugendhilfe*²⁵⁴). Praktikuojamos

253 Burow, O. A., & Pauli, B. (2013). *Ganztagsschule entwickeln: von der Unterrichtsanstalt zum kreativen Feld*. Schwalbach: Debus-Pädagogik Verl

254 Jugendhilfe – šia sąvoka apibūdinama įvairių vaikais bei jaunimu besirūpinančių organizacijų bei institucijų visuma. Komunaliniame lygmenyje tai tiek vyriausybės, tiek ir nevyriausybės jaunimo tarnybos, įvairių vertybinių orientacijų „laisvos“ organizacijos. Dažniausia jų forma –

neformalios ugdymo formos, vykdoma smurto prevencija, profesinis orientavimas, savivokos ugdymas.

Teikiant popamokinius pasiūlymus, atsižvelgiama ir į kultūrinį mokinių heterogeniškumą, į integracijos bei dalyvavimo/demokratijos aspektus. Be to, kai kuriose mokyklose kuriamos darbo bendrijos (tarkime, moksleivių kavinė). Tokia popiečio užsiėmimo dienos mokykloje forma atveria mokyklą jos socialinei aplinkai ir sukuria dialogo su visuomene galimybę²⁵⁵. Didžiulė nepamokinių pasiūlymų įvairovė formos požiūriu apima platų spektrą nuo pamokai artimų iki išimtinai laisvalaikio užsiėmimų: nuo papildomo dalykinio mokymo iki pačių moksleivių nuožiūrai palikto mokyklos patalpų naudojimo. Pamokai savo forma artimi yra namų darbų priežiūros ir pagalbos užsiėmimai, papildomi dalykiniai užsiėmimai atsiliekantiems ar išskirtinių gabumų mokiniams, specifinio ugdymo užsiėmimai tam tikroms mokinių grupėms; taip pat pasiūlymai pagal atskirus dalykus, pvz., matematiką, vokiečių kalbą bei literatūrą, užsienio kalbas, sportą ir muziką bei dailę. Šalia šio tipo pasiūlymų išskiriami tarpdalykiniai pasiūlymai (vok. *fächerübergreifende Angebote*), tokie kaip rankdarbiai, amatai, namų ūkis; technika ir naujosios komunikacijos; bendruomenės uždaviniai ir mokinių savivaldos formos; socialinio mokymosi formos; tarpkultūrinio mokymosi formos; tęstiniai projektai. Laisvalaikio pasiūlymai gali būti tiek privalomos formos, tiek ir laisvanoriški, kai moksleiviai tik prižiūrimi leidžia laisvalaikį²⁵⁶. Rerezentaciniai tyrimai²⁵⁷ atskleidė, kad ne visi pasiūlymai tarp moksleivių vienodai paklausūs. Pradžios mokyklos mokiniai mieliausiai renkasi neįpareigojančias laisvalaikio formas, tarkime, žaidimą (79 proc.) ir darbo grupes (77 proc.). Namų darbų užsiėmimus lanko 46 proc. pradinės pakopos mokinių, o atskirus dalykinius užsiėmimus – tik 28 proc. pradinukų. Antrosios ugdymo pakopos

atvirų durų namai ir įvairios jaunimo draugijos.; *Kinder- und Jugendhilfe in Deutschland - Präsentationsfolien und Erläuterungen* (2009). Prieiga per internetą: <http://www.kinder-jugendhilfe.info/wai1/showcontent.asp?ThemaID=4426>

- 255 Koehler, H. (2005). Lernorganisation. In K. Höhmann, H. G. Holtappels, I. Kamski, & T. Schnetzer (Hrsg.), *Entwicklung und Organisation von Ganztagsschulen: Anregungen, Konzepte, Praxisbeispiele* (S. 59–65). Dortmund: IFS.
- 256 Hopf, A., & Stecher, L. (2014). Außerunterrichtliche Angebote an Ganztagsschulen. In T. Coelen, & L. Stecher (Hrsg.), *Die Ganztagsschule: Eine Einführung* (S. 65–78). Weinheim und Basel: Juventa Verl.
- 257 *StEG 2016 bis 2019: Vertiefende Analysen zur individuellen Förderung an Ganztagsschulen* (n. d.). Prieiga per internetą: <http://www.projekt-steg.de/>

moksleiviams patraukliausi pasirodė besantys tarpdalykinių darbo grupių užsiėmimai (65 proc.). Projektinius pasiūlymus renkasi 40 proc. moksleivių, namų darbų ruošimo užsiėmimus – 30 proc.), o papildomus dalykinius užsiėmimus – tik 25 proc. Toks laisvanoriškas popamokinių užsiėmimų pasirinkimas atsispindi ir dienos mokyklos efektyvumo rezultatuose.

Paslaugų teikėjai. Dienos mokyklų veiklos nebeįmanoma įsivaizduoti be bendradarbiavimo su socialiniais partneriais. Jis tampa tiesiog neišvengiamu jau vien dėl padidėjusio darbuotojų poreikio. Dienos mokyklose dirba ne vien mokyklos pedagogai, bet ir kitas pedagoginis personalas, tam tikrų sričių profesionalai: socialiniai pedagogai bei auklėtojai, darbo su jaunimu, sporto, muzikos ir kultūros specialistai, menininkai bei įvairių sričių ekspertai. Pats bendradarbiavimas yra įvairialypis – nuo informavimo iki bendros veiklos, nuo veiklos koordinavimo iki tinklinio bendradarbiavimo (vok. *Vernetzung*), nuo kooperacijos partnerių vykdomų pavienių užsiėmimų iki perimamos atsakomybės už visą popietinę veiklą²⁵⁸. Šio tipo mokyklos dirba drauge su savivaldos, visuomeninėmis ir nepriklausomomis institucijomis bei organizacijomis. Kaip atskleidė 2012 metų vykdyta mokyklų vadovų apklausa, 86 proc. visų dienos mokyklų veikė bendradarbiaudamos su socialiniais partneriais²⁵⁹. Gimnazijose veikiančiose dienos mokyklose popamokiniuose užsiėmimuose dirba tik 28 proc. mokyklos mokytojų, o pradžios mokyklose dar mažiau. 17 proc. pradinių mokyklų atstovai teigė, kad po pamokų su mokiniais nedirba nė vienas mokytojas – vien tik socialiniai partneriai²⁶⁰. Tačiau personalo problemas mokyklos sprendžia labai individualiai. B. Arnoldt²⁶¹, tyrinėjusi dienos mokyklų bendradarbiavimą su socialiniais partneriais, nurodo, jog 2007

258 Arnoldt, B. (2011). Kooperation zwischen Ganztagschule und außerschulischen Partnern. Entwicklung der Rahmenbedingungen. In N. Fischer, H. G. Holtappelsniz, E. Eckhard, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen: Längsschnittliche Befunde der Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen (StEG)* (S. 312–329). Weinheim und München: Juventa Verl.

259 Züchner, I. (2015). Was ist eine Ganztagschule? In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillmann (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag* (S. 133–150). Opladen: Budrich.

260 *StEG 2016 bis 2019: Vertiefende Analysen zur individuellen Förderung an Ganztagschulen* (n. d.). Prieiga per internetą: <http://www.projekt-steg.de/>

261 Arnoldt, B. (2011). Kooperation zwischen Ganztagschule und außerschulischen Partnern. Entwicklung der Rahmenbedingungen. In N. Fischer, H. G. Holtappelsniz, E. Eckhard, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen: Längsschnittliche Befunde der Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen (StEG)* (S. 312–329). Weinheim und München: Juventa Verl.

metais daugiau nei du trečdaliai dienos mokyklų bendradarbiavo su paslaugų teikėjais iš kitų institucijų bei organizacijų. 2009 metais daugiau nei pusė jų dirbo mokyklose pilnu etatu. Studijos autorė pastebi, kad „dienos mokyklų kooperacija su socialiniais partneriais intensyvėja“ (p. 328). Sritys, kuriose daugiau ar mažiau bendradarbiauja visų žemių mokyklos: sportas, muzika, švietimas, visuomenė, profesinis švietimas, eismas, žemdirbystė, miškininkystė ir namų ūkis. Konkretūs socialiniai partneriai atitinkamai yra: žemių sporto draugijos, jaunimo švietimo susivienijimai, liaudies mokyklų sąjungos, laisvos ir bažnytinės jaunimo organizacijos bei kultūros centrai, moterų organizacijos, ugniagesių draugijos, muziejų draugijos, Vokietijos vaikų ir jaunimo fondai, socialinės ir sveikatos įstaigos.

Deja, tyrimai liudija, kad šis bendradarbiavimas anaip tol nėra neproblemiškas. Atskleistas profesinių-pedagoginių kompetencijų trūkumas paskatino svarstymus apie būtinybę nustatyti bendrus bazinius kvalifikacinius standartus ir organizuoti kvalifikacijos kėlimo bei profesinio tobulinimo kursus²⁶². Apklausos parodė, kad 2007 metais tokius bendrus kursus lankė tik 13 proc. socialinių partnerių²⁶³. Nepedagoginio personalo profesinis pasirengimas darbui mokyklose ir toliau lieka problemišku. Situacijai pagerinti pasiūlyti šiokių tokių pedagoginių pasirengimą ir patirtį turintys bendradarbiai: praktikantai, studentai, tėvai, savanoriai pagalbininkai. Tačiau tai problemos visiškai nepanaikina – sklandus visų partnerių ir personalo bendradarbiavimas lieka sudėtingu uždaviniu mokyklų vadovams.

Trukmė. Tėvai iš dienos mokyklų darbuotojų tikisi, kad jie užimtų ir prižiūrėtų vaikus didžiąją dienos dalį, panašiai, kaip tai buvo tradicinės mokyklų globos įstaigose – mokykliniuose prieglobsčiuose (vok. *Horte*²⁶⁴). Tačiau

262 Kamski, I., & Schnetzer, T. (2007). Personalentwicklung in Ganztagschulen. In K. Höhmann, H. G. Holtappels, I. Kamski, & T. Schnetzer (Hrsg.), *Entwicklung und Organisation von Ganztagschulen: Anregungen, Konzepte, Praxisbeispiele* (S. 84–89). Dortmund: IFS.

263 Arnoldt, B. (2011). Kooperation zwischen Ganztagschule und außerschulischen Partnern. Entwicklung der Rahmenbedingungen. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Eckhard, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen: Längsschnittliche Befunde der Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen (StEG)* (S. 312–329). Weinheim und München: Juventa Verl.

264 Schulhort, Hort – „mokyklinis prieglobstis“. Tai įstaiga prie mokyklos, veikianti prieš pamokas ir po pamokų, dauguma „mokyklinių prieglobsčių“ veikia ir atostogų metu. Pačioje mokykloje ar netoli mokyklos esančiame specialiaame „mokyklinio prieglobsčio“ pastate mokiniai gali leisti laiką, prižiūrimi personalo. Ypač paplitę jie Rytų Vokietijoje, kadangi VDR, kitaip nei VFR, didžioji dauguma motinų dirbo. Be to, moksleivių priežiūra ir auklėjimas ir ne pamokų

kyla klausimas, ar mokyklos, užsidarančios 14.00, 15.00 ar 16.00 valandą, išvis turi teisę vadintis dienos mokyklomis (būtent tokios dienos mokyklos sudaro 60 proc. visų dienos mokyklų). Apie patikimą dienos mokyklą kalbėtina tik tuo atveju, jei ji veikia mažiausiai iki 17.00 val.²⁶⁵ Kaip atskleidė Bertelsmanno studija, papildomas laikas, praleistas saistytos dienos mokyklose, kiekvienoje iš federalinių žemių yra skirtingas. Antai, Heseno žemės pradinukai dienos mokyklose praleidžia papildomai 22 valandas per savaitę. O štai Tiuringijoje, Saksonijoje ir Šiaurės Reino Vestfalijoje numatytos tik 8 papildomos valandos. Panašūs skirtumai konstatuoti ir lyginant valandas, skirtas papildomam mokymuisi. Heseno žemėje ir Hamburge vyresnėse klasėse tam tikslui numatyta vidutiniškai nuo 13 iki 16,4, o Šiaurės Reino Vestfalijoje bei didžiumoje Rytų Vokietijos žemių – vidutiniškai tik 4 papildomos valandos per savaitę²⁶⁶. Priklausomai nuo konkrečios mokyklos, mokiniai grįžta namo tarp 16 ir 17 valandos, tačiau neretai ir po šių valandų sudaroma papildomos priežiūros galimybė. Tarkime, Hamburge visų tipų dienos mokyklos veikia nuo 6.00 iki 18.00 valandos. Visos Berlyno dienos mokyklos šalia aktyviems užsiėmimams skirto laiko 5 dienas per savaitę teikia papildomą moksleivių globos ir ugdymo galimybę nuo 6.00 iki 18.00 valandos.

Teisinis reglamentavimas. Teisinio reglamentavimo įvairovė yra užkoduota federalinėje Vokietijos švietimo sistemoje ir dienos mokyklų steigimo programoje, suteikusioje sprendimų laisvę (kurti ar performuoti dienos mokyklą) pačioms ugdymo institucijomis. Mokyklos drauge su bendruomene (ir tėvais) prisiima atsakomybę už pedagoginės koncepcijos formavimą. Kai kuriose žemėse į šios koncepcijos formavimą įtraukiami ir mokyklų savininkai (vok. *Schulaufwandsträger*) – tiek savivaldybės, tiek ir privatūs asmenys) bei socialiniai partneriai. Iniciatyvos steigti dienos mokyklas gali imtis ir savi-

metu buvo vienas esminių VDR švietimo koncepcijos komponentų. Branderburgo žemėje teisė į vietą „mokykliniuose prieglobsčiuose“ yra netgi teisiškai įtvirtinta ir priklauso žemės švietimo ministerijai. Kai kuriose žemėse „mokyklinius namus“ administruoja Jaunimo tarnybos (vok. *Jugendamt*). Pradėjus intensyviai steigti dienos mokyklas, „mokyklinių prieglobsčių“ institucija ėmė su jomis dubliuotis, ryšiai tarp dienos mokyklų ir „mokyklinių prieglobsčių“ intensyvėjo.

265 Rauschenbach, T. (2015). Ganztagschule – ein Projekt ohne Konzept. In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillman (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag: Forschungs- und Theorieperspektiven der Erziehungswissenschaft* (S. 23–38). Opladen. Berlin: Budrich Verl.

266 Klemm, K. (2014). *Ganztagschulen in Deutschland: Die Ausbaudynamik ist erlahmt. Im Auftrag der Bertelsmann Stiftung*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung Verl

valdybių administracija. Antai, Dortmundu meras, dr. Gerhardas Langenmeieris, siekdamas sudaryti geresnes sąlygas įsidarbinti abiem tėvams, drauge su kitais savivaldybės vadovais, socialiniais partneriais ir mokyklomis 2003 metais inicijavo „šeimų projektą“. Vienas šio projekto, siekiančio šeimos ir profesinio gyvenimo suderinamumo, tikslų buvo steigti dienos mokyklas. Ir ši, ir kitos žemės pačios kuria taisykles, reglamentuojančias bendradarbiavimą (vok. *Rahmenvereinbarungen*) su nemokyklinėmis institucijomis, organizuojant visos dienos mokyklų gyvenimą²⁶⁷.

Žvelgiant į dokumentus, galima pastebėti ir tam tikrus bendrus dėsningumus. Pavyzdžiui, vienuolikoje iš šešiolikos žemių tarpinstitucinis bendradarbiavimas organizuojamas dviem lygmenimis – ministerijos ir mokyklos. Už švietimą atsakinga ministerija sudaro bendruosius susitarimus su įvairiais susivienijimais ir organizacijomis (socialiniais partneriais), taip padėdama teisinius pagrindus mokyklų bendradarbiavimui su draugijomis, sąjungomis ir institucijomis, nubrėždama organizacinius bei finansinius to bendradarbiavimo rėmus. O bendradarbiavimo organizavimas ir įgyvendinimas vyksta mokyklos lygmeniu. Mokyklos pačios sudaro bendradarbiavimo su socialiniais partneriais sutartis, kuriomis numato ilgalaikius bendradarbiavimo tikslus, apibrėžia vykdymo planą bei nustato ugdymo vietas už mokyklos ribų.

Finansavimas. Keturi milijardai eurų, kuriuos šalies vyriausybė skyrė tūkstančių šalies mokyklų perorganizavimui į dienos mokyklas ar naujų dienos mokyklų steigimui – viena iš finansiškai didžiausių investicijų į dabarties mokyklų raidą. Ši suma buvo paskirstyta atskiroms žemėms 2003–2009 m. laikotarpiu²⁶⁸. Šios lėšos buvo skirtos moderniai dienos mokyklų infrastruktūrai kurti ir moksliniams dienos mokyklų tyrimams finansuoti. Už personalo apmokėjimą buvo ir yra atsakingos žemių Kultūros ir švietimo ministerijos²⁶⁹. Dienos mokyklų pasiūlymus finansuoja žemės (jos pirmiausia apmoka

267 Kultusministerkonferenz (2015). Ganztagschulen in Deutschland. Bericht der Kultusministerkonferenz vom 03.12.2015. Prieiga per internetą: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2015/2015-12-03-Ganztagsschulbericht.pdf

268 Bundesministerium für Bildung und Forschung (2009). *Gut angelegt Das Investitionsprogramm Zukunft Bildung und Betreuung*. Prieiga per internetą: https://www.ganztagschulen.org/_media/gut_angelegt.pdf

269 Stötzel, J., & Wagener, A. L. (2014). Historische Entwicklung von Ganztagschulen in Deutschland. In T. Coelen, & L. Stecher (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Eine Einführung* (S. 49–64). Weinheim und Basel: Juventa Verl.

papildomus mokytojų etatus ar valandas) ir už mokyklas atsakingos savivaldybės. Kai kuriose žemėse už vietą dienos mokykloje ar už joje teikiamas paslaugas finansiškai prisideda ir tėvai. Kaip atskleidė Bertelsmanno fondo studija, dienos mokyklų plėtrai skiriama finansinė žemių ir savivaldybių parama gerokai įvairuoja – iš dalies priklausomai nuo finansinės jų padėties, bet tuo pačiu ir nuo švietimo koncepcijos. Lėšų, skiriamų papildomam dienos mokyklų personalui apmokėti, spektras siekia nuo 1300 Eur už vieną gimnazijos klasę Saksonijoje iki 37000 Eur Reino krašto-Pfalco žemėje²⁷⁰. Kai kuriose mokyklose trūkstant lėšų, į dienos mokyklos klases priimami mokiniai priklausomai nuo tėvų profesinio užimtumo (tik dirbančių abiejų tėvų vai-kai). Be to, pusėje pradžios mokyklų dienos mokykla yra iš dalies mokama, o socialiai silpnesnės šeimos neįstengia apsimokėti. Taip iš esmės palaidojama pagrindinė dienos mokyklų idėja – juk būtent ja tikėtasi pasiekti kiek įmanoma didesnės mokyklinio lavinimosi lygybės mokiniams iš silpnesnių socialinių šeimų. Vietoj to ir toliau tiražuojama nelygybė, nes ypač pradiniam mokyklinio lavinimo etape vykdoma atranka geriau išsilavinusių socialinių sluoksnių kryptimi (vadinasi, bedarbiai ar finansiškai silpnesni tėvai negali savo vaikų siųsti į dienos mokyklas)²⁷¹.

Efektyvumo įrodymai. Vokiečių diskusijose dienos mokyklos klausimais ilgą laiką būta didelio atotrūkio tarp išplėtos pedagoginės bei politinės programos vienoje pusėje ir menkų empirinių duomenų kitoje. Tačiau dienos mokyklos tyrimų padėtis sparčiai gerėjo po to, kai 2004 metais Federalinė švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija (vok. *Bundesministerium für Bildung und Forschung, BMBF*) sutartinai su visų žemių Kultūros ir švietimo ministerijomis įkūrė konsorciumą ilgalaikiams, visas žemes apimantiems dienos mokyklos tyrimams parengti ir organizuoti²⁷². Konsorciumas, vadovaujamas pedagogikos mokslininkų E. Kliemės, H. G. Holtappelso ir Th. Rauschenbacho, metodiškai parengė ir organizavo tęstinę, trijų fazių „Dienos mokyklų raidos studiją“ StEG (vok. *Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen*). Vokietijos

270 Klemm, K. (2014). *Ganztagschulen in Deutschland: Die Ausbaudynamik ist erlahmt. Im Auftrag der Bertelsmann Stiftung*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung Verl.

271 *StEG 2016 bis 2019: Vertiefende Analysen zur individuellen Förderung an Ganztagschulen* (n. d.). Prieiga per internetą: <http://www.projekt-steg.de/>

272 Klieme, E., & Rauschenbach, T. (2011). *Entwicklung und Wirkung von Ganztagschule*. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 342–350). Weinheim und München: Juventa Verl.

federalinės vyriausybės finansuojami, dienos mokyklų plėtrą visose žemėse lydintys, nuolat atliekami longitudinaliniai tyrimai. Jų tikslas – sistemingai rinkti ir kaupti žinias apie Vokietijos dienos mokyklų struktūrą, raidą bei poveikumą. Tiesa, esama ir nemažo skaičiaus tyrimų projektų, kuriuos vykdo pavieniai mokslininkai, mokslininkų grupės ar fondai. Vis dėlto, centrinė ir reprezentatyviausia šių tyrimų institucija išlieka StEG. Ją vykdančios mokslininkai tiria specifines su dienos mokykla susijusias temas, tarkime, namų darbų užsiėmimų organizavimą ir jo įtaką mokymosi rezultatams, bendradarbiavimą su socialiniais partneriais, lokalinio mokyklos ryšių tinklo mezgimą, kultūrinį bei sportinį lavinimą. Tyrimų duomenys skelbiami publikacijomis bei filmuota medžiaga²⁷³. Tyrimais taip pat aiškinamasi, koks dienos mokyklų poveikis tiek individualiai vaikų bei jaunuolių ir jų šeimų raidai, tiek ir kokia įtaka pačioms mokykloms. Tyrimuose atsižvelgiama į įvairias perspektyvas: mokinių, mokytojų bei kito pedagoginio personalo, mokyklos vadovų, socialinių partnerių ir mokinių tėvų. Be to, tyrimuose taikomi įvairūs kriterijai: atsižvelgiama į kognityvinį, motyvacinį ir socialinį aspektus, į mokyklų bei pedagoginių paslaugų kokybę. Ja siekiama ne nustatyti žemių reitingą, o apibendrinti dienos mokyklos efektus individualiai moksleivių raidai bei institucinio pobūdžio pokyčius. Tyrimus vykdant pakartotinai (kas dveji metai), apklausiami tie patys mokyklų vadovai, mokytojai ir kitas pedagoginis personalas, mokiniai bei jų tėvai. Į tyrimus įtraukta 14 žemių, 400 mokyklų ir per 50000 asmenų. StEG tiriamasis projektas vertinamas iš esmės teigiamai. Tačiau išsakyta ir abejonių dėl jo objektyvumo, kadangi tyrimų užsakovas, Federalinė švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija, yra suinteresuota teigiamais jų rezultatais. Kaip vienas iš kritikos nusipelnančių momentų minimas jos atsisakymas pirmojoje tyrimų fazėje (2005, 2007 ir 2009 m.) pasitelkti mokymosi pasiekimų testus, nors patys tyrėjai ir rekomendavo mokinių žinias testuoti, taip siekiant pasiaiškinti dienos mokyklų įtaką mokymosi rezultatams. Mat, ministerija būgštavo, kad nesulaukus aiškių teigiamų rezultatų, galėtų nuslūgti dienos mokyklų steigimo įkarštis²⁷⁴. Vėlesnėse tyrimų fazėse vis

273 *Gute Bildung in Ganztagschulen* (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.bmbf.de/de/gute-bildung-in-ganztagschulen-83.html>

274 Kuhn, H. J., & Tillman, K. J. (2015). Ganztagschulentwicklung, Bildungspolitik und Erziehungswissenschaft. In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillman (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag: Forschungs- und Theoriperspektiven der Erziehungswissenschaft* (S. 55–78). Opladen. Berlin: Budrich Verl.

dėlto buvo pasitelkti ir mokymosi pasiekimų testai. Dar 2007 metais mokslininkai palyginti optimistiškai vertino galimybę pasiekti teoriškai modeliuoto teigiamo dienos mokyklų efekto, nors pirmosios empirinės studijos euforijos ir nekėlė. „Esama požymių, bent jau iš dalies, jog dienos mokykla teigiamai atsiliepia pamokai ir mokinių motyvacijai mokytis. Toks poveikis galėtų būti aiškinamas, tarkime, pakitusia mokymosi organizacija, didesniu dėmesiu individualiam ugdymui ir didesniu nepamokinių užsiėmimų skaičiumi“²⁷⁵. Pasak F. Bettmerio, šie efektai nėra tiesiogiai susiję su žinių perteikimo sritimi, o veikiau jau – su geresnėmis ugdymo socialinėmis prielaidomis. Vis dėlto, gilinantis į atskiriems dienos mokyklos aspektams skirtus tyrimus, ryškėja ganėtinai santūrus teigiamo dienos mokyklos efekto vertinimas. Antai, buvo konstatuota, kad vien tik dienos mokyklos lankymas pažymiams neturi jokios įtakos. Teigiamo efekto būta tik tuo atveju, jei mokiniai dienos mokykloje dalyvavo intensyviai (daug dienų per savaitę). Juo daugiau dalykinių užsiėmimų mokiniai lankė ir juo geresni buvo mokytojo/globėjo ir mokinio santykiai, tuo aiškesnis teigiamas efektas²⁷⁶. Dienos mokyklos įtaka mokinių motyvacijai mokytis taip pat pasirodė esanti kukli. Pasak studijos autorių, vien dienos mokyklos lankymas stebuklingo poveikio mokinių motyvacijai, nepriklausomai nuo jų etninės ar socialinės kilmės, neturi. Nors, antra vertus, pastebėta, kad būtent migrantų kilmės berniukai ima mokykloje jaustis geriau, ypač jei popietiniai užsiėmimai atitinka jų interesus²⁷⁷. Teigiamų poslinkių tikėtasi socialinio mokinių elgesio srityje, juolab, kad vaikai iš socialinės rizikos šeimų paprastai turi nemažą socialinės kompetencijos deficitą ir jiems neretai būdingas problemiškas socialinis elgesys. Deja, kaip parodė studijos, vykdytos iki 2011 metų, ryškesnės teigiamos dienos mokyklų įtakos šiuo aspektu nepasisekė nustatyti. Tiesa, mokslininkai įžvelgia tam tikrą ryšį tarp teikiamų

-
- 275 Bettmer, F. (2007). Soziale Ungleichheit und Exklusion – Theoretische und empirische Bezüge im Kontext von Schule und Jugendhilfe. In F. Bettmer, S. Maykus, P. Franz, & A. Richter (Hrsg.), *Ganztagsschule als Forschungsfeld* (S. 188). Wiesbaden: VS Verl.
- 276 Kuhn, H. P., & Fischer, N. (2011). Entwicklung der Schulnoten in der Ganztagschule. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagsschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 207–226). Weinheim und München: Juventa Verl.
- 277 Fischer, N., Brümmer, F., & Kuhn, H. P. (2011). Entwicklung von Wohlbefinden und motivationalen Orientierungen in der Ganztagschule. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagsschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen; längsschnittliche Befunde der Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen (StEG)* (S. 227–245). Weinheim: Beltz Juventa.

paslaugų kokybės ir teigiamos įtakos socialiniam mokinių elgesiui²⁷⁸. Apibendrinami antrosios fazės tyrimų rezultatus, konsorciumo vadovai konstatavo: „Net ir jei dideli lūkesčiai nepasiteisino, vis dėlto <...> dalyvavimas dienos mokykloje teigiamai veikia jaunuolių socialinį elgesį ir atmosferą šeimose. O esant pakankamai aukštai pedagoginių paslaugų kokybei, gerėja ir mokinių pažymiai“²⁷⁹.

Apibendrinus mokslininkų įžvalgas, galima teigti, kad:

- individualaus ugdymo ir akademinės pažangos požiūriu dienos mokyklos rezultatai vertintini kaip santūriai teigiami. Teigiamo poveikio mokymosi rezultatams, matuojamo pažymiais, ir motyvacijos požymių, matuojamų mokinių orientaciniais tikslais bei emociniu santykiu su mokykla, bendrai žvelgiant nepavyko nustatyti. Išskyrus tik pavienius atvejus, kai patys mokiniai užsiėmimus vertino kaip naudingus;
- popamokinės paslaugos prie teigiamos mokinių raidos prisidėjo tik tuo atveju, jei mokiniams buvo sudarytos sąlygos jose aktyviai dalyvauti, realizuoti savo gebėjimus bei interesus;
- dienos mokyklų lankymas iš dalies padeda mažinti socialinio elgesio problemas ir kurso kartojimo antrus metus riziką; dienos mokyklos lankymas pristabdo problemišką raidą tiek mokymosi rezultatų, tiek ir elgesio srityje;
- mokiniai iš žemesnio socio-ekonominio statuso ir/ar migrantų šeimų rečiau lankė dienos mokyklą nei vaikai, kurių abu tėvai dirbo; rečiau naudojosi ir galimybe lankyti papildomas dalykines pamokas. Visgi tokios mokyklos lankymas prisideda prie socialinių skirtumų mažinimo, kadangi mokiniai turi galimybę muzikuoti, sportuoti, užsiimti kita jiems įdomia popamokine veikla, kurios neturėtų mokantis įprastoje mokykloje;
- Aukštesnio išsilavinimo neturintys, žemesnio socio-ekonominio statuso tėvai dienos mokyklos dėka gavo didesnę paramą vaikų auklėjimo srityje.

278 Arnoldt, B., Kuhn, P. H., & Züchner, I. (2011). Entwicklung von Sozialverhalten in der Ganztagschule. Wirkungen der Ganztagssteilnahme und der Angebotsqualität. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 246–266). Weinheim und München: Juventa Verl.

279 Klieme, E., & Rauschenbach, T. (2011). Entwicklung und Wirkung von Ganztagschule. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 344). Weinheim und München: Juventa Verl.

1.2.6. Visos dienos mokykla Kipre

Kontekstas. Kipre visos dienos mokykla yra įgyvendinama pradinio ugdymo lygmenyje, kurio tikslas yra sukurti, pasiūlyti ir įtvirtinti ugdymosi galimybes visiems vaikams, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, kilmės šalies, kad jie galėtų pasiekti išbalansuotą kognityvinį, emocinį ir psichomotorinį vystymąsi. Nacionalinė mokymo programa ir pradiniam ugdyme taikomos mokymo metodologijos akcentuoja mokymosi procesą ir tas strategijas, kurios padeda vaikams išmokti mokytis, ugdo kritinį ir kūrybinį mąstymą. Vaikai supažindinami su jų civilizacija ir tradicijomis, ugdoma pagarba nacionaliniam paveldui, istorijai, graikų kalbai, graikų ortodoksų religijai, stiprinamas nacionalinis identitetas, tuo pačiu ugdomas atvirumas multikultūriškumui, tolerancija ir pagarba kitiems. Pradinis ugdymas siekia harmoningo visų vaikų bendravimo, nepriklausomai nuo etniškumo ar kultūrinio pagrindo²⁸⁰.

Kipro pradinio ugdymo sistemoje siekiama nuolat tobulinti mokymo metodus ir požiūrius, kurti ir įgyvendinti modernias mokymosi programas, didinti specialiųjų programų ir programų, skirtų vaikams turintiems mokymosi sunkumų, prieinamumą, vykdyti mokyklų infrastruktūros plėtrą, taip siekiant užtikrinti kuo didesnę švietimo kokybę²⁸¹.

Kipro išlaidos švietimui yra aukštos. 2013 m. tik trys ES šalys investavo į švietimą daugiau nei Kipras²⁸². 2015 m. šalis skyrė 5.7 proc. BVP švietimui, kas viršija ES vidurkį – 4.9 proc. Pradinio ir vidurinio ugdymo sektoriuose Kipro skiriamos lėšos vienam mokiniui yra tarp didžiausių ES, tačiau tai neatspindi mokymosi pasiekimuose, palyginti su šalimis, kurios išleidžia panašias sumas²⁸³. Siekiant sumažinti šį neatitikimą, valstybėje įgyvendinamos įvairios reformos, nacionalinio lygmens projektai, iniciatyvos. Visos dienos mokykla tampa viena iš priemonių tobulinant pradinio ugdymo sistemą šalyje.

Paskirtis. Visos dienos mokyklą inicijavo Kipro Švietimo ir kultūros ministerija, atsižvelgdama į besikeičiančius visuomenės poreikius, kurie iššaukė švietimo reformos būtinybę, t. y. poreikį reformuoti mokymosi programas

280 <http://www.moec.gov.cy/dde/en/index.html>

281 <http://www.moec.gov.cy/dde/en/index.html>

282 European Union (2015). Education and Training Monitor 2015. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

283 European Union (2017). Education and Training Monitor 2017. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

ir tvarkaraščius, sukurti naujas mokymosi sąlygas ir procesus, teikti naujas žinias, pagerinti infrastruktūrą²⁸⁴. Kipro Ministrų taryba patvirtino aktą Nr. 48695, kuriuo įtvirtino visos dienos mokyklos galimybę pradinio ugdymo sektoriuje²⁸⁵.

Veiklos lygmuo. Visos dienos mokyklos koncepcijos įgyvendinimas pradėtas nuo pilotinio projekto keturiolikoje Kipro pradinųjų mokyklų²⁸⁶. Išskyrus pilotines mokyklas, visose kitose mokyklose visos dienos mokyklos koncepcija yra laisvanoriškai pasirenkama²⁸⁷. Švietimo ir kultūros ministerijos duomenimis, visos dienos mokykla šalyje pradėta įgyvendinti nuo 2000 m. ir per ketverius metus pradėjo veikti 27.0 proc. pradinio ugdymo institucijų. Dauguma šių mokyklų (86.0 proc.) veikia kaimiškose vietovėse. Kadangi lankomumas yra neprivalomas, tik 3,117, t. y. 5.0 proc. pradinio ugdymo amžiaus vaikų naudojosi šiomis paslaugomis²⁸⁸. 2005–2006 šalyje veikė 150 pradinųjų visos dienos mokyklų²⁸⁹.

Tikslinė grupė. Visos dienos mokykla skirta 6-12 metų amžiaus vaikams.

Teikiamos paslaugos/veikla, trukmė, paslaugų teikėjai. Visos dienos mokykla Kipre veikia pradinio ugdymo lygmenyje ir yra laisvanoriška. Ji veikia keturias dienas per savaitę: pirmadieniais, antradieniais, ketvirtadieniais ir penktadieniais nuo 7.45 iki 4.00 (3.00) val. Diena dalinama į du laiko periodus²⁹⁰. Rytiniai užsiėmimai yra skirti privalomos ugdymo programos įgyvendinimui pagal iš anksto mokyklos patvirtintą tvarkaraštį, popietiniai užsiėmimai suskirstyti į keturis namų darbų rengimo užsiėmimus, keturis papildomo mokymosi ar individualios pagalbos užsiėmimus ir aštuonis užsiėmimus pagal pageidaujamus interesus, pvz., anglų k., kompiuterinis raštin-

284 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

285 Loizou E. (2007) System of early education/care and professionalisation in Cyprus. State Institute of Early Childhood Research (IFP), Munich, Germany

286 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

287 Loizou E. (2007) System of early education/care and professionalisation in Cyprus. State Institute of Early Childhood Research (IFP), Munich, Germany

288 Kouloumou T. (2004). Children's Welfare and Everyday Life in Cyprus: A Family Affair with Intergenerational Implications. (Eds.) An-Magritt Jensen, Asher Ben-Arieh, Cinzia Conti, Dagmar Kutsar, Maire Nie Ghiolla Phádraig and Hanne Warming Nielsen Children's Welfare in Ageing Europe. Tartu University Press. Vol II, 591-645.

289 Loizou E. (2007) System of early education/care and professionalisation in Cyprus. State Institute of Early Childhood Research (IFP), Munich, Germany.

290 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

gumams, muzika, sportas, menas, dizainas ir technologijos²⁹¹. Rytinė veikla yra vienoda visose mokyklose (žr. 5 lentelę). Popietinė veikla vyksta pagal lankstų tvarkaraštį.

5 lentelė. Užsiėmimų laikas ir veikla²⁹²

Laikas	Veikla
7.45-8.25	Laisva veikla (socialinė-bendradarbiavimo-kūrybinė veikla, tokia kaip piešimas, lipdymas, koliažas, vaidmenų žaidimai, tyrinėjimas ir stebėjimas, skaitymas, skaičiavimas)
8.25-9.05	A mokymosi periodas (kalbos, gamtos mokslai, matematika, sveikatos mokslai, etika/religija/socialinės studijos)
9.05-10.25	Pusryčiai. Užsiėmimai lauke
10.25-10.45	Pertrauka
10.45-11.25	B mokymosi periodas (pasakojimas, lėlių vaidinimai, muzika, fizinis lavinimas, drama, teatras, judesys, poezija)
11.25-12.05	Pramoginė veikla. Vaisiai. Užsiėmimai lauke
12.05-12.25	Pertrauka
12.25-13.05	Ramosios veiklos (kalbos, matematika, raštingumas, įgūdžių ugdymas, individualus ir grupinis vertinimas)
13.05-4.00 (3.00)	Mokyklos dienos pabaiga arba Visos dienos mokykla: namų darbų rengimas, papildomo mokymosi ar individualios pagalbos užsiėmimai, užsiėmimai pagal pageidaujamus interesus (anglų k., kompiuterinis raštingumas, muzika, sportas, menas, dizainas ir technologijos)

Visos mokyklos laikosi vieningos mokymosi programos, tačiau tvarkaraščiai yra lankstūs, pats mokytojas renkasi, ką kada daryti, atsižvelgiant į vaikų poreikius ir interesus. Iš mokytojo tikimasi, kad jis skirs vienodai laiko skirtingoms veikloms ir užtikrins jų įvairovę²⁹³.

291 UNESCO. World data on education, 7 ed. 2010/2011 http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Cyprus.pdf

292 Loizou E. (2007) System of early education/care and professionalisation in Cyprus. State Institute of Early Childhood Research (IFP), Munich, Germany.

293 Loizou E. (2007) System of early education/care and professionalisation in Cyprus. State Institute of Early Childhood Research (IFP), Munich, Germany.

Mokinių skaičius klasėje varijuoja tarp 8-25, priklausomai nuo dalyko ir mokyklos²⁹⁴. Kituose šaltiniuose pateikiamas 8-32 vaikų skaičius klasėje²⁹⁵. Klasių ir grupių formavimas priklauso nuo vaikų interesų ir pedagoginio personalo skaičiaus²⁹⁶.

Keturias dienas, kai vyksta visos dienos mokyklos užsiėmimai, vaikai yra maitinami. Meniu yra sukurtas kvalifikuotų mitybos specialistų, maistas gaminamas ne mokykloje, nebent mokykla pati nusprendžia kitaip. Vaikai valgo tam skirtoje patalpoje prižiūrimi mokytojų, aptarnaujantis personalas pateikia maistą ir prižiūri patalpas. Maitinimo išlaidas padengia tėvai, Švietimo ir kultūros ministerija visiškai ar iš dalies kompensuoja maitinimo išlaidas sunkiau gyvenančioms šeimoms pagal nustatytus socioekonominius kriterijus²⁹⁷.

Finansavimas. Švietimo ir kultūros ministerija finansuoja visos dienos mokyklą, tik vaikų maitinimu turi pasirūpinti tėvai. Ministerija subsidijuoja nepasiturinčių vaikų maitinimą²⁹⁸.

Efektyvumo įrodymai. Kipro Švietimo ir kultūros ministerija kaip visos dienos mokyklos privalumus išskiria namų darbų panaikinimą, t. y. jie atliekami mokykloje, kvalifikuotų mokytojų pagalbą mokantis papildomai pagal vaiko interesus (anglų k. ir t. t.), Patariamojo (Advisory) komiteto veiklą, kurioje dalyvauja mokytojai, tėvai ir mokyklos Tarybos atstovai²⁹⁹.

Šalyje nėra atlikta tyrimų apie visos dienos mokyklos efektyvumą, tikėtina, kad ji padeda šeimoms spręsti popietinio vaikų užimtumo ir namų darbų atlikimo problemas, tačiau nėra duomenų apie tai, kaip visos dienos mokyklą priima ir patiria patys vaikai³⁰⁰.

Žiniasklaidoje randama informacijos apie 2018 m. balandžio mėn. įvykusį *visos dienos mokyklos* popietinėje veikloje dirbančių mokytojų streiką. Jie protestavo prieš vyriausybės sprendimą popietinės veiklos mokytojų darbą

294 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

295 A guide to education in Cyprus (2017). Ministry of education and culture Cyprus pedagogical institute.

296 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

297 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

298 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

299 http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html

300 Kouloumou T. (2004). Children's Welfare and Everyday Life in Cyprus: A Family Affair with Intergenerational Implications. (Eds.) An-Magritt Jensen, Asher Ben-Arieh, Cinzia Conti, Dagmar Kutsar, Maire Nie Ghiolla Phádraig and Hanne Warming Nielsen Children's Welfare in Ageing Europe. Tartu University Press. Vol II, 591-645.

forminti ne etatinio darbo sutartimi, kas veda prie socialinių garantijų sumažėjimo ar netekimo³⁰¹.

Apžvelgus penkių Europos Sąjungos šalių – Anglijos, Graikijos, Vokietijos, Suomijos, Portugalijos ir Kipro – patirtis, galima teigti, kad visos dienos mokyklos konceptuali samprata, tikslas ir praktinis įgyvendinimas skiriasi priklausomai nuo šalies kultūros, ugdymo tradicijų, bendro socialinio-ekonominio ir politinio konteksto (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Visos dienos mokyklos tikslas ES šalyse

Šalis	Tikslas
Anglija – Longer school day	Socialinės lygybės siekis teikiant pedagoginę-socialinę pagalbą mokyklose
Graikija – oloimero	Ugdymo turinio pagilinimas ir praturtinimas papildomomis veiklomis, privačių korepetitorių veiklos ribojimas, socialinės atskirties mažinimas
Vokietija – Ganztagschule	Mokinių akademinį pasiekimų gerinimas; priežiūra ir globa; gyvenimiškų veiklų įtraukimas į ugdymą. Socialinės įtraukties didinimas/individualizuotas ugdymas
Suomija – joustava kou-lupäivä; eheyetty koulupäivä	Mokinių saugumo, socialinės-emocinės raidos užtikrinimas; mokyklos aplinkos gerinimas ir patenkinimo mokymusi didinimas
Portugalija – Programa Escola a Tempo Inteiro	Decentralizuotos švietimo paslaugos visiems; lygios galimybės; formaliojo ir neformaliojo ugdymo jungtis; ugdymo turinio individualizavimas ir diferencijavimas
Kipras - oloimero	Mokinių mokymosi pasiekimų gerinimas ir popamokinio užimtumo didinimas

Visos dienos mokykla daugiausiai yra orientuota į 6–12 m. amžiaus mokinius. Pabrėžiama jos nauda silpniau besimokantiems, turintiems žemesnį socialinį-ekonominį statusą, kitataučiams, imigrantams (žr. 7 lentelę).

301 <https://cyprus-mail.com/2018/04/16/strike-stops-classes-afternoon-schools/>

7 lentelė. Visos dienos mokyklos tikslinė grupė ir paslaugos ES šalyse

Šalis	Tikslinė grupė	Paslaugos
Anglija	5–16 m., t. y. pradinio ir bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai	Pamokų ruošą, užklausinė veikla (neformalusis ugdymas); savarankiškas darbas
Graikija	Pradinės mokyklos mokiniai (6–12 m.)	Pamokų ruošą, užklausinė veikla (neformalusis ugdymas), akcentuojama meninė-kūrybinė veikla
Vokietija	Pradinės, realinės ir pagrindinės mokyklos, gimnazijos	Pamokų ruošą, užklausinė veikla (neformalusis ugdymas), profesinio orientavimo veikla
Suomija	Pradinės mokyklos mokiniai (1–6 kl.) ir specialiųjų poreikių vaikai	Formaliojo ir neformaliojo ugdymo integracija. Planinga ir kokybiška būrelių, užsiėmimų veikla prieš, po ir tarp pamokų
Portugalija	Pradinės mokyklos mokiniai (6–10 m.)	Pamokų ruošą, užklausinė veikla (neformalusis ugdymas); akcentuojamas anglų k. mokymasis
Kipras	Pradinės mokyklos mokiniai (6–12 m.)	Pamokų ruošą, papildomo mokymosi ar individualios pagalbos užsiėmimai, užsiėmimai pagal pageidaujamas interesus

Visos dienos mokykla visiems – tenkinanti individualius visų besimokančiųjų poreikius yra daugiau siekiamybė nei realybė visose tyrinėtose šalyse.

Visos dienos mokyklos veiklos efektyvumo tyrimai nuosekliausiai ir plačiausiai vykdomi Vokietijoje. Jų rezultatai negali būti vienareikšmiškai traktuojami dėl skirtingų suinteresuotųjų šalių požiūrio, mokslinių prieigų įvairovės, kitų ribojančių faktorių. Visos dienos mokyklų steigimas siejamas su geresniais mokymosi rezultatais, individualia mokymosi pažanga, socialine įtrauktimi ir lygiomis galimybėmis, formaliojo ir neformaliojo ugdymo derme bei integracija, mokyklos atsivėrimu bendruomenei. Tačiau atlikti tyrimai akivaizdžiai liudija apie vaikų saugumą, globą, užimtumą, o ne pagerėjusius mokymo(si) rezultatus. Todėl mokymosi pažanga, geresni akademiniai pasiekimai negali būti siejami su šio tipo mokyklų veikla (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Visos dienos mokyklos privalumai

MOKINIO ĮYGMUO	Mokymosi aspektas	Esama požymių, kad tai teigiamai atsiliepia mokinių motyvacijai mokytis	Vokietija
		Gerėja mokinių mokymosi pasiekimai	Vokietija
		Didėja mokinių įsitraukimas į mokymąsi	Anglija Graikija
		Sudaromos galimybės mokiniams įsitraukti į specializuotų dalykų mokymąsi ir tobulėti	Graikija
		Sudaromos sąlygos mokiniams mokytis per praktiką, patyriminį ugdymąsi	Graikija
	Socialinis pedagoginis aspektas	Mažinama socialinė atskirtis, užtikrinant lygias galimybes dalyvauti neformaliojo švietimo veiklose visiems mokiniams	Suomija Graikija Portugalija Vokietija
		Saugios aplinkos vaikui užtikrinimas	Suomija Portugalija Graikija Anglija
		Papildoma pagalba mokiniams, turintiems mokymosi sunkumų	Graikija Vokietija Anglija Suomija Portugalija Kipras
		Rengiant namų darbus	Graikija Suomija Kipras
		Teigiama įtaka mokinių savijautai (pasitikėjimui ir savigarbai)	Vokietijoje
		Teigiama įtaka mokinių elgesiui	Vokietija Graikija
		Santykių tarp mokinių gerėjimas (ilgalaikė draugystė)	Graikija
		Didėja mokinių pažinimo galimybės	Suomija Graikija

ŠEIMOS LYGMUO	Paramos šeimai aspektas	Darbo ir šeimos išsipareigojimų derinimo galimybė tėvams	Anglija Vokietija Portugalija Suomija Vokietija Kipras
		Parama tėvams (ypatingai žemesnio socioekonominio statuso) vaikų auklėjimo klausimais	Vokietija
	Tėvų išitraukimo didinimo aspektas	Tėvų aktyvesnis išitraukimas į sprendimų priėmimo procesą dėl popietinių/ papildomų mokymo(si) dalykų ir veiklų, bendradarbiavimo su partnerių institucijomis	Graikija Suomija Portugalija Kipras
BENDRUOMENĖS LYGMUO	Santykių kūrimo aspektas	Skatinamas bendradarbiavimas tarp skirtingų mokytojų, kas turi įtakos kurtis patrauklesnei mokymosi aplinkai	Graikija
		Turi teigiamos įtakos mokyklos mikroklimato kūrimuisi	Graikija
		Gerėja santykiai tarp mokytojų ir mokinių	Vokietija Graikija
	Partnerystės aspektas/ Bendruomenės įgalinimo aspektas	Skatinamas partnerystės tinklų kūrimasis ir dalinimasis atsakomybe	Suomija
		Mokyklos atsivėrimas aplinkai	Suomija
		Mokykloje organizuojama neformaliojo švietimo veikla mažina naujų organizacijų steigimo poreikį	Suomija
		Bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis padeda pritraukti personalą ir mažina išlaidas, skatinant pertvarkyti išteklius	Suomija
		Mokyklos dienos organizavimas, atliepiant mokyklos kontekstą ir tėvų pageidavimus bei darbo sąlygas	Suomija

Mokslinėje literatūroje keliami probleminiai klausimai, susiję su mokinių laisvo apsisprendimo ir pasirinkimo galimybėmis, veiklų įvairove ir finansavimu, fizinių erdvių pritaikymu, socialinių partnerių įtraukimu, pedagoginio darbo krūviu ir mokinių nuovargiu šio tipo mokyklose.

Visos dienos mokyklos ateities vizija siejama su griežtų ribų tarp formaliojo ir neformaliojo ugdymo išnykimu, individualaus pasirinkimo galimybėmis, mokyklos erdvių bei mokymosi formų praplėtimu ir atsivėrimu kasdieniam gyvenimui, bendruomenės ir įvairių socialinių partnerių aktyviu dalyvavimu ugdymo veiklose, lygių galimybių užtikrinimu ir, jei ne geresniais mokymosi rezultatais, tai bent mokymosi motyvacijos ir pasitenkinimu mokymusi išaugimu. Tačiau tuo pačiu svarstoma, ar to negalima pasiekti kitomis, paprastesnėmis ir mažiau kainuojančiomis priemonėmis. Bet kokių atveju, šios vizijos įgyvendinimas įmanomas tik esant koordinuotoms, organizuotoms pastangoms bei stabiliam finansavimui.

1.3. Esamos visos dienos mokyklos praktikos Lietuvoje

Kaip buvo minėta, aiškių susitarimų, kas Lietuvoje laikoma visos dienos mokykla, iki 2017 metų pabaigos nebuvo. Tačiau Lietuvoje esama tam tikrų praktikų, kurios tiesiogiai nelaikytinos visos dienos mokykla, tačiau yra atsiradusios kaip atsakas į poreikius, kuriuos patenkinti kitose šalyse taikoma visos dienos mokyklos praktika. Tokiomis praktikomis laikytina pailgintos dienos grupių, užimtumo klubų, vaikų dienos centrų veikla. Tokio pobūdžio praktikų apžvalga gali teikti įžvalgų svarstant visos dienos mokyklos koncepciją bei paslaugų poreikį. Taip pat svarbu paanalizuoti ir visas kitas ugdymo įstaigų praktikas, kurios, analizės atlikimo metu pristatydamos savo veiklą, pačios nurodė taikančios visos dienos mokyklos modelį. Rengiant praktikų aprašus remtasi savivaldybių ir mokyklų dokumentais, ugdymo įstaigų svetainėse prieinama informacija.

Pailgintos dienos grupės samprata. Peržvelgus savivaldybių ir mokyklų pailgintos dienos grupės tvarkos aprašų pavyzdžius matyti, kad pailgintos dienos grupė dažniausiai suprantama ne kaip visos dienos mokyklos praktika, o kaip tėvų pageidavimu suburta grupė mokinių, kuriems teikiama neformaliojo švietimo paslauga po pamokų. Tačiau esama ir tokių atveju, kai pailgintos dienos grupė vartojama kaip sinonimiška sąvoka visos dienos mo-

kyklai. Kauno rajono savivaldybės Visos dienos mokyklos apraše³⁰², patvirtintame Kauno rajono savivaldybės tarybos 2017 m. gegužės 25 d., kalbama apie visos dienos (veiklos po pamokų) grupę, kuri apibrėžiama kaip tėvų (globėjų, rūpintojų) prašymu suburta grupė, kuriai teikiama neformaliojo ugdymo veiklos ir pagalbos pamokoms parengti paslauga. Yra mokyklų, kurios savo sveikatinėje sukūrusios skirtuką „Visos dienos mokykla“ ten pateikia informaciją apie pailgintos dienos grupės veiklą.

Pailgintos dienos grupės paskirtis. Savivaldybių tarybų patvirtintuose pailgintos dienos grupės paslaugos teikimo tvarkos aprašuose (pvz., Vilniaus miesto savivaldybės³⁰³) nurodoma, kad pailgintos dienos grupės paskirtis – plėtoti vaikų socializacijos galimybes, užtikrinti saugų, kryptingą vaikų ugdymą ir užimtumą po pamokų. Mokyklų pasirengtuose pailgintos dienos grupės tvarkos aprašuose (pvz., Alytaus r. Pivašiūnų gimnazijos³⁰⁴, Kuršėnų Daugėlių pagrindinės mokyklos³⁰⁵), be mokinių priežiūros organizavimo, akcentuojami ir tokie su mokinių ugdymu susiję siekiniai: padėti mokiniams įgyti kokybišką išsilavinimą, kryptingai skatinti mokinių gebėjimą nuolat mokytis, ugdyti socialinius gebėjimus, kūrybiškumą, dalyvavimą įvairiuose projektuose, įvairiose kultūrinio prusinimo programose, skatinti domėjimąsi savo miesto, gimtojo krašto, tautos istorine praeitimi, dabarties gyvenimu, tradicijomis bei norą dalyvauti kraštotyrinėje veikloje, teikti pagalbą mokiniams atliekant namų darbus. Taip pat akcentuojama, kad teikiant pailgintos dienos grupės paslaugą siekiama tenkinti mokinių saviraiškos poreikius, sudaryti sąlygas turiningam laisvalaikiui, stiprinti mokinių sveikatinimą.

Pailgintos dienos grupės tikslinė grupė. Mokyklų pailgintos dienos grupės paslaugos teikimo aprašai (pavyzdžiui, Alytaus Vizdgirio pagrindinėje mokykloje) rodo, kad realiai tokia paslauga naudojasi priešmokyklinių grupių, pradinių klasių ir kai kuriose mokyklose 5 kl. mokiniai.

302 Kauno rajono savivaldybės visos dienos mokyklos aprašas (2017). TAR, 9602.

303 Mokamos pailgintos dienos grupės paslaugos teikimo Vilniaus miesto savivaldybės ugdymo įstaigose tvarkos aprašas (2016). TAR, 2016-03-10, Nr. 4453

304 Alytaus r. Pivašiūnų gimnazijos pailgintos dienos grupės 2016-2017 m.m. veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: https://www.pivasiunai.alytus.lm.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=641&Itemid=136

305 Kuršėnų Daugėlių pagrindinės mokyklos 2016 m. rugsėjo 2 d. direktoriaus įsakymas Nr. MV-123. Prieiga per internetą: http://www.daugeliumokykla.lt/images/2017-2018_dokumentai/Pailgintos%20grupes%20aprasas.pdf

Pailgintos dienos grupėje teikiamos paslaugos. Pailgintos dienos grupėse teikiamos neformaliojo švietimo, popamokinės mokinių priežiūros paslaugos. Pailgintos dienos grupę lankantiems mokiniams pagal mokyklos galimybes teikiamos maitinimo paslaugos: mokiniai mokyklos valgykloje turi galimybę pietauti, kai kuriose mokyklose turi galimybę pavalgyti pavakarius. Yra galimybės, prie pailgintos dienos grupės veiklos priderinus švietimo pagalbos specialistų darbo grafikus, mokiniams pagal poreikį lankytis pas logopedą, psichologą konsultacijų.

Pailgintos dienos grupės paslaugų teikėjai. Pailgintos dienos grupės paslauga gali būti teikiama laisvojo mokytojo, dirbančio pagal išduotą verslo liudijimą/individualios veiklos pažymą. Su grupės pedagogu yra sudaroma patalpų nuomos sutartis. Kitais atvejais paslaugą teikia pati mokykla, grupėje dirba mokyklos pedagogai, paskirti direktoriaus įsakymu. Paslaugą gali teikti ir viešosios įstaigos.

Pailgintos dienos grupės paslaugų teikimo trukmė. Pailgintos dienos grupės veikla vykdoma visus mokslo metus ugdymo proceso metu. Pailgintos dienos grupės veiklos pradžia derinama su pamokų tvarkaraščiu. Veiklos pabaigos laikas įvairuoja nuo 15.30 iki 18.30 val. Dažniausiai veikla pirmadienį ketvirtadienį baigiama 18.00 val., prieššventinėmis dienomis ir penktadieniais – 17.00 val.

Pailgintos dienos grupės veiklos organizavimas. Pailgintos dienos grupės darbo laikas derinamas su pamokų tvarkaraščiu, grupė darbą pradeda pasibaigus pamokoms. Pailgintos dienos paslaugos teikimo tvarkos aprašuose dažnai apsibrėžiamas minimalus mokinių grupėje skaičius, nesusidarius reikiamam skaičiui, organizuojamos jungtinės skirtingo amžiaus vaikų grupės. Pailgintos dienos grupės veikla vykdoma pagal grupės pedagogo sudarytą ir su ugdymo įstaigos direktoriumi ar jo įgaliotą asmeniu suderintą grupės dienotvarkę ir veiklos planą. Praktiškai, veikiančių grupių veikla būna labai įvairi: nuo menkai struktūruotos, kai apsiribojama tik mokinių priežiūra ir namų darbų atlikimo organizavimu, iki gana aiškiai apibrėžtų ir realiai įgyvendinamų dienotvarkių (žr. 9 ir 10 lentelę).

9 lentelė. Mokyklos pailgintos grupės dienotvarkės pavyzdys

11.00–12.00	Pailgintos grupės vaikų priėmimas, žaidimai, pasivaikščiojimas lauke
12.00–13.00	Ugdomoji veikla
13.00–14.00	Pietūs
14.00–16.00	Veikla pagal vaikų interesus: piešimas, spalvinimas, lankstymas; skaitymas, skaičiavimas; žaidimai, šokiai, diskoteka, animacinių filmų stebėjimas
16.00–17.00	Pasivaikščiojimas lauke, išleidimas vaikų į namus.

10 lentelė. Mokyklos pailgintos grupės dienotvarkės pavyzdys

12.00–13.40	Vaikų priėmimas ir pažintinė, kūrybinė veikla. Žaidimai. Pažintinės, kūrybinės (meninės) veiklos. Veikla lauke (žaidimai, sportiniai žaidimai, kelionės ir kt.)
13.40–14.30	Neužbaigtų užduočių valandėlė. Individualios ar kolektyvinės užduotys, knygelių skaitymas ir kita veikla.
14.30–15.00	Pavakariai
15.00–18.00	Vaikų saviraiška. Konkursai, viktorinos, kūrybinė (meninė) veikla, teatras, parodėlės ir kt. Veikla lauke (žaidimai, sportinės estafetės, kelionės ir kt.).

Kai kurios pailgintos dienos grupės turi vienodą dienotvarkę visoms savaitės dienoms, kai kuriose mokyklose kiekvienos savaitės dienos dienotvarkė turi ir pasikartojančių (pavyzdžiui, namų darbų ruošą), ir skirtingų, tik tą savaitės dieną vykdomų veiklų (taip sudaryta Palangos Vlado Jurgučio pagrindinėje mokykloje veikiančios pailgintos dienos grupės darbotvarkė, skelbiama mokyklos svetainėje (Pv.: Palangos Vlado Jurgučio pagrindinė mokykla³⁰⁶). Pailgintos grupės auklėtojas rengia ir veiklos planus, kuriuose įprastai numatomos esminės dienos veiklos. Kai kurios mokyklos parengia pailgintos grupės planus visiems metams (Jonavos pradinės mokyklos pailgintos dienos grupės planas 2017–2018 mokslo metams³⁰⁷) (žr. 11 lentelę).

306 *Palangos Vlado Jurgučio pagrindinė mokykla. Pailgintos darbo dienos grupė* (2016). Prieiga per internetą: <http://www.jurguciomokykla.lt/lt/paslaugos/pailgintos-darbo-dienos-grupe>; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

307 *Jonavos pradinės mokyklos pailgintos dienos grupės planas 2017–2017 mokslo metams* (2017). Prieiga per internetą: <http://www.pradine.jonava.lm.lt/wp-content/uploads/2012/04/Pailgin>

11 lentelė. Jonavos pradinės mokyklos metinio pailgintos grupės plano fragmentas³⁰⁸

Mėnuo, Diena	RUGSĖJIS
1	Rugsėjo 1-osios šventė.
2	Margasalvės pievų gėlės, likit sveikos! Susipažįstame.
3	Stebime animacinį filmą „Bonifacijaus atostogos“.
4	Piešinių konkursas „Praleistos vasaros įspūdžiai“.
7	Žaidžiame žaidimus kieme: „Tinklas ir žuvis“.
8	Piešiame, spalviname saugaus elgesio taisykles.
9	Prisimename kelio ženklus, kieme žaidžiame šviesoforą.
10	Prevencinė diena. Animacinio filmo stebėjimas apie tarpusavio draugiškus santykius.
11	Dainelių apie draugystę mokymas.
14	Raidelė prie raidelės, ir turim žodelį... (kam reikalingos raidės, raštas, kalba).
15	Piešiame savo vardo pirmą raidelę.
16	Kuriame eiles/istorijas apie savo vardo kilmę.
17	Žaidimai su kamuoliu.
18	Apibendriname savaitės veiklą: kryžiažodžiai, užduotėlės.
21	Konkursas „Abėcėlė“.
22	Kalbame ir dainuojame daineles apie jutimo organus: ausys, akys, nosis, lūpos (Kn. „Ar pažįsti save“).
23	Žaidimas „Raidžių lotė“, iš raidžių sudedant jutimo organų pavadinimus.
24	Skambant minorinei ir mažorinei muzikai, vaikai spalvina paveikslėlius šviesiom ir tamsiom spalvom, nustatant muzikos nuotaiką.
25	Žaidžiame kieme.
28	Piešinių konkursas „Mano seneliai“.
29	„Iš senelių albumų“ nuotraukų paroda, pasakojimai apie senelius.
30	Darome suvenyrus savo seneliams (įrėminame savo nuotr.) Tarptautinei pagyvenusių žmonių dienai.

tos-grupes-veiklos-planas-I-grupe-2017-2018.docx; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

308 Jonavos pradinės mokyklos pailgintos dienos grupės planas 2017–2017 mokslo metams (2017). Prieiga per internetą: <http://www.pradine.jonava.lm.lt/wp-content/uploads/2012/04/Pailgintos-grupes-veiklos-planas-I-grupe-2017-2018.docx>; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Pailgintos dienos grupės finansavimo būdai. Už pailgintos dienos grupės paslaugą savivaldybėse dažniausiai moka tėvai. Paslaugos kainas nustato savivaldybė. Pailgintos dienos grupės paslaugos mokestis mokamas tik už faktinį grupės lankymo laiką, fiksuojama rekomendacija atleisti nuo grupės paslaugos mokesčio socialiai remtinų šeimų vaikus bei mažinti grupės mokestį, jei šia paslauga naudojasi keli vienos šeimos vaikai. Yra rekomenduojama atleisti nuo grupės paslaugos mokesčio socialiai remtinų šeimų vaikus bei mažinti grupės mokestį, jei šia paslauga naudojasi keli vienos šeimos vaikai. Šis susitarimas įforminamas paslaugos teikimo sutartyje kiekvienu individualiu atveju³⁰⁹. Yra atvejų, kai paslauga finansuojama iš savivaldybės biudžeto.

Yra mokyklų, kurios organizuodamos pailgintos dienos grupės veiklą ieško galimybių vykdyti nuoseklias ugdymo programas, teikti mokiniams pagalbą, o finansavimui panaudoti mokinio krepšelio lėšas ir pasitelkti bendruomenės pajėgas bei savanorystę. Tokios praktikos pavyzdys yra Šiaulių Salduvės progimnazijos Užimtumo centro veikla.

Centro tikslas – organizuoti mokinių popamokinį užimtumą, stiprinti socialinius įgūdžius, plėtoti mokinių socializacijos galimybes, kurti saugią socialinę aplinką. Centras veikia nuo 2008 m. Tik nuo 2017–2018 m. m. centro veiklai finansuoti bus skiriamos savivaldybės lėšos, o iki šiol centro veikla buvo finansuojama panaudojant mokinio krepšelio lėšas ir apgalvojant etatinių švietimo pagalbos specialistų darbo grafikus taip, kad jų pagalba būtų prieinama pailgintos dienos grupės mokiniams. Centras atviras visų progimnazijos klasių mokiniams, tačiau, juo naudojasi tik pradinė klasių mokiniai, o vyresnieji centre talkina kaip savanoriai. Mokytojos, dirbančios centre, rengia ir įgyvendina programas, orientuotas į socialinių, pažintinių, kritinio ir kūrybinio mąstymo įgūdžių ugdymą programas. Centre dirba ne tos pačios mokytojos, kurios ugdo vaikus pamokų metu, ir tai sudaro galimybę plėtoti bendradarbiavimo galimybes ugdant tuos pačius vaikus. Mokyklos Užimtumo centro savaitės darbotvarkė pateikiama devintoje lentelėje.

309 Mokamos pailgintos dienos grupės paslaugos teikimo Vilniaus miesto savivaldybės ugdymo įstaigose tvarkos aprašas (2016). TAR, 2016-03-10, Nr. 4453

12 lentelė. Šiaulių Salduvės progimnazijos Užimtumo centro 2017 m. rugpjūčio mėn. savaitės darbotvarkė³¹⁰

Pirmadieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas
13.00–14.00	„Ieškau ir atrandu“. Mokymosi pagalba.
14.00–15.00	„Ieškau ir atrandu“. Mokymosi pagalba.
15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Antradieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas.
13.00–14.00	Integruota programa „Aš skubu pažinti“. Mokymosi pagalba.
14.00–15.00	„Ieškau ir atrandu“. Namų darbų atlikimas.
15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Trečiadieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas.
13.00–14.00	Mokinių užimtumas.
14.00–15.00	Mokymosi pagalba.
15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Ketvirtadieniais	
12.00–13.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas.
13.00–14.00	Meninė veikla „Kurkime ir kartu“.
14.00–15.00	Namų darbų atlikimas.
15.00–16.00	Kūrybiniai žaidimai.
Penktadieniais	
12.00–14.00	Psichologinė pagalba mokiniams. Mokinių konsultavimas. Mokinių konsultavimas.

Mokslo metais centras nuo pirmadienio iki ketvirtadienio veikia nuo 12.00 val. iki 17.00 val., penktadieniais – nuo 12.00 val. iki 15.00 val.

Šiaulių Salduvės progimnazija, b. d.³¹¹

Pailgintos dienos grupės paslaugas Lietuvoje siūlo ir viešosios įstaigos. Viešųjų įstaigų teikiamos pailgintos dienos grupės paslaugos organizuojamos ne mokyklose. Tokios viešosios įstaigos pavyzdys – VšĮ „100 zuikių“, siū-

310 Šiaulių Salduvės progimnazija. Užimtumo centras (b. d.). Prieiga per internetą: <http://salduve.lt/uzimtumo-centras/>; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

311 Šiaulių Salduvės progimnazija. Užimtumo centras (b. d.). Prieiga per internetą: <http://salduve.lt/uzimtumo-centras/>; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

lanti kompleksinę pradinukų priežiūros ir popamokinio ugdymo paslaugą, susidedančią iš vaikų pasiėmimo iš mokyklos pasibaigus pamokoms ir atvežimo į paslaugos teikimo vietą ir pradinių klasių programos žinių gilinimo, taikant kontekstinį mokymo metodą, kuris suprantamas kaip įgytų žinių įsivavinimas panaudojant jas realiose gyvenimo situacijose (100 zuikių, b. d.³¹²).

Paslauga teikiama nuo 12.00 val. iki 19.00 val.. Dienos eiga gali kisti priklausomai nuo vaikų nuotaikos, norų ir interesų.

13 lentelė. Vėži „100 zuikių“ dienotvarkės aprašas³¹³

12.00–14.00	<i>Susirenkame, ilsimės, žaidžiame lauke (žaidimai orientuoti į komandinių įgūdžių lavinimą ir papildantys savaitės temą).</i>
14.00–15.30	<i>Kalbame apie pamokas, atliekame namų darbus.</i>
15.30–16.15	<i>Užkandžiaujame ir bendraujame.</i>
16.15–17.45	<i>Pasirinkta mokyklos pamokų tema darome bandymą, praktinį taikymą.</i>
17.45–19.00	<i>Ilsimės, žaidžiame, kuriame, laukiame tėvelių.</i>

Už pailgintos dienos grupės paslaugas moka tėvai, įkainiai skelbiami įstaigų, teikiančių pailgintos dienos grupės paslaugą, svetainėje. Kai kurios viešosios įstaigos siūlo ir rytines, ir popietines grupes, gali būti siūlomos ir maitinimo paslaugas.

100 zuikių³¹⁴.

Pailgintos dienos grupės aprėptis. Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) duomenimis, 2016–2017 mokslo metais bendrojo ugdymo įstaigose veikė 503 pailgintos dienos grupės, iš jų 389 buvo skirtos 1–4 kl. mokiniais. Pailgintos dienos grupes lankė 11007 mokiniai, iš jų 9627 pradinių klasių mokiniai (Pailgintos dienos grupės 2016–2017 m., 2017³¹⁵). 2017–2018

312 100 zuikių (b. d.). Prieiga per internetą: <http://100zuikiu.lt/#post-6>; Indrašienė, V. ir kt. (2017).

313 100 zuikių (b. d.). Prieiga per internetą: <http://100zuikiu.lt/#post-6>; Indrašienė, V. ir kt. (2017).

314 100 zuikių (b. d.). Prieiga per internetą: <http://100zuikiu.lt/#post-6>; Indrašienė, V. ir kt. (2017).

315 Pailgintos dienos grupės 2016–2017 m. (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcon

mokslo metais (duomenys preliminarūs) veikia 530 pailgintos dienos grupių, iš jų 402 skirtos 1–4 kl. mokiniams. Pailgintos dienos grupės lanko 11154 mokiniai, iš jų 9675 yra 1–4 kl. mokiniai (Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m., 2017³¹⁶). Iš savivaldybių ir mokyklų parengtų pailgintos dienos grupės tvarkų aprašų, mokyklų svetainėse esančios informacijos, privačių pokalbių su savivaldybių specialistais ir mokyklų vadovais, peržvelgus ŠVIS viešuosius duomenis galima teigti, kad pailgintos dienos grupės paslauga dažniau teikiama didžiuosiuose miestuose nei mažesniuose miesteliuose ar kaimo vietovėse. ŠVIS duomenimis (duomenys preliminarūs), 2017–2018 m. Šiaulių miesto savivaldybėje veikia 48 pailgintos dienos grupės, kai tuo metu Šiaulių r. savivaldybėje – 1, Klaipėdos miesto savivaldybėje – 64, Klaipėdos rajono savivaldybėje – 18, Panevėžio miesto savivaldybėje – 12, Panevėžio rajono – 8, Vilniaus miesto savivaldybėje – 26, Vilniaus rajone – nė vienos (Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m., 2017³¹⁷). Pailgintos dienos grupės paslauga veikiausiai yra aktuali didžiuosiuose miestuose gyvenantiems užimtiems tėvams dėl visą dieną užtikrinamos vaikų priežiūros. Į klausimą, kodėl jų mokykloje nėra pailgintos dienos grupės, asmeniškai kalbinti miestelių ir kaimo vietovių mokyklų vadovai atsakė, kad nėra poreikio turėti tokią grupę arba poreikis būtų, bet nėra finansinių galimybių.

Mokinių laisvalaikio ir užimtumo klubai, centrai. Lietuvos mokyklose esama modelių, kurie skirti ne tik pradinėms klasių, bet ir vyresnių mokinių užimtumui organizuoti, ugdomosi poreikiams tenkinti. Tokio modelio pavyzdys yra Kauno Simono Daukanto progimnazijos mokinių laisvalaikio

tent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false

316 *Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvs.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false

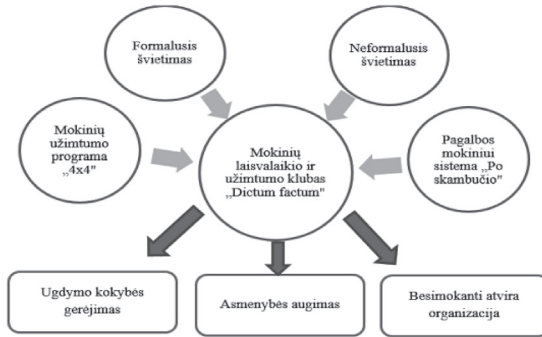
317 *Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvs.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienes%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false

užimtumo klubas „Dictum factum“ (Pvz.: Kauno Simono Daukanto progimnazija, b. d.³¹⁸). Šio klubo veiklą mokyklos bendruomenė suvokia kaip pastangas kurti prielaidas *visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimui. Šio klubo veikla padeda užtikrinti geresnius mokinių mokymosi rezultatus, stiprėjančią individualią pažangą, mokinių pasitenkinimo mokykla augimą, lygias galimybes, formaliojo ir neformaliojo vaikų švietimo dermę, didėjančią organizacijos atvirumą bei patrauklumą.*

Klubo tikslas – užtikrinti bei suderinti saugų mokinių funkcionavimą tarp dviejų –formaliojo ir neformaliojo – švietimų sistemų, atsižvelgiant į vaiko interesus, sukuriant efektyviai veikiančią perėjimo tarp abiejų švietimo sistemų mechanizmą, padėsiantį užtikrinti efektyvų asmenybės augimo procesą.

Klubo veikla siekiama šių uždavinių: sudaryti sąlygas efektyviam mokinio asmenybės augimo procesui formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemoje, sukurti įdomios mokyklos modelį, padėsiantį siekti ugdymo kokybės bei geresnių mokymosi rezultatų; plėtoti verslumo bei tvarios lyderystės ugdymo programas, atsižvelgiant į mokinių individualius poreikius; skatinti mokinių domėjimąsi gamtos bei inžinerijos mokslų programomis, ugdyti mokinių sveikos gyvensenos bei demokratiškumo įgūdžius; stiprinti mokinių įgūdžius projektinėje veikloje, plėtojant bendradarbiavimą su organizacijos socialiniais partneriais; sukurti saugią aplinką, kurioje kiekvienas mokinys galėtų įgyvendinti savo užsibrėžtus tikslus bei nuolatos tobulėti. Klubo veikla apima neformaliojo švietimo veiklas, mokymosi pagalbą mokiniui ir projektinę veiklą (žr. 2 pav.).

318 Kauno Simono Daukanto progimnazija (b. d.). *Mokinių laisvalaikio užimtumo centras „Dictum factum“*. Prieiga per internetą: <https://www.daukantas.kaunas.lm.lt/veiklos-sritys/mokiniu-laisvaikio-uzimtumo-centras-dictum-factum/>; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

2 pav. Kauno Simono Daukanto progimnazijos mokinių laisvalaikio užimtumo klubo „Dictum factum“ veiklos modelis³¹⁹

Mokinių užimtumo programa „4x4“ apima keturias kryptis (mokinys-mokslininkas, mokinys-sveikuolis, mokinys-inovatorius ir mokinys-lyderis). Veiklos įgyvendinamos kartu su socialiniais partneriais, jos apima formaliojo ir normaliojo švietimo užsiėmimus, projektingą veiklą.

Viena iš klubo struktūrinių dalių – mokinių saviruošos klubas (pagalbos mokiniui sistema „Po skambučio“), į kurį mokiniai gali ateiti rengti namų darbų ir konsultuotis su dalykų mokytojais. Nors klubo lankymas nėra privalomas, mokiniai ir jų tėvai turi išsakyti mokyklai apsisprendimą dėl klubo lankymo. Kubo lankymas privalomas mokymosi sunkumų turintiems, iš užsienio šalių grįžusiems mokiniams. Klubas veikia keturias dienas per savaitę (nuo pirmadienio iki ketvirtadienio) nuo 14.00 val. iki 16.00 val. Klube kiekvieną dieną dirba keturi mokytojai dalykininkai ir budintis vadovas. Į klubo veiklą intensyviau įsitraukia 5–6 kl. mokiniai. Klubo veikla finansuojama iš mokinio krepšelio lėšų, mokinių tėvams ji nieko nekainuoja.

Kauno Simono Daukanto progimnazija³²⁰

319 Kauno Simono Daukanto progimnazija (b. d.). *Mokinių laisvalaikio užimtumo centras „Dictum factum“*. Prieiga per internetą: <https://www.daukantas.kaunas.lm.lt/veiklos-sritys/mokiniu-laisvalaikio-uzimtumo-centras-dictum-factum/>; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

320 Kauno Simono Daukanto progimnazija (b. d.). *Mokinių laisvalaikio užimtumo centras „Dictum factum“*. Prieiga per internetą: <https://www.daukantas.kaunas.lm.lt/veiklos-sritys/mokiniu-laisvalaikio-uzimtumo-centras-dictum-factum/>; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Vaikų dienos centrai. Kaip nurodoma Vaikų dienos centrų veiklos rekomendacijose (2015)³²¹, vaikų dienos centrų tikslinė grupė yra vaikai iš socialinės rizikos ir (ar) nepasiturinčių gyventojų šeimų, taip pat jų šeimos nariai. Esant poreikiui ir galimybei, centro paslaugos gali būti teikiamos ir kitiems vaikams bei jų šeimos nariams. Dienos centruose teikiama socialinės priežiūros paslauga, vyksta ugdymo (vaikai ruošia namų darbus, ugdomi jų socialiniai įgūdžiai: bendravimo, stresinių situacijų valdymo, sprendimų priėmimo įgūdžiai, atsakomybės už savo gyvenimą stiprinimas, kulinarijos užsiėmimai, išvykos) veikla, teikiama socialinės ir psichologinės konsultacijos, nemokamas maitinimas, teikiama pagalba šeimoms (ieškant darbo, sutvarkant būtinas pažymas ir kt. dokumentus, organizuojamos paskaitos ir kt. renginiai tėvams bei kitiems šeimos nariams), pagal galimybes šeimoms teikiama ir materialinė pagalba. Dažnai veikla centruose organizuojama ir vasaros mėnesiais. Paslaugos teikėjai yra vieši juridiniai asmenys. Vaikų dienos centrų veiklą konkurso būdu finansuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, taip pat savivaldybės, visuomeninės, labdaros ir paramos organizacijos, verslo įmonės, privatūs rėmėjai. Organizuojant veiklas dienos centruose pasitelkiama savanorių pagalba.

Kai kurie vaikų dienos centrai veikia daugiafunkčių centrų ar mokyklų patalpose ir yra orientuoti į tų mokyklų mokinius. Tokiais atvejais dažnai naudojamosi ugdymui reikalinga mokyklų ar daugiafunkčių centrų materialinė bazė: bibliotekomis, kompiuterių klasėmis ir pan.

Mokyklos patalpoje įsikūrusio vaikų dienos centro pavyzdys yra viešosios įstaigos „Įšminties erdvės“ įsteigtas dienos centras „Ateities vaikai“, veikiantis Vilniaus Ateities mokykloje (Vaikų dienos centras „Ateities vaikai“, 2017³²²).

321 Vaikų dienos centrų veiklos rekomendacijos (2015). TAR, 16951.

322 *Vaikų dienos centras „Ateities vaikai“* (2017-09-01). Prieiga per internetą: http://www.ateities.lt/index.php?action=article&article_id=164; Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Vaikų dienos centro „Ateities vaikai“ paskirtis – teikti efektyvią socialinę priežiūrą ir ugdymo paslaugas vaikams iš etninių grupių (rusų, baltarusių, ukrainiečių, lenkų, romų, mišrių šeimų) ir jų šeimų nariams. Centre dirba vienas socialinis pedagogas, trys socialiniai darbuotojai ir psichologas. Mokslo metų mėnesiais centras dirba kiekvieną darbo dieną nuo 14.00 val. iki 18.00 val., birželio ir liepos mėnesiais – nuo 10.00 val. iki 14.00 val.. Centrą lanko 7–14 metų mokiniai. Vaikai centre ruošia pamokas, jiems ir jų šeimų nariams teikiama individuali pagalba, vaikams teikiamos maitinimo paslaugos. Centro veiklą konkurso būdu finansuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei kiti rėmėjai. Finansavimas skiriamas kalendoriams metams.

Vaikų dienos centras „Ateities vaikai“³²³.

Visos dienos mokyklos praktikos Lietuvoje. Ugdymo įstaigų, kurios savo veiklos praktiką apibūdintų kaip visos dienos mokyklą, Lietuvoje nėra daug. Daugiausia tai nevalstybinės mokyklos. Valstybinėse mokyklose visos dienos mokyklos praktikos labai retos. Analizės atlikimo metu (2017 m. rugpjūčio mėn.) pavyko aptikti tik dvi valstybines ugdymo įstaigas, kurios savo praktiką apibūdino kaip visos dienos mokyklą. Tokiomis mokyklomis galbūt galima laikyti kryptingo meninio ugdymo programas įgyvendinančias mokyklas. Tokių mokyklų ugdymo planuose daugiau laiko skiriama meninio ugdymo dalykams, ugdymo tikslai realizuojami siekiant sistemingos formaliojo ir neformaliojo švietimo užsiėmimų dermės. Vienose mokyklose programoms įgyvendinti naudojami ugdymo planuose numatytos neformaliojo švietimo valandos ir valandos, skirtos mokinio ugdymo poreikiams tenkinti. Kitose mokyklose už ugdymo įstaigų teikiamas paslaugas mokinių tėvai moka savi-valdybės nustatytą mokestį. Viena iš valstybinių ugdymo įstaigų prisistatanti kaip visos dienos mokykla – Klaipėdos Vydūno gimnazija, pristatanti save kaip visos dienos estetinės pakraipos mokyklą. Ugdomoji veikla gimnazijoje grindžiama kryptingo meninio ugdymo programos įgyvendinimu.

323 *Vaikų dienos centras „Ateities vaikai“* (2017-09-01). Prieiga per internetą: http://www.ateities.lt/index.php?action=article&article_id=164; Indrašiėnė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didikų centras

Klaipėdos Vydūno gimnazija (b. d.) bene vienintelė iš tokio tipo mokyklų save pristato kaip visos dienos estetinės pakraipos mokyklos modelį įgyvendinančią ugdymo įstaigą. Mokykla savo veiklą grindžia netradicinio ugdymo koncepcija ir įgyvendina Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sampratos (2012) elementus. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla paskirtis – padėti mokiniams kartu su pradiniu, pagrindiniu ir viduriniu išsilavinimu įgyti kultūrinių ir meninių kompetencijų, perimti humanistines vertybes ir jomis grįsti savo gyvenimą. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sampratos elementai įgyvendinami integruojant meninio ugdymo ir kultūrinio ugdymo programas. Siekiama, kad mokiniai galėtų užsiimti prasminga veikla visą darbo dieną. Gimnazijos ugdymo planuose, priklausomai nuo krypties ir ugdymo programos, daugiau valandų skiriama menų dalykams (pvz., antroje muzikinio ugdymo pakraipos klasėje viena valanda skiriama šokiui, dvi valandos dailei ir technologijoms, dvi valandos muzikai, viena valanda teatrui. Į tvarkaraštį įtraukiami ir neformaliojo švietimo užsiėmimai, integruoti į kryptingo meninio ugdymo programas (pvz., antroje muzikinio ugdymo pakraipos klasėje į tvarkaraštį ir ugdymo planą įtraukti choro, ir liaudies kūrybos užsiėmimai).

Pradinių klasių mokiniams ugdymo procesas gimnazijoje įprastai trunka iki 16.30 val. Vyresniųjų klasių mokiniams privalomų valandų skaičius yra daug mažesnis, jie turi daugiau galimybių rinktis, tačiau neformaliojo švietimo užsiėmimų pasiūla ir jiems sudaro galimybę likti veiklose iki 16.30 val. Meninio ugdymo ir kultūrinio ugdymo programoms įgyvendinti naudojamos valandos, skirtos mokinio poreikiams tenkinti, neformaliojo švietimo valandos. Taip pat šioms programoms įgyvendinti naudojamas ir savivaldybės nustatyto tėvų mokesčio lėšos.

Klaipėdos Vydūno gimnazija, b. d.³²⁴

Lietuvoje esama bandymų kurti visos dienos mokyklos praktiką ir gimnazijoje, siekiant gerinti mokinių pasiekimus. Tokios patirties turi Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija (b. d.), kuri yra susipažinusi su visos

324 *Klaipėdos Vydūno gimnazija* (b. d.). Prieiga per internetą: [http://www.kurybinespartnerystes.lt/kp-klaipedos_vyduno_vidurine_mokykla; Indrašiėnė, V. ir kt. \(2017\). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didikų centras](http://www.kurybinespartnerystes.lt/kp-klaipedos_vyduno_vidurine_mokykla; Indrašiėnė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didikų centras)

dienos mokyklos praktikomis Vokietijoje. Taip pat vystydami projekto veiklas projekto įgyvendintojai rėmėsi H. Gardnerio daugialypio intelekto teorija.

Gimnazijoje 2014–2015 ir 2015–2016 m. m. įgyvendintas projektas „Visos dienos mokykla“. Projekte dalyvavo dvi pirmosios gimnazijos klasės. Į Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnaziją priimami mokiniai iš įvairių Kauno mokyklų, netaikant griežtos mokinių atrankos. Jų gebėjimai bei lūkesčiai yra įvairūs, jie atvyksta iš įvairių socialinių aplinkų. Projektu „Visos dienos mokykla“ siekta sudaryti galimybę pirmųjų gimnazijos klasių mokiniams per formalųjį ugdymą ir neformalųjį švietimą lavinti įvairius gebėjimus, teikti jiems pagalbą mokymosi pasiekimams gerinti.

Už „Visos dienos mokyklos“ projekto veiklų organizavimą buvo atsakingos klasių auklėtojos. Viena iš jų buvo paskirta projekto koordinatoriumi. Auklėtojos tyrė mokinių ir jų tėvų poreikius, kartu su gimnazijos vadovais sudarė popamokinės dalies užsiėmimų planą, tvarkaraštį, būrė mokytojų, kurie teikė dalykines konsultacijas ir vedė neformaliojo švietimo užsiėmimus, komandą ir koordinavo jos veiklą, atliko apklausas apie įgyvendintų veiklų veiksmingumą. Veiklų įgyvendinimo priežiūrą atliko direktoriaus pavaduotojas ugdymui.

„Visos dienos mokyklos“ projektą sudarė du etapai, kiekviename etape buvo įgyvendinami skirtingi uždaviniai. Pirmojo etapo pagrindinis uždavinys – mokymosi spragų šalinimas, 3-iosios užsienio kalbos mokymasis ir socialinių įgūdžių formavimas. Mokymosi pasiekimams gerinti ir mokymosi spragoms šalinti per savaitę buvo skiriama viena matematikos pamoka, po vieną lietuvių k. ir anglų k. konsultaciją, viena vokiečių, kaip trečiosios užsienio kalbos, pamoka. Vieną kartą per savaitę vyko socialinių įgūdžių formavimo užsiėmimai. Mokiniai mokykloje realiai būdavo iki 16.00 val.

Visą laikotarpį buvo fiksuojamas mokinių lankomumas ir stebima pažanga.

Etapai pasibaigus buvo analizuojami rezultatai, daromos išvados, planuojamas ir įgyvendinamas antrasis etapas, kurio tikslas – daugiau dėmesio skirti visų intelekto formų ugdymui, tam pasitelkiant neformalųjį ugdymą. Mokiniai turėjo pasirinkti ne mažiau kaip du neformaliojo švietimo užsiėmimus. Atlikus antrojo etapo apibendrinimą ir išryškėjus poreikiui, dešimtoje klasėje mokiniams buvo papildomai paskirta viena fizikos pamoka.

Gimnazijos vykdyto projekto „Visos dienos mokykla“ veiklos buvo finansuojamos iš mokinio krepšelio lėšų. Visus užsiėmimus vedė gimnazijos mokytojai, specialiai projekto veikloms specialistai nebuvo samdomi. Mokiniam buvo sudaryta galimybė maitintis mokyklos valgykloje. Dažniausiai projekto veiklos vykdavo nuo 15.00 val. Mokiniai pagal poreikį turėjo galimybę pavalgyti gimnazijos valgykloje po šešių ar / ir po septynių pamokų (14.35 val.) šilto maisto arba atsigerti arbatos, sulčių ir užkąsti. Švietimo pagalbos specialistai – socialinis pedagogas, psichologas – projekto veiklos dienomis (3 kartus per savaitę) gimnazijoje dirbdavo iki 15.30 val. ar 16.00 val., taip buvo sudaryta galimybė konsultuotis tiek mokiniams, tiek mokytojams.

Aptardami projekto rezultatus projekto įgyvendintojai nurodo, kad pagerėjo projekte dalyvavusių mokinių lietuvių kalbos ir matematikos pasiekimai. Taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad mokiniai noriai mokėsi vokiečių kalbos, dešimt mokinių dalyvavo ir dar dalyvaus tarptautiniuose projektuose Vokietijoje. Projekto įgyvendintojai atkreipė dėmesį, kad projekto metu mokiniai aktyviau naudojos gimnazijos biblioteka-informaciniu centru. Kaip tobulintinos sritys nurodomos lankomumo rodiklių gerinimas (apibendrinus teiktų konsultacijų lankomumo rezultatus, išryškėjo, kad jomis naudojosi apie 60 proc. mokinių). Antrojo pusmečio neformalių ugdymo veiklų pasirinkimai buvo gana įvairūs, apimantys muzikos, dailės, šokio ir sporto sritis, tačiau mokiniai ne itin aktyviai dalyvavo pasiūlytose neformaliojo švietimo veiklose.

Šį projektą mokyklos bendruomenė laiko gimnazijos pagalbos mokiniui ir šeimai sėkmės istorijos gera pradžia. Dėl mokykloje vykusių pokyčių „Visos dienos mokyklos“ projekto veiklos 2016–2017 mokslo metais nebuvo įgyvendinamos, nuo 2017–2018 mokslo metų jas planuojama atnaujinti. Jos bus finansuojamos iš mokinio krepšelio lėšų. Mokiniam numatoma sudaryti galimybę pavalgyti iki 15.00 val. dirbančioje mokyklos valgykloje.

Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija (b. d.³²⁵).

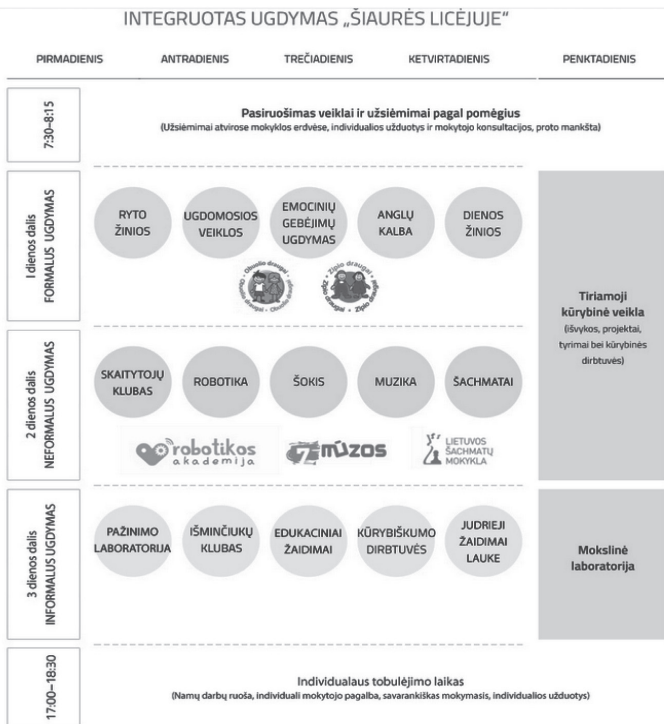
Atvejų, kai valstybinės mokyklos nurodo taikančios visos dienos modelį, buvo aptikta ir daugiau, tačiau analizė atskleidė, kad taikomi modeliai iš esmės nesiskiria nuo pailgintos dienos grupės praktikos, todėl jie plačiau neaptariami.

325 Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Visos dienos mokykla plėtojama nevalstybinėse mokyklose. Pateikiami kelių nevalstybinių mokyklų praktikos aprašymai, parengti remiantis mokyklų svetainėse skelbiama informacija, mokyklų veiklos pristatymais spaudoje ir kitoje viešojoje erdvėje.

Viena tokių mokyklų yra nevalstybinė mokykla „Šiaurės licėjus“, įsteigta 2015 m. leidyklos „Šviesa“ iniciatyva. Mokykloje šiuo metu įgyvendinamos priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos. Mokykla savo praktikoje remiasi gerąja skandinaviskų mokyklų patirtimi. Licėjuje, remiantis suomišku mokyklos pavyzdžiu, orientuojamasi į teminį mokymąsi, dalykų integraciją, patirtinį mokymąsi.

Savo taikomą modelį mokykla apibrėžia kaip integruotą visos dienos mokymą, vykstantį nuo 7.30 val. iki 18.30 val. (žr. 3 pav.).

3 pav. Šiaurės licėjaus savaitės tvarkaraščio modelis

Mokykloje integruojamas formalusis, neformalusis ir savaiminis mokymas(is). Šiaurės licėjuje diena pradeda mokantis atvirose erdvėse, asmeniškai konsultuojantis su mokytojais. Vėliau dirbama nedidelėse klasėse, kur vaikams pagal poreikį padeda du mokytojai. Mokykloje nėra skambučių, veiklų pabaigą lanksčiai numato mokytojas. Antrojoje – neformaliojoje – ugdymo dalyje kiekvieną dieną mokiniai turi neformaliojo ugdymo užsiėmimus, kurių veikla susieta su pirmąja dalimi, t. y. mokiniai toliau plėtoja dienos, savaitės temas. Kiekvieną dieną mokiniams būna skaitytojų klubas, kitos veiklos vyksta priklausomai nuo savaitės dienos. Trečioji – informali – dienos dalis skiriama saviugdai. Priklausomai nuo savaitės dienos vyksta veiklos, skirtos loginio ir kritinio mąstymo, kūrybiškumo ugdymui, sveikos gyvensenos įgūdžių formavimui, judriesiems žaidimams. Penktadieniais daugiau dėmesio skiriama projektinei, tiriamajai kūrybinei veiklai. Mokiniai per savaitę išmokus dalykus įtvirtina praktiškai veikdami, remdamiesi patirtimi, kad suvoktų, kodėl mokosi vienu ar kitu dalyku, kur įgytos žinios ir įgūdžiai yra pritaikomi. Privalomoji ugdymo dalis mokykloje trunka iki 17.00 val.

Mokymasis mokykloje mokamas. Į mokesčių įskaičiuota: visos dienos ugdymas nuo 7.30 val. iki 18.30 val.; užsienio (pirmosios) kalbos mokymas; papildomi neformaliojo ugdymo užsiėmimai; visos reikalingos mokymosi priemonės; išvykos Vilniaus mieste; stovyklos mokinių atostogų metu; psichologo, logopedo konsultacija. Mokykloje teikiamos maitinimo paslaugos (už atskirą mokesčių).

Šiaurės Licėjus³²⁶

Antrasis nevalstybinės mokyklos pavyzdys – Saulės gojaus ir Forvardo mokyklos. VŠĮ „Saulės gojus“ įgyvendina priešmokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo programas. Pagrindinio ugdymo programą įgyvendinanti ir Saulės gojaus mokyklos veiklos tęstinumą užtikrinanti mokykla vadinama Forvardo mokykla.

326 Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Mokyklos ugdymo modelis buvo kuriamas derinant Max Brauerio mokyklos modelį su suomiškos mokymo sistemos principais bei Howardo Gardnerio intelektų įvairovės teorija (Saulės gojus, b. d., Forvardas, b. d.). Mokykloje siekiama integruoto ugdymo. Visus mokomuosius dalykus jungia 8 temos, kurios per metus keičia viena kitą. Teminių mokymąsi papildo projektai. Projektinio mokymosi metu tarpusavyje jungiami keli mokomieji dalykai. Čia itin svarbi praktinė mokymosi pusė, eksperimentavimas, t. y. galimybė vaikams teorines žinias įsisavinti pritaikant jas tikrovėje.

Pradinėje mokykloje vaikų priežiūros ir ugdymo veikla vyksta visą dieną nuo 7.30 val. iki 18.30 val. Pagrindinis ugdymosi laikas – nuo 8.30 val. iki 16.00 val. Mokykloje įgyvendinamas ankstyvasis užsienio kalbų mokymasis taikant pasinėrimo į kalbą ir integruoto dalyko ir kalbos mokymo metodus. Užsienio kalboms mokytis mokyklos ugdymo plane skiriama žymiai daugiau valandų nei įprastiniame valstybinių mokyklų ugdymo plane. Mokykloje į ugdymo planą yra įtraukti ir į mokesť už mokslą įskaičiuoti privalomi dalykai, kurie vyksta kartu su kitomis pamokomis tarp 8.30 val. ir 16.00 val. Šie užsiėmimai praturtina ugdymo planą vadovaujantis H. Gardnerio intelektų įvairovės teorija, skatinant skleistis ir stiprėti skirtingus vaikų intelektus bei stiprybes. Privalomieji mokyklos dalykai yra šie:

- Robotikos užsiėmimai. Jie vyksta specialiai įrengtoje klasėje. Užsiėmimų metu vaikai mokosi kurti įvairiausių konstrukcijų robotus ir įgyja robotų programavimo įgūdžių.
- Aikido. Su šiuo rytų kovos menu ir sportu vaikus supažindina aikido meistras. Aikido užsiėmimai mokykloje pakeičia tradicines kūno kultūros pamokas. Mokslo metų pabaigoje vaikai kviečiami į aikido stovyklą, kurioje turi galimybę įgyti meistrystės lygį patvirtinantį „diržą“.
- Daržininkystės pamokos. Jų metu vaikai susipažįsta su daržininkystės pagrindais, mokyklos darže sėja ir augina įvairius prieskoninius augalus, daržoves. Vaikai stebi gamtos procesus, mokosi suprasti jos ritmą bei įtaką daržo „gyventojams“ ir derliui.
- Šachmatų pamokos. Vaikai ne tik išmoksta žaisti šį žaidimą, bet ir lavina skaitymo įgūdžius bei emocinį intelektą.
- Teatro užsiėmimai. Padedami profesionalios teatro režisierės vaikai lavina savo gebėjimus viešai kalbėti, vaidinti, improvizuoti. Užsiėmimų rezultatas – vaidinimas tikro teatro scenoje.
- Futbolo klubas (šiltuoju metų laiku).

Taip pat mokykla siūlo ir laivai pasirenkamųjų užsiėmimų. Šie užsiėmimai vyksta prieš (iki 8.30 val.) arba po pamokų (nuo 16.00 val.). Jie skirti padėti vaikams atrasti savo susidomėjimo sritis bei polinkius ir lavinti šiose srityse savo meistriškumą. Už papildomą mokestį (tariamasi su mokytoju individualiai) vaikams mokykloje siūlomi šie užsiėmimai:

- Smuiko bei fortepijono pamokos pagal Š. Suzuki metodą.
- Šachmatų klubas.
- Ankstyvojo kompiuterinio raštingumo pamokos (informatika).
- Sportinių šokių studija vaikams – papildomi užsiėmimai norintiems ne tik intensyviau praktikuotis šokant sportinius šokius, bet ir dalyvauti įvairaus lygio varžybose.
- Rankdarbių klasė – vaikams, mėgstantiems daryti papuošalus, atvirus, minkštus žaisliukus ir mielas buitį puošiančias detales.
- Dailės ir keramikos studija: čia profesionalios dailininkės padedami vaikai tobulina lipdybos ir ebru – tapybos ant vandens –įgūdžius.
- Individualios sistemingos vaikų psichologo konsultacijos emocijų ar / ir psichologinių sunkumų patiriantiems vaikams.
- Individualūs užsiėmimai su logopedu: mokymosi sunkumų patiriantys vaikai (įvairios disleksijos formos, rašybos, skaitymo, tarimo problemos ir pan.) gali papildomai lankytis individualiuose užsiėmimuose su profesionalia logopede.

Pristatant pagrindinio ugdymo programos ypatumus ypač akcentuojamas ugdymo turinio individualizavimas. Remiantis Max Brauer mokyklos modeliu mokykloje Forvardas nėra frontinio mokymosi (mentorius nedėsto prieš klasę dalyko medžiagos visiems tuo pačiu metu ir tuo pačiu būdu), mokymas vyksta nuo 8.45 val. iki 16.00 val. neskirstant laiko pamokomis, mokykloje neužduodami namų darbai. Iki pietų vyksta dvi mokymosi sesijos po 1,5 valandos. Pietų pertraukai skiriama 1 val. 20 min. Po pietų vyksta dar viena 1,5 val. mokymosi sesija ir vienas 45 min. užsiėmimas. Mokinio mokymąsi sudaro trys moduliai: individualus mokymasis, tarpdalykinis (projektinis) mokymasis ir papildomi užsiėmimai, apimantys privalomus ir laisvai pasirenkamus papildomus užsiėmimus. Individualus mokymasis apima matematikos, lietuvių k. ir anglų k. mokymąsi pagal asmeninį ugdymosi planą. Mokinys pats renkasi, kada kokią temą mokysis, savarankiškai ją studijuoja, prirėikus kreipiasi pagalbos į kitus mokinį ar mentorių. Įsivertinę mokomuoju testu, mokinys informuoja mentorių

apie pasirengimą atsiskaityti. Mentorius parenka tinkamą atsiskaitymo būdą ir sėkmingai atsiskaičius fiksuoja rezultatą asmeniniame mokinio mokymosi plane. Tarpdalykinio mokymosi dalis realizuojama per įgyvendinamus 6 projektus, į kuriuos integruojama istorija, gamtos mokslai ir kt. Projektinėje veikloje orientuojamasi į praktiką, pritaikomumą, mokymąsi už mokyklos ribų. Mokomasi individualiai ir kartu su kitais. Galutiniai projektų rezultatai pristatomi mentoriumi, bendraklasiams, bendruomenei. Kaip privalomi papildomi užsiėmimai nurodomi muzika, dailė, orientavimosi sportas (vietoj kūno kultūros), informatika, teatras, robotika ir kt. Kaip laisvai pasirenkami papildomi dalykai nurodomi šachmatai, stalo tenisas, užsiėmimai smuiku ir pianinu pagal Suzuki metodą ir kt.

Mokykloje didelę dalį dienos vaikai praleidžia lauke – čia ne tik leidžiamos pertraukos, bet ir vyksta dalis pamokų. Mokyklos 10000 kv. m. teritorijoje sukurta turtinga infrastruktūra: futbolo aikštė, lauko klasė, mokyklinis daržas, pavėsinė, laipynės, sūpynės, takeliai važinėti dviračiais, riedučiais, paspirtukais, supiltas kalnelis, nuo kurio žiemos metu vaikai gali čiuožinėti rogutėmis, čiuožynėmis ir pan. Miškelis priešais mokyklą – dar viena mokyklos „klasė gamtoje“. Mokykloje gausu erdvių bei priemonių įvairiai veiklai ir žaidimams, pvz., staliaus dirbtuvės medžio drožybos užsiėmimams, „Legoteka“, kostiumai improvizuotoms inscenizacijoms rengti, šviesos stalai.

Mokslas mokykloje mokamas. Į ugdymo mokėstį įskaičiuota:

- ugdymas pagal Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintas Bendrąsias pradinio ir pagrindinio ugdymo programas;
- vaiko priežiūra darbo dienomis nuo 7.30 val. iki 18.30 val. (nuo rugsėjo 1 d. iki birželio 30 d.), pagrindinės mokyklos pakopoje vaiko priežiūra darbo dienomis nuo 8.00 val. iki 16.30 val.;
- anglų kalba kasdien (pagal CLIL ir „pasinėrimo į kalbą“ metodus);
- papildoma užsienio kalba;
- ugdymo planą papildantys mokomieji užsiėmimai: robotika, daržininkystė, kulinarija, šachmatai, orientavimosi sportas, teatras, futbolo klubas;
- ekskursijos ir edukacinės programos Vilniuje (išvykų po Lietuvą ir į užsienį mokesčiai derinami atskirai);
- kassavaitiniai asmeniniai pokalbiai su pasirinktu kuratoriumi, psichologo monitoringas;

- vaikų psichologo pagalba;
- tradicinės metinės mokyklos šventės: Saulės gojaus gimtadienis – bendruomenės diena, Kalėdų šventė, Užgavėnės, Vasario 16-oji, Kovo 11-oji, metų pabaigos šventė ir kt.
- Už papildomus mokesčius mokiniai aprūpinami mokymo priemonėmis, gali eiti į papildomus pasirenkamuosius užsiėmimus, mokykloje teikiamos maitinimo (pusryčiai, pietūs, antrieji pietūs ir pavakariai), pavėžėjimo paslaugos.

Saulės gojus³²⁷

Kaune veikiančioje Obuolio pradinėje mokykloje (b. d.) įgyvendinamos priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programos pagal visos dienos mokyklos koncepciją.

Ugdymo procesas sudarytas iš dviejų dalių: formaliojo ugdymo (8.00–15.00 val.) ir neformaliojo ugdymo (15.00–18.00 val.) (žr. 4 pav.).

	PIRMADIENIS	ANTRADIENIS	TREČIADIENIS	KETVIRTADIENIS	PENKTADIENIS	
8.00–8.30	• Pasiruošimas veiklai, užsiėmimai mokyklos atvirose erdvėse, mokytojo individualios konsultacijos					
8.30–8.45	• LABAdienis – dienos veiklos aptarimas, proto mankšta					
8.45–9.00	• PUSRYČIAI					
9.00–13.00	I aktyvioji pamoka	II interaktyvioji veikla+EMA	Dalykinė pamoka (anglų k., muzika, dailė)	Dienos refleksija		
13.00–13.30	• PIETŲS					
13.30–15.00	Papildoma anglų k.	Fizinio aktyvumo užsiėmimai	Biblioteka	Stalo, edukaciniai žaidimai		
15.00–16.00	• Individualus darbas (sąmoninga pamokų ruoša, mokytojo pagalba, savarankiškas mokymasis, individualios užduotys)					
16.00–16.15	• VAKARIENĖ					
16.15–18.00	Filmai rašala CAPOEIRA Futbolas Judesio terapija	Mušninė rašala Šiuolaikinis šokis Klasikinis baletas	Emocijų intelektas Asmenybės augimo užsiėmimai	Labascentras Kulinarija Gamta	Logoterapija Šachmatai	Kablinė rašala Skaitymo klubas

4 pav. Obuolio pradinės mokyklos ugdymo proceso struktūros schema

327 Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Formaliojo ugdymo procesas apima pasiruošimą pamokoms ir mokytojo individualių konsultacijų laiką; „Ryto ratą“ kuriame aptariama dienos veikla, išsikeliama tikslai ir atliekama proto mankšta; I aktyviąją – akademinę – pamoką, skirtą integruotų dalykų (pasaulio pažinimo, matematikos ir lietuvių kalbos) pažintinei bei teorinei veiklai; II interaktyviosios veiklos dalį, skirtą praktikai, taikant IT technologijas, interaktyvias pamokas bei elektronines pratybas; III dalykinę pamoką (anglų k., muzika, dailė ir technologijos, etika); dienos refleksijos dalį, kurią sudaro veiklos aptarimas bei naujų tikslų formavimas; IV patyriminę pamoką (papildoma anglų k., fizinio aktyvumo užsiėmimai lauke ir viduje, laikas bibliotekoje, stalo ir edukaciniai žaidimai). Mokykloje anglų k. mokomasi nuo priešmokyklinės klasės (dvi pamokos pagrindinės, dvi papildomos popietinėje veikloje). Antra kalba įvedama nuo antros klasės.

Neformalioji ugdymo dalis (nuo 15.00 val. iki 18.00 val.) apima individualų darbą ir laisvalaikio užsiėmimus. Individualus darbas skirtas pašalinti mokymosi spragas, tobulėti, ugdytis savarankiško mokymosi gebėjimus. Laisvalaikio užsiėmimais siekiama skatinti vaikus pasirinkti tai, kas juos domina ir skirti laiką savęs tobulinimui. Mokykloje vyksta capoeiros, futbolo, judesio terapijos, šiuolaikinio šokio, baletu, asmeninio augimo, šachmatų užsiėmimai, laboratorijos (gamtos, kulinarijos), skaitymo klubas. Iš anksto sudaromas savaitės veiklų tvarkaraštis, pagal kurį vaikai pasirenka ir dalyvauja vykstančiose užsiėmimuose.

Mokslas mokykloje mokamas. Atskirai mokama už formaliojo ir neformaliojo ugdymo dalį. Į formaliojo ugdymo dalies mokesį įskaičiuota: ugdymas pagal mokyklos programą; anglų k. mokymas (2 pagrindinės ir 2 papildomos pamokos), fizinio aktyvumo užsiėmimai; muzikos užsiėmimai; pirminės psichologo, logopedo ir kineziterapeuto konsultacijos; individualios mokytojo konsultacijos; meninės raiškos priemonės, išvykos Kauno mieste. Į popietinės veiklos (nuo 15.00 val. iki 18.00 val.) mokesį įskaičiuota individualus darbas su vaiku; capoeira; judesio terapija; futbolo treniruotės; šokių pamokos (šiuolaikinis, klasikinis baletas); šachmatų užsiėmimai; asmenybės augimo užsiėmimai; laboratorijos; skaitymo klubas. Atsižvelgiant į mėnesio projekto turinį, 2 kartus per mėnesį organizuojamos išvykos ir edukacinės patyriminės veiklos.

Mokinių atostogų metu pagal poreikį organizuojamos stovyklos, vasaros mėnesiais (birželį, liepą) organizuojamos teminės dienos stovyklos.

Mokykloje už papildomą mokestį teikiama maitinimo paslauga: pagal poreikį vaikai maitinami 3 kartus per dieną (pusryčiai, pietūs, vakarienė) ir pateikiami užkandžiai: vaisiai / daržovės (atsižvelgiant į sezoniškumą). Mokykloje taip pat teikiama pailgintos dienos grupės paslauga (nuo 13.30 val. iki 18.00 val.) vaikams, lankantiems kitas mokyklas, teikiamos muzikos, šokio, dailės terapijos paslaugos, pedagogo, kineziterapeuto, psichologo, logopedo, socialinio pedagogo konsultacijos, organizuojamos paskaitos / seminarai tėvams.

Obuolio pradinė mokykla³²⁸

Dalis privačių mokyklų savo veiklą grindžia netradicinio ugdymo koncepcija ir įgyvendina netradicinio ugdymo programas ar jų elementus (pvz., Humanistinės kultūros ugdymo, Katalikiško ugdymo ir kt.). Viena tokių mokyklų – Viešoji įstaiga „Vilniaus humanistinė mokykla“, įsteigta 2015 m., savo veiklą grindžia Geros mokyklos koncepcija ir humanistinio ugdymo idėjomis bei principais (Vilniaus humanistinė mokykla, b. d.). Ugdymo procesas apima visą dieną.

Mokykla vadovaujasi priešmokyklinio ir pradinio ugdymo bendrosiomis programomis, mokyklos pedagogai ugdymo turinį papildo, pagilina ir praplečia žiniomis ir veiklomis, kurios atitinka humanistinio ugdymo idėjas.

14 lentelė. *Vilniaus humanistinės mokyklos dienvarkė*

7.30–8.00	<i>Atvykimas, mankšta</i>
8.00–8.30	<i>Pusryčiaujame drauge su visais, savaitės temos ir dienos plano aptarimas</i>
8.30–12.00	<i>Integruota ugdymo veikla (lietuvių k., matematika, pasaulio pažinimas, anglų kalba, rusų kalba). Skirtingomis dienomis: muzika, tylos ir susikaupimo užsiėmimai. Kiekvieną ketvirtadienį – baseinas.</i>
12.00–13.00	<i>Bendrystės pietūs</i>
13.00–14.00	<i>Laukas. Individualios konsultacijos – logopedas ir kt. Ugdymo veikla</i>
14.00–16.00	<i>Ugdymo veikla: vaikų jogos, teatro, gamtos laboratorijos, šokio, narsos ir ištvermės, meno terapijos užsiėmimai.</i>
16.00–18.00	<i>Bendrystės pavakariai, dienos aptarimas, laisvas žaidimas</i>

328 Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Pasaulio pažinimo kursas mokykloje vadinamas Pasaulio harmonijos pamokų kursu ir realizuojamas per tris savaitines pamokas – Mažąją ekspediciją, Pamoką apie gamtą ir Mokslo laboratoriją. Mažosios ekspedicijos metu tyrinėjamos uolienos, mineralai, Žemės ir gyvybės istorija, važiuojama mokyti į Gamtos tyrimų centro Mineralų muziejų. Pamo-kose apie gamtą mokomasi pažinti augalus, gyvūnus, kraštovaizdį, visa-tą. Mokslo laboratorijoje susipažįstama su mokslo pasauliu, atradimais, sąmoningą tarnystę žmonijos gerovei. Vaikai skatinami eksperimentuoti, rengti pranešimus, organizuoti konferencijas. Mokykloje mokomasi dvie-jų užsienio kalbų. Meninis ugdymas apima muzikos, dailės, šokio ir teatro pamokas. Dorinio ugdymo atitikmuo yra narsos ir ištvermės pamokos, kurios apima fizinį ir psichologinį pasirengimą, skirtą ugdytis tokioms sa-vybėms kaip drąsa, vikrumas, ištvermė, atjauta. Kūno kultūros pamokos organizuojamos netradiciškai. Kiekviena diena pradedama ryto mankš-ta (penkiais Tibeto pratimais), kartą per savaitę vaikai mankština-si su profesionalia kineziterapeute, kartą per savaitę pamokos vyksta basei-ne. Mokykloje du kartus per savaitę vyksta 20–30 min. tylos ir susikau-pimo pamokos, kurio metu mokomasi dėmesingo įsisąmoninimo (angl. mindfulness). Kartą per savaitę vykstama mokyti į Vilniuje prieinamas edukacines erdves. Organizuojant išvyką siekiama, kad mokiniai giliau pažintų savaitės temą ir ugdytųsi pasaulio integralumo supratimą.

Mokslas mokykloje mokamas. Mokestis mokamas už ugdymą visą die-ną. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mėnesiniam mokesčiui taikoma 100 Eur. kompensacija pagal Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimą. Mokykloje už papildomą mokesť teikiama maitinimo paslauga. Valgymas mokykloje suprantamas kaip yra bendrystės išgyvenimas, todėl valgo kartu visa mokykloje esanti bendruomenės dalis. Valgoma tris kartus: pusryčiai, pietūs ir pavakariai. Mokykloje tiekiamas vegetariškas maistas.

Vilniaus humanistinė mokykla³²⁹

Viešosios įstaigos „Šv. Juozapo mokykla“ veikla grindžiama katalikiško ugdymo sistemos samprata. Pristatydama veiklos modelio inovatyvumą, mokykla akcentuoja siekį kurti modelį mokyklos, turinčios pakankamai laiko žmo-

329 Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuo-laikinių didaktikų centras

gui, t. y. „neskubančios mokyklos“ modelį. Mokykla pradėjo veiklą 2011 m. kaip pradinė mokykla. Šiuo metu joje mokosi 1–6 kl. mokiniai. Mokyklos steigėjai yra Eucharistinio Jėzaus seserų kongregacija (religinė bendruomenė) bei asociacija „Šv. Juozapo šeimos“ (Šv. Juozapo mokykla, b. d.).

Ugdymo procesas organizuojamas visą darbo dieną, siekiant sudaryti tinkamas sąlygas mokymuisi, bendravimui, poilsiui, žaidimams ir kūrybinei veiklai. Mokykloje siekiama formalųjų ir neformaliųjų ugdymą integruoti į visuminį ugdymo procesą, žadinantį vaiko protą, brandinantį poreikį ieškoti tiesos, domėtis mokslu, atrasti jo prasmę, kurti. Visos dienos mokykla (ilgoji) apima pradinės klases. Visos dienos mokyklos principai pradedami taikyti ir pagrindinės mokyklos klasėse, tačiau šiuo metu visos dienos mokykla 5–6 kl. mokiniams neprivaloma.

Visos dienos mokyklos koncepcija pradėta taikyti nuo pat mokyklos įkūrimo 2011 m. Ryte prieš pamokas vyksta bendras susitikimas „Ryto ratas“, malda, pokalbiai, ryto arbata. Po to vyksta pagrindinės pamokos, jų laiką individualiai bei atidžiai reguliuoja kiekvienos klasės mokytojas. Apie 12.00 val. ilgoji pietų pertrauka, žaidimai lauke. Vėliau laikas skirtas integruotai projektinei veiklai, neformaliajam ugdymui, savarankiškam mokymuisi. 16.00 val. po pavakarių mokiniai gali išvykti į namus, tačiau apie 80 proc. jų lieka mokykloje iki 17.30 val.

Mokykloje be privalomų bendrojo ugdymo dalykų mokiniams yra privalomi teatras, choras, papildomos anglų k., dailės, muzikos valandos. Aktyviai veikia vertybių ugdymo programos, organizuojamos privalomos stovyklos, rekolekcijos, refleksijos dienos (kartą per mėnesį). Mokiniams siūloma ir pasirenkamųjų dalykų: muzikavimo įvairiais instrumentais, sporto šakų, šachmatų, fotografijos užsiėmimai.

Mokyklos integraciją ugdymo aplinką aktyviai bendradarbiaudami kuria klasių mokytojai, popietinės veiklos auklėtojai, įvairių dalykų specialistai: muzikantai, dailininkai, keramikai, sportininkai, užsienio kalbų specialistai. Padeda spec. pedagogas, psichologas.

Mokyklos veikla finansuojama iš trijų šaltinių: valstybės biudžeto (mokinio krepšelis, aplinkos lėšos, projektinė veikla), tėvų įmokos, privačių rėmėjų parama.

2015 m. šv. Juozapo mokyklos 4 kl. mokiniai dalyvavo Nacionalinio egzaminų centro vykdomame Nacionaliniame mokinių pasiekimų tyrime. Mokyklos

*mokinių pasiekimai buvo aukštesni už šalies vidurkį, ypač aukšti buvo skai-
tymo rezultatai.*

*Mokykla sulaukia didelio šeimų susidomėjimo. Kiekvienais metais į pir-
mas klases mokykla gali priimti tik 1 iš 4–5 norinčių. Mokyklos veiklą riboja
realus patalpų, skirtų ugdymui, trūkumas. Stinga mokyklos principus bei vei-
klos kryptį atitinkančių kvalifikacijos kėlimo seminarų, renginių. Siekdama
išlaikyti finansinį mokyklos prieinamumą, t. y. nedidinti esamo mokesčio už
mokslą, mokykla turi intensyviai rūpintis finansinių išteklių paieška.*

Šv. Juozapo mokykla³³⁰

Melkio pradinės mokyklos filosofija grindžiama permakultūros idė-
jomis, akcentuojančiomis darnų gamtos ir žmogaus, apsirūpinančio mais-
tu, energija bei patenkinančio kitus materialius ir nematerialius poreikius,
santykį, praktikuojamas ekosistemų negriaunantis gyvenimo būdas mažose
ekologinėse gyvenvietėse, kur viskas susidėlioja į beatliekį uždarą ekosiste-
minį ciklą (Melkio mokykla, b. d.). Mokykloje siekiama šias idėjas perteikti
augančiai kartai. Melkio mokykloje vaikams suteikiama galimybė pamatyti ir
patiems išbandyti tokį gyvenimo būdą statant mokyklą, planuojant ir kuriant
kraštovaizdį, auginant miško sodą, kraterinį daržą ir kt.

Mokykla yra privati bendruomenės įkurta mokykla, kurioje įgyvendina-
ma pradinio ugdymo programa.

*Melkio mokykloje ugdymo procesas pirmadieniais–ketvirtadieniais
trunka nuo 9.00 val. iki 16.00 val., o penktadieniais – nuo 9.00 val. iki 14.00
val. (žr. 15 lentelę). Pamokų vietą (viduje ar lauke) bei trukmę lemia mokyto-
jas atsižvelgdamas į tos dienos temą bei bendrą nusiteikimą.*

330 Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuo-
laikinių didaktikų centras

15 lentelė. *Melkio pradinės mokyklos dienotvarkė*

9.00	<i>Ryto mankšta. Mokiniai kartu su mokytojais bėga krosą ir maudosi tvenkinyje.</i>
9.40–9.50	<i>Arbata, lengvi užkandžiai.</i>
9.50–10.10	<i>Dienos planavimas, išpūdžių pasidalinimas, komandiniai, koncentracijos žaidimai.</i>
10.15–11.00	<i>Matematikos ar lietuvių, anglų, rusų kalbų užsiėmimas.</i>
11.00–11.45	<i>Meninės veiklos užsiėmimas – dailė, muzika, darbeliai ar teatras.</i>
12.00–12.45	<i>Matematikos ar lietuvių, anglų, rusų kalbų užsiėmimas.</i>
12.45–13.00	<i>Skaitymai (mokytojas skaito vaikams pasakas ar kitus literatūros kūrinius).</i>
13.00–13.30	<i>Pietūs.</i>
13.30–14.30	<i>Užsiėmimai lauke: gamtos pažinimas, etika / tikyba, projektinė veikla, „gerasis darbelis“ (savanoriška veikla bendruomenės narių namuose ar kitur).</i>
14.30–15.00	<i>Savarankiškos užduotys. Savaitės pradžioje vaikai gauna individualias mokytojų sudarytas užduotis atsižvelgiant į kiekvieno vaiko asmeninį poreikį bei augimą. Šis laikas skirtas savarankiškomis užduotims atlikti. Jo metu vaikai gali patys pasirinkti, kurias užduotis nori atlikti pirmiausia, gali konsultuotis tarpusavyje ar su mokytoju. Savaitės pabaigoje vaikai šias užduotis aptaria su mokytoju bei kartu planuoja, ko norėtų mokytis, ką tobulinti toliau.</i>
15.15–16.00	<i>Neformalusis ugdymas – Šaolino Ušu treniruotės, folkloro ansamblis, šokiai.</i>
16.00–16.30	<i>Laukiama tėvelių, važiuojama namo.</i>

Mokinių tėvai moka tam tikrą mokesį, kuris yra žymiai mažesnis nei kitose privačiose mokyklose. Tėvai daug prisideda tvarkant fizinę aplinką ir organizuojant ugdymo procesą. Mokykloje planuojama teikti pavėžėjimo paslaugą iš Vilniaus į mokyklą ir atgal.

*Melkio mokykla*³³¹

331 Indrašienė, V. ir kt. (2017). Visos dienos mokyklos poreikis Lietuvoje. Tyrimo ataskaita. Šiuolaikinių didaktikų centras

Peržvelgus mokyklų svetaines, matyti, kad pasirinktas visos dienos mokyklos modelis pirmiausia siejamas su tam tikros ugdymo idėjos įgyvendinimu, akcentuojamas ugdymo visybiškumas. Dalis mokyklų savo veiklą grindžia netradicinio ugdymo koncepcija ir įgyvendina netradicinio ugdymo programas ar jų elementus (pvz., Valdorfo pedagogikos, Katalikiško ugdymo, Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla ir kt.). Taip pat akcentuojami siekiai įgyvendinti tam tikras edukologines idėjas (pvz., remtis G. Gardnerio daugialypio intelekto teorija, taikyti panirimo į kalbą metodą, patirtinio mokymosi strategiją ir pan.) ar remtis kitų šalių (pvz., Skandinavijos) gerąja patirtimi. Kartais išsakomi ir tokie siekiai, kaip neskubėti, turėti laiko žmogui, praktikuoti savitą bendruomenės gyvenimo būdą. Esama atvejų, kai akcentuojamas pasiekimų gerinimas.

Visos dienos mokyklų tikslinė grupė dažniausiai yra pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas besimokantys mokiniai, rečiau – pagal pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas besimokantys mokiniai.

Visos dienos mokyklose teikiamos formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos, maitinimo (dažnai valgomi pusryčiai, pietūs ir pavakariai), pavėžėjimo, popamokinės mokinių priežiūros paslaugos, kartais siūlomi dailės, muzikos terapijos užsiėmimai, kineziterapeuto konsultacijos.

Visos dienos mokyklose paslaugas teikia ugdymo įstaigų mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai, socialiniai partneriai (menininkai, neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai), samdytos maitinimo paslaugas teikiančios įmonės.

Įprastai visos dienos mokykloje mokiniai prižiūrimi nuo 7.30 iki 18.30 val. Privalomoji dalis dažniausiai tunka nuo 8.30 iki 16.00 val., pasirenkamoji neformaliojo švietimo dalis, priežiūra – iki 18.30 val.

Visos dienos mokyklos modelį taikančiose ugdymo įstaigose dažniausiai remiamasi bendraisiais ugdymo planais, tačiau jie turtinami ir įvairinami priklausomai nuo mokyklų įgyvendinamų ugdymo idėjų. Planuose kai kuriems įprastiems mokomiesiems dalykams (pvz., užsienio kalboms, menams, pasaulio pažinimui ir pan.) skiriama daugiau laiko. Į ugdymo planą įtraukiami ir saviti dalykai (pvz., privalomi šachmatų, daržininkystės, kulinarijos užsiėmimai, „miško mokykla“, „svajonių dirbtuvės“, sistemingos dienos veiklos planavimo, refleksijos sesijos, savivaldos užsiėmimai, laikas, skirtas individu-

aliems ir grupiniams projektams įgyvendinti). Nemažai laiko skiriama pačių mokinių pasirinktai ugdymosi veiklai.

Visos dienos mokyklos modelį taikančių ugdymo įstaigų svetainėse dažnai pabrėžiama, kad mokyklose taikomas integruotas visos dienos ugdymas, akcentuojant formaliojo ir neformaliojo švietimo, dalykinio mokymosi ir projektinės, tiriamosios, pažintinės, kūrybinės veiklos sistemingas, apgalvotas sąsajas. Tai pat pabrėžiamas ugdymo proceso teminis integralumas ir tarpdalykinė integracija.

Visos dienos mokyklose, organizuojant ugdymosi procesą, siekiama mažinti fragmentiškumą. Dalykų dažnai mokomasi periodais, ilginamos mokymosi sesijos (pvz., 1,5 val. pagrindinė pamoka, 1,5 val. moduliai ir pan.). Dažnai mokomasi be skambučių, lanksčiai reguliuojant veiklos pabaigos laiką. Visos dienos mokyklose daug laiko skiriama poilsiui, fiziniam aktyvumui.

Visos dienos mokyklos modelį įgyvendinančių ugdymo įstaigų veikla finansuojama iš mokinio krepšelio lėšų, tėvų įmokų, rėmėjų lėšų.

Visos dienos mokyklos praktikos dažniau taikomos nevalstybinėse mokyklose ir tik jų dalyje. Kai kuriose nevalstybinėse mokyklose, kaip ir valstybinėse, veikia pailgintos dienos grupės, siūlomas platus neformaliojo švietimo užsiėmimų pasirinkimas, tačiau visos dienos mokyklos modelis netaikomas. Ataskaitoje „Lietuvos švietimas skaičiais 2016. Bendrasis ugdymas (2016)“ nurodoma, kad 2015–2016 m. m. Lietuvoje veikė 47 nevalstybinės mokyklos. Žinant, kad nevalstybinės mokyklos nėra didelės ir tik dalyje jų taikomas visos dienos mokyklos modelis, galima teigti, kad visos dienos mokyklos praktikų yra nedaug.

Nors savo praktiką kaip visos dienos mokyklą apibūdina tik Klaipėdos Vydūno gimnazija, tačiau panašų modelį taiko ir kitos kryptingo meninio ugdymo programos įgyvendinančios mokyklos. ŠVIS duomenimis, pagal kryptingo meninio ugdymo programas 2016–2017 m. m. mokėsi 5045 1–4 kl., 4053 5–10 kl. ir 2777 gimnazijos klasių mokinių (Kryptingas meninis ugdymas 2016–2017 m., 2017). 2017–2018 m. m. pagal kryptingo meninio ugdymo programas mokosi 4944 1–4 kl., 3807 5–10 kl. ir 2731 gimnazijos klasių mokinių (Kryptingas meninis ugdymas 2017–2018 m., 2017).

Apibendrinant apžvelgtas esamas visos dienos mokyklos praktikas, galima daryti išvadą, kad Lietuvoje yra skirtingų modelių, kurie iš esmės susiję su poreikių, siejamų su visos dienos mokyklos idėja, tenkinimu.

Kai kurios praktikos (pailginta dienos grupė, mokinių užimtumo klubai, vaikų dienos centrai), nors ir nelaikytinos visos dienos mokykla, turi tam tikrų visos dienos mokyklos bruožų: juose vaikai prižiūrimi ir ugdomi ilgesnę dienos dalį, iki darbo dienos pabaigos, prireikus teikiama švietimo pagalba, teikiamos mokamos (pailgintos dienos grupės atveju) ar nemokamos (vaikų dienos centrų atveju) maitinimo paslaugos. Vaikų dienos centrų veikla skirta socialinei atskirčiai mažinti, mokinių užimtumo klubai orientuoti į formaliojo ir neformaliojo švietimo dermės užtikrinimą, pasiekimų gerinimą. Tačiau ir pailgintos dienos grupės, ir užimtumo klubų, ir vaikų dienos centrų lankymas nėra privalomas, todėl šių praktikų atveju sunku įgyvendinti nuoseklias ugdymo programas, jų poveikį patiria tik dalis mokinių.

Kai kuriose ugdymo įstaigose, dažniausiai nevalstybinėse, įgyvendinamas visos dienos mokyklos modelis. Tokio modelio pasirinkimas susijęs su tam tikros ugdymo idėjos įgyvendinimu. Tokiose mokyklose ugdymo planai plečiami priklausomai nuo pasirinktos ugdymo idėjos, daugiau laiko skiriant tipiškiesiems dalykams ir kaip privalomus įtraukiant savitus dalykus ir veiklas. Visos dienos mokyklose siekiama ugdymo proceso integralumo apgalvojant formaliojo ir neformaliojo švietimo, dalykinio mokymosi ir projektinės, pažintinės, kūrybinės veiklos sąsajas, ugdymo procesą organizuojant teminiu principu. Organizuojant mokymosi procesą mokymasis intensyvinamas, ilginamos mokymosi sesijos, skiriama daugiau laiko poilsiui, fiziniam aktyvumui, buvimui lauke. Privalomoji dalis dažnai trunka iki 16.00 val., vėliau teikiamos priežiūros paslaugos ir siūlomi neformaliojo švietimo užsiėmimai (panašiai kaip ir pailgintos dienos grupės atveju). Ugdymo įstaigose teikiamos mokamos maitinimo paslaugos. Mokslas tokiose ugdymo įstaigose mokamas. Tokių įstaigų Lietuvoje nėra daug.

1.4. Visos dienos mokyklos įgyvendinimo patirčių užsienio šalyse ir Lietuvoje apibendrinimas

Užsienio šalių – Anglijos, Graikijos, Vokietijos, Suomijos ir Portugalijos – patirties analizė rodo, kad visos dienos mokyklos samprata ir jos prakti-

nis įgyvendinimas yra nulemtas kiekvienos šalies kultūros, ugdymo tradicijų, bendro socialinio-ekonominio ir politinio konteksto. Daugeliu atveju visos dienos mokykla orientuota į pagalbą silpniau besimokantiems, turintiems žemesnį socialinį-ekonominį statusą, kitataučiams, emigrantams. Visos dienos mokykla remiasi formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo sinergija. Įgyvendinant visos dienos mokyklos idėją, aktualizuojamas visos bendruomenės dalyvavimas, socialinių partnerių įtraukimas. Tai grindžiama atviros mokyklos filosofija, kuri mokyklą laiko integralia vietos bendruomenės dalimi.

Tyrimų rezultatai akcentuoja du esminius visos dienos mokyklos privalumus. Pirma, visos dienos mokykla užtikrina vaikų saugumą ir priežiūrą. Antra – lygias visų vaikų teises į neformalųjį švietimą. Užsienio šalių tyrimai pažymi, kad visą dieną mokykloje praleistas laikas nelemia geresnių mokymosi rezultatų.

Tiek mokslininkai, tiek praktikai pastebi, kad visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimas įmanomas tik esant koordinuotoms, organizuotoms pastangoms bei stabiliam finansavimui.

Lietuvos analizė atskleidė, kad visos dienos mokyklos idėja yra įgyvendinama valstybinėse bei privačiose ugdymo įstaigose ir turi skirtingą išraišką. Kai kurios praktikos (pailginta dienos grupė, mokinių užimtumo klubai, vaikų dienos centrai), nors ir nelaiškinos visos dienos mokykla, turi tam tikrą visos dienos mokyklos bruožų: juose vaikai prižiūrimi ir ugdomi ilgesnę dienos dalį, iki darbo dienos pabaigos, prireikus teikiama švietimo pagalba, maitinimo paslaugos. Vaikų dienos centrų veikla skirta socialinei atskirčiai mažinti, mokinių užimtumo klubai orientuoti į formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo dermės užtikrinimą, mokymosi pasiekimų gerinimą. Kadangi pailgintos dienos grupės, užimtumo klubų, vaikų dienos centrų lankymas nėra privalomas, todėl šių praktikų atveju sunku įgyvendinti nuoseklias ugdymo(si) programas, jų poveikį patiria tik dalis mokinių. Pilniausiai visos dienos mokyklos modelis atsiskleidžia nevalstybinėse mokyklose. Dažniausiai jis pasirenkamas kaip konkrečios ugdymo idėjos realizavimo būdas. Tokie mokyklose ugdymo turinys plečiamas priklausomai nuo pasirinktos ugdymo idėjos. Visos dienos mokykloje siekiama formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo integralumo ugdymo procese. Organizuojant ugdymosi procesą, mokymasis intensyvinamas, ilginamos mokymosi sesijos, skiriama daugiau laiko poilsui, fiziniam aktyvumui.

2. VISOS DIENOS MOKYKLOS PASLAUGŲ POREIKIO LIETUVOJE TYRIMAS

Antrajame skyriuje siekiama apžvelgti, išanalizuoti ir įvertinti švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje visos dienos mokyklos įgyvendinimui.

2.1. Teisinės prielaidos visos dienos mokyklai sukurti

Analizuojant visos dienos mokyklos įgyvendinimo teises prielaidas, laikomasi nuostatos, kad visos dienos mokykla laikoma tokia mokykla, kurioje vykdomas bendrasis ugdymas, neformalusis mokinių švietimas, teikiamos sveikatos, socialinės, kultūros, maitinimo ir popamokinės mokinių priežiūros paslaugos.

Siekiant paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei, Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“³³², išskėlusি sumanios Lietuvos viziją, akcentuoja, kad visuomenė turi tapti veikli, solidari, nuolat besimokanti, kiekvienas asmuo – atviras kaitai, kūrybingas ir atsakingas. Švietimo politika ir numatomos švietimo kaitos kryptys turi sutelkti švietimo bendruomenę ir visus Lietuvos žmones nuolat kryptingai lavintis siekiant asmeninės ir šalies sėkmės, užtikrinant lygias galimybes. Atskiras dėmesys atkreipiamas į socialinę atskirtį patiriančių asmenų teises, todėl svarbu padėti jiems išsaugoti orumą ir būti visaverčiais visuomenės nariais, aktyviai dalyvauti socialinės įtraukties politikoje ir veikloje, padėti kovoti su stereotipais ir stigmatizacija, išsaugoti ir stiprinti gyvenimo kokybę, socialinę, ypač vaikų, gerovę ir lygias galimybes visiems.

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ apibrėžiamos siektinos visos visuomenės ir atskiros asmenybės savybės, kurios užtikrintų visuomenės pažangą. Visos dienos mokykla galėtų tapti vienu iš švietimo teikiamų paslaugų modeliu, kuriame būtų sukurtos prielaidos, sudarytos sąlygos ir lygios

332 Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012, Nr. 61-3050.

galimybės lavintis ir tobulėti. Visos dienos mokykla galėtų užtikrinti palankias sąlygas vaikų ugdymuisi, siekiant visuomenės pokyčių, ypač galvojant apie šeimas, kurios neturi pakankamai galimybių, išskyrus privalomąjį švietimą, užtikrinti vaikų įvairiapusį ugdymąsi.

Siekiant įgyvendinti Valstybės pažangos strategiją Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ ir sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo derme ir įgyvendinti pagrindines Europos Sąjungos politikos nuostatas, išdėstytas Europos Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“³³³, iškėlusioje siekius – mažinti mokyklos nebaigiančių moksleivių skaičių, gerinti švietimo sistemos rezultatus, sudaryti geresnes sąlygas jaunimui patekti į darbo rinką, kurių pasiekimui būtini pokyčiai švietimo sistemoje, 2012 m. buvo priimta 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa³³⁴. Programos 1 prioriteto – „Visuomenės ugdymas, mokslas ir kultūra“ bendrasis tikslas – skatinti kiekvieną gyventoją realizuoti savo galimybes mokantis, kuriant, tiriant, tikslinga veikla prisiimant atsakomybę už save, valstybę ir aplinką, kurio vienas uždavinių – didinti švietimo prieinamumą ir paslaugų įvairovę, todėl numatoma individualizuoti mokymosi procesą, kad jis atitiktų besimokančiojo poreikius, didinti neformaliojo švietimo prieinamumą ir stiprinti jo poveikį ugdymosi ir mokymosi procesui, didinti mokymosi galimybių įvairovę. Taip pat numatyta stiprinti neįgaliųjų ir kitų socialiai pažeidžiamų grupių įtrauktį į švietimo procesą; plėtoti vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymosi galimybes (ypač kaimo vietovėse); stiprinti kultūros, sporto ir švietimo įstaigų (muziejų, bibliotekų, meno veiklas vykdančių centrų ir kt.) galimybes teikti formalaus ir neformalaus ugdymo paslaugas; stiprinti lygias galimybes dalyvauti švietimo veikloje.

Programos uždavinys, numatantis švietimo prieinamumo didinimą ir paslaugų įvairovės plėtrą, tiesiogiai atliepia visos dienos mokyklos tipo įgyvendinimą, numatant mokinių įtrauktį į švietimą per siūlomų švietimo paslaugų – ypač neformaliojo vaikų švietimo įvairovę bei prieinamumą ir ugdymo individualizavimą, kad mokiniai, ypač socialiai pažeidžiamų gru-

333 Komisijos komunikatas 2020 M. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LT:PDF>.

334 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012-12-11, Nr. 144-7430. Suvestinė redakcija nuo 2016-12-13.

pių, galėtų jomis pasinaudoti. Programos vertinimo kriterijų sąrašė prie šio uždavinio įgyvendinimo vertinimo kriterijų priskirta: 18–24 metų jaunimo, kuris neturi vidurinio išsilavinimo ir niekur nesimoko, dalis; 30–34 metų asmenys, baigę aukštąjį ar jam prilygintą mokslą; ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų (nuo 4 metų iki privalomo mokymosi pradžios) dalis; specialiosiose mokyklose besimokančių vaikų dalis. Numatyti šio uždavinio įgyvendinimo kriterijai iš esmės numato tik nesimokančių asmenų įtrauktį į formaliojo ugdymo procesą, tačiau neatspindi švietimo, ypač neformaliojo, ir paslaugų įvairovės besimokantiems vaikams, todėl galima teigti, kad programoje numatyti kriterijai nepakankamai atspindi numatytą veiklų vykdymo ir jų efektyvumo vertinimo galimybes.

Dar vienas 2014–2020 metų nacionalinėje pažangos programoje 1 prioriteto numatytas uždavinys, atliepantis visos dienos mokyklos koncepciją ir applečiantis ugdymo pasiūlos įvairovę, – skatinti kūrybiškumą, taikant dvi priemonių grupes. Pirma, numatoma visapusiškai integruoti kūrybiškumo ugdymą į formalaus mokymosi programas ir antra, siekiama stiprinti kūrybiškumo ugdymą neformaliojo švietimo sistemoje. Programos vertinimo kriterijų sąrašė prie šio uždavinio įgyvendinimo vertinimo kriterijų priskirta: neformaliojo ugdymo paslaugomis mokykloje ir kitur pasinaudojančių vaikų dalis. Kriterijaus, sietino su kūrybiškumo ugdymo integravimu į formalaus mokymosi programas, nenumatyta. Be to, neformaliojo ugdymo paslaugomis pasinaudojusių asmenų skaičius neatspindi kūrybiškumo ugdymo stiprinimo neformaliajame ugdyme.

2 prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ tikslas – gerinti gyvenimo kokybę, stiprinti socialinę sanglaudą ir užtikrinti visiems lygias galimybes. Vienas iš numatytų uždavinių – užtikrinti gyventojų pajamų apsaugos sistemos finansinį stabilumą. Viena iš uždavinio įgyvendinimo krypčių – užtikrinti paramos šeimai sistemą, sudarančią palankesnes vaikų ugdymo ir priežiūros sąlygas. Šis siekis glaudžiai siejasi su visos dienos mokyklos įgyvendinimo tipu, siekiant sudaryti sąlygas vaikų iš finansiškai nestabilių šeimų įtrauktį į švietimo sistemą, kas ir būtų viena iš visos dienos mokyklos funkcijų, didinančios švietimo, ypač neformaliojo, prieinamumą dėka finansinių priemonių, kurias numato programos uždavinio įgyvendinimas. Programos vertinimo kriterijų sąrašė prie šio uždavinio įgyvendinimo vertinimo kriterijų priskirta: skurdo rizikos lygio iki sumokant ir išmokėjus socialines išmokas skirtumas. Numa-

tytas kriterijus neatspindi priemonių, susietų su mokykla, kurios užtikrintų tikslingą lėšų panaudojimą teikiant pagalbą ir paslaugas šeimai mokykloje.

Horizontaliojo 6 prioriteto „Kultūra“ bendrasis tikslas – stiprinti visuomenės tapatybę, kūrybingumą, plėtojant konkurencingas kultūros paslaugas visoje Lietuvoje. Bendrojo tikslo įgyvendinimui numatyti tikslai – stiprinti visuomenės kultūrinę tapatybę, didinti visuomenės kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą bei plėtoti aukštos kokybės kultūros paslaugas – užtikrinti jų įvairovę, inovatyvumą, prieinamumą ir sklaidą – artimai siejasi su formaliojo ir neformaliojo švietimo įgyvendinimu, susijusių su kultūros paslaugomis. Kultūros paslaugų plėtra sudarytų tinkamas prielaidas plėtoti formaliojo ir neformaliojo švietimo paslaugas naudojantis kultūros infrastruktūra. Tačiau vertinant susietus su kitų uždavinių įgyvendinimu numatytus kriterijus, galima pastebėti, kad numatytos priemonės menkai atspindi 6 prioriteto įgyvendinimo prielaidas, susietas su švietimo sistema.

Horizontaliojo 7 prioriteto „Regioninė plėtra“ tikslas – užtikrinti tolygią, tvarią ir į skirtumų mažinimą orientuotą regionų plėtrą, kurio vienas uždavinių – modernizuoti bazinę, vietos bendruomenėms svarbią infrastruktūrą, diegti aplinkos gerinimo ir aplinkos apsaugos priemones – t. y. kurti ir plėtoti judėjimo, sveikatingumo, sporto, žaidimų infrastruktūrą (aikštynai, salės, baseinai, sporto įranga ir kita) (prioriteto „Visuomenės ugdymas, mokslas, kultūra“ 1.5.1 uždavinys, kurio įgyvendinimo vertinimo kriterijams priskirta: šviežių daržovių ir vaisių kiekio suvartojimo pokyčiai, matuojant vienam gyventojui; gyventojų dalis, priklausanti žemo fizinio aktyvumo grupei). Įgyvendinant uždavinį – didinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą, numatyta kompleksiskai modernizuoti mokyklas (bendroji infrastruktūra, IT sistemos, ugdymo erdvių, sporto salių ir aikštynų, laboratorijų, dirbtuvių pritaikymas ir panašiai) (prioriteto „Visuomenės ugdymas, mokslas, kultūra“ 1.1.1, 1.1.2 ir 1.5.1 uždaviniai; prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ 5.3.3 uždavinys). Plėtoti neformalaus ugdymo, mokymosi visą gyvenimą veiklą savivaldybių lygiu (prioriteto „Visuomenės ugdymas, mokslas, kultūra“ 1.1.2 ir 1.1.3 uždaviniai). Modernizuoti kompleksinių paslaugų (įskaitant socialines, sveikatos, švietimo ir kt.) infrastruktūrą ir didinti jų prieinamumą (prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ 2.1.4 uždavinys).

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui būtina tinkama infrastruktūra, kuri apimtų ir formaliojo, ir neformaliojo švietimo, ir mokinių priežiūros

paslaugų užtikrinimą, todėl 7 prioriteto regioninės plėtros priemonės sudaro galimybes sukurti tinkamą švietimo paslaugų infrastruktūrą. Tačiau vertinant susietus su kitų uždavinių įgyvendinimu numatytus kriterijus, galima pastebėti, kad numatytos priemonės menkai atspindi 7 prioriteto iškeltus uždavinius ir kryptis švietimo sistemoje.

Horizontaliojo 8 prioriteto „Sveikata visiems“ tikslas – siekti geros žmonių sveikatos. Vienas iš uždavinių – skatinti sveiką gyvenimą ir jos kultūros formavimą, dėl to numatyta atnaujinti ir plėtoti tolygią sveiką gyvenimą skatinančią bei sveikatos raštingumą didinančią viešąją infrastruktūrą, taikyti universalus dizaino principą (įskaitant švietimo įstaigose ir aukštosiose mokyklose) (prioriteto „Visuomenės ugdymas, mokslas, kultūra“ 1.5.1 uždavinys). Siekiant vykdyti ligų prevenciją, įgyvendinti tikslines visuomenės sveikatos stiprinimo ir išsaugojimo priemones, numatyta plėtoti ir vykdyti tikslines priemones, skatinančias sveikos mitybos įpročius, didinančias fizinį aktyvumą, sveikatą žalojančių žalingų įpročių prevenciją (prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ 2.1.1 uždavinys).

Sveikatos paslaugų užtikrinimas – viena iš mokykloje teikiamų paslaugų, kuri neabejotinai aktuali visos dienos mokyklos įgyvendinimui. 8 prioriteto tikslai, siejami su sveikos gyvenimo formavimu ir ligų prevencija, susiję tiek su formaliojo, tiek neformaliojo švietimo įgyvendinimu, todėl sudaro palankias prielaidas įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį, tobulinant švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimą. Tačiau vertinant susietus su kitų uždavinių įgyvendinimu numatytus kriterijus, galima pastebėti, kad numatytos priemonės menkai atspindi 8 prioriteto iškeltus uždavinius ir kryptis švietimo sistemoje.

Apibendrinant, galima pasakyti, kad 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje išskirti prioritetai, tikslai, uždaviniai, veiklos kryptys sudaro prielaidas visos dienos mokyklos įgyvendinimui, tačiau programos uždavinių įgyvendinimui numatyti vertinimo kriterijai neatspindi su švietimo sistema susijusių numatytų pokyčių.

Siekiant sutelkti švietimo bendruomenės pastangas esminiems švietimo pokyčiams, kurie būtini atsižvelgiant į visuomenės lūkesčius, Valstybės pažangos strategijos Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ nuostatas,

Lietuvos Respublikos vyriausybės 2016 m. programoje³³⁵ numatyta ypatingą dėmesį skirti mokyklų įvairovei, didinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes visiems, kad mokykla būtų ne tik mokymosi vieta, bet ir kultūros židinis, puoselėjantis švietimo ir kultūros sąveiką, kuriantis žmogaus, visuomenės ir valstybės raidos vertybinį pagrindą, visavertę aplinką jaunimo socialinei brandai, atitinkantis mokytojų bei mokinių iniciatyvas ir asmenybės ugdymo poreikius. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje³³⁶ numatytas vienas iš tikslų (trečiasis strategijos tikslas) – užtikrinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį, suteikti mokiniams palankiausias galimybes išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius, teikti veiksmingą pedagoginę ir psichologinę pagalbą mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų. Šiam tikslui įgyvendinti numatyta plėsti mokymosi pasirinkimo galimybes ir didinti prieinamumą per švietimo įstaigų finansavimo modelį „pinigai paskui mokinį“; sukurti finansinius mechanizmus švietimo sistemos aprėptčiai regionuose didinti; turtinti mokymosi, praktinio taikymo aplinką mokyklose, plėsti neformaliojo švietimo mokyklų spektrą ir visų mokyklų veiklos įvairovę, ypač kultūrinės saviraiškos, lyderystės, kūrybingumo, verslumo, profesinių gebėjimų ugdymo galimybes, paramą savanorystės iniciatyvoms; užtikrinti naudojimosi švietimu pirmenybę socialinės atskirties, prekybos žmonėmis aukoms ir rizikos bei specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų grupėms, siekiant socialinės atskirties įveikos ir gabių asmenų ugdymo dermės; sukurti veiksmingą socialinės paramos sistemą socialiai remtiniams švietimo sistemos dalyviams; kaimo mokyklų ir tautinių mažumų kalbomis mokymą vykdančių mokyklų tinklo pertvarką įgyvendinti atsižvelgiant į bendruomenių, ypač vaikų, interesus, laikantis mokyklų efektyvumo ir socialinės atskirties mažinimo principo; plėtoti formaliojo ir neformaliojo švietimo integralumą ir tarpusavio papildomumą, diegti atvirus ir lanksčius mokymosi būdus.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui svarbus strategijoje iškeltas siekis – didinti švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, kurio įgyvendinimui

335 Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės programos“. Valstybės žinios, 2016-12-13, Nr. 28737.

336 Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013-2022 metų strategijos patvirtinimo“. 2013-12-30, Nr. 140-7095.

būtina užtikrinti priemones, kurios leistų pasiekti ir į švietimo procesą įtraukti kaip galima daugiau specifinių grupių mokinių – gyvenančių regionuose, kaime, tautinių mažumų, socialinės atskirties, prekybos žmonėmis aukų ir rizikos bei specialiųjų ugdymosi poreikių (turinčių sutrikimų ir gabių asmenų) grupių. Svarbu tai, kad strategijoje išskelti siekiai apima ne tik asmenų įvairovę, bet numato formaliojo ir neformaliojo švietimo įvairovę ir mokinių poreikius bei interesus atitinkančios aplinkos kūrimą. Formaliojo ir neformaliojo mokinių švietimo integralumas ir papildomumas ir sudaro visos dienos mokyklos idėjos esmę.

Strategijos įgyvendinimo vertinimo rodiklių sąrašė prie šio tikslo įgyvendinimo vertinimo rodiklių, matavimo vienetų priskirta: švietimo įstaigas lankančių 4–6 metų vaikų dalis; 18–24 metų asmenų be vidurinio išsilavinimo ir nelankančių mokyklos dalis (10 metų vidurkis); paraiškų ir paskolų, suteiktų per Valstybinį studijų fondą, santykis; neformaliojo švietimo galimybėmis mokykloje ir kitur pasinaudojančių vaikų dalis; vaikų, kurie mokosi specialiosiose mokyklose, dalis (ŠVIS); per 2 mėnesius nė karto patyčių nepatyrusių mokinių dalis; 7–16 metų amžiaus asmenų, gyvenančių kaimo vietovėse, skaičius vienai kaimo mokyklai. Strategijos įgyvendinimo rodikliai ir matavimo vienetai sudaro galimybes fiksuoti švietimo sistemoje dalyvaujančių asmenų skaičius ir pokyčius, tačiau nesudaro galimybių įvertinti uždavinių, numatančių turininius siūlomų galimybių komponentus, susijusius su numatomų paslaugų įvairove ir prieinamumu, specialiuosius ugdymosi poreikius tenkinančių, pedagoginės ir psichologinės pagalbos, patiriantiems mokymosi sunkumų, priemonių įgyvendinimą. Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijoje įvardinti siekiai atliepia visos dienos mokyklos įgyvendinimui, tačiau abejonių kelia strategijos įgyvendinimo vertinimo rodikliai šiam tikslui pasiekti, kurie tik iš dalies susiję su iškelto tikslu ir uždaviniais – pasigendama aiškių sąsajų tarp išsikelto tikslo ir konkrečių uždavinių, užtikrinančių švietimo paslaugų įvairovę ir pasiūlą, įgyvendinimo rodiklių.

Siekiant įgyvendinti Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos trečiąją tikslą, patvirtintas Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų planas³³⁷, kuriuo siekiama įtraukti vaikus mokytis

337 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. V-527 „Dėl vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo“. TAR, 2017-06-28, Nr. 10872. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-12.

ir išskleisti individualius gebėjimus. Tikslui pasiekti numatyti keturi uždaviniai: išplėtoti įtraukaus švietimo aplinkos įvairovę; paskatinti mokyklas bendrųjų kompetencijų ir santykių gerinimui; sustiprinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų įtrauktį į švietimą; integruoti formalųjį ir neformalųjį švietimą. Pirmojo uždavinio (išplėtoti įtraukaus švietimo aplinkos įvairovę) įgyvendinimui numatomos priemonės, susijusios su švietimo įstaigų infrastruktūros kūrimu, atnaujinimu, modernizavimu. Kaip jau buvo minėta, visos dienos mokyklos įgyvendinimui svarbi infrastruktūra, todėl šio uždavinio įgyvendinimui numatytos infrastruktūros modernizavimo priemonės sudaro tam tikras prielaidas ir visos dienos mokyklos įgyvendinimui – numato kūrybiškumą skatinančios, saugumą užtikrinančios aplinkos kūrimą ar atnaujinimą ir ugdymuisi skirtų priemonių užtikrinimą. Visos dienos mokyklos įgyvendinimo tipas grindžiamas mokinio didesnės dienos dalies fiziniu buvimu mokykloje, todėl be infrastruktūros apima ne tik ugdymosi procesą, kuriam reikalingos pritaikytos edukacinės erdvės, bet ir mokinių maitinimo, priežiūros, poilsio erdves. Tačiau pirmojo uždavinio įgyvendinimui numatytos priemonės nepakankamai atspindi visos dienos mokyklos įgyvendinimui reikiamos infrastruktūros, susijusios su mokinių maitinimo, priežiūros, poilsio erdvėmis, plėtrą. Net ir tos veiklos, kurios galėtų atspindėti šių erdvių atsiradimą, kaip antai, valstybinių ir nevalstybinių mokyklų pastatų ir mokymosi aplinkos modernizavimas arba mokyklų vidaus patalpų atnaujinimas, neatspindi reikiamos infrastruktūros specifiškumo, todėl kyla abejonių, ar bus numatytas šių erdvių pritaikymas poreikiams.

Antrojo uždavinio (paskatinti mokyklas bendrųjų kompetencijų ir santykių gerinimui) įgyvendinimui numatomos priemonės ir veiklos siejamos su ugdymo turinio atnaujinimu, mokymo organizavimo formų atnaujinimu, smurto, patyčių, žalingų polinkių prevencijos programų taikymu, nevalstybinio neformaliojo vaikų švietimo plėtra, gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistemos tobulinimu ir pan. Antrojo uždavinio įgyvendinimui numatytos priemonės iš esmės atitinka visos dienos mokyklos modelį ir galima manyti, kad kai kuriais atvejais visos dienos mokyklos organizavimo tipas galėtų padėti įgyvendinti su ugdymo turiniu ir procesu susijusias veiklas, sudarant sąlygas pasiekti geresnių mokymosi pasiekimų, ypač akcentuojant tuos mokinius, kuriems visos dienos mokyklos tipas yra priimtinas dėl mokykloje sudarytų galimybių, kurių jie neturi namų aplinkoje.

Trečiojo uždavinio (sustiprinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų įtrauktį į švietimą) įgyvendinimui numatyta pagerinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų galimybes mokytis; sudaryti galimybes gabiams ir talentingiems vaikams papildomai mokytis ir bendrauti; įgyvendinti vaikų ir jaunimo socializacijos veiksmus; įgyvendinti pirminės narkomanijos prevencijos priemonės; organizuoti kompleksinę pagalbą vaikui ir šeimai ir pan. Įgyvendinant trečiąjį uždavinį numatytos priemonės atliepia visos dienos mokyklos idėją ir sudaro galimybes užtikrinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymąsi patenkinant jų specifinius poreikius.

Ketvirtojo uždavinio (integruoti formalųjį ir neformalųjį švietimą) įgyvendinimui numatyta tobulinti neformalųjį vaikų švietimą, užtikrinant bendrųjų kompetencijų ugdymą; padidinti neformaliojo vaikų švietimo įvairovę, prieinamumą ir kokybę; plėtoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas; modernizuoti neformaliojo švietimo erdves; mokyti vaikus plaukti ir saugiai elgtis vandenyje bei prie vandens; patobulinti neformaliojo vaikų švietimo finansavimo sistemą. Formalaus ir neformalaus švietimo integravimas atliepia visos dienos mokyklos modelį, todėl šiame uždavinyje numatytos priemonės sudaro prielaidas jos įgyvendinimui.

Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų plane numatytos priemonės susijusios su pokyčiais formaliajame ir neformaliajame švietime apima vaikų individualių gebėjimų plėtojamą, bendrųjų kompetencijų ugdymąsi, pokyčius švietimo aplinkoje, priemones specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukimui, formalaus ir neformalaus švietimo integraciją. Šių priemonių įgyvendinimas iš esmės sudaro prielaidas visos dienos mokyklos tipo kūrimui.

Vaikų ir jaunimo socializacijos programoje³³⁸ buvo numatoma plėtoti vaikų ir jaunimo, besimokančių pagal bendrojo lavinimo programas, socializacijos galimybes, užtikrinant jų įvairovę ir prieinamumą. Siekiant didinti vaikų ir jaunimo pozityviosios socializacijos veiklų įvairovę, plėtrą ir kokybę, siekti glaudesnio tarpžinybinio bendradarbiavimo ir kompleksiška teikiamos švietimo pagalbos vaikams ir jaunimui, daug dėmesio skirti negalią turintiems vaikams, remti vaikų vasaros poilsį, įgyvendinti vaiko minimalios ir

338 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. spalio 11 d. įsakymas Nr. V-1715 „Dėl Vaikų ir jaunimo socializacijos programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2010-06-12, Nr. 123-6311.

vidutinės priežiūros ir kitas socializacijos priemonės, Vaikų ir jaunimo socializacijos 2014–2016 metų veiksmų plano³³⁹ viename iš tikslų buvo numatyta plėtoti vaikų ir jaunimo socializacijos galimybes, kurti saugią ir sveiką ugdymosi ir socializacijos aplinką sudarant palankias sąlygas vaikams ir jaunimui dalyvauti socializacijos procese ir skatinant jų pačių iniciatyvas ir galimybes; tobulinant vaikų ir jaunimo socializacijos srityje dirbančių asmenų kompetencijas, vykdant stebėseną.

Šiam tikslui pasiekti buvo numatyta sudaryti prielaidas vaikų ir jaunimo iniciatyvų, savanoriškos veiklos, nevyriausybinių organizacijų plėtrai švietimo ir kitose institucijose; skatinti mokyklų bendruomenes vykdyti veiklas mokyklos edukacinei aplinkai gerinti ir mokinių dalyvavimą edukacinėse programose mokyklose, muziejuose ir kitose erdvėse; organizuoti mokinių saugaus eismo ugdymo konkursus ir įgyvendinti kitas neformaliojo vaikų švietimo priemones ir projektus; skatinti sveikatą stiprinančių mokyklų judėjimą ir plėtrą, propaguojant Pasaulio sveikatos organizacijos sveikatą stiprinančių mokyklų strategines nuostatas, įgyvendinti smurto, patyčių, savižudybių, alkoholio, tabako, narkotikų vartojimo prevencijos ir kitas programas mokyklose, siekiant mažinti iškritusių iš mokyklos asmenų skaičių; plėtoti sveikatą stiprinančių mokyklų veiklą savivaldybėse; įgyvendinti iškritusių iš mokyklos mokinių grąžinimo, saugios aplinkos kūrimo mokykloje ir kitus projektus, skatinančius mažinti anksti paliekančių mokyklą asmenų skaičių; finansuoti ir koordinuoti patyčių, savižudybių, saugios ugdymosi aplinkos kūrimo mokyklose, alkoholio, tabako, narkotikų vartojimo prevencijos, emocinio atsparumo, pasitikėjimo, gyvenimo įgūdžių, sveikatos ugdymo, integruojamųjų ir kitų prevencinių programų įgyvendinimą mokyklose; parengti ir įgyvendinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencinę programą, apimančią visą mokyklos bendruomenę; sudaryti prielaidas švietimo ir kitoms įstaigoms organizuoti vaikams stovyklas vasaros ir kitų mokinių atostogų metu, gerinti neformaliojo vaikų švietimo aplinką ir turtinti ugdymo bazę, infrastruktūrą, vykdyti kitas fizinio aktyvumo skatinimo priemones; organizuoti vaikų ir jaunimo socializacijos projektų konkursus; įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo programas vaikų vasaros ir kitų mokinių atos-

339 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. V-485 „Dėl Vaikų ir jaunimo socializacijos 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“. TAR, 2014-06-10, Nr. 7344. Suvestinė redakcija nuo 2016-08-31.

tojų metu (taip pat turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių dėl negalios ir užsienio lietuvių vaikams); renovuoti vaikų vasaros poilsio stovyklas, erdves, pritaikant jas veikloms organizuoti visus kalendorinius metus; vykdyti muzikos, meno, sporto ir kitų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų, erdvių, skatinančių kūrybingumą, sveiką gyvenseną, infrastruktūros plėtrą; įgyvendinti Vaikų mokymo plaukti bendrojo lavinimo mokyklose programą; organizuoti neformalaus ugdymo projektus, Lietuvos mokinių olimpinį festivalį, mokinių mokslinės techninės kūrybos, techninio sporto, kūrybingumo ugdymo, įtraukiant ir vaikus, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių dėl negalios.

Siekiant didinti švietimo prieinamumo ir lygių galimybių užtikrinimą specialiųjų poreikių mokiniams, Specialiojo ugdymo plėtros programoje³⁴⁰ buvo numatyta iki 2013 m. atnaujinti ir pritaikyti ugdymosi aplinką specialiųjų poreikių mokiniams; didinti švietimo pagalbos prieinamumą specialiųjų poreikių mokiniams ir jų ugdymosi formų įvairovę; tobulinti mokytojų ir kitų švietime dalyvaujančių asmenų kompetencijas specialiųjų poreikių mokinių ugdymo klausimais; informuoti visuomenę apie specialiųjų poreikių mokinių ugdymosi galimybes, profesinį mokymą ir aukštojo mokslo studijas; plėtoti švietime dalyvaujančių asmenų tarptautinį bendradarbiavimą specialiųjų poreikių mokinių ugdymo klausimais. Specialiojo ugdymo plėtros programos įgyvendinimo priemonėse numatyta suteikti specialiųjų mokymo priemonių, baldų, įrangos, įkurti mobilių ankstyvosios intervencijos komandas, inkliuzinio ugdymo vietas, švietimo pagalbos specialistų tobulinimą ir kt.

Nacionalinėje neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programoje³⁴¹ numatoma sukurti palankią aplinką ir sąlygas oriam ir visaverčiam neįgaliųjų gyvenimui Lietuvoje, užtikrinti lygias galimybes ir neįgaliųjų gyvenimo kokybę. Šiam tikslui įgyvendinti numatomas vienas iš uždavinių yra užtikrinti skirtingas negalias turinčių neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą, teikiant socialinės integracijos paslaugas (socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo srityse). Numatoma užtikrinti asmenims, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių dėl negalios, švietimo prieinamumą ir didinti

340 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. rugsėjo 3 d. įsakymas Nr. ISAK-1796 „Dėl specialiojo ugdymo plėtros programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2009-09-14, Nr. 110-4699.

341 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 21 d. nutarimas Nr. 1408 „Dėl nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012-11-27, Nr. 137-7021.

ugdymo veiksmingumą: pritaikant neįgaliesiems mokyklų (bendrojo ugdymo, specialiųjų, aukštųjų) ir kitų švietimo įstaigų aplinką; tobulinant švietimo pagalbą specialistams ir tėvams; tobulinant ir plėtojant neįgalių mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, atpažinimo ir vertinimo sistemą ir papildyti gebėjimų įvertinimo metodinę bazę kalbinių gebėjimų vertinimo metodikomis, pasiekimų vertinimo testais; plėtojant specialiųjų mokymo priemonių ir ugdymui skirtų techninės pagalbos priemonių leidybą bei mokyklų aprūpinimą jomis.

Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos įgyvendinimo 2016–2018 metų veiksmų plane³⁴², įgyvendinant Nacionalinėje neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programoje numatytus siekius, susijusius su asmenimis, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių dėl negalios, siekiama užtikrinti skirtingas negalias turinčių neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą socialinės integracijos paslaugomis (socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo srityse). Vienas iš programos uždavinių yra užtikrinti švietimo prieinamumą asmenims, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių dėl negalios ir didinti ugdymo veiksmingumą. Numatytos priemonės šiam uždaviniui įgyvendinti: parengti Lietuvių gestų kalbos vartojimo 2018–2022 metų veiksmų planą; parengti ir įgyvendinti Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkluzinio ugdymo plėtros 2017–2019 metų veiksmų planą; užtikrinti neįgaliesiems galimybę laisvai judėti fizinėje aplinkoje ir naudotis visiems prieinama informacija; didinti aplinkos (fizinės ir informacinės) prieinamumą neįgaliesiems ir jų mobilumą bei tobulinti aplinkos pritaikymo teisinę reglamentavimą; ugdyti bei atkurti neįgaliųjų mobilumo ir savarankiško gyvenimo įgūdžius; optimizuoti ir modernizuoti kultūros įstaigų (kultūros centrų, muziejų, viešųjų bibliotekų ir kitų) fizinę ir informacinę infrastruktūrą ir pan. Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos įgyvendinimo 2016–2018 metų veiksmų plane numatytos priemonės apima fizinės ir informacinės infrastruktūros modernizavimą, kultūros paslaugų prieinamumą ir turėtų sudaryti palankias galimybes skirtingą negalią

342 Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. birželio 25 d. įsakymas Nr. A1-381 „Dėl Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos įgyvendinimo 2016–2018 metų veiksmų plano patvirtinimo“. TAR, 2015-06-29, Nr. 10323. Suvestinė redakcija nuo 2018-05-11.

turinčių asmenų integracijai ir švietimo prieinamumui, todėl šių priemonių įgyvendinimas turėtų sudaryti palankias sąlygas įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį skirtingą negalią turintiems vaikams.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijoje³⁴³ įvardintas pagrindinis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Strategijos įgyvendinimui išskirti trys tikslai: sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį; sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką; formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą; užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Pirmajam strategijos tikslui (sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį) įgyvendinti numatyta vykdyti savivžudybių prevenciją, *užtikrinant saugią vaikystę* (priemonės psichologiniams konfliktams šeimose švelninti ir fiziniam smurtui prieš šeimos narius užkardyti saugo kūdikių ir vaikų psichikos sveikatą. Švietimo, socialinės rūpybos specialistų gebėjimas atpažinti galimą smurtą vaiko aplinkoje padeda laiku suteikti vaikui reikalingą pagalbą. Švietimo, socialinės rūpybos sistemos įstai-gose ugdomi vaikų socialiniai įgūdžiai sudaro sąlygas visaverčiam vaiko įsi-traukimui į visuomenės gyvenimą. Neformalusis vaikų švietimas padeda vau-kui įgyti papildomų specialiųjų kompetencijų, užima vaiką ugdomąja veikla ir kartu formuoja vaiko pasaulėžiūrą, vertybių sistemą, ugdo kūrybingumą), paauglystę (mokinių ir mokytojų santykių derinimas ir patyčių mokykloje ir gatvėje kontrolė, psichologinių konfliktų šeimose švelninimas ir fizinio smurto prieš šeimos narius užkardymas saugo paauglių psichikos sveikatą. Profesionalios psichologų ir medikų pagalbos prieinamumas mažina riziką jaunai asmenybei susikaupusias problemas spręsti pasirenkant savivžudybę. Tikslinga sukurti veiksmingą pakartotinės socializacijos sistemą nusikaltu-siems nepilnamečiams), pilnametystę.

Antrajasis strategijos tikslas (sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką), sietinas su vaikų saugumu, yra didinti plaukimo pa-mokų skaičių mokiniams. Trečiajam strategijos tikslui (formuoti sveiką gy-

343 Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimas Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveika-tos 2014–2025 metų programos patvirtinimo“. TAR, 2014-07-01, Nr. 9403. Suvestinė redakcija nuo 2016-05-26.

venseną ir jos kultūrą) įgyvendinti numatoma diegti ankstyvasias pažintines programas mokyklose, įtraukiant temas apie tabako gaminių vartojimo daromą žalą; stiprinti sveikos gyvensenos įgūdžių formavimą šeimoje ir mokykloje; užtikrinti ikimokyklinio amžiaus vaikų, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo mokinių optimalaus fizinio aktyvumo sąlygas ugdymo įstaigose ir viešosiose erdvėse; sumažinti triukšmo, elektromagnetinių prietaisų, transporto, užteršto oro poveikį kūdikių ir vaikų sveikatai namuose, vaikų socialinės globos įstaigose, vaikų priežiūros centruose, darželiuose, mokyklose ir gydymo įstaigose.

Ketvirtajam strategijos tikslui (užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius) įgyvendinti numatytas vienas iš uždavinių – gerinti motinos ir vaiko sveikatą. Šiam uždaviniui įgyvendinti numatyta užtikrinti vaikams saugią ir sveiką gyvenamąją aplinką bei saugią ir sveiką aplinką darželiuose, mokyklose ir viešosiose erdvėse; sumažinti triukšmo, elektromagnetinių prietaisų, transporto, užteršto oro poveikį kūdikių ir vaikų sveikatai namuose, vaikų socialinės globos įstaigose, vaikų priežiūros centruose, darželiuose, mokyklose ir gydymo įstaigose.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijoje iškelti tikslai, uždaviniai ir su mokyklos veikla susijusios priemonės numato palankių vaiko sveikatai prielaidų, tokių kaip smurto, savižudybių prevencija, saugumo užtikrinimas, sveikatinimo kūrimas, sveikos gyvensenos formavimas, kurios sukurtų tinkamas sąlygas visos dienos mokyklos įgyvendinimui, tačiau strategijos įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir jų reikšmės neatliepia strategijoje numatytų veiklų, susijusių su mokyklomis, todėl kyla abejonių dėl numatomų priemonių įgyvendinimo efektyvumo.

2011–2020 metų valstybinėje sporto plėtros strategijoje³⁴⁴ numatyta sudaryti sąlygas visų Lietuvos socialinių grupių įtraukimui į sporto veiklą, taip sprendžiant itin svarbius visuomenės sanglaudos, gyvenimo kokybės gerinimo, gyventojų sveikatos ir sveikos gyvensenos, didesnio darbingumo, laisvalaikio užimtumo uždavinius ir kartu sukuriant socialinį pagrindą didelio meistriškumo sportininkų rengimo sistemai. Vienas iš tikslų – sistemingai didinti visuomenės suvokimą, kad fizinis aktyvumas, sportavimas yra asmens darnos prielaida ir visuotinė vertybė, kuriam įgyvendinti numatoma pareng-

344 Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 24 d. nutarimas Nr. XI-1296 „Dėl 2011–2020 metų valstybinę sporto plėtros strategijos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-04-07, Nr. 41-1942.

ti ir įgyvendinti sveikos gyvensenos, fizinio aktyvumo skatinimo programą formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemoje. Siekiant sukurti bazinę sporto infrastruktūrą mėgėjams ir didelio meistriškumo sportininkams, numatoma sudaryti sąlygas, kad švietimo įstaigų atnaujinimo projektuose būtų griežtai laikomasi sporto infrastruktūros atnaujinimo ir (arba) sukūrimo reikalavimų: infrastruktūros ir mokymo priemonių reikalavimų, taikomų kokybiškam ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų kūno kultūros bendrųjų programų įgyvendinimui mokymo įstaigose, parengimas.

2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos įgyvendinimo tarpinstituciniame veiklos plane³⁴⁵, siekiant skatinti visų Lietuvos Respublikos gyventojų sveiką gyvenseną per fizinį aktyvumą, kūno kultūrą ir sportą, numatoma: mokyti vaikus plaukti ir saugiai elgtis vandenyje ir prie vandens; įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos per kūno kultūrą ir sportą programas ir projektus; atnaujinti švietimo įstaigų sporto aikštynus; mokyklose, vykdančiose specializuoto ugdymo krypties programas (pagrindinio ir vidurinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programas), ugdyti talentingus būsimojus sportininkus. Siekiant padėti mokiniams išsiugdyti reikalingus plaukimo įgūdžius, išmokti plaukti ir saugiai elgtis vandenyje ir prie vandens, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. V-1087 patvirtintos Mokinių, besimokančių pagal pradinio ugdymo programas, mokymo plaukti proceso vykdymo rekomendacijos³⁴⁶.

2011–2020 metų valstybinėje sporto plėtros strategijoje įvardinti tikslai ir jos įgyvendinimui skirtame tarpinstituciniame veiklos plane numatytos priemonės visiškai atliepia visos dienos mokyklos modelį, papildydamos formaliojo ir neformaliojo, sveikatos stiprinimo paslaugų plėtrą ir galimybes. Visuomenės sveikatinimas per fizinį aktyvumą ir tam reikalingos infrastruktūros plėtra mokyklose sudarytų galimybes pritraukti į mokyklas neformaliojo švietimo teikėjus, ypač tuos, kurių veiklai būtina atitinkama infrastruktūra.

345 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. vasario 5 d. nutarimu Nr. 112 „Dėl 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“. TAR, 2016-12-05, Nr. 1427. Suvestinė redakcija nuo 2018-08-07.

346 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. V-1087 „Dėl Mokinių, besimokančių pagal pradinio ugdymo programas, mokymo plaukti proceso vykdymo rekomendacijų patvirtinimo“. TAR, 2016-12-05, Nr. 28219.

Lietuvos kultūros politikos kaitos gairėse³⁴⁷ kultūra įtvirtinta kaip strateginė valstybės raidos kryptis, teikianti prioritetą kultūros politikai, pripažindama, kad kultūra ir menas nuo mažens ugdo asmenybės iniciatyvumą, saviraišką, pasitikėjimą savimi, sintetinių mąstymą, emocinį intelektą, formuoja kūrybiškumui palankią aplinką, skatina pilietiškumą, toleranciją, gerus socialinius santykius, intelektine nuosavybe pagrįstos kūrybos ir žinių ekonomikos plėtrą, siekiama ugdyti kultūrinės žmogaus kompetencijas ir kūrybingumą visą jo gyvenimą. Dėl to numatoma visoje šalyje organizuoti išsamų ir kokybišką formalųjį ir neformalųjį meninį ugdymą; formaliojo švietimo sistemoje svarbią vietą skirti kultūriniam švietimui ir visose ugdymo programose skatinti kūrybiškumą; nuosekliai rengti aukštos kvalifikacijos kultūros ir meno pedagogus bei profesionalius kultūros vadybininkus; puoselėti vaikų ir jaunimo kultūrą ir pan.

Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptyse³⁴⁸ vienos iš krypčių – „Visų amžiaus grupių Lietuvos visuomenės narių kūrybingumo gebėjimų skatinimas“ – viename iš uždavinių numatyta: kurti kūrybingumui palankią ugdymo aplinką. Priemonės, įgyvendinant šį uždavinį, apima: įgyvendinti vaikams ir jaunimui skirtas kultūros ir kultūrinės edukacijos skatinimo iniciatyvas; plėtoti kūryba paremtas partnerystes, kūrybingumą ugdančias programas ir metodus visais švietimo lygmenimis; pereiti prie kūrybingumui palankios ugdymo(si) aplinkos, orientuotos į kūrybingumą skatinančios infrastruktūros diegimą visais švietimo lygmenimis; plėtoti vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymosi galimybes (ypač kaimo vietovėse).

Lietuvos kultūros politikos kaitos gairėse ir Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptyse numatytos priemonės siejamos su išsamaus ir kokybiško formaliojo ir neformaliojo meninio ugdymo organizavimu. Nekelia abejonių, kad numatomo siekio įgyvendinimas sukurtų prielaidas visos dienos mokyklos įgyvendinimui, užtikrinant kultūrinio ir kūrybiško švietimo pasiūlą.

Visos dienos mokyklos tipas turėtų apimti formalųjį, neformalųjį švietimą bei pagalbos vaikui ir šeimai teikimą. Ir formalus, ir neformalus švietimas

347 Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. birželio 30 d. nutarimas Nr. XI-977 „Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2010-07-08, Nr. 80-4152.

348 Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. liepos 31 d. įsakymu Nr. ĮV-524 „Dėl Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015-2020 metų plėtros krypčių patvirtinimo“. TAR, 2015-08-03, Nr. 11866.

sudaro prielaidas ir sąlygas ugđant kūrybingą, sąmoningą, atsakingą asmenybę, kuri atitiktų šiuolaikiniam ir sėkmingam žmogui keliamus reikalavimus, todėl nagrinėjami teisės aktai, reglamentuojantys formalaus ir neformalaus švietimo prielaidas bei pagalbos vaikui ir šeimai teikimą mokykloje³⁴⁹.

Pagrindinės institucijos, atsakingos už mokinių švietimą, yra Švietimo ir mokslo ministerija ir savivaldybės. Švietimo ir mokslo ministerija formuoja valstybės politiką formaliojo švietimo (pradinio ugđymo, pagrindinio ugđymo, vidurinio ugđymo) ir neformaliojo švietimo (ikimokyklinio ugđymo, priešmokyklinio ugđymo, kito neformaliojo vaikų švietimo) srityje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą³⁵⁰. Savivaldybės, vykdydamos savarankišką funkciją, organizuoja šį švietimą savo teritorijose – savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymosi pagal privalomojo švietimo programas užtikrinimą; švietimo pagalbos teikimo mokinui, mokytojui, šeimai, mokyklai, vaiko minimaliosios priežiūros priemonių vykdymo organizavimą ir koordinavimą; bendrojo ugđymo mokyklų mokinių, gyvenančių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintino pavėžėjimo į mokyklas ir į namus organizavimą; ikimokyklinio ugđymo, vaikų neformaliojo švietimo organizavimą, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimą; maitinimo paslaugų organizavimą teisės aktų nustatyta tvarka švietimo įstaigose, įgyvendinančiose mokymą pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo lavinimo programas³⁵¹. Savivaldybė privalo turėti optimalų pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo programų teikėjų tinklą, užtikrinantį asmenų ugđymąsi ir jų teisę mokytis valstybine kalba, ir pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų tinklą³⁵².

Vaiko teisę į mokslą garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija³⁵³, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas³⁵⁴, Vaiko teisių apsaugos pagrindų

349 *Mokykla* vadinama bendrojo ugđymo mokykla.

350 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 21 d. nutarimas Nr. 914 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nuostatų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 1998-07-29, Nr. 67-1952. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018-05-30.

351 Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Valstybės žinios, 1994-07-20, Nr. 55-1049. Suvestinė redakcija nuo 2018-07-17 iki 2018-12-31.

352 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

353 Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014.

354 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

įstatymas³⁵⁵ ir kiti įstatymai bei teisės aktai. Lietuvoje privalomas švietimas, t. y. privalomas ir valstybės garantuojamas ugdymas iki 16 metų pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ugdymo programas³⁵⁶. Valstybinėje ir savivaldybės mokykloje mokymas pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas ir profesinio mokymo programas, skirtas pirmajai kvalifikacijai įgyti, yra nemokamas³⁵⁷. Vaikas turi teisę mokytis, siekdamas visapusiškai ugdyti savo asmenybę, talentą, protinius ir fizinius gebėjimus ir juos nuolat tobulinti³⁵⁸.

Lietuvos švietimo sistema apima³⁵⁹: formalųjį švietimą (pradinį, pagrindinį, vidurinį ugdymą, formalųjį profesinį mokymą ir aukštojo mokslo studijas); neformalųjį švietimą (ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų (taip pat formalųjį švietimą papildantį ugdymą) ir suaugusiųjų švietimą); savišvietą; švietimo pagalbą (profesinį orientavimą, švietimo informacinę, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę ir specialiąją pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, konsultacinę, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir kitą pagalbą).

Valstybės garantuojamas ir nemokamas yra formalusis švietimas, apimantis pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą, todėl visos dienos mokyklos įgyvendinimui atskirai švietimo paslaugos, susijusios su formaliojo švietimo teisinėmis prielaidomis, nebus analizuojamos.

2010 m. priimta Netradicinio ugdymo koncepcija³⁶⁰ įtvirtino tėvų ir vaikų teisę rinktis savo vertybes atitinkantį ugdymą, pasaulėžiūrą, religinius įsitikinimus, filosofines pažiūras. Netradicinis ugdymas Lietuvoje apima: Klasikinį ugdymą³⁶¹, kurio tikslas – išugdyti vakarietiško mentaliteto išsilavinusį,

355 Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807. Suvestinė redakcija nuo 2018-07-01.

356 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

357 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

358 Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807. Suvestinė redakcija nuo 2018-07-01.

359 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

360 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. kovo 5 d. įsakymas Nr. V-299 „Dėl Netradicinio ugdymo koncepcijos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2010-03-16, Nr. 30-1400. Suvestinė redakcija nuo 2017-04-25.

361 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. V-638

įgijusių platų kultūros akiratį, kūrybingą žmogų, įgalintą kompetentingai ir kūrybiškai reflektuoti praeities ir dabarties kultūrų santykį ir išlaikyti individo ir visuomenės tarpusavio išpareigojimų pusiausvyrą; Jėzuitų pedagogika grįstą ugdymą³⁶², kurio tikslas – remiantis jėzuitų švietimo principais, krikščioniškos moralės dvasia kurti bendruomenę, ugdyti tikinčią, visavertę asmenybę, siekiančią socialinio teisingumo ir skiriančią savo gebėjimus visuomenės ir Dievo tarnystei; Katalikiškąjį ugdymą³⁶³, kurio tikslas – suteikti valstybės nustatytą išsilavinimą ir išugdyti kūrybingą ir intelektualią, darnią ir savarankišką, laisvą ir atsakingą asmenybę, kuri, įsisąmoninusi krikščioniškąsias vertybes, gebėtų rinktis prasmingus gyvenimo ir veiklos tikslus, siektų socialinio teisingumo ir savo gebėjimais tarnautų visuomenės gerovei; Montessori mokyklą³⁶⁴, kurios tikslas – remiantis M. Montessori pedagogine sistema išugdyti laisvą, savarankišką žmogų, suvokiantį mokymosi reikšmę, gebantį rinktis prasmingus gyvenimo ir veiklos tikslus, pajėgų integruotis į visuomenę ir ją tobulinti, pasirengusių nuolatos mokytis, ugdyti savo gebėjimus; Valdorfo mokyklą³⁶⁵, kurios tikslas – išugdyti harmoningą, laisvą ir atsakingą asmenybę, nusiteikusią nuolat mokytis, tobulėti, gebančią kelti sau prasmingus asmeninio, visuomeninio bei profesinio gyvenimo tikslus, pajėgią integruotis į visuomenę ir ją tobulinti, susiformavusią įsisąmonintą humanistinių vertybių sistemą ir pasiryžusią ją grįsti savo gyvenimą; Suzuki ugdymą³⁶⁶, kurio tikslas – remiantis Suzuki ugdymo nuostatomis, taikomais savitais metodais bei priemonėmis ugdyti kūrybingą, kultūringą, intelektualų, gyvenimą bei

„Dėl Klasikinio ugdymo sampratos tvirtinimo“. TAR, 2015-06-18, Nr. 09723.

- 362 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. ISAK-3236 „Dėl Jėzuitų pedagogika grįsto ugdymo Lietuvoje sampratos“. Valstybės žinios, 2008-12-11, Nr. 142-5670. Suvestinė redakcija nuo 2018-02-20.
- 363 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. 1599. „Dėl Katalikiškojo ugdymo sistemos sampratos tvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012-11-27, Nr. 137-7033.
- 364 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo Ministro 2004 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. ISAK-1009 „Dėl Montessori pedagogikos Lietuvoje sampratos“. Valstybės žinios, 2004-07-03, Nr. 104-3854.
- 365 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. ISAK-761 „Dėl Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcijos“. Valstybės žinios, 2004-05-22, Nr. 83-3031.
- 366 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. ISAK-1128 „Dėl Suzuki talentų ugdymo Lietuvoje koncepcijos“. Valstybės žinios, 2005-06-28, Nr. 79-2875.

kitus žmones mylinčią asmenybę; Sausumos kadetų mokyklą³⁶⁷ – kadetų ugdymo sistema savo veiklą grindžianti vidurinė mokykla ar gimnazija, kurioje pagal pagrindinio, vidurinio ugdymo, teisės ir karybos pagrindų programas ugdomi kadetai, besirengiantys studijuoti viešojo saugumo palaikymo ir krašto apsaugos mokslų; Ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymą³⁶⁸, kurio tikslas – ugdyti brandžią, turinčią esminių ekologijos ir aplinkos technologijų žinių, gebėjimų, vertybinių nuostatų asmenybę, gebančią savarankiškai pasirinkti tinkamas elgesio strategijas, prognozuoti savo veiklos padarinius aplinkai ir aktyviai veikti, siekiant aplinkos išsaugojimo; Humanistinės kultūros ugdymą menine veikla³⁶⁹, kuris remiasi požiūriu, kad vaiką reikia pripažinti tokį, koks jis yra, ugdyti jį su meile ir išauklėti harmoningą, laisvą asmenybę; kūryba yra pagrindinis žmogaus ugdymo tikslas ir kelias žmoguje pažadinti žmogiškumą, dorumą, kilnumą, savo vertės pajautimą, drąsą; Sporto ir sveikatos ugdymą³⁷⁰, kurio tikslas – ugdyti mokinių nuostatą sveikai ir saugiai gyventi, įtvirtinti teigiamą požiūrį į sveikatą ir ją stiprinančius veiksmus, puoselėti sveikatą stiprinančią fizinį aktyvumą, sudaryti palankias sąlygas įgyti sporto ir bendrųjų kompetencijų, skatinti siekti sporto rezultatų.

Kadangi netradicinis ugdymas gali būti vykdomas ne tik netradicinėje mokykloje, bet ir tradicinėje mokykloje, vykdančioje veiklą pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ir (ar) kito neformaliojo ugdymo programas, jei yra įsteigtos netradicinio ugdymo klasės (grupės) arba netradicinio ugdymo metodais organizuojamas kitas neformalusis ugdymas, todėl visos dienos mokyklos įgyvendinimui netradicinio ugdymo turinio ir ugdymo metodų įvairovė sudaro palankias sąlygas užtikrinti formalaus ir neformalaus ugdymo įvairovę, atliepančią skirtingus mokinių ugdymosi poreikius.

367 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. V-1586 „Dėl Sausumos kadetų ugdymo sampratos tvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012-11-27, Nr. 137-7031.

368 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. balandžio 23 d. įsakymas Nr. V-379 „Dėl ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo sampratos tvirtinimo“. TAR, 2015-04-23, Nr. 6143.

369 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. V-1595 „Dėl Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla sampratos tvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012-11-27, Nr. 137-7032.

370 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. gruodžio 18 d. įsakymas Nr. V-1228 „Dėl Sporto ir sveikatos ugdymo sampratos tvirtinimo“. TAR, 2014-12-18, Nr. 19971.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje³⁷¹ pripažįstamas kiekvieno vaiko unikalumas, todėl būtina imtis atitinkamų priemonių, kurios sudarytų sąlygas vaikui naudotis savo teisėmis, taip pat teise į mokymąsi. Švietimo įstatyme³⁷² apibrėžti specialieji ugdymosi poreikiai – pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo paskirtis – padėti mokiniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, pripažįstant ir plėtojant jų gebėjimus ir galias.

Kiekvienas vaikas turi teisę į mokymo ir kitų valstybės institucijų paramą atskleidžiant ir ugdant talentus bei gabumus³⁷³. Šiuo tikslu valstybė ir jos atitinkamos institucijos sudaro būtinas sąlygas ir laiduoja visiems vaikams lygias galimybes jų talentams atskleisti bei ugdyti; steigia labai gabiems (talentingiems) vaikams vardines ir padidintas stipendijas, kitaip juos skatina ir remia; skatina tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje.

Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programoje³⁷⁴ 2009 m. iškeltas tikslas – tobulinti gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistemą, sudarant edukacines, psichologines, socialines, finansines sąlygas gabiems vaikams nepriklausomai nuo jų socialinės padėties, gyvenamosios vietos, mokyklos tipo, amžiaus, lyties, kalbinės aplinkos rinktis savo poreikius ir interesus atitinkantį ugdymą(si). Programos įgyvendinimo uždaviniai apima gabių vaikų, pasižyminčių labai aukštu intelektinių gebėjimų lygiu, atpažinimo ir įvertinimo metodikos parengimą, ugdymo turinio ir aplinkos pritaikymą, šalies ir tarptautinio bendradarbiavimo projektų finansavimą. Tačiau programoje numatytos įgyvendinimo priemonės nepakankamai atspindi tikslą ir uždavinius – pasigendama priemonių, kurios atskleistų gabių ir talentingų vaikų ugdymo procesą, įvertinus vaikų individualumą. Programos tikslė kalbama apie visų vaikų ugdymą „nepriklausomai nuo vaikų socialinės padėties,

371 Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo. Valstybės žinios, 1995-07-21, Nr. 60-1501.

372 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

373 Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807. Suvestinė redakcija nuo 2018-07-01.

374 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. ISAK-105 „Dėl Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2009-01-31, Nr. 12-483.

gyvenamosios vietos, mokyklos tipo, amžiaus, lyties, kalbinės aplinkos“, todėl kyla abejonų, ar gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistema atliepia esamus poreikius ir užtikrina pakankamas sąlygas visiems vaikams.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių³⁷⁵, 2014 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtintas Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų planas³⁷⁶. Veiksmų planas plėtoja ir tęsia Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programoje³⁷⁷ numatytas gabių ir talentingų vaikų atpažinimo ir ugdymo kryptis. Pagrindinis Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano³⁷⁸ siekis – sudaryti sąlygas gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo ir ugdymo plėtrai, tikslas – kurti ir plėtoti gabių ir talentingų vaikų atpažinimo ir ugdymo sistemą. Veiksmų plane numatyti uždaviniai: tobulinti gabių ir talentingų vaikų atpažinimo ir ugdymo teisinę bazę; kurti gabių vaikų paieškos ir atpažinimo sistemą, gerinti švietimo pagalbos gabiems ir talentingiems vaikams kokybę; kurti gabių ir talentingų mokslui vaikų ugdymo sistemą; vystyti talentingų menui mokinių ugdymo(si) galimybes. Veiksmų plane numatytas tikslas, uždaviniai ir numatomos įgyvendinimo priemonės, kurios apima gabių vaikų paieškos ir atpažinimo sistemos kūrimą, gabių ir talentingų mokslui vaikų ugdymo sistemos kūrimą, talentingų menui mokinių ugdymo(si) galimybių vystymą, sudaro prielaidas gabių ir talentingų vaikų ugdymuisi visos dienos mokykloje, tačiau programos

375 Lietuvos Respublikos 2013 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 228 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2013-03-20, Nr. 29-1406. Suvestinė redakcija nuo 2015-03-07.

376 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. V-38 „Dėl Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“. TAR, 2014-01-30, Nr. 732. Suvestinė redakcija nuo 2015-01-26.

377 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. ISAK-105 „Dėl Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2009-01-31, Nr. 12-483.

378 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. V-38 „Dėl Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“. TAR, 2014-01-30, Nr. 732. Suvestinė redakcija nuo 2015-01-26.

vertinimo kriterijai, susiję su pačios sistemos kūrimu bei gabių ir talentingų vaikų galimybių plėtojimu, labiau sutelkti į bendrųjų pradinio ir pagrindinio ugdymo programų ir jų modulių tobulinimą, mokytojų apmokymą; mokslo ir studijų institucijų vaidmenį organizuojant edukacines programas, skirtas gabių ir talentingų mokslui vaikų ugdymui; renginių, tokių kaip dalykinių olimpiadų, mokinių mokslinių/techninių kūrybos konkursų, plenerų, stovyklų, delegacijų pasirengimo ir dalyvavimo tarptautiniuose, nacionaliniuose renginiuose, konkursuose organizavimą, meninių konkursų, plenerų, vasaros ir žiemos mokyklų (stovyklų), delegacijų pasirengimo ir dalyvavimo tarptautiniuose, nacionaliniuose renginiuose, konkursuose, parodose organizavimą, mokymosi aplinkos gerinimą ir modernizavimą.

Gabiems ir itin gabiems muzikai mokiniams sudarytos galimybės ir sąlygos plėtoti ryškius muzikinius gebėjimus ir įgūdžius, tobulinti muzikinę, asmeninę, socialinę ir kitas kompetencijas mokyklose, vykdančiose bendrojo lavinimo programas ir turinčiose muzikinio ugdymo skyrius ar klases; muzikos, meno mokyklose, įgyvendinančiose pradinio muzikavimo ir pagrindinio muzikavimo programas³⁷⁹. Mokiniai, turintys išskirtinių gabumų, gali būti ugdomi mokyklose, skirtose mokiniams, dėl išskirtinių gabumų turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių³⁸⁰: konservatorija, skirta 15–18 metų mokiniams, turintiems išskirtinių gabumų muzikai, mokytis pagal specializuoto ugdymo krypties programas (pagrindinio ugdymo kartu su muzikos ugdymu programos antrąją dalį ir vidurinio ugdymo kartu su muzikos ugdymu programą); menų mokykla, skirta 7 (6)–18 metų mokiniams, turintiems išskirtinių gabumų menui, mokytis pagal specializuoto ugdymo krypties programas (pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo kartu su muzikos, dailės ar (ir) menų ugdymu programos); dailės mokykla, skirta 7 (6)–18 metų mokiniams, turintiems išskirtinių gabumų dailei, mokytis pagal specializuoto ugdymo krypties programas (pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos), arba 11–18 metų mokiniams – pagal specializuoto ugdymo krypties programas (pagrindinio, vidurinio ugdymo kartu su dai-

379 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. vasario 24 d. įsakymas Nr. ISAK-354 „Profesinės linkmės muzikinio ugdymo modulio aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2009-02-28, Nr. 23-926.

380 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimas Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-06-30, Nr. 79-3869. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01.

lės ugdymu programas); sporto gimnazija, skirta 7 (6)–18 metų mokiniams, turintiems išskirtinių gabumų sportui, mokytis pagal specializuoto ugdymo krypties programas (pradinio, pagrindinio ir akredituotą vidurinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programas) arba 11–18 metų mokiniams mokytis pagal specializuoto ugdymo krypties programas (pagrindinio ir akredituotą vidurinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programas) arba 15–18 metų mokiniams mokytis pagal specializuoto ugdymo krypties programas (pagrindinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programos antrąją dalį ir akredituotą vidurinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programą) arba muzikos, dailės, menų, sporto, inžinerinio ugdymo klasėse, skirtose mokytis pagal specializuoto ugdymo krypties programas³⁸¹.

2011–2020 metų valstybinėje sporto plėtros strategijoje³⁸², siekiant sukurti ir tobulinti horizontalią sporto viešojo administravimo struktūrą, numatyta sukurti nuoseklus sportininkų rengimo sistemą, pertvarkant šalies sportininkų ugdymo įstaigų darbą, dėl to atskiras dėmesys skiriamas gabių ir talentingų vaikų – sportininkų ugdymui: kartu su švietimo, vietos savivaldos įstaigomis siekti kuo daugiau mokinių įtraukti į sporto klases, popamokinę sporto veiklą, steigti neformaliojo ugdymo institucijas gabiems ir talentingiems sportininkams rengti; be Lietuvos olimpinių rinktinių sportininkų rengimo, numatyti kintamos sudėties Lietuvos jaunių ir jaunimo strateginių sporto šakų rinktinių rengimą, mokymą, testavimą, o talentingiems, bet neturintiems sąlygų treniruotis gyvenamosiose vietose sportininkams, – centralizuotą nuolatinį mokymą, gyvenimą, maitinimą ir centralizuotą treniravimą, skiriant lėšas iš valstybės biudžeto.

Nepaisant to, kad gabiems ir talentingiems vaikams egzistuoja specialios ugdymosi krypties mokyklos, tačiau yra daugybė gabių ir talentingų vaikų, kurie neturi galimybių mokytis tokiose mokyklose, todėl visos dienos mokykla galėtų tapti puikia galimybe vaikams atskleisti ir ugdyti savo gabumus ar talentus, jei bus tokiems vaikams sudarytos tinkamos sąlygos.

381 Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. rugsėjo 11 d. įsakymas Nr. V-856 „Dėl klasių paskirčių klasifikatoriaus patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2013-09-18, Nr. 98-4887. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01.

382 Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. kovo 24 d. nutarimas Nr. XI-1296 „Dėl 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-04-07, Nr. 41-1942.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje ir jos Fakultatyviajame protokole³⁸³ pripažįstamas neįgalių vaikų visapusiškas visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimas lygiai su kitais vaikais. Negalios vaikas turi lygias teises su kitais vaikais įgyvendinti visas žmogaus teises ir pagrindines laisves³⁸⁴. Nepriklausomai nuo neįgalumo lygio, neįgaliųjų ugdymas užtikrinamas vadovaujantis lygių teisių, lygių galimybių, diskriminavimo prevencijos, visapusiško dalyvavimo, savarankiškumo ir pasirinkimo laisvės užtikrinimo, prieinamumo, neįgalumo kompensavimo, decentralizacijos, destigmatizacijos, perimamumo ir lankstumo, skirtingų poreikių tenkinimo principais³⁸⁵. Vaikams su negalia turi būti užtikrinamos tokios pačios galimybės, kaip ir visiems vaikams. Galimybių sudarymas nereiškia sąlygų suvienodinimo, atvirkiščių, tokios pačios galimybės reiškia skirtingas, poreikius atliepiančias, sąlygas, kurios turi būti užtikrintos sėkmingai integracijai ir švietimo prieinamumo užtikrinimui.

Ikimokyklinio ugdymo programos, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo bendrosios programos, profesinio mokymo programos, neformaliojo vaikų švietimo programos pritaikomos, atsižvelgiant į nustatytus mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, mokinio, tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimus ir vadovaujantis pedagoginės psichologinės tarnybos arba švietimo pagalbos tarnybos išvadomis ir rekomendacijomis³⁸⁶. Mokyklos, atsižvelgdamos į mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, užtikrina ugdymąsi pritaikytoje ugdymosi aplinkoje, reikiamos švietimo pagalbos teikimą, aprūpinimą specialiosiomis mokymo priemonėmis ir ugdymui skirtomis techninėmis pagalbos priemonėmis mokykloje. Visos dienos mokyklos įgyvendinimas nereikalauja papildomų nei numatytų pagal dabar galiojančias teisės aktų nuostatas priemonių, todėl, galima teigti, kad vaikų, turinčių negalią, ugdymosi teisinės prielaidos palankios visos dienos mokyklos įgyvendinimui. Kas kita, kai kalbama apie realiai esančias, neatitinkančias teisės aktų rei-

383 Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos Fakultatyvus protokolas. Valstybės žinios, 2010-06-19, Nr. 71-3561.

384 Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807. Suvestinė redakcija nuo 2018-07-01.

385 Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-12-13, Nr. 249-0. Suvestinė redakcija nuo 2017-10-01 iki 2018-09-30.

386 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. V-1795 „Dėl Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-10-11, Nr. 122-5771.

kalavimų sąlygas. Tačiau tai yra ne teisinio reglamentavimo, bet įgyvendinimo reikalas.

Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkluzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plane³⁸⁷ numatyta gerinant pradinio, pagrindinio ugdymo kokybę, plėtojant inkluzinio ugdymo prieinamumą, mažinant ankstyvąjį pasitraukimą iš švietimo sistemos, sudarant sąlygas vartoti gestų kalbą, kompleksiskai teikiant švietimo pagalbą mokykloms, vaikams ir jų šeimoms, kuriant mokyklas-daugiafunkčius centrus, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes bendrojo ugdymo mokyklose, užtikrinant saugų, toliau kaip 3 kilometrai nuo artimiausios mokyklos kaime gyvenančių vaikų ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, nepajėgiančių savarankiškai atvykti į mokyklą, vežiojimą ir tam kryptingai skiriant finansinius, materialinius ir intelektualinius išteklius.

Siekiant padidinti švietimo prieinamumą, pagerinti ugdymo kokybę mokyklose, vykdančiose pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, numatyta sudaryti sąlygas mokykloms lanksčiai formuoti ugdymo turinį ir organizuoti ugdymo ir mokymosi procesą; patobulinti mokyklų personalo, švietimo pagalbos įstaigų ir savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų gebėjimus, kurių reikia ugdymo turiniui formuoti ir įgyvendinti; pagerinti ir modernizuoti fizinę ir socialinę mokyklų aplinką.

2008 m. patvirtintoje Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepcijoje³⁸⁸ kultūrinis ir meninis ugdymas įvardijamas kaip sritis, galinti reikšmingai paveikti ne tik visapusišką asmenybės ugdymą, asmens kultūrinės kompetencijos plėtrą, bet turėti ir teigiamos įtakos švietimo sistemos procesams. Akcentuojama kultūrinio ir meninio ugdymo svarba vaikams, įskaitant tautinių mažumų grupes, neįgalius žmones, socialinės atskirties grupes, platesnes galimybes aktyviai dalyvauti kultūrinėje ir meninėje veikloje. Lietuvoje

387 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. V-903 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 5 d. įsakymo Nr. V-808 „Dėl Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkluzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo“. TAR, 2016-10-17, Nr. 25244.

388 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. sausio 9 d. įsakymas Nr. ISAK-43 „Dėl Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepcijos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2008-02-19, Nr. 20-739.

kultūrinio ir meninio ugdymo nuostatos yra integruotos įvairiose ugdymo programose ir vyksta bendrojo ugdymo proceso metu. Kultūrinis ir meninis ugdymas mokymosi procese vykdomas ne tik meninio ugdymo dalykų pamokose, bet ir integruojamas įvairiais lygmenimis su kitais dalykais – iškeliant kiekvieno dalyko kultūrinius aspektus ir sąveiką; integruojant įvairių dalykų turinį mokymosi procese; vykdant projektus. Kultūrinės nuostatos ir kompetencijos ugdomos bendrojo ugdymo procese – mokant meninio ugdymo dalykų; visų kitų dalykų mokymo procese; integruojant įvairių dalykų turinį; projektiniame ugdyme; organizuojant popamokinę veiklą; organizuojant mokyklos bendruomenės kultūrinį gyvenimą; organizuojant pažintinę veiklą.

Neformaliajame švietime kultūrinis ir meninis ugdymas plėtojamas meno mokyklose, kultūros įstaigose, centruose, klubuose, neformaliojo švietimo veikloje. Dabartinės kultūrinio ir meninio ugdymo sąlygas praplėtė ir įvairios naujos neformaliojo švietimo formos, nevyriausybinių organizacijų veikla, platesnės kultūrinių ryšių galimybės ir kt. Formaliojo ir neformaliojo ugdymo sričių atstovai bendradarbiauja, tam pasitelkiama neformaliojo ugdymo pedagogų patirtis ir jų mokymo bazė, rengiami bendri meniniai projektai.

Tinkamai organizuojamas ir mokinių poreikius atliepiantis neformalusis vaikų švietimas sudaro prielaidas ne tik sukurti palankias sąlygas ugdyti sąmoningą, pilietišką ir kūrybingą jauną žmogų, gebantį sėkmingai integruotis į šiuolaikinę socialinę ekonominę aplinką, bet ir spręsti kitas problemas – švietimo (švietimo sistemos rezultatų gerinimas, mokyklos nebaigiančių moksleivių skaičiaus mažinimas, geresnių sąlygų jaunimui patekti į darbo rinką gerinimas), socialines (mokinių užimtumas, nusikalstamumo prevencija) ir pan.

Neformalusis švietimas – švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas³⁸⁹. Neformalusis vaikų švietimas grindžiamas savanoriškumo, prieinamumo, individualizavimo, aktualumo, demokratiškumo, patirties, ugdymosi grupėje, pozityvumo principais³⁹⁰.

389 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

390 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. ISAK-

Neformalusis mokinių švietimas skirstomas į neformalųjį vaikų švietimą ir formalųjį švietimą papildantį ugdymą. Neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais; formalųjį švietimą papildančio ugdymo paskirtis – pagal ilgalaikes programas sistemaiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus bei įgūdžius ir suteikti asmeniui papildomas dalykines kompetencijas³⁹¹. Neformaliojo vaikų švietimo programos vykdo neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai. Neformaliajam vaikų švietimui priskiriamas taip pat ir formalųjį švietimą papildantis ugdymas, kurį vykdo muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos. Formalųjį švietimą papildantį ugdymą įgyvendinančios mokyklos, priklausomai nuo jų specifiškumo, turi savo tikslus ir, atitinkamai, organizuojamą mokyklos veiklą, todėl visos dienos mokyklos įgyvendinimui jų veiklos nagrinėjimas neaktualus.

Iš valstybės ar savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo vaikų švietimo programų (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas), taip pat ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo programų, neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų, skirtų tenkinti įvairiems švietimo poreikiams, papildomai kompetencijai įgyti, kvalifikacijai tobulinti, bendruosius kriterijus nustato Bendrųjų iš valstybės ar savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švietimo programų kriterijų aprašas³⁹², kuriame aprašyta programos pateikimo struktūra, tačiau papildomų reikalavimų, atspindinčių siūlomos teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugos kokybės kriterijus, nepateikta. Valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšomis finansuojamoms įstaigoms ir organizacijoms, įgyvendinančioms neformaliojo sportinio ugdymo, formalųjį švietimą papildančio sportinio ugdymo, pagrindinio ug-

2695 (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. kovo 29 d. įsakymo Nr. V-554 redakcija) „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. ISAK-2695 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos patvirtinimo“ pakeitimo“. Valstybės žinios, 2012-04-07, Nr. 42-2102.

391 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

392 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. V-1214 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2004 m. birželio 18 d. įsakymo Nr. ISAK-991 „Dėl Bendrųjų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švietimo programų kriterijų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Valstybės žinios, 2011-07-15, Nr. 88-4219.

dymo kartu su sporto ugdymu ir vidurinio ugdymo kartu su sporto ugdymu programas, skirtos Sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijos³⁹³.

Neformaliojo vaikų švietimo pasiūla koreguojama pagal pradinio ugdymo programos bendrąjį ugdymo planą³⁹⁴ bei pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosius ugdymo planus³⁹⁵, atsižvelgiant į poreikius. Mokykla turi sudaryti galimybes kiekvienam mokiniui, ypatingai turinčiam nepalankias socialines, ekonomines, kultūrines sąlygas namuose, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, pasirinkti jo poreikius atliepančias įvairių krypčių neformaliojo vaikų švietimo programas; mokykla siūlo mokiniams skirtingų krypčių programas, atitinkančias jų saviraiškos poreikius, padedančias atsiskleisti pomėgiams ir talentams, kurios ugdo savarankiškumą, sudaro sąlygas bendrauti ir bendradarbiauti. Esant poreikiui ir galimybėms, neformaliojo vaikų švietimo veiklas galima derinti su formaliojo švietimo veiklomis, siekiant padėti vaikui siekti asmeninės pažangos ir geresnių ugdymo rezultatų pasirinktose srityse. Ir nors neformaliojo švietimo programas (išskyrus priešmokyklinio ugdymo programą) ir savišvietą asmuo renkasi laisvai³⁹⁶, tačiau pasirinkimą riboja pasiūla bei šeimos finansinės galimybės.

Neformalusis mokinių švietimas finansuojamas iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų, rėmėjų) lėšų. Formaliojo švietimo programoms valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse mokyklose, išskyrus aukštąsias mokyklas, finansuoti, neformaliojo vaikų švietimo programoms finansuoti iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės ir savivaldybių biudžetų taikomas mokymo lėšų skyrimo vienam mokiniui principas³⁹⁷. Taigi, lėšas neformaliajam mokinių švietimui valstybė skiria per bendrojo ugdymo moki-

393 Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2014 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-2 „Dėl Sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijų tvirtinimo“. TAR, 2014-05-27, Nr. 5712. Suvestinė redakcija nuo 2018-08-25.

394 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. V-446 „Dėl 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrąjį ugdymo plano patvirtinimo“. TAR, 2017-06-07, Nr. 9658.

395 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. V-442 „Dėl 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“. TAR, 2017-06-05, Nr. 9553.

396 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

397 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

nio krepšelių, kurio lėšų apskaičiavimą ir paskirstymą reglamentuoja Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašas³⁹⁸.

Mokinio krepšelio lėšos skiriamos kaip valstybės biudžeto specialioji tikslinė dotacija savivaldybių biudžetams, kurią savivaldybės gali skirti bendrojo ugdymo mokykloms vykdyti neformalųjį mokinių švietimą, savivaldybių įsteigtoms neformaliojo švietimo įstaigoms ir privatiems neformaliojo vaikų švietimo teikėjams.

Neformalusis vaikų švietimas yra savarankiška savivaldybių funkcija, todėl nuo savivaldybės priklauso vaikų švietimo teikėjų tinklas, t. y. pasiūla ir neformaliajam vaikų švietimui skiriamas finansavimas. Siekiant įgyvendinti visos dienos mokyklos tipą, neformalusis vaikų švietimas gali būti numatomas ir kaip bendrojo ugdymo mokyklų vykdomas neformalusis mokinių švietimas, ir kaip neformaliojo vaikų švietimo ir kitų švietimo įstaigų, laisvųjų mokytojų, kitų švietimo teikėjų pagal neformaliojo vaikų švietimo programas vykdomas neformalusis vaikų švietimas, kuris vyktų konkrečioje mokykloje.

Kalbant apie neformaliojo švietimo organizavimą, kurį vykdo neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai, reikėtų spręsti paslaugų prieinamumo, organizavimo ir finansavimo klausimus. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimą bendrojo ugdymo mokykloje visų pirma lemia jos organizavimo galimybės, t. y. paslaugos organizavimo specifikai yra tinkama mokyklos infrastruktūra (specialios erdvės (stadionai, aikštynai, sporto, šokių salės, instrumentai, kitos priemonės ir pan.), paslaugos gavėjo – mokinio tinkamumas (amžius, lytis, gebėjimai ir pan.) ir neformaliojo švietimo teikėjo suinteresuotumas tokio tipo paslaugos teikimu. Vadinasi, turi būti sprendžiamas ir finansavimo klausimas dėl mokinio krepšelyje numatytų lėšų pakankamumo teikiant neformaliojo švietimo paslaugą. Viena vertus, užsiėmimų pasiūla turėtų atliepti mokinių poreikių įvairovę, kita vertus, kuo ta įvairovė bus didesnė, tuo mažės tokių užsiėmimų rentabilumas ir didės finansinė našta tėvams, todėl kyla abejonių dėl prieinamumo principo įgyvendinimo visiems vaikams. Ne mažiau svarbus aktualumo principo įgyvendinimas – ar bus pakankamos galimybės užtikrinti veiklų, skirtų socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti pasiūlą.

398 Lietuvos Respublikos vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 679 „Dėl Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo“. TAR, 2018-07-16, Nr. 12063.

Viena iš švietimo sistemos dalių yra švietimo pagalba, kurią sudaro: profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje, konsultacinė, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir kita pagalba³⁹⁹. Švietimo pagalbos tikslas – didinti švietimo veiksmingumą. Visos dienos mokyklos įgyvendinimui aktuali švietimo pagalba, kuri teikiama mokiniui ir šeimai.

Pagrindinės švietimo įstaigos, teikiančios profesinio orientavimo paslaugas jose besimokantiems mokiniams, yra bendrojo ugdymo mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos⁴⁰⁰. Profesinio orientavimo tikslas – padėti asmenims sąmoningai rinktis jiems tinkamas švietimo ir užimtumo galimybes, sudaryti sąlygas įgyti karjeros kompetencijų, aktyviai kurti savo karjerą. Mokykla organizuoja ir užtikrina mokykloje mokinių ugdymą karjerai, profesinį informavimą ir profesinį konsultavimą bei stebėseną. Ugdymo karjerai programa⁴⁰¹ yra neatsiejama ir integrali pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų⁴⁰², vidurinio ugdymo bendrųjų programų⁴⁰³ ir profesinio mokymo dalis. Ugdymo karjerai tikslas – veiksmingai ugdyti ir sudaryti sąlygas visiems mokiniams ugdytis karjeros kompetencijas, palaikyti mokinius, jiems pažįstant, kuriant ir realizuojant save.

Švietimo informacinės pagalbos paskirtis – padėti mokyklai ir kitam švietimo teikėjui, mokytojams, mokiniams, visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir gyventojams gauti informaciją apie švietimą, jo kokybę, išsilavinimo paklausą darbo rinkoje⁴⁰⁴. Švietimo informacinė pagalba apima informacinių švietimo programų kūrimą ir įgyvendinimą, informacijos tin-

399 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

400 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V-1090/A1-314 „Dėl Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012-07-13, Nr. 82-4284.

401 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. sausio 15 d. įsakymas Nr. V-72 „Dėl Ugdymo karjerai programos patvirtinimo“. TAR, 2014-04-29, Nr. 4888.

402 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. ISAK-2433 „Dėl Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2008-08-30, Nr. 99-3848. Suvestinė redakcija nuo 2016-09-01.

403 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. V-269 „Dėl Vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-03-03, Nr. 26-1283. Suvestinė redakcija nuo 2016-09-01.

404 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

klų sistemos kūrimą ir jų funkcionavimo užtikrinimą. Informacinė pagalba garantuoja nuolatinę ir prieinamą informaciją apie reikiamo išsilavinimo įgijimo galimybes.

Psichologinė pagalba teikiama ikimokyklinio ugdymo mokyklose, bendrojo ugdymo mokyklose, profesinio mokymo įstaigose, vykdančiose pirminį profesinį mokymą, pedagoginėse psichologinėse tarnybose ir kitose švietimo pagalbos įstaigose ar atitinkamo psichologinės pagalbos teikėjo, su kuriuo savivaldybės vykdomoji institucija yra sudarusi sutartį dėl Pagalbos teikimo⁴⁰⁵. Psichologinės pagalbos paskirtis – prevencinėmis priemonėmis stiprinti mokinių (vaikų) psichologinį atsparumą ir psichikos sveikatą, skatinti saugios ir palankios ugdymuisi aplinkos Mokykloje kūrimą, padėti mokiniams (vaikams), mokytojams, kitiems švietimo įstaigos darbuotojams atgauti dvasinę darną, gebėjimą gyventi ir mokytis, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais). Psichologinę pagalbą teikia, psichologinių problemų prevenciją vykdo pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų psichologai⁴⁰⁶. Mokykloje dirbančio psichologo veikla yra: konsultavimas (mokinio asmenybės ir ugdymosi problemų nustatymas, tiesioginio poveikio būdų numatymas, darbas su mokiniu, taikant psichologinio konsultavimo technikas, bendradarbiavimas su tėvais (globėjais, rūpintojais), mokytojais ir kitais su mokinio ugdymu susijusiais asmenimis, rekomendacijų jiems teikimas, jų konsultavimas); įvertinimas: mokinio asmenybės ir ugdymosi problemų, galių ir sunkumų nustatymas, psichologinis mokinio įvertinimas, atliekant pirminį specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimą; švietimas: mokinių, tėvų (globėjų, rūpintojų), mokytojų švietimas vaiko raidos psichologijos, pedagoginės ir socialinės psichologijos klausimais; psichologinių problemų prevencija: psichologinių problemų prevencijos poreikio įvertinimas (mokyklos bendruomenės grupių tyrimas), prevencinių priemonių bei programų rengimas ir įgyvendinimas, psichologinių krizių prevencija, intervencija ir postvencija.

Socialinė pedagoginė pagalba švietimo įstaigose, vaikų globos įstaigose, nevyriausybinėse organizacijose ir kitose įstaigose ar organizacijose teikiama vadovaujantis Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvar-

405 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. V-663 „Dėl Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR, 2017-08-31, Nr. 13908.

406 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

kos aprašu⁴⁰⁷. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo paskirtis – padėti tėvams (globėjams, rūpintojams), kad būtų įgyvendinta vaiko ir mokinio teisė į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje: išsiaiškinti ir šalinti priežastis, dėl kurių vaikas ar mokinys negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti, sugrąžinti į mokyklą ją palikusius vaikus ir mokinius, kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) padėti vaikui ir mokiniui pasirinkti mokyklą pagal protines ir fizines galias ir joje adaptuotis⁴⁰⁸. Pagalbos gavėjai – vaikai ir mokiniai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai), pedagogai. Socialinis pedagogas vertina socialinės pedagoginės pagalbos vaikui ir mokiniui poreikius (kartu su kitais specialistais), esant būtinybei gali lankyti pamokose, neformaliojo ugdymo ir kitose veiklose; konsultuoja vaikus ir mokinius, jų tėvus (globėjus, rūpintojus), mokyklos bendruomenę socialinių pedagoginių problemų sprendimo, socialinės pedagoginės pagalbos teikimo klausimais; dalyvauja sprendžiant krizinius atvejus mokykloje, ugdymo ir socialinių įgūdžių problemas; numato socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui būdus bei formas bendradarbiaudamas su mokytojais, klasių vadovais, tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais specialistais, švietimo pagalbos įstaigomis, kitais su vaiku ir mokiniu dirbančiais asmenimis, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigomis, teisėsaugos institucijomis, socialiniais partneriais; šviečia mokyklos bendruomenę socialinės pedagoginės pagalbos teikimo, mokyklos nelankymo ir kitų neigiamų socialinių reiškinių prevencijos, pozityviosios socializacijos klausimais, nuolat tobulina savo kompetencijas; inicijuoja ir įgyvendina prevencines veiklas bei socialinio ugdymo projektus kartu su mokyklos Vaiko gerovės komisija ir mokyklos savivaldos grupėmis, ugdant vaikų ir mokinių gyvenimo įgūdžius; atlieka aktualius socialinius pedagoginius tyrimus mokykloje, atsižvelgdamas į mokyklos bendruomenės poreikius (prioritetus, strateginį ir metinį veiklos planus); renka, kaupia ir analizuoja informaciją, reikalingą vaikų ir mokinių problemoms spręsti, bendradarbiaudamas su mokyklos bendruomene, esant būtinybei – su kitomis institucijomis⁴⁰⁹. Socialinio pedagogo pareigybė

407 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. lapkričio 2 d. įsakymas Nr. V-950 „Dėl Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR, 2016-11-03, Nr. 26187.

408 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. lapkričio 2 d. įsakymas Nr. V-950 „Dėl Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR, 2016-11-03, Nr. 26187.

409 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. lapkričio 2 d. įsakymas Nr. V-951. „Dėl Mokyklos socialinio pedagogo pavyzdinio pareigybės aprašo patvirtinimo“. TAR, 2016-11-03, Nr. 26188.

steigiama, atsižvelgiant į vaikų ir mokinių, jų tėvų (globėjų, rūpintojų), pedagoginių darbuotojų ir kitų dalyvaujančiųjų vaiko ir mokinio ugdyme poreikius.

Įgyvendinant visos dienos mokyklos modelį, svarbu užtikrinti mokinių priežiūrą ir saugumą. Siekiant sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas, kuriose mokiniai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami, patvirtintos Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijos⁴¹⁰ (įsigalioja 2017-09-01). Saugios aplinkos mokykloje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: mokyklos veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mokyklos mikroklimato kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) įtraukimą/įsitraukimą. Be to, siekiant padėti mokyklų darbuotojams veiksmingai reaguoti į kraštutinius mokinių netinkamo elgesio atvejus bei iškilusią grėsmę, siekiant užtikrinti mokyklos bendruomenės narių ir (ar) kitų asmenų fizinį ir psichologinį saugumą, nustatytos galimos taikyti poveikio priemonės netinkamai besielgiantiems mokiniams⁴¹¹.

Siekiant išvengti neigiamų medicininių, ekonominių, socialinių ir teisiinių padarinių, susijusių su narkotinių, psichotropinių, kitų psichiką veikiančių medžiagų neteisėtu vartojimu, kompleksinė psichologinė, medicininė ar kita pagalba vaikui ir šeimai teikiama pradinėse, pagrindinėse, vidurinėse mokyklose, jei įtariama, kad jų mokyklą lankantis vaikas mokyklos teritorijoje vartoja narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, yra apsaugęs nuo šių medžiagų⁴¹².

Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimą organizuoja ir koordinuoja mokyklos, vykdančios formaliojo ir (ar) neformaliojo švietimo programas,

410 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. V-190 „Dėl Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“. TAR, 2017-03-23, Nr. 4754.

411 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 28 d. įsakymas Nr. V-1268 „Dėl pritarimo rekomendacijoms dėl poveikio priemonių taikymo netinkamai besielgiantiems mokiniams“. Informaciniai pranešimai, 2012-09-05, Nr. 71-632.

412 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 2 d. nutarimas Nr. 437 „Dėl Vaikų, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2002-04-05, Nr. 35-1305. Suvestinė redakcija nuo 2007-10-17.

pedagoginės psichologinės ar švietimo pagalbos tarnybos, savivaldybių administracijos⁴¹³. Specialiosios pedagoginės pagalbos paskirtis – didinti asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumą. Pagalbos gavėjai – asmenys iki 21 metų, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų. Pagalba teikiama, kai ją skiria Mokyklos vaiko gerovės komisija ar Tarnyba, tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimu.

Mokyklos vaiko gerovės komisijos paskirtis – rūpintis vaikui saugia ir palankia mokymosi aplinka, orientuota į asmenybės sėkmę, gerą savijautą, brandą, individualias vaiko galimybes atitinkančius ugdymo(si) pasiekimus bei pažangą, atlikti kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas⁴¹⁴. Be to, mokyklos vaiko gerovės komisija, remdamasi Mokyklos turimais įsivertinimo ir kitais duomenimis, reguliariai atlieka Mokyklos mokymosi aplinkos, jos saugumo, Mokyklos bendruomenės narių tarpusavio santykių ir kitų su vaiko gerove susijusių aspektų analizę; rūpinasi pozityvaus Mokyklos mikroklimato kūrimu ir pozityvių vertybių puoselėjimu, koordinuoja prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimą, teikia siūlymus Mokyklos vadovui dėl saugios ir mokymuisi palankios aplinkos užtikrinimo, vaikų socialinio ir emocinio ugdymo, prevencinių ir kitų programų įgyvendinimo, kitų su vaiko gerove susijusių aspektų; organizuoja mokyklos bendruomenės švietimą vaiko teisių apsaugos, prevencijos, vaikų saviraiškos plėtojimo ir kitose vaiko gerovės srityse, rekomenduoja kvalifikacijos tobulinimo renginius vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo, kitose su vaiko gerove susijusiose srityse Mokykloje dirbantiems mokytojams; gavus tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimą, atlieka pirminį vaikų specialiųjų ugdymosi poreikių, kylančių ugdymo(si) procese, įvertinimą, prireikus, kreipiasi į pedagoginę psichologinę ar švietimo pagalbos tarnybą dėl vaikų specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo, specialiojo ugdymo ir (ar) švietimo pagalbos jiems skyrimo švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka; organizuoja ir koordinuoja ja mokymo(si)/ugdymo(si), švietimo ar kitos pagalbos vaikui teikimą, tariasi

413 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 8 d. įsakymas Nr. V-1228 „Dėl Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-07-20, Nr. 92-4395. Suvestinė redakcija nuo 2017-09-01.

414 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. V-579 „Dėl Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-04-13, Nr. 45-2121. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2017-09-01.

su tėvais (globėjais, rūpintojais), mokytojais dėl jos turinio, teikimo formos ir būdų; organizuoja ir koordinuoja švietimo programų pritaikymą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarko specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių apskaitą Mokykloje; kartu su karjeros specialistu pagal poreikį konsultuoja baigiamosios klasės mokinį, turintį specialiųjų ugdymosi poreikių, dėl jo tolesnio mokymosi (galias atitinkančios mokymosi programos parinkimo, mokymosi įstaigos parinkimo) ir pagal galimybes užtikrina sklandų palydėjimą/perėjimą į kitą mokymosi įstaigą; teisės aktų nustatyta tvarka inicijuoja vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės skyrimą, vaiko minimalios priežiūros priemonės pakeitimą, pratęsimą ar panaikinimą, teikia siūlymus savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijai dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių tobulinimo; pasibaigus nustatytam vaiko vidutinės priežiūros ar auklėjamojo poveikio priemonės vykdymo terminui, užtikrina sklandų vaiko išitraukimą į ugdymo(si) procesą ir organizuoja vaikui reikalingos mokymo(si)/ugdymo(si), švietimo ar kitos pagalbos teikimą; įvykus krizei Mokykloje, t. y. netikėtam ir/ar pavojingam įvykiui, sutrikdančiam įprastą Mokyklos bendruomenės ar atskirų jos narių veiklą, emociškai sukrečiančiam visą ar didesnę Mokyklos bendruomenės dalį, organizuoja krizės valdymo priemones; bendradarbiauja su Mokyklos savivaldos institucijomis, savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisija, tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriumi, vaiko minimalios priežiūros priemones vykdančiais asmenimis, vaikų socializacijos centrais, savivaldybės administracijos struktūriniais padaliniais, teritorine policijos įstaiga, vaiko teisių apsaugą savivaldybėje užtikrinančia institucija, švietimo, socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitomis suinteresuotomis institucijomis, įstaigomis ar asmenimis; atlieka Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme nustatytas bei kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas.

Siekiant užtikrinti švietimo pagalbos teikimą savivaldybės teritorijoje gyvenantiems vaikams, bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams, tėvams (globėjams, rūpintojams) ir švietimo įstaigoms, jų vadovams, pavaduotojams ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjams, mokytojams, švietimo pagalbą teikiantiems specialistams, steigiamos savivaldybės švietimo pagalbos įstaigos (pedagoginė psichologinė tarnyba, profesinio orientavimo centras, mokytojų švietimo centras, švietimo

pagalbos tarnyba)⁴¹⁵. Savivaldybės švietimo pagalbos įstaigos: įvertina asmens mokymosi sunkumus, sutrikimus, pedagogines, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, specialiuosius ugdymosi poreikius (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininu ir socialiniu pedagoginiu aspektais, vaiko brandumą mokytis, prireikus skiria specialųjį ugdymą; teikia psichologinę, socialinę pedagoginę ir švietimo informacinę pagalbą vaikams, specialiąją pedagoginę pagalbą – specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems asmenims iki 21 metų; teikia informacinę, ekspertinę ir konsultacinę pagalbą tėvams (globėjams, rūpintojams) ir mokykloms, jų pedagoginiams darbuotojams; kompleksiskai vertina bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių poreikius ir vykdo profesinio informavimo, konsultavimo ir ugdymo karjerai priemones; teikia metodinę, kvalifikacijos tobulinimo ir kitą pagalbą pedagoginiams darbuotojams ir mokykloms.

Savivaldybės vykdo valstybines (valstybės perduotas savivaldybėms) visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas: visuomenės sveikatos priežiūrą savivaldybės teritorijoje esančiose ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose ugdomų mokinių pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, visuomenės sveikatos stiprinimą, visuomenės sveikatos stebėseną⁴¹⁶. Ikimokyklinio ugdymo mokyklose ir bendrojo lavinimo mokyklose turi būti sudarytos sąlygos vaikų sveikatai išsaugoti ir stiprinti, vaikų sveikatos priežiūrai užtikrinti. Vaikų sveikatos sauga įgyvendinama: užtikrinant vaikų ugdymo, mokymosi, mitybos, kūno kultūros ir sporto, poilsio, medicinos bei psichologinės pagalbos teikimo sąlygas ugdymo įstaigose ir vaikų apsaugą nuo fizinę bei psichinę sveikatą žalojančio poveikio; užtikrinant visiems vaikams tinkamą sveikatos priežiūrą; didinant visų vaikų imunitetą užkrečiamosioms ligoms, nuo kurių skiepijama. Sveikatos priežiūros mokykloje paskirtis – saugoti ir stiprinti mokinių sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais). Sveikatos priežiūra mokykloje apima Lietuvos Respu-

415 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 883 „Dėl Švietimo pagalbos įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijų sąrašo patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-07-20, Nr. 92-4384.

416 Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas. Valstybės žinios, 2002-06-07, Nr. 56-2225. Suvestinė redakcija nuo 2017-05-01.

blikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo reglamentuotą savivaldybių vykdomą visuomenės sveikatos priežiūrą⁴¹⁷.

Siekiant saugoti ir stiprinti mokinių, ugdomų pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais), mokykloje vykdoma visuomenės sveikatos priežiūra⁴¹⁸, kuri apima: mokinių sveikatos būklės stebėsenos vykdymą; mokinių sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymą; visuomenės sveikatos rizikos veiksnių stebėsenos ir prevencijos mokykloje vykdymą. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas privalo: rinkti, kaupti ir analizuoti duomenis apie mokinių sveikatos būklę; pateikti pedagogams asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijas dėl mokinių sveikatos bei koordinuoti šių rekomendacijų įgyvendinimą; teikti išvadas ir pasiūlymus dėl mokinių sveikatos būklės mokyklos bendruomenei; su bent vienu mokiniu, pradėjusio lankyti mokyklą ir ugdomo pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas, tėvu (globėju, rūpintoju) aptarti mokinio sveikatos stiprinimo ir saugos poreikį, o kitų mokinių – pagal poreikį; identifikuoti mokinių sveikatos stiprinimo ir sveikatos žinių poreikį, sveikatos raštingumo lygį atsižvelgiant į jų amžiaus tarpsnius; mokyklos aplinkoje identifikuoti visuomenės sveikatos rizikos veiksnius; teikti siūlymus dėl mokinių sveikatos stiprinimo ir mokyklos aplinkos sveikatinimo priemonių įtraukimo į mokyklos strateginius veiklos planus mokyklos administracijai (ne rečiau kaip vieną kartą per metus); organizuoti mokinių sveikatos stiprinimo priemonių ir mokyklos aplinkos sveikatinimo priemonių įgyvendinimą ir įgyvendinti jas pagal kompetenciją; dalyvauti planuojant ir įgyvendinant sveikatos ugdymo bendrąją programą ar kitą sveikatos ugdymo veiklą mokykloje; teikti sveikatos žinias mokyklos bendruomenei apie sveikatos išsaugojimą bei sveikatos stiprinimo būdus, mokyti pritaikyti jas praktiškai; teikti ir (ar) koordinuoti pirmosios pagalbos teikimą mokykloje; tikrinti mokinių asmens higieną; planuoti ir taikyti užkrečiamųjų ligų ir jų

417 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

418 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. V-1035/ISAK-2680 (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. liepos 21 d. įsakymo Nr. V-966/V-672 redakcija) „Dėl visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo mokykloje tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. TAR, 2016-07-22, Nr. 20912.

plitimo profilaktikos priemonės pagal kompetenciją; dalyvauti įgyvendinant užkrečiamosios ligos židinio ar protrūkio kontrolės priemonės; konsultuoti mokyklos ar maitinimo paslaugų teikėjų darbuotojus, atsakingus už mokinių maitinimą, sveikos mitybos ir maisto saugos klausimais; teikti pagalbą ir informaciją kūno kultūros mokytojams komplektuojant kūno kultūros ugdymo grupes pagal mokinių fizinį pajėgumą. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas⁴¹⁹ atlieka smurto prevencijos funkciją – įtarus, jog mokinys patiria psichologinį, fizinį, seksualinį smurtą ar kitus vaiko teisių pažeidimus, nedelsiant pranešti raštu apie tai mokyklos bei savivaldybių visuomenės sveikatos biuro vadovui ir savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui. Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimas grindžiamas bendradarbiavimu tarp mokyklos ir savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, todėl visuomenės sveikatos priežiūros įgyvendinimas mokykloje gali būti vykdomas pagal mokyklos poreikius. Tikėtina, kad įgyvendinant visos dienos mokyklos tipą, visuomenės sveikatos priežiūros specialisto poreikis dėl ilgesnės mokyklos darbo trukmės išaugs, todėl reikės atitinkamai įvertinti specialisto poreikio užtikrinimo klausimą.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui be formaliojo ir neformaliojo švietimo, būtina užtikrinti tinkamą švietimo pagalbą mokykloje. Apžvelgus švietimo pagalbos teikimo reglamentavimą, galima teigti, kad visos teikiamos švietimo pagalbos rūšys (profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje), kurios teikiamos mokiniui ir jo šeimai, yra aktualios ir gali būti įgyvendinamos visos dienos mokykloje. Pagrindinis švietimo pagalbos gavėjas yra mokinys, o tėvai (taip pat ir mokytojai) pagal poreikį yra konsultuojami. Švietimo pagalbos teikimo ir organizavimo pagrindinis principas yra bendradarbiavimas su tėvais (globėjais, rūpintojais), mokytojais ir kitais su mokinio ugdymu susijusiais asmenimis, todėl visos dienos mokyklos organizavimui svarbu, kad teikiama pagalba būtų prieinama ir užtikrinama mokinių buvimo mokykloje laiku. Todėl pagalbos teikimo

419 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. V-1035/ISAK-2680 (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. liepos 21 d. įsakymas Nr. V-966/V-672 redakcija) „Dėl visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo mokykloje tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. TAR, 2016-07-22, Nr. 20912.

specialistų įdarbinimas mokykloje turėtų atliepti mokiniams reikalingos pagalbos poreikius.

Pagrindinius mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, įrengimo ir jose vykdomo ugdymo proceso organizavimo sveikatos saugos reikalavimus nustato Lietuvos higienos norma HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“⁴²⁰. Siekiant sudaryti sąlygas sveikatai palankiai vaikų mitybai, užtikrinti geriausią maisto saugą ir kokybę, patenkinti vaikų maisto medžiagų fiziologinius poreikius, ugdyti sveikos mitybos įgūdžius Maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašas⁴²¹ nustato vaikų maitinimo, vykdomo ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas vykdančiose įstaigose, vaikų poilsio stovyklose, teikiančiose apgyvendinimo paslaugas, vaikų stacionariose socialinių paslaugų įstaigose, reikalavimus. Bendrojo ugdymo mokyklose kasdien turi būti organizuojami pietūs, kurių metu turi būti sudarytos sąlygos vaikams pavalgyti šilto maisto, taip pat gali būti papildomas mokinių maitinimas. Vaikų maitinimas visos dienos mokykloje gali būti organizuojamas atsižvelgiant į užsiėmimų organizavimo tvarkaraščius, mokinių amžių ir pan. Todėl galima teigti, kad visos dienos mokyklos mokinių maitinimui organizuoti yra pakankamos teisinės prielaidos.

Mokiniai, kurie mokosi bendrojo lavinimo mokyklose, profesinėse mokyklose, ikimokyklinio ugdymo mokyklose ar pas kitą švietimo teikėją (išskyrus laisvąjį mokytoją) pagal bendrojo lavinimo (pradinio, pagrindinio, vidurinio ar specialiojo ugdymo) ar priešmokyklinio ugdymo programas, turi teisę į nemokamą maitinimą ir į paramą mokinio reikmenims įsigyti, jeigu vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienam gyvenančiam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio⁴²². Nustatomos šios socialinės paramos mokiniams rūšys: mo-

420 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 10 d. įsakymas Nr. V-773 „Dėl Lietuvos higienos normą HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011-08-18, Nr. 103-4858. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01.

421 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. lapkričio 11 d. įsakymas Nr. V-964 „Dėl Maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo“ Valstybės žinios, 2011-11-19, Nr. 140-6573. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01.

422 Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas. Valstybės žinios, 2006-06-30,

kinių nemokamas maitinimas; parama mokinio reikmenims įsigyti. Socialinė parama mokiniams finansuojama iš valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams, valstybės biudžete skirtų bendrųjų asignavimų apskričių viršininčių administracijoms ir Švietimo ir mokslo ministerijai, savivaldybių biudžetų lėšų, nevalstybinių mokyklų steigėjų skirtų lėšų ir įstatymų nustatyta tvarka gautų kitų lėšų. Mokiniam nemokamas maitinimas teikiamas toje mokykloje, kurioje mokiniai mokosi, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui svarbi paslauga yra mokinių maitinimas. Įvertinus mokinių maitinimo mokykloje organizavimo teisinį reglamentavimą, galima teigti, kad visos dienos maitinimui organizuoti pakanka teisinių prielaidų.

Mokiniai į atitinkamą ugdymo programą vykdančią mokyklą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymu, vežami visuomeniniu transportu mokinio pažymėjime nurodytu maršrutu, mokykliniu autobusu arba kitu transportu. Į mokyklą ir atgal privalo būti vežami kaimuose, miesteliuose toliau kaip 3 kilometrai nuo mokyklos gyvenantys mokiniai, kurie mokosi pagal priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas. Mokinių pavėžėjimo mokykliniu autobusu tvarką nustato švietimo ir mokslo ministras⁴²³. Mokinių, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių ir nepajėgia patys atvykti į mokyklą mokytis pagal priešmokyklinio ugdymo ar bendrojo ugdymo programas (negali savarankiškai vaikščioti, dėl didelių sutrikimų yra nesaugūs gatvėje), pavėžėjimą į mokyklą ir atgal organizuoja valstybinės ir savivaldybės mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas).

Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2013–2017 metų programoje⁴²⁴ numatyta aprūpinti valstybines ir savivaldybių mokyklas geltonaisiais autobusais ir gerinti miesteliuose, kaimuose gyvenančių mokinių, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ir vaikų, kuriems ikimokyklinis ugdymas

Nr. 73-2755. Suvestinė redakcija nuo 2016-01-01.

423 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. V-620 „Dėl Mokinių vežimo mokykliniu autobusu tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR, 2016-06-30, Nr. 17977. Suvestinė redakcija nuo 2016-01-01.

424 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. birželio 8 d. įsakymas Nr. V-955 „Dėl Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2013–2017 metų programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2012-06-19, Nr. 68-3493. Suvestinė redakcija nuo 2015-01-01.

mas privalomas, pavėžėjimo į mokyklas sąlygas. Siekiant padėti valstybės ir savivaldybių institucijoms sujungti itin mažas mokyklas, atsisakant galimybės komplektuoti jungtines 5–8 klases ir garantuojant galimybę vaikų ikimokyklinį, priešmokyklinį, pradinį ugdymą vykdyti arčiau jų gyvenamosios vietos esančiuose jungtinės mokyklos struktūriniuose padaliniuose; padėti savivaldybėms išskaidyti specialiąsias mokyklas, padidinant didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų galimybes mokytis įtraukijį ugdymą įgyvendinančiose jungtinėse mokyklose; atnaujinti geltonųjų autobusų parką pakeičiant nusidėvėjusius ir netinkamus eksploatuoti geltonuosius autobusus, Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2018–2020 metais projekte⁴²⁵ numatyta sudaryti tinkamas sąlygas kaimuose ir miesteliuose gyvenantiems, pagal priešmokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo programas besimokantiems mokiniams bei specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams pasiekti jungtines mokyklas, vykdančias įtraukijį priešmokyklinį ir bendrąjį ugdymą ir užtikrinančias gerą ugdymo kokybę.

Vertinant mokinių pavėžėjimo į mokyklas tvarką, palanku tai, kad mokyklinio autobuso sustojimo vietos nustatomos, maršrutai, tvarkaraščiai ir vežamų mokinių sąrašai sudaromi ir jei prireikia, koreguojami, įvertinus mokinių važiavimo poreikius. Mokyklinį autobusą turinčios mokyklos vadovas išsiaiškina mokinių važiavimo poreikius, nustato mokinių instruktavimo tvarką, tvirtina maršrutus, tvarkaraščius, sustojimo vietas, mokykliniais autobusais vežamų mokinių sąrašus, prireikus juos koreguoja⁴²⁶. Vaikų pavėžėjimo mokykliniais autobusais tvarka iš esmės sudaro prielaidas vaikų pavėžėjimą organizuoti visos dienos mokykloje, tačiau tik tuo atveju, jei visos dienos mokyklos lankymas būtų privalomas ir mokinių pavėžėjimas būti suderintas su tokio tipo mokyklos užsiėmimų tvarkaraščiais. Tačiau jei visos dienos mokyklos tipas būtų įgyvendinamas ne visoje mokykloje, tuomet, esant reikalui, reikėtų numatyti papildomą pavėžėjimo maršrutą, pakankamą autobusų kiekį arba suderinti reguliarius gyventojų transporto tvarkaraščius pagal mokyklos poreikius.

425 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. V-583 „Dėl Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2018–2020 metais projekto patvirtinimo“. TAR, 2017-07-17, Nr. 12315. Suvestinė redakcija nuo 2018-06-01.

426 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. V-620 „Dėl Mokinių vežimo mokykliniu autobusu tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR, 2016-06-30, Nr. 17977. Suvestinė redakcija nuo 2016-01-01.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimui svarbi popamokinė mokinių priežiūra. Šiuo metu Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas numato, kad atlyginimo dydį už ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklos įstatuose nustatytas mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu teikiamas papildomas paslaugas (pailgintos dienos grupės, popamokinė mokinių priežiūra, klubai, būreliai, stovyklos, ekskursijos ir kita) nustato mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos), savininkas (dalyvių susirinkimas) (kitų mokyklų)⁴²⁷. Taigi, mokinių priežiūra ir pailgintos dienos grupės priklauso mokykloje teikiamoms papildomoms paslaugoms, kurios apmokamos iš tėvų lėšų.

Mokinio krepšelio lėšos skirstomos valstybinėms, savivaldybių ir nevalstybinėms mokykloms, teikiančioms bendrąjį ugdymą, ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, neformaliojo vaikų švietimo mokykloms, formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykloms ir kitiems švietimo teikėjams, taip pat pedagoginėms psichologinėms tarnyboms. Galima teigti, kad bendrojo ugdymo mokykloje pilnai apmokamas yra mokymasis pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas, t. y. priešmokyklinis ir formalusis švietimas, neformalusis švietimas (pagal konkrečioje savivaldybėje nustatytą kainą), švietimo pagalba, pavėžėjimas į mokyklą pagal nustatytą tvarką. Taip pat mokiniai, kurių šeimų pajamos yra mažesnės nei nustatytas rodiklis, mokykloje gauna nemokamą maitinimą ir paramą švietimo reikmenims įsigyti.

Visos dienos mokyklos organizavimui be valstybės garantuojamos formaliajam ir neformaliajam švietimui skirtos krepšelio dalies bei švietimo pagalbos, būtinos popamokinės mokinių priežiūros (arba pailgintos dienos grupių) paslaugos, turi būti organizuojamas mokinių maitinimas. Šios paslaugos nėra finansuojamos, todėl jas turėtų apmokėti mokinių tėvai (globėjai).

Papildomos galimybės įgyvendinti visos dienos mokyklos tipą vykdo mokyklos, įgyvendinančios formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, inicijuodamos ir vykdydamos šalies ir tarptautinius švietimo projektus⁴²⁸. Taip pat yra galimybė plėtoti neformalųjį vaikų švietimą iš valstybės biudžeto

427 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Lietuvos aidas, 1991-08-06, Nr. 153-0. Suvestinė redakcija nuo 2018-09-01 iki 2018-09-30.

428 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. V-1126 „Dėl šalies ir tarptautinių švietimo projektų vykdymo mokyklose“. Valstybės žinios, 2011-06-30, Nr. 79-3874.

finansuojamų projektų, kurių metu vykdomos neformaliojo vaikų švietimo veiklos ir/ar neformaliojo vaikų švietimo programos⁴²⁹. Paraiškas projektams finansuoti gali teikti neformaliojo vaikų švietimo, kitos švietimo įstaigos ir kiti švietimo teikėjai, turintys teisę vykdyti neformaliojo vaikų švietimo veiklą, registruoti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. Tačiau galimybę teikti paraiškas riboja numatytos konkurso teminės sritys: sveikatinumas ir fizinis aktyvumas (projektai turi būti skirti didinti vaikų motyvaciją judėti, stiprinti sveikatą, populiarinti fizinį aktyvumą kaip bendros kultūros dalį); kultūrinė edukacija (projektai turi skatinti švietimo ir kultūros bendrus projektus, skirtus vaikų ir jaunimo kultūrinei raiškai ir inovatyvių edukacinių programų įvairovei didinti); pilietiškumas (projektai turi būti skirti stiprinti vaikų ir jaunimo pilietiškumą, pilietinę savimonę, paskatinti savanorystę ar kitą veiklą vietos bendruomenės, regiono ar šalies problemoms spręsti); STEAM (gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos tyrimų ir eksperimentinė veikla) (projektai turi skatinti neformaliojo vaikų švietimo veiklas gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos srityse, sieti kūrybiškumo ugdymą su moderniosiomis technologijomis). Neformaliojo vaikų švietimo projektų finansavimo ir organizavimo tvarkos apraše numatytos teminės sritys neapima meninio ugdymo, atskirų sporto krypčių.

Įvertinus analizuotus dokumentus galima teigti, kad:

- 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje išskirti prioritetai, tikslai, uždaviniai, veiklos kryptys sudaro prielaidas visos dienos mokyklos įgyvendinimui, tačiau programos uždavinių įgyvendinimui numatyti vertinimo kriterijai neatspindi su švietimo sistema susijusių numatytų pokyčių;
- Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje įvardinti siekiai atliepia visos dienos mokyklos įgyvendinimui, tačiau abejonių kelia strategijos įgyvendinimo vertinimo rodikliai šiam tikslui pasiekti, kurie tik iš dalies susiję su iškelto tikslu ir uždaviniais – pasigendama aiškių sąsajų tarp iškelto tikslo ir uždavinių bei konkrečių uždavinių, užtikrinančių švietimo paslaugų įvairovę ir pasiūlą, įgyvendinimo rodiklių;

429 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. V-503 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo projektų finansavimo ir organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR, 2017-06-22, Nr. 10511.

- Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų plane (numatančiame Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos trečiojo uždavinio įgyvendinimą) numatytos priemonės susijusios su pokyčiais formaliajame ir neformaliajame švietime apima vaikų individualių gebėjimų plėtojimą, bendrųjų kompetencijų ugdymąsi, pokyčius švietimo aplinkoje, priemones specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų įtraukimui, formalaus ir neformalaus švietimo integraciją. Šių priemonių įgyvendinimas iš esmės sudaro prielaidas visos dienos mokyklos tipo kūrimui, tačiau su infrastruktūros plėtra numatytos priemonės nepakankamai atspindi visos dienos įgyvendinimui reikiamos infrastruktūros, susijusios su mokinių maitinimo, priežiūros, poilsio erdvėmis, plėtrą;
- Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijoje numatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimas sudaro palankias prielaidas visos dienos mokyklos įgyvendinimui, tačiau vertinimo rodikliai ir jų reikšmės neatliepia strategijoje numatytų veiklų, susijusių su mokyklomis, todėl kyla abejonių dėl numatomų priemonių įgyvendinimo efektyvumo;
- 2011–2020 metų valstybinėje sporto plėtros strategijoje įvardinti tikslai ir jos tarpinstituciniame veiklos plane numatytos priemonės visiškai atliepia visos dienos mokyklos tipo įgyvendinimą papildydamos formaliojo ir neformaliojo, sveikatos stiprinimo paslaugų plėtrą ir galimybes. Visuomenės sveikatinimas per fizinį aktyvumą ir tam reikalingos infrastruktūros plėtra mokyklose sudarytų galimybes pritraukti į mokyklas neformaliojo švietimo teikėjus, ypač tuos, kurių veiklai būtina atitinkama infrastruktūra;
- Lietuvos kultūros politikos kaitos gairėse bei Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptyse numatytos priemonės siejamos su išsamesniu ir kokybišku formaliojo ir neformaliojo meninio ugdymo organizavimu. Nekelia abejonių, kad numatomo siekio įgyvendinimas sukurtų prielaidas visos dienos mokyklos įgyvendinimui užtikrinant kultūrinio ir kūrybiško švietimo pasiūlą;
- Netradicinio ugdymo turinio ir ugdymo metodų įvairovė sudaro palankias sąlygas užtikrinti formalaus ir neformalaus ugdymo įvairovę, atliepiančią skirtingus mokinių ugdymosi poreikius;

- Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programoje buvo numatytos įgyvendinimo priemonės nepakankamai atspindi tikslą ir uždavinius – pasigendama priemonių, kurios atskleistų gabių ir talentingų vaikų ugdymo procesą ir priemones. Programoje numatyta siekti „tobulinti gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistemą, sudarant edukacines, psichologines, socialines, finansines sąlygas gabiams vaikams, nepriklausomai nuo jų socialinės padėties, gyvenamosios vietos, mokyklos tipo, amžiaus, lyties, kalbinės aplinkos, rinktis savo poreikius ir interesus atitinkantį ugdymą(si)“, todėl kyla abejonių, ar gabių ir talentingų vaikų ugdymo sistema atliepia esamus poreikius ir užtikrina pakankamas sąlygas visų vaikų ugdymui;
- Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plane numatytas tikslas, uždaviniai ir numatytos įgyvendinimo priemonės, kurios apima gabių vaikų paieškos ir atpažinimo sistemos kūrimą, gabių ir talentingų mokslui vaikų ugdymo sistemos kūrimą, talentingų menui mokinių ugdymo(si) galimybių vystymą, sudaro prielaidas gabių ir talentingų vaikų ugdymuisi visos dienos mokykloje;
- Švietimo pagalba, kuri teikiama mokiniui ir jo šeimai, yra aktuali ir gali būti įgyvendinama visos dienos mokykloje. Tačiau visos dienos mokyklos organizavimui svarbu sudaryti sąlygas, kad teikiama pagalba būtų prieinama ir užtikrinama mokinių buvimo mokykloje laiku, todėl pagalbos teikimo specialistų įdarbinimas mokykloje turėtų atliepti mokiniams reikalingos pagalbos poreikius;
- Visos dienos mokyklos mokinių maitinimui organizuoti yra pakankamos teisinės prielaidos;
- Vaikų pavėžėjimo mokykliniais autobusais tvarka iš esmės sudaro prielaidas vaikų pavėžėjimą organizuoti visos dienos mokykloje, tačiau tik tuo atveju, jei visos dienos mokyklos lankymas būtų privalomas;
- Neformaliojo vaikų švietimo projektų finansavimo ir organizavimo tvarkos apraše numatytos keturios teminės sritys (sveikatingumas ir fizinis aktyvumas, kultūrinė edukacija, pilietiškumas, STEAM), tačiau pasigendama meninio ugdymo, atskirų sporto krypčių ir kt. teminių sričių;

- Bendrųjų iš valstybės ar savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švietimo programų kriterijų apraše pasigendama papildomų reikalavimų, atspindinčių siūlomos teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugos kokybės kriterijus.

Apžvelgus, išanalizavus ir įvertinus švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje, siekiant atskleisti sąlygas, remiantis esamu teisiniu reglamentavimu, įgyvendinti visos dienos mokyklą Lietuvoje, galima teigti, kad iš esmės yra visos teisinės prielaidos organizuoti visos dienos mokyklą, vykdant paslaugas bendrojo ugdymo mokykloje:

Švietimo:

- formalusis švietimas (pradinis, pagrindinis, vidurinis ugdymas) vykdomas pagal bendrojo ugdymo programas ir yra nemokamas (mokinio krepšelis). Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų;
- neformalusis švietimas (vykdo bendrojo ugdymo mokyklos ir pagal neformaliojo vaikų švietimo programas vykdo neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai). Savarankiška savivaldybių funkcija, todėl nuo savivaldybės priklauso vaikų švietimo teikėjų tinklas ir neformaliajam vaikų švietimui skiriamas finansavimas. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšų.

Švietimo pagalbos (profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje): vykdoma bendrojo ugdymo mokykloje. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų.

Kultūros: teikiamos integruotos bendrojo ugdymo programose ir vyksta bendrojo ugdymo proceso metu, vykdant neformalųjį švietimą, projektus, organizuojant popamokinę veiklą, mokyklos bendruomenės kultūrinį gyvenimą, pažintinę veiklą. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšų.

Maitinimo: vykdomos bendrojo ugdymo mokykloje. Kasdien turi būti organizuojami pietūs, kurių metu turi būti sudarytos sąlygos vaikams pavalgyti šilto maisto, taip pat gali būti papildomas mokinių maitinimas (pusryčiai, pavakariai, vakarienė). Į nemokamą maitinimą gali pretenduoti mokiniai, jei jų vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienam gy-

venančiam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų dydžio.

Pavėžėjimo: mokiniai į atitinkamą ugdymo programą vykdančią mokyklą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymu, vežami visuomeniniu transportu mokinio pažymėjime nurodytu maršrutu, mokykliniu autobusu arba kitu transportu. Finansuojama iš valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšų.

Popamokinės mokinių priežiūros (arba pailgintos dienos grupių): priklausoma mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu teikiamoms papildomoms paslaugoms (kaip ir klubai, būreliai, stovyklos, ekskursijos ir kitos), už kurias atlyginimo dydį nustato mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos), savininkas (dalyvių susirinkimas) (kitų mokyklų). Finansuojama iš tėvų (globėjų, rūpintojų) lėšų.

Socialinės paramos mokiniams rūšys: mokinių nemokamas maitinimas; parama mokinio reikmenims įsigyti. Socialinė parama mokiniams finansuojama iš valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams, valstybės biudžete skirtų bendrųjų asignavimų Švietimo ir mokslo ministerijai, savivaldybių biudžetų lėšų, nevalstybinių mokyklų steigėjų skirtų lėšų ir įstatymų nustatyta tvarka gautų kitų lėšų.

Projektinis finansavimas. Papildomos galimybės įgyvendinti visos dienos mokyklos tipą turi mokyklos, vykdančios formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, inicijuodamos ir vykdydamos šalies ir tarptautinius švietimo projektus.

2.2. Visos dienos mokyklos poreikio analizė: internetinių puslapių publikacijų analizė

2.2.1. Internetinių puslapių publikacijų analizės tyrimo dizainas

Remiantis teorinės dalies analizės rezultatais, analizuojamos elektroninės žiniasklaidos pagrindinės priemonės (www.delfi.lt; www.15min.lt ir www.lrytas.lt). Analizė koncentruojama į pagrindines viešojoje erdvėje pristatomas problemas, susijusias su visos dienos mokyklos idėja ir jos įgyvendinimo

modeliu. Viešojoje erdvėje pristatomos problemos analizuojamos taikant kokybinę turinio analizę⁴³⁰.

Organizuojant ir vykdant kokybinį tyrimą, vadovujamasi socialinio konstruktyvizmo paradigma⁴³¹. Remiantis šia pozicija pripažįstama, kad pasaulio supratimas, kuriame gyvena ir dirba individas, įmanomas tik per savo subjektyvią patirtį⁴³². Iš kitos pusės, socialinio konstruktyvizmo atstovai pasaulio pažinimą sieja su socialine aplinka, kuriančia atitinkamas tikrovės konstrukcijas⁴³³. Vadinas, socialinis konstruktyvizmas gali būti suprantamas, kaip permanentinis žinių konstravimas socialinėje realybėje⁴³⁴.

Stereotipai, visuomenėje dominuojantis požiūris lemia ir formuoja kiekvieno mūsų požiūrį, santykį su mus supančia realybe. Mokslininkai atkreipia dėmesį, kad kartais netgi neturėdamas jokios informacijos apie žmogų, problemą ar situaciją žmogus gali susikurti savo pašonėje asmeninį subjektyvų išpūdį – požiūrį⁴³⁵. Požiūrį galima apibrėžti, kaip dinamiškai suprantamą, prasmingą, daugiau ar mažiau struktūruotą idėjų, jausmų ar suvokimų bei įsivaizdavimų visumą, kuriuos asmuo ar asmenų grupė turi tam tikro realaus daikto ar reiškinio atžvilgiu⁴³⁶. Todėl būtina suprasti, kad požiūris nėra visiška toks, kokio asmuo ar įvykis nusipelno, kartais tokiam požiūriui trūksta objektyvumo ir pagrįstumo.

-
- 430 Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė; Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.; Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of research design*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.; Flick, U. (2014). *Netnographic analysis: understanding culture through social media data*. The SAGE handbook of qualitative data analysis (pp. 262-276). London.: SAGE Publications Ltd.
- 431 Gergen, K. J., Gergen, M. (2007). Social construction and research methodology. *The SAGE handbook of social science methodology*, 461-478.
- 432 Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.
- 433 Marcinkevičienė, R. (2008). *Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys*. Versus aureus.; Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). Sage publications.
- 434 Bilbokaitė, R., Bilbokaitė, I. (2009). Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai be simbolių. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(23), 91-97.
- 435 Lukauskienė, D., Gvildienė, A. (2012). Mokytojo socialinio portreto bruožai profesinio įvaizdžio kontekste. *Studies in Modern Society*, 3(1), 152-161.
- 436 Drūteikienė, G., Mackelo, O. (2010). Dėstytojo įvaizdis ir jo įtaka studijų kokybei suvokti. *Informacijos mokslai*, 52.

Kaip pažymi mokslininkai, žiniasklaidos dalyvavimas šiandiniame politiniame ir kultūriniame gyvenime akivaizdus ir nekvestionuojamas⁴³⁷. Žiniasklaidoje pateikiama informacija daro nenuginčijamą poveikį visuomenei, sustiprindama jau turimą požiūrį ar pakeisdama esamą. Iš kitos pusės, būtina pastebėti, kad žiniasklaida vieniems įvykiams ar temoms suteikia pirmenybę, savotišką prioritetą, tuo tarpu kitus įvykius ar informaciją yra linkusi nuslėpti – viešai neaptarinėti. R. Matkevičienė pažymi, kad „žiniasklaida ne tik praneša naujienas, bet ir jas kuria“ (citata pagal Stevenson⁴³⁸). Todėl galima teigti, kad žiniasklaida turi galingą įrankį – formuoti ir keisti visuomenės nuomonę. Vadinasi, galima kelti prielaidą, kad visos dienos mokyklos idėjos/modelio vertinimas bei poreikis didžiąja dalimi priklauso nuo pateikiamo paveikslo žiniasklaidoje.

Todėl, siekiant įvertinti tėvų požiūrį dėl visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo Lietuvos mokyklose, buvo pasirinktas žiniasklaidos diskursas.

Tyrimu buvo siekta išanalizuoti elektroninės žiniasklaidos priemonės. Kaip pažymi A. Telešienė⁴³⁹, pagrindinis diskurso analizės dėmesys skiriamas sakytiniams ar rašytiniams tekstams. Diskurso analizė dažniausiai taikoma tuomet, kai tyrėjas siekia atsekti, ką apie tam tikrą dėmesio objektą sako skirtingi socialiniai veikėjai ir kaip jų pasisakymai yra įgalinti bei apriboti esamos sociokultūrinės sandaros, bei – kaip pasisakymai, kalba daro įtaką esamai socialinei realybei⁴⁴⁰.

Vertinant pasirinktus publicistinius straipsnius, ypatingas dėmesys buvo skiriamas turinio ar objekto sąsajoms su kontekstu analizei⁴⁴¹.

Analizei pasirinkti šie internetinių naujienų portalai: *www.delfi.lt*, *www.15min.lt*, *www.lrytas.lt*. Būtina pastebėti, kad portalų pasirinkimą nulėmė jų populiarumas, buvo analizuojami portalų reitingai⁴⁴² (žr. 5 pav.).

437 Matkevičienė, R. (2008). Politinio žiniasklaidos diskurso apibrėžtys: žiniasklaidos, kaip politinės komunikacijos dėmens, tyrimas. *Informacijos mokslai*, 44, 107-117.

438 Stevenson, N. (2002). *Understanding Media Cultures*. 2nd ed. London: Sage Publications, 249 p.

439 Telešienė A. (2005). Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.

440 Telešienė A. (2005). Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.; Dijk T. A. van (ed.) (2007). *Discourse studies (Five volume set)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

441 Telešienė A. (2005). Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.

442 <http://www.gemius.lt/visos-naujienos/id-2017-m-pradzia-augino-svetainiu-populiaruma.html>

Analizei buvo atrinkti 2017 metų pirmo pusmečio publicistiniai straipsniai, publicistinių straipsnių atranka ir analizė vyko 2017 m. sausio–birželio mėn. Toks laikotarpis pasirinktas todėl, nes buvo siekiama apžvelgti naujausius straipsnius, kurių skelbiama informacija yra aktuali ir reikšminga visuomenei.

Pozicija	Svetainė	Bendra laiko dalis
1	delfi.lt	25.49%
2	15min.lt	16.47%
3	lrytas.lt	15.37%

5 pav. Internetinių portalų populiarumas (2017 m.)

Šaltinis: <http://www.gemius.lt/visos-naujienos/id-2017-m-pradzia-augino-svetainiu-populiaruma.html>

Konkrečių publicistinių straipsnių atranka buvo atlikta naudojant raktinius žodžius (*vis* dien* mokykl**; *mokykl* prailgint* dien* grup**; *mokin* užimtum* mokykloj**; *švietim**), kurie gali būti pavartoti tekste arba straipsnio pavadinime. Išskiriami šie diskurso struktūriniai elementai, kurių pagalba buvo atrenkami publicistiniai straipsniai analizei⁴⁴³:

- antraštė (pateikiama svarbiausia informacija);
- atskirų teksto dalių pavadinimai;
- straipsnio pradžioje pateikiama reziumuota svarbiausia informacija;
- įkirta-iš bendro teksto išskirta citata (pvz., parašyta didesniu ir t.t.).

Išvardinti struktūriniai elementai padeda skaitytojui greičiau atrinkti reikiamus straipsnius analizei, nes lengvai pastebimi reikšminiai žodžiai.

Iš viso analizei buvo atrinkta virš 70 publicistinių straipsnių. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad pagal nurodytus raktinius žodžius (*vis* dien* mokykl**; *mokykl* prailgint* dien* grup**; *mokin* užimtum* mokykloj**; *švietim**) ne visi atrinkti publicistiniai straipsniai naujienų portaluose buvo tinkami kokybinei analizei. Pasitaikydavo tokių atvejų, kai pavyzdžiui, pateikta labai iškalbinga ir emocionali straipsnio antraštė, tačiau perskaičius visą straipsnį paaiškėdavo, kad straipsnio turinys neatitinka iškeltų tekstui reikalavimų. Todėl publicistiniai straipsniai nebuvo analizuojami, jeigu jų turinys neatitiko iškelto tyrimo tikslo, suformuluotos tyrimo problemos. Analizei buvo atrinkta 14 straipsnių.

443 Marcinkevičienė, R. (2008). *Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys*. Versus aureus.

2.2.2. Internetinių puslapių publikacijų analizės tyrimo ribotumai

Portalas *www.delfi.lt* turi atskirą rubriką „Mokslas“, todėl tai leidžia kryptingai atrinkti publikacijas. Atrenkant publicistinius straipsnius analizei, paaiškėjo, kad internetiniame portale *www.delfi.lt*, atliekant straipsnių paiešką pagal pasirinktą tematiką/raktinius žodžius, pateikiamas gerokai didesnis skaičius publicistinių straipsnių, nei realiai galima atsirinkti skaitymui/analizei. Portale *www.delfi.lt* galima peržiūrėti tik penkis puslapius, kiti puslapiai nėra pasiekiami, o tai riboja kitų publicistinių straipsnių atranką. Atrenkant straipsnius pirmame etape, portale *www.delfi.lt* straipsniai buvo rūšiuojami pagal datą, *antrame etape straipsniai buvo rūšiuojami pagal aktualumą, tai leido aprėpti didesnę publicistinių straipsnių skaičių portale.*

Naujiųjų internetinis portalas *www.15min.lt* turi rubriką „Švietimas“, todėl publicistinių straipsnių pirmiausia buvo ieškoma šioje rubrikoje. Naujiųjų portalas *www.lrytas.lt* atskiros rubrikos neturi, tai gerokai apsunkino publikacijų paiešką, todėl publikacijų paieška atlikta naudojant teminės paieškos galimybes. Pirmame etape panaudota teminė paieška – *vaikų ugdymas* – rezultatų nedavė, todėl antrame etape buvo atlikta teminė paieška pasirenkant švietimą.

2.2.3. Internetinių puslapių publikacijų analizės tyrimo duomenų analizė ir interpretacija

Duomenų analizei pasirinkta kokybinė turinio analizė leidžia diagnozuoti ir suvokti, kaip konstruojamas tėvų požiūris į visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimą⁴⁴⁴. Atrinkti straipsniai analizei buvo traktuojami kaip pilnutinis tekstas – analizės vienetas.

Pirmame etape buvo analizuojami/skaitomi publicistinių straipsnių tekstai (analizei pateikti 14 straipsnių iš internetinių portalų: *www.delfi.lt*, *www.15min.lt*, *www.lrytas.lt*). Pirminė publicistinių straipsnių analizė parodė, kad rastų straipsnių tematiką būtų galima suskirstyti į 5 pagrindines temas (žr. 16 lentelę).

444 Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadovės ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.; Žydzūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.

16 lentelė. Publicistinių straipsnių tematika

Tematika	Dažnis
Vaiko užimtumas po pamokų	8
Vaiko priežiūra po pamokų / saugumo užtikrinimas	9
Pedagogų poreikis organizuojant mokinių veiklą po pamokų	5
Mokyklos infrastruktūra / papildomų patalpų poreikis	2
Prailgintos dienos grupė	8

Antrame etape publicistinių straipsnių tekstai buvo daug kartų skaitomi, siekiant išskirti pagrindines idėjas, palyginti tarpusavyje, įvertinti panašumus ir skirtumus⁴⁴⁵.

Tai padėjo atlikti duomenų kodavimą (t. y. buvo apibūdinti tekstų prasminiai vienetai – suteikti kodai, sukonstruotas prasminių vienetų sąrašas). Siekiant atrinkti kondensuotą informaciją, atrenkamos teksto ištraukos, susijusios su išskirtais prasminiais vienetais.

Trečiame etape prasminiai elementai buvo jungiami ir konstruojamos subkategorijos. Kruopščiai patikrinami ir atrenkami duomenys, kurie yra susiję su pasirinktomis subkategorijomis⁴⁴⁶. Tai padėjo išryškinti ir apibrėžti kategorijas.

Gautus duomenis apie visos dienos mokyklos kuriamą poreikį publicistiniuose straipsniuose būtų galima suskirstyti į dvi grupes (žr. 6 pav.), pirmoji grupė – straipsniai, kuriuose aptarinėjama būtinybė padėti šeimai, užimti mokinius po pamokų, taip užtikrinant mokinių saugumą ir priežiūrą. Tokių straipsnių turinys suponuoja tai, kad formuojama teigiama tėvų nuomonė ir stiprinamas visos dienos mokyklos idėjos palaikymas visuomenėje, nes straipsniuose dažniausiai aptarinėjamas ir aktualizuojamas tėvų „šauksmas“ padėti pasirūpinti vaiko priežiūra po pamokų, užtikrinant tėvams galimybę dalyvauti darbo rinkoje.

445 Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.; Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.

446 Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.

Kita straipsnių grupė atskleidžia valstybės vykdomos švietimo reformos užsibrėžtų tikslų įgyvendinimą – Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimas⁴⁴⁷. Koncepcijos 2 skyriuje teigiama⁴⁴⁸, kad svarbiausiu sėkmingos mokyklos veiklos požymiu laikomas tinkamas mokyklos misijos įgyvendinimas, t. y. geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo(si) rezultatai ir turtingos, įsimenančios, prasmingos, malonios gyvenimo mokykloje patirtys, užtikrinat mokinių asmeninę brandą. Todėl visos dienos mokyklos idėja ir modelis yra grindžiamas Geros mokyklos koncepcijos nuostatomis⁴⁴⁹.

6 pav. Internetinių portalų publicistinių straipsnių tematika

Analizuojant visos dienos mokyklos poreikį žiniasklaidoje, ypatingas dėmesys skiriamas tėvų išsakytai nuomonei dėl vaiko užimtumo ir priežiūros organizavimo po pamokų. Publikuojami straipsniai, kuriuose akivaizdžiai pateikiami tėvų nusiskundimai ir nuogąstavimai dėl mokinių priežiūros ir užimtumo organizavimo po pamokų. Išskirtos 2 kategorijos: visos dienos mokyklos poreikis ir visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo iššūkiai/rizikos (žr. 17 lentelę).

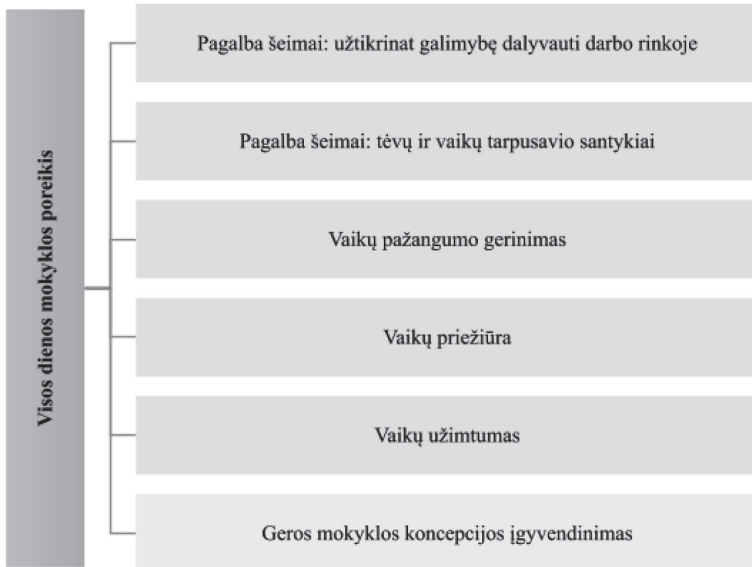
Kategoriją „Visos dienos mokyklos poreikis“ sudaro 6 subkategorijos (Pagalba šeimai: užtikrinant galimybę dalyvauti darbo rinkoje; Pagalba

447 Geros mokyklos koncepcija (2015). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/gera-mokykla>

448 Geros mokyklos koncepcija (2015), II Skyrius, 9 punktą, 3 p.: Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/gera-mokykla>

449 Geros mokyklos koncepcija (2015). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/gera-mokykla>

šeimai: tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai; Vaikų pažangumo gerinimas; Vaikų priežiūra; Vaikų užimtumas; Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimas) (žr. 7 pav.).

7 pav. Kategorijos „Visos dienos mokyklos poreikio“ detalizavimas

Kategorijos „Visos dienos mokyklos poreikis“ turinio analizė parodė, kad poreikis kurti visos dienos mokyklą yra akivaizdus. Publicistiniuose straipsniuose atskleidžiama, kaip visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimas prisidėtų prie palankesnių sąlygų tėvams dalyvauti darbo rinkoje, mokinių pasiekimų gerinimo, užtikrintų vaiko priežiūrą po pamokų, stiprintų tėvų ir vaikų santykius (žr. 17 lentelę).

17 lentelė. Visos dienos mokyklos poreikis

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Visos dienos mokyklos poreikis	Pagalba šeimai: užtikrinat galimybę dalyvauti darbo rinkoje	<p><...> Pamokos baigiasi apie 12 val. dienos<...> Ar galite mesti darbus ir nuvažiuoti pasiimti savo septynmečio?<...>;</p> <p><...> Grįžtame prie plano „auklė“ arba vėlgi ieškome „darželio“ pradinukui <...>;</p> <p><...>pasisekė, jeigu mokykloje veikia pailginta grupė <...> <...>O ar manote, kad pirmokėlis pasiruošęs likti namuose vienas iki jūsų darbo pabaigos? <...>.</p>
	Pagalba šeimai: tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai	<p><...> svarbus mokymosi ir laisvo laiko balansas, o didžiulis plusas – namų darbai paruošiami mokykloje, ir vakare šeima turi daugiau laisvo laiko bendravimui, mėgiamoms veikloms <...>;</p> <p><...> nėra namų darbų, kuriuos jie nešasi namo. Kaip dažniausiai būna, tėvai tą laiką, kurį galėtų būti su vaikais ir smagiai praleisti laiką šeimoje<...>;</p> <p><...> vakaras lieka mėgstamoms veikloms, laikui su šeima <...>.</p>
	Vaikų pažangumo gerinimas	<p><...> Ilgesnė diena leidžia visus akademinis dalykus, kas privaloma, pasidaryti mokykloje<...>;</p> <p><...> pailginta grupė <...>bus ir mokytoja <...> lieps paruošti namų darbus, patikrins, kaip atlikti uždaviniai <...>;</p> <p><...> jau daug metų mokytojos ugdymo proceso ir pailgintos dienos grupės metu dirba kartu su mokytojo asistentu <...> pasiekiami aukštesni mokinių ugdymosi rezultatai, nes „geriau užtikrinami kiekvieno besimokančiojo poreikiai individualizuojant ugdymo turinį, todėl nesušilaukėme skundų iš tėvų dėl ugdymo kokybės <...>;</p> <p><...> pamokas prailgintoje grupėje vaikas puikiai paruošia, ir pagalbos sulaukia, jeigu kartais ko nors nesupranta ar jam reikia papildomai pasimokyti<...>.</p>

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Visos dienos mokyklos poreikis	Vaikų priežiūra	<p><...> Tėvai nesijaučia saugūs, kai jų vaikai po pamokų lieka vieni, todėl daugėja mokinių, lankančių pailgintą darbo dienos grupę<...>;</p> <p><...> Mokykloje veikia prailgintos grupės, gausi popamokinė veikla. Dėl šių paslaugų ir mokymo kokybės tėvai ir veržiasi savo atžalas vesti būtent į šią mokymo įstaigą<...>;</p> <p><...> nepasisekė, jeigu dirbate įprastu grafiku, nes tokiu atveju turite pasitikėti savo vaiko galimybėmis savarankiškai išsiruoti ir į mokyklą<...>;</p> <p><...> Mokyklos vargu, ar organizuoja paankstintas grupes<...>.</p>
	Vaikų užimtumo organizavimas	<p><...> Tai užimtumas, galimybė rinktis neformalias veiklas, galimybė rengti pamokas, ir tai būtų organizuojama mokyklos <...>;</p> <p><...> suteikti lygiavertes galimybes gauti kokybišką išsilavinimą <...>;</p> <p><...> norima sudaryti sąlygas moksleiviams, ypač regionuose, ir po pamokų likti mokykloje, čia paruošti pamokas, lankyti būrelius<...>.</p>
	Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimas	<p><...>kurti ir įgyvendinti mokyklos veiklos modelius, kurie užtikrintų geriausius ugdymo rezultatus ir palaikančią aplinką įvairių gebėjimų ir interesų vaikams<...>;</p> <p><...> suteikti lygiavertes galimybes gauti kokybišką išsilavinimą <...></p> <p><...> steigti „visos dienos mokyklas“ <...>.</p>

Pirmos subkategorijos turinys atskleidžia, kad tėvams ypatingai svarbu dalyvauti darbo rinkoje, užtikrinant šeimai pragyvenimo šaltinį. Publicistiniuose straipsniuose tėvai kelia klausimą: <...> *Pamokos baigiasi apie 12 val. dienos <...> galite mesti darbus ir nuvažiuoti pasiimti savo septynmečio? <...>*. Ypatingai pabrėžiamas visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimas pradinėje mokykloje: <...> *o ar manote, kad pirmokėlis pasiruošęs likti namuose vienas iki jūsų darbo pabaigos? <...>*. Tai parodo, kad visos dienos mokyklos įgyvendinimas užtikrintų šeimos ir darbo derinimo galimybes. Iš kitos pusės, būtina pastebėti, kad nesant galimybei derinti darbo ir šeimos poreikių, išauga papildomų finansų poreikis: <...> *grįžtame prie plano „auklė“ arba vėlgi ieškome „darželio“ pradinukui <...>*.

Išryškėja, kad visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimas prisidėtų prie stipresnio tarpusavio ryšio tarp tėvų ir vaikų. Turima omenyje, kad vaikas, turintis galimybę lankyti pailgintos dienos grupę ir/ar jai analogišką, galės paruošti namų darbus mokykloje, todėl namuose liks daugiau laiko pabendrauti su šeima: <...> *nėra namų darbų, kuriuos jie nešasi namo. Kaip dažniausiai būna, tėvai tą laiką, kurį galėtų būti su vaikais ir smagiai praleisti laiką šeimoje <...> <...>*. Tai sustiprina šeimą, šeima gali skirti daugiau laiko laisvalaikiui ir buvimui kartu šeimos rate: <...> *namų darbai paruošiami mokykloje, ir vakare šeima turi daugiau laisvo laiko bendravimui, mėgiamoms veikloms <...>*.

Ypatingai pabrėžiamas vaikų pasiekimų gerinimas: <...> *pailgintos dienos grupės metu dirba kartu su mokytojo asistentu <...> pasiekiami aukštesni mokinių ugdymosi rezultatai<...>*, akcentuojama, kad <...> *geriau užtikrinami kiekvieno besimokančiojo poreikiai individualizuojant ugdymo turinį, todėl nesusilaukėme skundų iš tėvų dėl ugdymo kokybės <...>*. Pažymima, kad <...> *ilgesnė diena leidžia visus akademinius dalykus, kas privaloma, pasidaryti mokykloje <...>*. Pabrėžiamas mokytojo vaidmuo: <...> *pailginta grupė <...> bus ir mokytoja <...> lieps paruošti namų darbus, patikrins, kaip atlikti uždaviniai <...>*, ir atsakomybė: <...> *pamokas prailgintoje grupėje vaikas puikiai paruošia, ir pagalbos sulaukia, jeigu kartais ko nors nesupranta ar jam reikia papildomai pasimokyti<...>*.

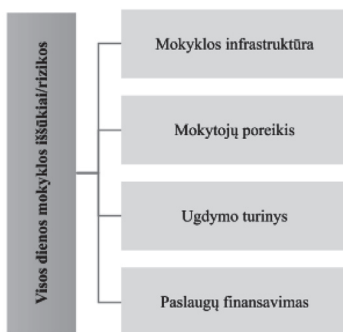
Išryškėja, kad veikiant visos dienos mokyklos modeliui, būtų užtikrinta vaikų priežiūra po pamokų: <...> *tėvai nesijaučia saugūs, kai jų vaikai po pamokų lieka vieni, todėl daugėja mokinių, lankančių pailgintą darbo dienos grupę <...>*, akcentuojama, kad jeigu vaikas lanko antrą pamainą, svarbu užtikrinti jo saugumą: <...> *mokyklos vargu, ar organizuoja paankstintas grupes: rytais nėra*

nei vietos, nei laisvų mokytojų <...>; <...> tokiu atveju turite pasitikėti savo vaiko galimybėmis savarankiškai išsiruoti į mokyklą<...>, sprendžiama užimtumo problema: <...> mokykloje veikia prailgintos grupės, gausi popamokinė veikla <...>.

Publicistinių straipsnių analizė leidžia teigti, kad spaudoje ypatingas dėmesys skiriamas vaikų užimtumo užtikrinimui, pažymima: <...> *tai užimtumas, galimybė rinktis neformalias veiklas, galimybė rengti pamokas, ir tai būtų organizuojama mokyklos <...>*. Atkreiptinas dėmesys, kad įgyvendinant visos dienos mokyklos modelį, būtų užtikrinta sėkminga vaikų socialinė integracija, <...> *norima sudaryti sąlygas moksleiviams, ypač regionuose, ir po pamokų likti mokykloje, čia paruošti pamokas, lankyti būrelius <...>*, taip mažinant socialinę atskirtį.

Pateiktų straipsnių analizė leidžia teigti, kad visos dienos mokyklos idėja tiesiogiai prisidėtų prie Geros mokyklos koncepcijos⁴⁵⁰ nuostatų įgyvendinimo, <...> kurti ir įgyvendinti mokyklos veiklos modelius, kurie užtikrintų geriausius ugdymo rezultatus ir palaikančią aplinką įvairių gebėjimų ir interesų vaikams <...>, <...> suteikti lygiavertes galimybes gauti kokybišką išsilavinimą <...>. Publikacijose aptinkami švietimo ekspertų pasisakymai teigiant, kad Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimui būtina <...> steigti „visos dienos mokyklas“ <...>.

Kategorija „Visos dienos mokyklos iššūkiai ir rizikos“ sudaryta iš 4 subkategorijų (Mokyklos infrastruktūra; Mokytojų poreikis; Ugdymo turinys; Paslaugų finansavimas) (žr. 8 pav.).

8 pav. Kategorijos „Visos dienos mokyklos iššūkiai/rizikos“ detalizavimas

450 Geros mokyklos koncepcija (2015). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/web/lt/pedagogams/ugdymas/gera-mokykla>

Analizuojant publicistinius straipsnius internetiniuose portaluose (*www.delfi.lt*, *www.15min.lt*, *www.lrytas.lt*) plačiai buvo pristatomas ne tik visos dienos mokyklos poreikis, bet ir atskleisti iššūkiai, kurie neišvengiami įgyvendinant visos dienos mokyklos idėją Lietuvoje (žr. 18 lentelę).

Vienas iš pagrindinių iššūkių – mokyklos infrastruktūra. Būtina pastebėti, kad tradicinės mokyklos patalpos, mokyklos erdvė nėra pritaikyta vaikams praleisti mokykloje visą dieną, pastebima, kad <...> *reikia ir tam tinkamų patalpų, ir tinkamo <...>*. Svarbu pastebėti, kad organizuojant ugdymo procesą mokymas(is) intensyvinamas, ženkliai pailgėja laikas praleistas mokykloje, todėl pabrėžiamas būtinumas vaikui sudaryti sąlygas pabūti lauke: <...> *erdvės, galimybės išeiti į lauką, atsipūsti, išsidūkti, kad vaikai nebūtų laikomi uždaroje erdvėje <...>*.

18 lentelė. Visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo iššūkiai/rizikos

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Iššūkiai / rizika	Mokyklos infrastruktūra	<...> reikia ir tam tinkamų patalpų, ir tinkamo <...>; <...> erdvės, galimybės išeiti į lauką, atsipūsti, išsidūkti, kad vaikai nebūtų laikomi uždaroje erdvėje<...>; <...>rytais nėra nei vietos<...>
	Mokytojų poreikis	<...>nėra laisvų mokytojų <...>
	Ugdymo turinys	<...> reikia <...>tinkamo veiklų organizavimo <...>
	Paslaugų finansavimas	<...> už šias paslaugas tėveliai primoka. Toks ugdymo modelis esą yra priimtinas tėvams <...>; <...> sumokėsite ir pradinukas galės likti mokykloje dar kelias valandas<...>.

Pavieniai straipsniai atkreipia visuomenės dėmesį į nepakankamą mokytojų/specialistų skaičių mokyklose, siekiant įgyvendinti visos dienos mokyklos idėją: <...> *nėra laisvų mokytojų <...>*. Tai glaudžiai siejasi su kitu, spaudoje akcentuojamu iššūkiu – finansavimu.

Kitas iššūkis – ugdymo turinys. Vertinant pateiktas publikacijas, pastebėta, kad yra suprantama, jog įgyvendinant visos dienos mokyklos idėją, praleistas mokykloje laikas bus ilgesnis nei įprastai. Todėl kyla būtinybė kalbėti, kaip tikslingai bus planuojamas, tarpusavyje derinamas ir įgyvendi-

namas formalaus ugdymo ir neformalaus švietimo turinys: <...> *reikia* <...> *tinkamo veiklų organizavimo* <...>.

Vienas iš pagrindinių iššūkių – visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo finansavimas. Todėl, analizuojant publicistinius straipsnius, svarbu at-rasti, kokia „žinutė“ yra siunčiama visuomenei, kaip yra formuojama tėvų nuostata dėl finansavimo, nes, kaip jau buvo minėta, įgyvendinant visos die-nos mokyklos idėją, mokykloje praleistas laikas bus ilgesnis. Publicistiniuose straipsniuose plačiai aptarinėjama privačių mokyklų patirtis, teigiama, kad <> *sumokėsite ir pradinukas galės likti mokykloje dar kelias valandas* <...>, <...> *už šias paslaugas tėveliai primoka. Toks ugdymo modelis esą yra priimtinas tėvams* <...>, tai leidžia kelti prielaidą, kad tokie pasisakymai spaudoje pri-sideda prie visos dienos mokyklos poreikio aktualizavimo, formuojant tėvų nuostatą, kad galimi skirtingi finansavimo šaltiniai, vienas iš galimų – tėvai turėtų iš dalies susimokėti už teikiamas paslaugas.

Internetinių puslapių publikacijų (2017 m. sausio–birželio mėn.) anali-zė parodė, kad viešoje erdvėje pateikiami publicistiniai straipsniai atkreipia visuomenės dėmesį į visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo būtinumą.

Gautus duomenis apie visos dienos mokyklos kuriamą poreikį ir įvaiz-dį publicistiniuose straipsniuose būtų galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmai grupei priskiriami straipsniai, kuriuose aptarinėjama būtinybė padėti tėvams užtikrinti galimybę dalyvauti darbo rinkoje, organizuoti mokinių užimtumą po pamokų, taip užtikrinant mokinių saugumą ir priežiūrą. Tokių straipsnių turinys suponuoja tai, kad visuomenėje yra formuojama teigiama tėvų nuo-monė, stiprinamas visos dienos mokyklos idėjos palaikymas. Kita straipsnių grupė atskleidžia valstybės vykdomos švietimo reformos užsibrėžtų tikslų įgyvendinimą – Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimą.

2.3. Švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų visos dienos mokykloje poreikis

Pailginus bendrojo ugdymo mokyklos darbo valandas iki visos dienos, mokyklai atsiranda galimybės teikti papildomas švietimo, sveikatos, socia-lines ir kultūros paslaugas. Siekiant nustatyti, koks yra švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų *visos dienos mokykloje* poreikis, atlikta tėvų apklausa. Apklausoje taip pat norėta išsiaiškinti, ar, tėvų nuomone, *visos die-*

nos mokykla yra reikalinga ir, jei reikalinga, kaip galėtų būti organizuojamas jos darbas.

2.3.1. Tėvų apklausos metodologinis pagrindimas

7.3.1.1. Duomenų rinkimo instrumentas

Tėvų apklausai atlikti pasirinktas klausimynas raštu. Klausimynu norėta išsiaiškinti visos dienos mokyklos sampratą, paskirtį, tikslinę grupę, organizavimo modelius, trukmę, finansavimą, paslaugų poreikį. Klausimyno struktūra pateikta 19 lentelėje.

19 lentelė. Klausimyno tėvams struktūra

Struktūrinės dalys	Klausimų temos	Klausimuose liečiami aspektai
Demografiniai klausimai (D1-D11)	Klausimai, padedantys surinkti įvairių socialinių ir ekonominių sluoksnių tėvus, atstovaujančius įvairioms Lietuvos teritorijoms	Gyvenamoji apskritis, gyvenamosios vietovės tipas, lytis, amžius, išsilavinimas, pajamos
	Klausimai, padedantys surinkti įvairių mokyklų patirtis turinčius tėvus	Kuriose klasėse mokosi vaikai, mokyklos vietovės tipas, privati ar valstybinė mokykla, mokyklos trukmė, ar vaikai lanko neformaliojo švietimo užsiėmimus
Visos dienos mokyklos poreikis ir jos organizacinis modelis (M1-M8)	Klausimai apie visos dienos mokyklos poreikį	Kokioms tikslinėms grupėms visos dienos mokykla būtų reikalinga, ar ji turėtų būti privaloma, ar pasirenkama
	Klausimai apie visos dienos mokyklos organizacinį modelį	Visos dienos mokyklos darbo pradžia ir pabaiga, mokyklos darbo modelis, finansavimas, sąlygos mokiniams

Visos dienos mokyklos paslaugos (Š1-Š3, SV1, K1, SO1, SP1, T1)	Klausimai apie švietimo paslaugas	Papildomos pamokos, neformaliojo švietimo būreliai, įvairios švietimo galimybės, ugdymo proceso išdėliojimas
	Klausimai apie sveikos gyvenimo paslaugas	Sąlygos sveikai gyventi ir ugdytis sveiką gyvenimo būdą
	Klausimai apie kultūros paslaugas	Sąlygos lankytis ir dalyvauti kultūros renginiuose
	Klausimai apie socialines paslaugas	Užimtumas, maitinimas, prevencijos veikla, sąlygos žaisti
	Klausimai apie paslaugas specifinių grupių mokiniams	Paslaugos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, gabiems mokiniams
	Klausimai apie paslaugas mokinių tėvams	Tėvystės ir socialinių įgūdžių ugdymas, konsultavimas, specialistų konsultacijos, savipagalbos grupės, tėvų dalyvavimas mokymo procese
Atviras klausimas (P1)	Pastabos ir pasiūlymai visos dienos mokyklos idėjai	

Demografiniai klausimai ir visos dienos mokyklos poreikio bei jos organizacinio modelio klausimai yra pasirinkamojo atsakymo tipo su vienu ar keliais pasirinkimais arba trumpo atsakymo tipo. Visos dienos mokyklos paslaugų klausimai yra Likert'o skalės tipo su penkiais pasirinkimais pritarimo-nepritarimo atsakymais. Pasirinktas mažesnis Likert'o skalės atsakymų variantų skaičius, norint respondentams pateikti kuo paprastesnį ir aiškesnį klausimyno formatą. Atvirojo klausimo atsakymo ilgis nebuvo ribojamas, norint sudaryti sąlygas respondentams pilnai išsakyti savo nuomonę ir/arba pateikti pastabas, pasiūlymus.

Klausimynas pateiktas elektroniniu formatu internete. Prieš pagrindinių duomenų rinkimą buvo atliktas pilotinis tyrimas, kurio metu buvo pati-

krintas klausimyno validumas. Pilotinio tyrimo imtis – 187 respondentai. Po pilotinio tyrimo buvo pakoreguotas vienintelis klausimas apie respondentų pajamas – sumažintas pajamų intervalų pasirinkimo kiekis, eliminuojant du didžiausių pajamų pasirinkimus, nes didžiausias pajamas nurodžiusių respondentų buvo tik vienetai.

7.3.1.2. Duomenų rinkimo instrumento validumas

Sukurtojo klausimyno dalių validumas buvo matuojamas du kartus. Vieną kartą pilotinio tyrimo metu, antrą kartą – pagrindinio duomenų rinkimo metu. Klausimų grupių Cronbacho Alfa reikšmės pateiktos 20-oje lentelėje.

20 lentelė. Klausimų blokų Cronbacho reikšmės pilotiniam ir pagrindiniam tyrimui

Klausimų blokai	Cronbacho Alfa	
	Pilotinis tyrimas	Pagrindinis tyrimas
Klausimas M7: Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje mokiniams sudaryti šias sąlygas?		
Turėti poilsio erdves, kuriuose mokiniai galėtų ramiai leisti laiką, skaityti	0,91	0,84
Turėti erdves, kuriose mokiniai galėtų bendrauti, žaisti		
Turėti poilsio kambarius, kuriuose mokiniai galėtų pabūti po vieną ar po kelis		
Turėti kambarius, kuriuose mokiniai galėtų dirbti / mokytis grupelėmis		
Turėti erdves individualiam namų darbų ar savarankiškų užduočių ruošimui		
Turėti erdvę sportuoti		
Turėti skaitmeninę mokymosi erdvę savarankiškam darbui (galimybę naudotis kompiuteriu)		
Turėti erdvę gamtos mokslų darbų atlikimui		
Poilsio kambariuose būtų poilsiu ir atsipalaidavimui pritaikyti baldai (pvz., minkšti foteliai, sofos, kilimai)		

Klausimų blokai	Cronbacho Alfa	
	Pilotinis tyrimas	Pagrindinis tyrimas
Klausimas M8: Kiek būtų svarbu, kad netoli visos dienos mokyklos būtų šios organizacijos / įstaigos, galinčios padėti mokyklai organizuoti neformalią ugdymo veiklą arba renginius?		
Jaunimo organizacijos (pvz., skautai, ateitininkai)	0,91	0,89
Muziejus		
Teatras		
Baseinas		
Bažnyčia		
Viešoji biblioteka		
Fabrikas		
Žemės ūkio įmonė		
Verslo įmonė		
Klausimas Š1: Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios papildomos pamokos / būreliai?		
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) gabiems vaikams	0,96	0,93
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) silpniau besimokantiems vaikams		
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) besidomintiems tam tikra ugdymo sritimi vaikams		
Papildomos meno pamokos / būreliai menui gabiems vaikams		
Papildomos meno pamokos / būreliai besidomintiems menu vaikams		
Papildomos sporto pamokos / būreliai aktyviai sportuojantiems vaikams		
Įvairius mokinio pomėgius atitinkantys būreliai		
Pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančios pamokos / būreliai		
Sveiką gyvenseną propaguojančios pamokos / būreliai		
Kūrybiškumą ugdančios pamokos / būreliai		
Raštingumą (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) ugdančios pamokos / būreliai		

Klausimų blokai	Cronbacho Alfa	
	Pilotinis tyrimas	Pagrindinis tyrimas
Klausimas Š2: Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios švietimo galimybės?		
Galimybė ugdymo turinio klausimais konsultuotis pas mokytoją individualiai (pvz., dėl namų darbų, projektinės užduoties atlikimo)	0,91	0,85
Galimybė su ugdymo turiniu nesusijusiais klausimais konsultuotis pas mokytoją individualiai (pvz., domėjimosi sritis)		
Galimybė dirbti komandomis (pvz., kartu rengti projektus, spręsti problemas)		
Galimybė dirbti savarankiškai (pvz., atlikti namų darbus)		
Galimybė gauti profesinio orientavimo paslaugas		
Klausimas SV1: Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos?		
Sudaromos sąlygos sportuoti	0,94	0,89
Sudaromos sąlygos vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu)		
Sudaromos sąlygos patiemis mokiniams gaminti valgi (pvz., priešpiečius)		
Sudaromos sąlygos mokiniams auginti daržoves		
Sudaromos sąlygos mokiniams rinkti vaistažoles, uogas ar grybus		
Sudaromos sąlygos mokiniams pasirinkti individualų meniu		
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis psichologinę sveikatą		
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis dvasinę sveikatą		
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis sveiką gyvenseną		
Vykdoma žalingų įpročių prevencijos veikla		

Klausimų blokai	Cronbacho Alfa	
	Pilotinis tyrimas	Pagrindinis tyrimas
Klausimas K1: Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios kultūrinio ugdymo paslaugos?		
Sudaromos sąlygos stebėti spektaklius (mokykloje arba teatre)	0,96	0,96
Sudaromos sąlygos dalyvauti koncertuose (mokykloje arba už mokyklos ribų)		
Sudaromos sąlygos lankyti muziejus		
Sudaromos sąlygos lankyti parodas (mokykloje arba už mokyklos ribų)		
Sudaromos sąlygos dalyvauti šventėse (mokykloje arba už mokyklos ribų)		
Klausimas SO1: Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios socialinės paslaugos?		
Vaikų užimtumas po pamokų	0,92	0,84
Nemokamas maitinimas		
Iš dalies nemokamas maitinimas		
Vykdoma prevencijos veikla (smurto, patyčių)		
Vykdoma prevencinė veikla su rizikos grupės mokiniais		
Sudaromos sąlygos savanoriauti		
Sudaromos sąlygos žaisti		
Sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą		
Klausimas SP1: Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje teikti paslaugas specifinių grupių mokiniams?		
Papildoma individuali pagalba mokyti specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	0,96	0,93
Pagalba socializacijos procese specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams		
Specialistų (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt.) pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams		
Individualizuota pagalba gabiems mokiniams (plėtojant jų specifinius mokslinius gebėjimus)		
Individualizuota pagalba menui gabiems mokiniams (ugdant jų specifinius meninius gebėjimus)		

Klausimų blokai	Cronbacho Alfa	
	Pilotinis tyrimas	Pagrindinis tyrimas
Klausimas T1: Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje teikti šias paslaugas mokinių tėvams?		
Tėvystės įgūdžių ugdymas	0,94	0,92
Socialinių įgūdžių ugdymas		
Konsultavimas mokymo(si) temomis		
Konsultavimas auklėjimo temomis		
Specialistų (logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, visuomenės sveikatos specialistas ir kt.) konsultacijos		
Sudaromos sąlygos tėvams integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimą (pvz.: rengti / organizuoti šventes, pamokas, dalyvauti renginiuose, pamokose)		
Sudaromos sąlygos tėvams būti mokytojo padėjėjais		
Organizuojamos tėvų savipagalbos grupės (pvz.: tėvams, auginantiems vaikus, turinčius autizmo spektro sutrikimą ir kt.)		

Iš 15-os lentelės matyti, kad visų klausimų blokų Cronbacho Alfa reikšmės yra aukštos, kas reiškia, jog sukurtuosius klausimų blokus galima laikyti validžiu matavimo instrumentu. Kitų klausimų validumas buvo tikrinamas vertinant pilotinio tyrimo metu gautus respondentų atsakymų pasiskirstymus ir ieškant anomalijų. Vienintelės anomalijos gautos klausime apie respondento pajamas vienam šeimos nariui, kuris po pilotinio tyrimo buvo pakoreguotas, sumažinant pajamų intervalų pasirinkimo skaičių.

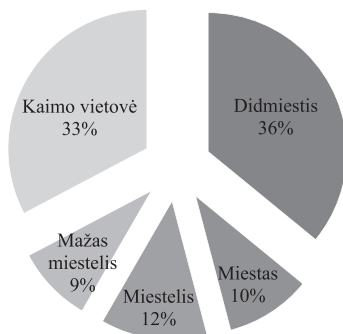
7.3.1.3. Tyrimo imtis

Tyrimo populiaciją sudarė tėvai, turintys mokyklinio amžiaus vaikus. Tyrime iš viso dalyvavo 1615 respondentų iš visų 10-ies Lietuvos regionų. Populiacijai atspindėti imtis sudaryta dviem sluoksniais: pagal regionus ir vietovės tipus (miestas-kaimas). Siekiant imties reprezentatyvumo apskaičiuoti svoriai, kuriais atsižvelgiama į gyventojų skaičiaus proporcijas miestuose ir kaimuose kiekvienoje apskrityje atskirai (žr. 21 lentelę). Gyventojų skaičius atitinka 2016 m. Lietuvos gyventojų skaičių.

21 lentelė. Gyventojų skaičius, imties svoriai ir imties dydžiai

Apskritis	Vietovės tipas	Gyventojų skaičius	Gyventojų skaičiaus proporcija	Imties svoris	Imties dydis
Alytaus	Miestuose	84362	0,03	0,129579684	47
Alytaus	Kaimuose	60747	0,02	0,424547495	34
Kauno	Miestuose	403092	0,14	1,001643311	225
Kauno	Kaimuose	174266	0,06	1,173886221	97
Klaipėdos	Miestuose	231111	0,08	3,151578974	129
Klaipėdos	Kaimuose	93507	0,03	10,4559995	52
Marijampolės	Miestuose	73342	0,03	0,872461608	41
Marijampolės	Kaimuose	75735	0,03	2,490801639	42
Panevėžio	Miestuose	137800	0,05	1,751007376	77
Panevėžio	Kaimuose	93201	0,03	4,342409344	52
Šiaulių	Miestuose	173729	0,06	1,079247981	97
Šiaulių	Kaimuose	102600	0,04	6,373768503	57
Tauragės	Miestuose	43158	0,01	0,171132948	24
Tauragės	Kaimuose	58042	0,02	0,901428537	32
Telšių	Miestuose	84574	0,03	0,775172703	47
Telšių	Kaimuose	56719	0,02	5,285289119	32
Utenos	Miestuose	76886	0,03	1,131240917	43
Utenos	Kaimuose	60307	0,02	1,605609261	34
Vilniaus	Miestuose	635174	0,22	1,355447983	355
Vilniaus	Kaimuose	170206	0,06	2,883715156	95
IŠ VISO:		2888558	1		1615

Pritaikius imties svorius, respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės tipą išsidėsto taip, kaip pavaizduota 9 paveiksle. Didmiesčių, miestų-miestelių ir kaimo vietovių gyventojai sudaro maždaug po trečdalį visos imties.

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės tipą

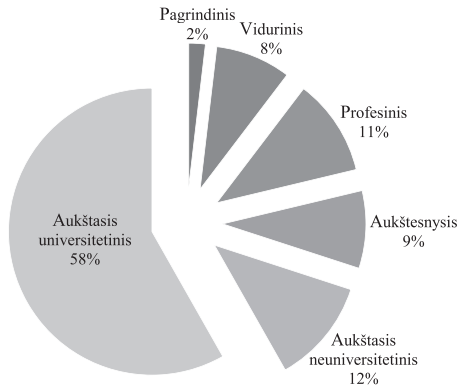
7.3.1.4. Duomenų analizės metodai

Tyrimo duomenys analizuoti aprašomosios statistikos būdu, rezultatai pateikti grafiškai. Statistiniam reikšmingumui apskaičiuoti naudotas χ^2 požymių homogeniškumo kriterijus ir neparametriniai testai: Mann-Whitney kriterijus, skirtas dviejų nepriklausomų imčių skirstinių palyginimui, ir Kruskal-Wallis kriterijus, skirtas trijų ir daugiau nepriklausomų imčių skirstinių palyginimui, kai kintamieji yra ranginiai. Duomenų analizė atlikta IBM SPSS 24 programiniu paketu, grafikai braižyti – „Excel“ programiniu paketu.

2.3.2. Tyrimo dalyvių charakteristikos

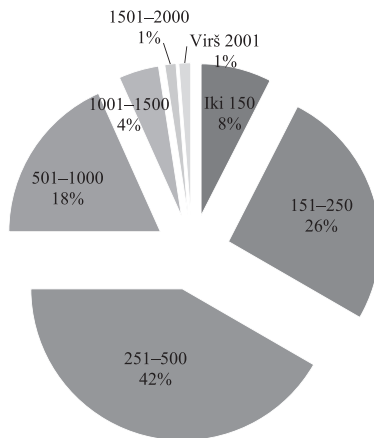
Didžioji dauguma tyrimo dalyvių buvo mamos arba globėjos (91,3 proc.). Respondentų amžiaus vidurkis – 38,5 metai (standartinis nuokrypis – 6,1).

Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pavaizduotas 10 paveiksle. Kaip matyti, tyrime dalyvavo įvairaus išsilavinimo atstovai, nors vyravo aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintys asmenys (69,9 proc.). Kadangi tyrime dalyvavo jaunesni suaugusieji bei daugiausia moterys, tuo galima būtų paaiškinti, kad didesnė dalis turi universitetinį išsilavinimą – Lietuvoje daugiau moterų negu vyrų turi aukštąjį išsilavinimą, be to, jaunesniųjų populiacijos narių grupėje yra daugiau pasiekusių aukštąjį išsilavinimą asmenų, palyginti su vyresniųjų populiacijos narių grupe.

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal pajamas, matyti, kad tyrimo dalyvavo įvairias pajamas uždirbantys tėvai, tačiau beveik pusė dalyvių atstovavo ekonominei grupei, kurioje vienam šeimos nariui tenka nuo 251 iki 500 Eur per mėnesį (41,7 proc.) (žr. 11 pav.). Apie ketvirtadalis dalyvių atstovavo ekonominei grupei, kurioje vienam šeimos nariui tenka nuo 150 iki 250 Eur per mėnesį (25,8 proc.), ir beveik penktadalis – nuo 501 iki 1000 Eur per mėnesį (18,3 proc.). Kitų ekonominių grupių atstovų tyrime dalyvavo mažiau.

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pajamas vienam šeimos nariui per mėnesį (proc.)

Dalyvauti tyrime norėta pakviesti tėvus, turinčius įvairių mokyklų patirtis. 22 lentelėje pateikti duomenys apie tyrimo dalyvių vaikų lankomų mokyklų tipus. Iš 22 lentelės matyti, kad dauguma respondentų vaikų lanko 1–4 ir/arba 5–8 kl. (atitinkamai 57,8 ir 40,3 proc.), tačiau tyrime dalyvavo ir nemažas skaičius tėvų, turinčių vyresnius arba jaunesnius vaikus. 7,9 proc. respondentų savo vaikus leidžia į privačias mokyklas, dauguma jų yra iš didmiesčių (net 85,8 proc. iš visų, leidžiančiųjų į privačias mokyklas). Dalyviai, kurių vaikai mokosi privačiose mokyklose, šiam tyrimui yra svarbūs, nes atstovauja patirčiai, kuri gali glaudžiau sietis su kuriamos visos dienos mokyklos idėja. Taip pat šiam tyrimui svarbūs dalyviai, kurių vaikai lanko įvairios trukmės mokyklas. Daugiausiai respondentų atsakė, kad jų vaikai lanko įprastos trukmės mokyklą (67,7 proc.), nemažai respondentų vaikų lanko įprastinės dienos mokyklą su pailgintos dienos grupe (27,9 proc.). Pavyko rasti tyrimo dalyvių, kurių vaikai jau dabar turi visos dienos mokyklos patirtį (8,4 proc.) arba labai panašią į visos dienos mokyklos patirtį – specialiosios sporto, muzikos ar pan. mokyklos ir specialiosios mokyklos, skirtos specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams (iš viso 6,7 proc.). Be skirtingų mokyklų tipų, buvo svarbu tyrimui rasti tėvų, kurių vaikai lanko arba nelanko neformaliojo švietimo užsiėmimus/būrelius, ir jei lanko, lanko juos mokykloje ar už mokyklos ribų. Remiantis respondentų atsakymais, matyti, kad tyrime dalyvavo įvairios patirties tėvai: dauguma tokių, kurių vaikai lanko arba lankė neformaliojo švietimo užsiėmimus/būrelius mokykloje arba už mokyklos ribų (atitinkamai 57,2 ir 59,8 proc.). Be to, dalyvavo ir tokių tėvų, kurių vaikai, nors dabar būrelių ir nelanko, bet jei susidarytų sąlygos, norėtų lankyti mokykloje (8,3 proc.). Pažiūrėjus į tėvų atsakymus pagal gyvenamąsias vietas, matyti, kad didmiesčių tėvai žymiai dažniau nei kaimo vietovių tėvai vaikus į būrelius leidžia ne mokykloje (atitinkamai 67,7 ir 39,7 proc.). Tarp tų, kurie šiuo metu būrelių nelanko, bet norėtų lankyti mokykloje, yra daugiau kaimo vietovių gyventojų – 14,0 proc. (tuo tarpu didmiesčiuose – 7,5 proc. miestuose ir miesteliuose – 10,1 proc.) (žr. 22 lentelę).

22 lentelė. Respondentų vaikų lankomų mokyklų tipai

Respondentų vaikų mokyklų tipai	Atsakymų tipai	Procentai
Klasės, kuriose mokosi respondentų vaikai	Priešmokyklinėje grupėje	13,4
	1–4 klasėse	57,8
	5–8 klasėse	40,3
	9–12 klasėse	14,2
	Kita	1,7
Mokyklų, kuriose mokosi respondentų vaikai, trukmė	Įprastinės trukmės mokykla	67,7
	Įprastinės trukmės mokykla su prailginta grupe	27,9
	Visos dienos mokykla	8,4
	Specialioji (pvz., sporto, muzikos) mokykla	5,2
	Specialioji (vaikams su specialiaisiais ugdymosi poreikiais) mokykla	1,5
Neformaliojo švietimo užsiėmimų / būrelių lankymas	Lanko mokykloje	57,2
	Lanko ne mokykloje	59,8
	Nelanko, bet norėtų lankyti mokykloje	8,3
	Nelanko, bet norėtų lankyti ne mokykloje	4,3
	Nelanko ir nenori lankyti	3,5
Mokyklų, kuriose mokosi respondentų vaikai, tipai pagal priklausomybę	Valstybinė	93,1
	Privati	7,9

2.3.3. Visos dienos mokyklos samprata

Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (p. 37)⁴⁵¹ pažymima, kad „vien formaliuotu ugdymo turiniu nesuteikiama pakankamai galimybių saviraiškai, lyderystei realizuoti, charakteriui ir tapatybei sukurti, tautinei sa-

451 Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija http://www.smm.lt/uploads/documents/Veikla_strategija/VSS%20Seimui_2012-09-19.pdf

vimonei atsirasti, kultūros kūrėjo vaidmeniui įsisažmoninti, kūrybos laisvei ir kūrybiškumui skleisti, gamtos pažinimui ir verslumui ugdyti“. Siekiant padėti vaikams atrasti save ir kūrybiškai prisitaikyti visuomenėje, svarbu sudaryti sąlygas veiksmingam vaikų ir jaunimo laisvalaikiiui, didinti pasirinkimo galimybes. Pasak B. Žygaitienės ir J. Sinkevičienės (2014)⁴⁵², švietimo sistema orientuojama padėti vaikams suvokti save, skatina siekti tapti visaverčiu visuomenės nariu, įsisavinti visuomenės normas ir jos patirtį. Tyrėjai pažymi vaikų užimtumo ir laisvalaikio veiklos svarbą. Pasak autorių, laisvalaikio veikla ypač svarbi vaiko socializacijai, nes ji sudaro sąlygas kūrybinėms galioms, iniciatyvumui plėtoti, kaupti dorovinę patirtį, ugdyti gebėjimus bei kompetencijas. Laisvalaikio ir užimtumo organizavimas, mokslininkų teigimu, turi didelę įtaką vaiko asmenybės ugdymui – padeda atsiskleisti vaikų talentams, ugdo socialinius gebėjimus, pasitikėjimą savimi, atitraukia vaikus nuo beprasmių laiko leidimo, žalingų įpročių, nusikalstamumo (Skirmantienė, 2013)⁴⁵³. Dalyvaudami neformaliojo švietimo veikloje, vaikai ugdo kompetencijas, kurios leidžia jiems tapti aktyviems visuomenės nariams, savarankiškai spręsti gyvenime kylančias problemas. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) įtvirtinta, kad organizuojant neformalųjį vaikų švietimą, sudarant sąlygas tenkinti pažinimo ir saviraiškos poreikius, ugdomi aktyvūs visuomenės nariai.

Vienas iš geros mokyklos aspektų yra gyvenimas mokykloje, kuris siejamas su saviraiškiu dalyvavimu. Geros mokyklos koncepcijoje (2015)⁴⁵⁴ pažymima: saviraiškūs dalyvavimas mokyklos gyvenime yra toks pat svarbus asmenybės augimui, kaip ir formalus ugdymas. Geroje mokykloje gyvenimas ir ugdymas(is) susilieja, persipinant veikloms, joms skirtoms erdvėms, laiko organizavimui ir patirtims.

Taigi, šiuo tyrimu siekta išsiaiškinti, kaip tėvai įsivaizduotų visos dienos mokyklą, kurioje, atliepiant Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos nuostatas (p. 39) „plėtoti formaliojo ir neformaliojo švietimo integralumą ir tarpusavio papildomumą, diegti atvirus ir lanksčius mokymosi būdus“, būtų derinamos formalusis ir neformalusis ugdymo veiklos. Tėvams buvo pateikti

452 Žygaitienė, B. ir Sinkevičienė, J. (2014). Socialiniam ugdymui(si) palanki aplinka ir jos kūrimo strategijos. *Socialinis ugdymas*, 38 (2), p. 103-115

453 Skirmantienė, J. (2013). Neformaliojo ugdymo svarba pozityviajai socializacijai. STEPP : socialinė teorija, empirija, politika ir praktika. 7, p. 108-118.

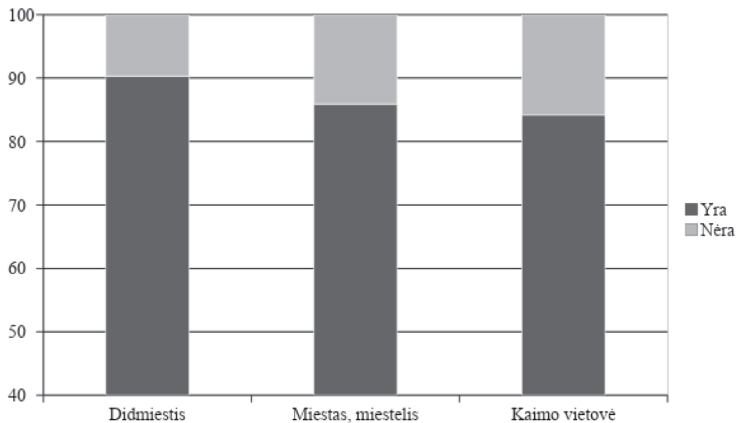
454 Geros mokyklos koncepcija (2015). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Geros%20mokyklos%20koncepcija.pdf>

klausimai apie tai, ar tokia mokykla yra reikalinga, o jei reikalinga, tai kokiems mokiniams ir kaip ji turėtų būti organizuojama.

2.3.3.1. Visos dienos mokyklos modelis

Rekomendacijose dėl visos dienos mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo (2018)⁴⁵⁵ nurodoma, kad visos dienos mokykloje organizuojama veikla apima tarpusavyje suderintą formalųjį ir neformalųjį ugdymą, švietimo pagalbos, socialinių (sociokultūrinės paslaugos, maitinimo organizavimas, parama mokinio reikmėms įsigyti, transporto organizavimas), kultūros (socio-kultūrinė edukacija), visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimą ir kitą, visapusiškam mokinių ugdymuisi, sveikatinimui, poilsiui reikalingą veiklą.

Prieš nagrinėjant, kokius visos dienos mokyklos modelius tėvai mato kaip tinkamiausius, verta atkreipti dėmesį į tai, kad 13,1 proc. tėvų mano, kad tokia mokykla apskritai nėra reikalinga. Kad tokios mokyklos nereikia, labiausiai pasisako kaimo vietovių gyventojai – 15,8 proc. (didmiesčių gyventojai atitinkamai – 9,7 proc.) (žr. 12 pav.). Šis skirtumas statistiškai reikšmingas ($\chi^2 p < 0,01$).

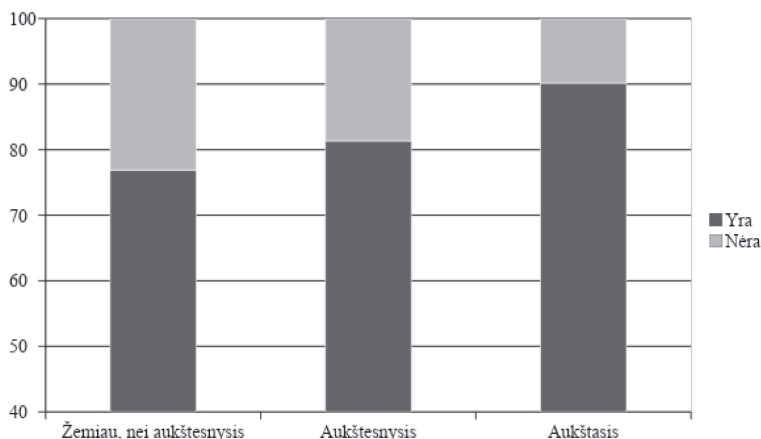

12 pav. Visos dienos mokyklos poreikis pagal gyvenamąją vietovę (proc.)

455 LR Švietimo ir mokslo ministro 2018 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. V-606 „Dėl rekomendacijų dėl visos dienos mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo patvirtinimo“

Gauti rezultatai sietini su A. Juodaitytės ir R. Palubaitytės⁴⁵⁶ tyrimo išvada, kad tėvai siekia, jog vaikai būtų užimti darbu namų ūkyje, buityje, sode, darže. Autorių teigimu, tėvų nusakyti vaikų laisvalaikio prasminiai kontekstai apima: vaikų užimtumą fiziniu darbu namų ūkyje ar buityje. Galima daryti prielaidą, kad kaimo vietovėms atstovaujantys tėvai dėl šios priežasties mažiau vertina visos dienos mokyklos prasmę.

Išskaidžius respondentų atsakymus pagal išsilavinimą, matyti, kad labiausiai prieš visos dienos mokyklos poreikį pasisako žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimo asmenys (pradinio, pagrindinio, vidurinio ir profesinio) – 23,1 proc. (kai, pvz., aukštojo išsilavinimo atstovų, nematančių visos dienos mokyklos poreikio, yra tik 9,9 proc.) (žr. 13 pav.). Skirtumas statistiškai reikšmingas ($\chi^2 p < 0,001$).

13 pav. Visos dienos mokyklos poreikis pagal išsilavinimą (proc.)

Taigi, didmiesčių ir aukštojo išsilavinimo respondentai labiau sutinka, kad visos dienos mokykla yra reikalinga, nei kaimo vietovių ir žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimo respondentai.

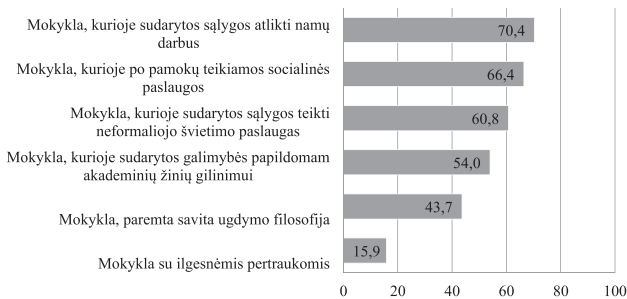
Norint sužinoti, kokiam visos dienos mokyklos modeliui respondentai teikia prioritetą, klausimyne buvo pateikti 6 skirtingi galimi modeliai, iš kurių respondentai turėjo pasirinkti vieną ar kelis, kurie, jų manymu, labiausiai

456 Juodaitytė, A. ir Palubaitytė, R. (2007). Vaikų (9–12 m.) vasaros laisvalaikio edukacinis diskursas tėvų, kaip suaugusiųjų, koncepcijų kontekste. *Acta paedagogica Vilnensia*. 19, p. 115-126

atlieptų mokinių ir jų tėvų poreikius. Nustatyta, kad daugiausiai tėvų visos dienos mokyklą įsivaizduoja kaip vietą, kurioje būtų sudarytos sąlygos atlikti namų darbus (70,4 proc.), du trečdaliai tėvų visos dienos mokyklą įsivaizduoja kaip vietą, kurioje vaikai gaus socialines paslaugas (66,4 proc.), ir nemažai tėvų visos dienos mokykloje tikisi vaikams teikiamų neformaliojo švietimo paslaugų (60,8 proc.) (žr. 14 pav.). Neformaliojo švietimo paslaugų svarbą tėvų požiūriu atskleidė taip pat B. Žygaitienės ir J. Sinkevičienės tyrimas⁴⁵⁷. Pažymima, jog tėvai suinteresuoti, kad jų vaikas(-ai) lankyti neformaliojo ugdymo būrelius, nes šioje veikloje ugdomas vaikų kūrybiškumas, jie gali save išreikšti ir atsiskleisti, išmoksta bendravimo ir bendradarbiavimo, plėtojamas jų kompetencijos, reikalingos tolesniame gyvenime.

Apie pusę (54,0 proc.) apklaustųjų mano, kad visos dienos mokykloje turėtų būti sudarytos galimybės papildomam akademinį žinių gilinimui. Tai atliepia kitų tyrimų išvadas, jog tėvams nepriimtina koncepcija, kad vaikų laisvalaikis yra laikas, kai jie tenkina kognityvinius, komunikacinius ir rekreacinius poreikius⁴⁵⁸ ir jų poreikis dėl pirmokų užimtumo pailgintos dienos grupėje gali būti traktuojamas kaip lūkestis gerinti vaiko akademinį pasiekimus⁴⁵⁹.

Kad visos dienos mokykla būtų paremta kokia nors savita ugdymo filosofija, nurodė 43,7 proc. respondentų. Mažiausiai tėvų mano (15,9 proc.), kad visos dienos mokykla turėtų būti tiesiog mokykla su ilgesnėmis pertraukomis.

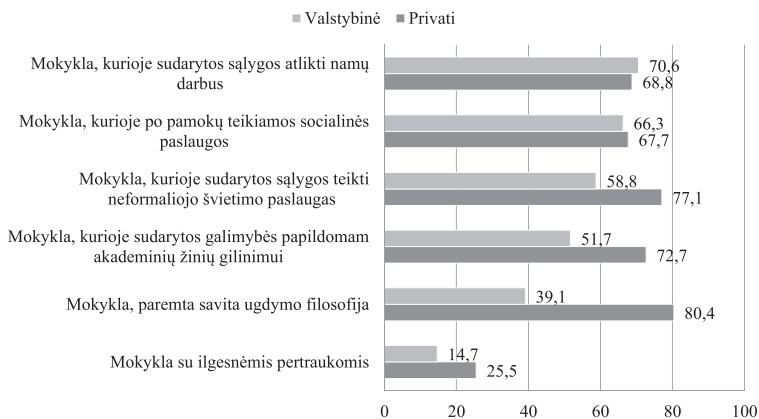
14 pav. Visos dienos mokyklos modelio prioritetai (proc.)

457 Žygaitienė, B. ir Sinkevičienė, J. (2014). Socialiniam ugdymui(si) palanki aplinka ir jos kūrimo strategijos. *Socialinis ugdymas*, 38 (2), p. 103-115

458 Juodaitytė, A. ir Palubaitytė, R. (2007). Vaikų (9–12 m.) vasaros laisvalaikio edukacinis diskursas tėvų, kaip suaugusiųjų, koncepcijų kontekste. *Acta paedagogica Vilnensia*. 19, p. 115-126

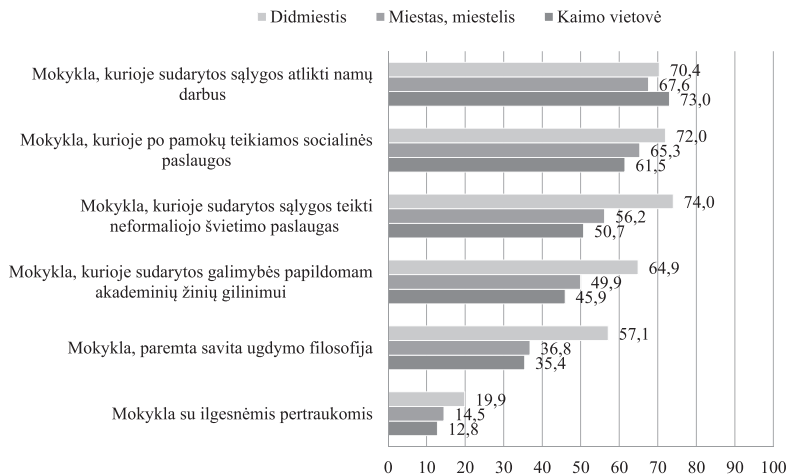
459 Kardelienė, L. (2009). Pirmoko šeimos įtrauka į mokyklos bendruomenę pailgintos dienos grupėje. *Acta paedagogica Vilnensia*. 23, p. 104 - 117

Tyrimo rezultatų analizė rodo (žr. 15 pav.), kad tėvai, kurių vaikai lanko privačią mokyklą, dažniau nei tėvai, kurių vaikai lanko valstybinę mokyklą, visos dienos mokyklą sieja su savita ugdymo filosofija (atitinkamai – 80,4 proc. ir 39,1 proc., skirtumas statistiškai reikšmingas, $\chi^2 p < 0,001$), sudarytomis galimybėmis papildomam akademinį žinių gilinimui (atitinkamai 72,7 proc. ir 51,7 proc.) ir sąlygomis gauti neformaliojo švietimo paslaugas (atitinkamai 77,1 proc. ir 58,8 proc.).

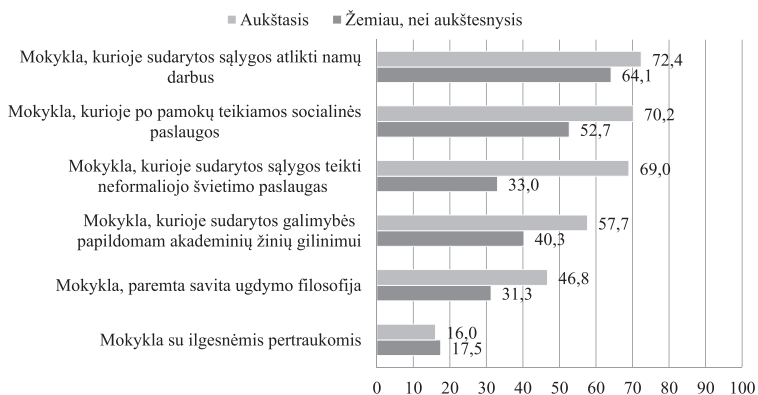
15 pav. Visos dienos mokyklos modelio prioritetai pagal tai, kokią mokyklą – valstybinę ar privačią – lanko respondentų vaikai (proc.)

Analizuojant tyrimo duomenis pagal gyvenamąją vietą, pastebėta (žr.16 pav.), kad didmiesčių gyventojai (57,1 proc.) dažniau nei miestų/miestelių (36,8 proc.) ir kaimo vietovių gyventojai (35,4 proc.) pažymi, kad visos dienos mokykla turi būti paremta savita ugdymo filosofija ($\chi^2 p < 0,001$). Taip pat didmiesčių gyventojai dažniau nei kitose vietovėse gyvenantieji nurodo, kad visos dienos mokykloje turėtų būti sudarytos sąlygos gauti neformaliojo švietimo paslaugas ($\chi^2 p < 0,05$) ir papildomai įgyti akademinį žinių ($\chi^2 p < 0,01$).

16 pav. Visos dienos mokyklos modelių prioritetai pagal gyvenamąją vietovę (proc.)

Nagrinėjant duomenis pagal respondentų išsilavinimą, gauta, kad aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai (69,0 proc.) dažniau nei žemesnį (pradinį, pagrindinį, vidurinį arba profesinį) išsilavinimą įgiję tėvai (33,0 proc.) nurodo, kad svarbiausia, jog visos dienos mokykloje būtų sudarytos sąlygos gauti neformaliojo švietimo paslaugas ($\chi^2 p < 0,05$) (žr. 17 pav.).

17 pav. Visos dienos mokyklos modelių prioritetai pagal išsilavinimą (proc.)

Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje pažymima, kad į neformalųjį švietimą menkai įtraukiami arba neįsitraukia muziejai, bibliotekos, kitos kultūros, meno įstaigos ir kiti potencialūs neformaliojo švietimo teikėjai. Dera pažymėti, kad šiuolaikinis mokymasis tai – mokymasis ne vien organizuotoje edukacinėje aplinkoje, bet ir jai nepriklausančioje natūralioje aplinkoje (muziejuose, bibliotekose, dailės ar teatro studijose). Mokymasis netradicinėje aplinkoje gali padėti atrasti patrauklią veiklą, įgyti kiekvienam būtinų asmeninių, socialinių ir kultūrinių kompetencijų, o pozityviai nutelkianti netradicinė užsiėmimų aplinka, padedanti plėsti pažinimo ribas, skatinanti tirti, eksperimentuoti ir kurti, išskirtina kaip vienas iš svarbesnių veiksnių, skatinančių mokinių kūrybiškumą⁴⁶⁰. Pasak O. Petronienės⁴⁶¹, daugelis krašto muziejų, bibliotekų, teatrų, kitų kultūros įstaigų siūlo įvairių edukacinių programų, pritaikytų skirtingo amžiaus mokiniams. Autorės teigimu, šios programos yra viena iš galimybių susipažinti su šalies istorija, gamta, geografija ir pan., praplėsti mokyklines žinias bei pažinimo ribas.

Manytina, kad visos dienos mokyklos modelis galėtų būti realizuojamas ne tik mokyklos erdvėje, bet ir kitose šalia mokyklos esančiose įstaigose ar organizacijose (žr. 18 pav.). Didžioji dauguma respondentų nurodė, kad svarbu (pakankamai svarbu ir labai svarbu), jog šalia mokyklos būtų viešoji biblioteka (70,9 proc.) ir baseinas (65,7 proc.). Apie pusę apklaustųjų (50,9 proc.) mano, kad visos dienos mokyklos realizavimui svarbu, kad prie mokyklos būtų įsikūrusios jaunimo organizacijos. Visgi, tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad tėvai menkai vertina kultūros įstaigų vaidmenį ugdymo procese. Tik daugiau nei trečdalis tėvų mano, kad prie visos dienos mokyklos ugdymo proceso organizavimo prisidėtų tai, jog šalia mokyklos būtų teatras (37,9 proc.) ar muziejus (35,2 proc.).

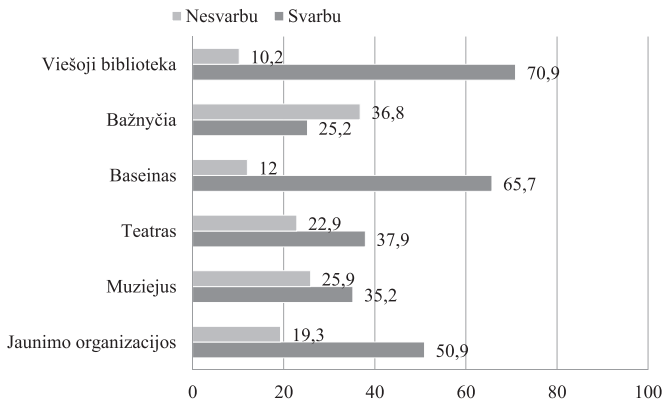
Mažiausiai reikšminga, tėvų požiūriu, tai, kad netoli mokyklos būtų kokios nors įmonės. Tėvai nurodė, kad nesvarbu (visai nesvarbu ar mažiau svarbu), jog prie mokyklos būtų fabrikas (65,5 proc.), žemės ūkio įmonė (63,3 proc.) ar verslo įmonė (59,1 proc.). Dera pažymėti, kad, daugiau nei

460 Širiakovienė, A. ir Pocevičienė, R. (2010). Moksleivių kūrybiškumo ugdymas muziejų edukacine veikla. *Acta paedagogica Vilnensia*. 25, p. 150 -158.

461 Petronienė, O. (2009). Kultūrinės edukacijos raiška sprendžiant socialines problemas. *Socialinis ugdymas*, 10 (21), p.31-43.

ketvirtadalio apklaustųjų manymu, nurodytos įstaigos ar organizacijos nėra nei svarbios, nei nesvarbios visos dienos mokyklos realizavimui.

Taigi, kaip reikšmingas įstaigas ar organizacijas, galinčias prisidėti prie visos dienos mokyklos realizavimo, tėvai nurodo viešąją biblioteką, baseiną ir jaunimo organizacijas. Mažiausias galimybes prisidedant prie visos dienos mokyklos realizavimo tėvai sieja su įmonėmis, fabrikais ir bažnyčia.

18 pav. Įstaigos ir organizacijos, galinčios prisidėti realizuojant visos dienos mokyklą (proc.)

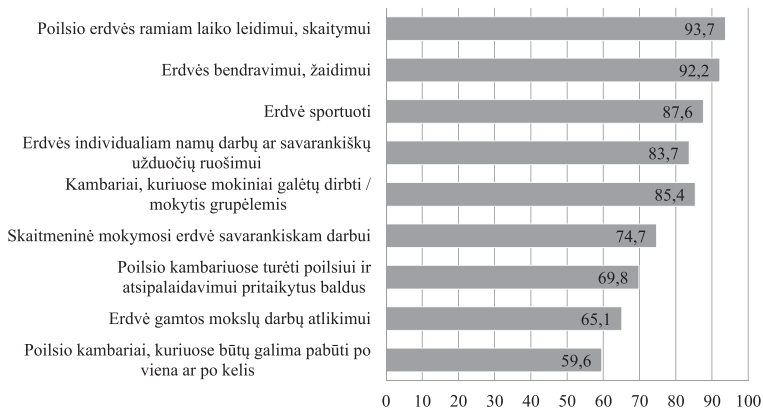
Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Įdomu panagrinėti, ar skiriasi skirtingo išsilavinimo tėvų ir skirtingose vietovėse gyvenančių tėvų požiūris į tai, kad *visos dienos mokyklos* modelis galėtų būti realizuojamas ne tik mokyklos erdvėje, bet ir kitose šalia mokyklos esančiose įstaigose ar organizacijose. 23 lentelėje pateikti duomenys, leidžiantys šiuos skirtumus įvertinti. Pasitelkus Kruskal-Wallis kriterijų nepriklausomoms imtims lyginti, galima teigti, kad visiems tėvams, nepriklausomai, koks jų išsilavinimas ir kokio tipo vietovėje gyvena, panašiai svarbu, kad šalia mokyklos turėtų būti baseinas ($p \geq 0,05$). Visais kitais atvejais tėvų nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi, priklausomai nuo jų išsilavinimo ir gyvenamosios vietovės tipo. Labiausiai savo atsakymais išsiskiria kaimo vietovių gyventojai – jie labiau nei kiti sutinka, jog būtų gerai šalia mokyklos turėti įvairias jaunimo organizacijas ($p < 0,05$), muziejų ($p < 0,05$), teatrą ($p < 0,05$), bažnyčią ($p < 0,001$), viešąją biblioteką ($p < 0,001$), fabriką ($p < 0,001$), žemės ūkio ($p < 0,01$) ar verslo įmonę ($p < 0,001$). Kaimo gyventojai, savo aplinkoje

turėdami mažiau galimybių mokyklos ugdymo procesą perkelti į įvairias įstaigas ir organizacijas, šias galimybes vertina labiau nei miestų gyventojai, kuriems tai yra lengviau prieinama. Įdomu tai, kad analizuojant atsakymų pasiskirstymą pagal išsilavinimą, gauta, jog visose pozicijose išsiskiria aukštesnį išsilavinimą įgiję asmenys – jie labiau nei kiti linkę sutikti, kad visos išvardintos įstaigos ir organizacijos yra svarbios ir galinčios *visos dienos mokyklai* padėti organizuoti ugdymo procesą ($p < 0,01$).

23 lentelė. Įstaigos ir organizacijos, galinčios prisidėti realizuojant visos dienos mokyklą (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu, ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)

Kiek būtų svarbu, kad netoli visos dienos mokyklos būtų šios organizacijos / įstaigos, galinčios padėti mokyklai organizuoti neformalią ugdymo veiklą arba renginius?								
Įstaigos	Pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietovę				Pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą			
	Didmiestis	Miestas, miestelis	Kaimo vietovė	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal vietoves	Žemiau, nei aukštesnysis	Aukštesnysis	Aukštasis	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal išsilavinimą
Jaunimo organizacijos (pvz., skautai, ateitininkai)	3,32	3,34	3,51	$p < 0,05$	3,29	3,66	3,39	$p < 0,05$
Muziejus	2,99	3,07	3,21	$p < 0,05$	3,23	3,26	3,04	$p < 0,01$
Teatras	3,07	3,17	3,28	$p < 0,05$	3,32	3,34	3,11	$p < 0,01$
Baseinas	3,72	3,63	3,72	$p \geq 0,05$	3,69	3,82	3,68	$p \geq 0,05$
Bažnyčia	2,63	2,69	2,98	$p < 0,001$	2,86	3,20	2,69	$p < 0,001$
Viešoji biblioteka	3,67	3,79	3,95	$p < 0,001$	3,92	4,08	3,74	$p < 0,01$
Fabrikas	1,83	2,03	2,13	$p < 0,001$	2,06	2,36	1,94	$p < 0,01$
Žemės ūkio įmonė	1,92	2,08	2,19	$p < 0,01$	2,18	2,42	2,00	$p < 0,001$
Verslo įmonė	2,00	2,17	2,31	$p < 0,001$	2,27	2,46	2,09	$p < 0,01$

Domėtasi, kokios, tėvų manymu, visos dienos mokykloje turėtų būti sudarytos vaikams sąlygos. Rezultatai apie sąlygas vaikams pateikti 19 paveiksle. Tyrimo rezultatai rodo, kad, absoliučios daugumos tėvų nuomone, svarbu, jog visos dienos mokykloje būtų erdvės, skirtos ramiam laiko leidimui, skaitymui (93,7 proc.) ir bendravimui bei žaidimui (92,2 proc.). Ne mažiau svarbu, kad būtų erdvė sportuoti (87,6 proc.), individualiai mokytis savarankiškai ir atlikti namų darbus (83,7 proc.) bei dirbti mažose grupelėse (85,4 proc.). Skaitmeninės mokymosi erdvės savarankiskam darbui svarbą pažymėjo beveik trys ketvirtadaliai apklaustos dalyvių (74,7 proc.). Du trečdaliai respondentų pakankamai svarbiu ir labai svarbiu dalyku laiko tai, kad visos dienos mokykloje būtų poilsui ir atsipalaidavimui pritaikyti baldai (69,8 proc.) ir sukurtos erdvės, kuriose mokiniai galėtų atlikti gamtos mokslų darbus (65,1 proc.). Daugiau nei pusė visų apklaustųjų mano, kad visos dienos mokykloje svarbūs poilsio kambariai, kuriuose vaikai galėtų pabūti po vieną ar po kelis (59,6 proc.). Taigi, tėvams aktualus ne tik vaikų ugdymas, bet ir ugdomoji aplinka. Tai atliepia D. Martišauskienės ir K. Trakšelio⁴⁶² tyrimo rezultatus, kad tėvai suvokia ugdomojos aplinkos vaidmenį ir reikšmę vaikų asmenybės raidai.

19 pav. Visos dienos mokyklos poilsio erdvių svarba (proc.)

Taigi, tėvų nuomone, svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų sudarytos sąlygos vaikams ne tik savarankiškai dirbti ir mokytis, bet ir ilsėtis, sportuoti bei atsipalaiduoti.

462 Martišauskienė, D. ir Trakšelys, K. (2017). Švietimo paslaugų kokybės valdymo vertinimas. Tėvų požiūris. Tiltai. 2, p. 103–118

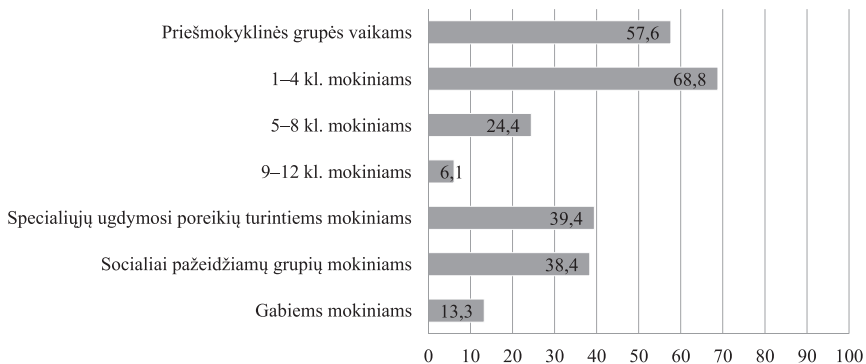
Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Pažvelgus į tėvų pasisakymus apie poilsio erdvių svarbą pagal gyvenamąją vietą ir išsilavinimą, statistiškai reikšmingo skirtumo negauta ($p \geq 0,05$) tik vos keliais atvejais: nepriklausomai nuo išsilavinimo ir gyvenamosios vietovės, tėvams panašiai svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų sudarytos sąlygos individualiam namų darbų ar savarankiškų užduočių ruošimui, egzistuoti galimybė naudotis kompiuteriu, būtų sukurta erdvė gamtos mokslų darbų atlikimui. Savo pritarimu dėl poilsio erdvių svarbos labiausiai išsiskiria didmiesčių gyventojai ir aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys. Didmiesčių gyventojai statistiškai reikšmingai dažniau nei kitų vietovių gyventojai norėtų, kad visos dienos mokykloje egzistuotų poilsio erdvės ramiam laiko leidimui ar skaitymui ($p < 0,001$), žaidimo ir bendravimo erdvės ($p < 0,001$), poilsio kambariai buvimui po vieną ar po kelis ($p < 0,01$), kambariai, kuriuose mokiniai galėtų dirbti ar mokyti grupelėmis ($p < 0,05$) ir kad būtų vieta sportuoti ($p < 0,01$). Aukštąjį išsilavinimą įgiję asmenys labiau nei žemesnio išsilavinimo atstovai pageidauja, kad visos dienos mokykloje būtų sukurtos poilsio erdvės ramiam laiko leidimui ar skaitymui ($p < 0,001$), patalpos žaidimui ir bendravimui ($p < 0,001$), poilsio kambariai buvimui po vieną ar po kelis ($p < 0,001$), vietos sportuoti ($p < 0,001$) ir kad poilsio kambariuose būtų poilsiu bei atsipalaidavimui pritaikyti baldai ($p < 0,05$). Tuo tarpu žemesnį nei aukštesnysis išsilavinimą turintiems asmenims visais šiais atvejais, išskyrus poilsiu ir atsipalaidavimui pritaikytus baldus, poilsio erdvių svarba atrodo ženkliai mažesnė.

24 lentelė. Visos dienos mokyklos poilsio erdvių svarba (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu, ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)

Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje mokiniams sudaryti šias sąlygas?								
Sąlygos	Pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietovę				Pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą			
	Didmiestis	Miestas, miestelis	Kaimo vietovė	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal vietoves	Žemiau, nei aukštesnysis	Aukštesnysis	Aukštasis	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal išsilavinimą
Turėti poilsio erdves, kuriuose mokiniai galėtų ramiai leisti laiką, skaityti	4,63	4,44	4,37	$p < 0,001$	4,14	4,40	4,58	$p < 0,001$
Turėti erdves, kuriuose mokiniai galėtų bendrauti, žaisti	4,53	4,28	4,29	$p < 0,001$	4,06	4,35	4,46	$p < 0,001$
Turėti poilsio kambarius, kuriuose mokiniai galėtų pabūti po vieną ar po kelis	3,74	3,60	3,50	$p < 0,01$	3,34	3,50	3,70	$p < 0,001$
Turėti kambarius, kuriuose mokiniai galėtų dirbti / mokytis grupelėmis	4,26	4,09	4,21	$p < 0,05$	3,96	4,26	4,25	$p < 0,001$
Turėti erdves individualiam namų darbų ar savarankiškų užduočių ruošimui	4,21	4,17	4,23	$p \geq 0,05$	4,06	4,21	4,24	$p \geq 0,05$
Turėti erdvę sportuoti	4,40	4,28	4,26	$p < 0,01$	4,03	4,32	4,39	$p < 0,001$
Turėti skaitmeninę mokymosi erdvę savarankiškam darbui (galimybė naudotis kompiuteriu)	4,00	3,96	3,94	$p \geq 0,05$	3,97	3,91	3,97	$p \geq 0,05$
Turėti erdvę gamtos mokslų darbu atlikimui	3,84	3,70	3,77	$p \geq 0,05$	3,65	3,88	3,80	$p \geq 0,05$
Poilsio kambariuose būtų poilsui ir atsipalaidavimui pritaikyti baldai (pvz.: minkšti foteliai, sofos, kilimai)	3,90	3,87	3,79	$p \geq 0,05$	3,71	3,61	3,91	$p < 0,05$

2.3.3.2. Visos dienos mokyklos tikslinė grupė

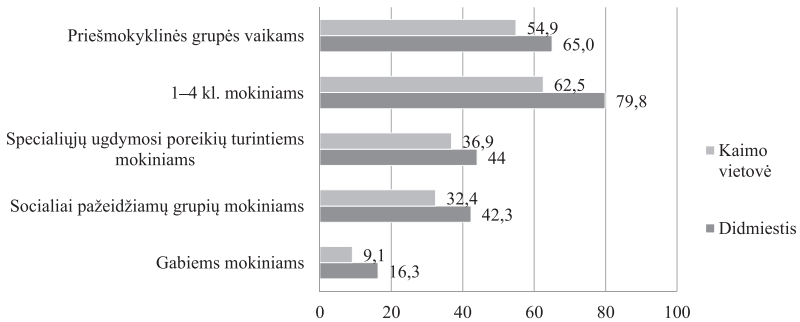
Tyrimu siekta išsiaiškinti tėvų nuomonę apie tai, kokiems vaikams visos dienos mokykla būtų aktualiausia. Nustatyta, kad daugiausiai tėvų mano, kad tokio tipo mokykla yra reikalinga pradinių klasių mokiniams (68,8 proc.) ir priešmokyklinės grupės vaikams (57,6 proc.) (žr. 20 pav.).

20 pav. Visos dienos mokyklos tikslinės grupės (proc.)

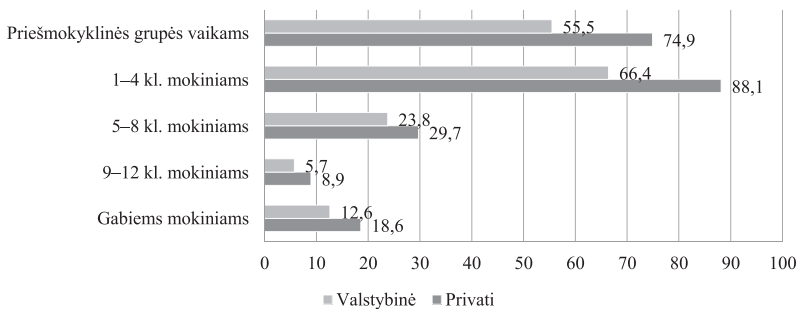
Daugiau nei trečdalis tėvų mano, kad visos dienos mokykla yra reikalinga specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems (39,4 proc.) ir socialiai pažeidžiamų grupių (38,4 proc.) mokiniams. Atkreiptinas dėmesys, kad mažiausiai visos dienos mokyklos poreikį tėvai sieja su vidurinio ugdymo pakopa: tai, kad visos dienos mokykla būtų reikalinga 9–12 klasių mokiniams, pažymėjo tik 6,1 proc. apklaustųjų. Daugiau nei dešimtadalis tėvų teigimu, visos dienos mokykla galėtų būti reikalinga ir gabiems vaikams (13,3 proc.).

Analizuojant tyrimo duomenis, nustatyta (žr. 21 pav.), kad visos dienos mokyklos poreikį visais atvejais, nepriklausomai nuo skirtingos vaikų grupės, dažniau išreiškė didmiesčiuose nei kaimo vietovėse gyvenantys tėvai ($\chi^2 p < 0,05$). Galima daryti prielaidą, kad visos dienos mokyklos labiau nori didmiesčių gyventojai.

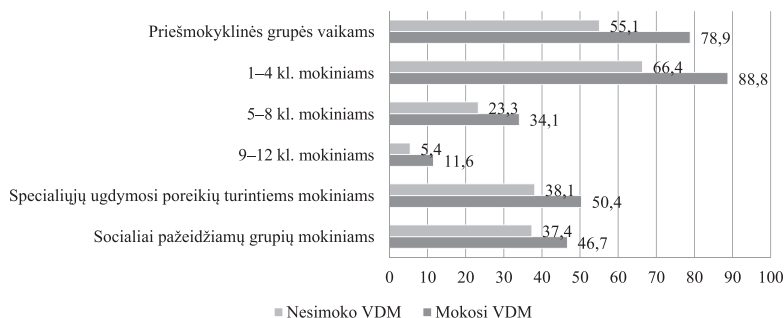

21 pav. Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal gyvenamąją vietą (proc.)

Nustatyta, kad dažniau visos dienos mokyklos poreikį visoms tikslinėms grupėms išreiškė tėvai, kurių vaikai lanko privačią mokyklą, nei tėvai, kurių vaikai lanko valstybinę mokyklą, ir tėvai, kurių vaikai jau dabar lanko visos dienos mokyklą, nei tėvai, kurių vaikai lanko įprastos trukmės mokyklą ($\chi^2 p < 0,05$) (žr. 22 ir 23 pav.).

22 pav. Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal tai, kokią mokyklą – valstybinę ar privačią – lanko respondentų vaikai (proc.)

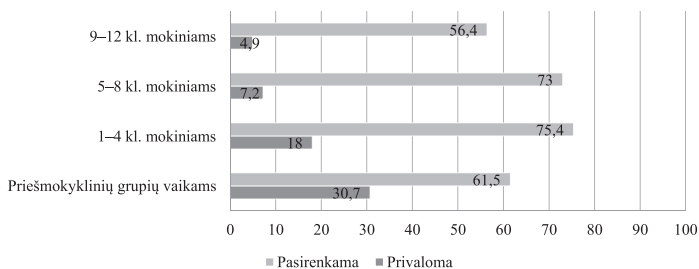

23 pav. Visos dienos mokyklos tikslinės grupės pagal tai, ar respondentų vaikai mokosi ar nesimoko visos dienos mokykloje (proc.)

Taigi, iš rezultatų matyti, kad tėvai, kurių vaikai mokosi privačioje mokykloje arba mokykloje, kurioje ugdymo procesas vyksta pagal visos dienos mokyklos modelį, dažniau išreiškia tokio tipo mokyklos poreikį, nei tie tėvai, kurių vaikai lanko įprastos trukmės valstybines mokyklas.

Analizuojant tyrimo duomenis, nustatyta, kad daugumos tėvų nuomone, lankyti visos dienos mokyklą ar jos nelankyti, turėtų būti laisvas apsisprendimas (žr. 24 pav.). Tačiau nemažai respondentų nurodė, kad visos dienos mokykla galėtų būti privaloma priešmokyklinių grupių vaikams (30,7 proc.) ir pradinėse klasių mokiniams (18,0 proc.).

Dera pažymėti, kad, daugiau nei ketvirtadalis (23,1 proc.) tėvų nuomone, visos dienos mokyklą privalomai turėtų lankyti specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai. Dar didesnė tėvų dalis (31,6 proc.) mano, kad visos dienos mokykla turėtų būti privaloma socialiai pažeidžiamiems vaikams.

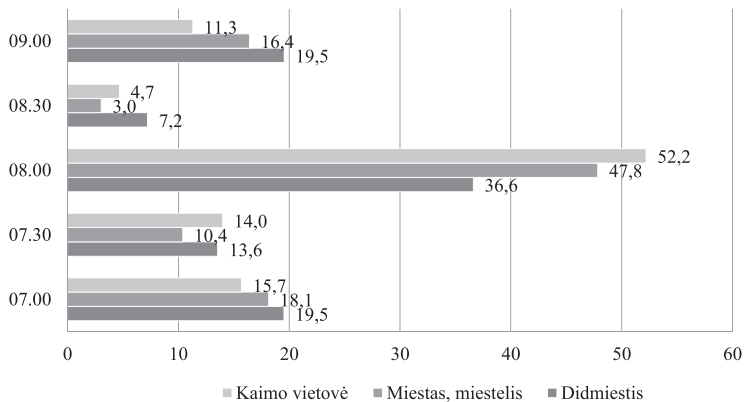

24 pav. Visos dienos mokyklos pasirinkimo pobūdis pagal ugdymo koncentrus (proc.)

Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad visos dienos mokyklos poreikis labiausiai išreikštas vaikams nuo 6 iki 11 metų, taip pat socialiai pažeidžiamiesiems ar turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams. Pastebima tendencija, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą didmiestyje, privačių ar visos dienos mokyklą, labiau sutinka, kad visos dienos mokykla yra reikalinga įvairių grupių mokiniams.

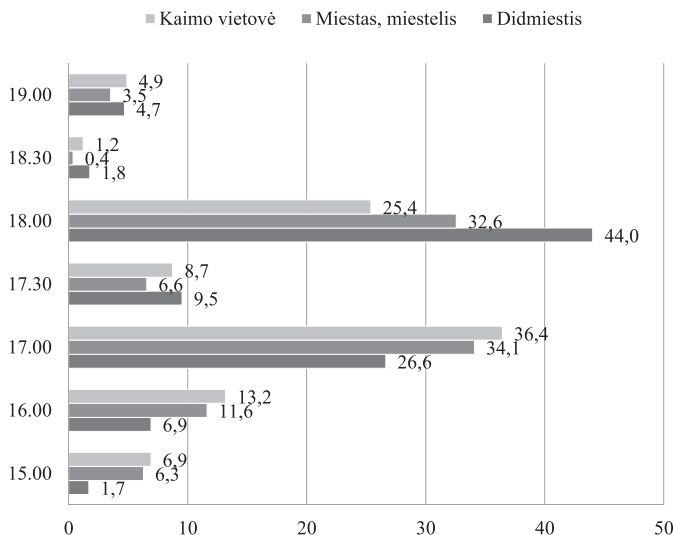
2.3.3.3. Visos dienos mokyklos trukmė

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kiek laiko, tėvų nuomone, turėtų tęstis visos dienos mokyklos ugdymo procesas. Absoliuti dauguma (97,2 proc.) apklausoje dalyvavusių tėvų mano, kad visos dienos mokykloje ugdymo procesas turėtų prasidėti intervale nuo 7.00 iki 9.00 val. ryto, iš jų didžiausia dalis (45,3 proc.) pageidautų, kad visos dienos mokykla darbą pradėtų visiems įprastu laiku – 8.00 val. (įprasto laiko labiausiai pageidautų kaimo vietovių gyventojai) (žr. 25 pav.). Kai kurie tėvai norėtų, kad mokykla darbą pradėtų žymiai anksčiau – 6.00, 6.30 ar 6.45 val. Komentaruose prie atviro klausimo tokie tėvai nurodė, kad ankstesnė mokyklos darbo pradžia išspręstų anksti darbą pradedančių tėvų problemas. Taip pat atsirado tėvų, kurie įsivaizduoja mokyklos darbo pradžią žymiai vėliau – 9.30, 10.00 ar net 12.00, 13.00 val. Šie tėvai savo pasirinkimą argumentuoja vaiko gerove.

25 pav. Visos dienos mokyklos darbo pradžia pagal tėvų gyvenamąją vietovę (proc.)

Absoliučios daugumos apklaustųjų (86,0 proc.) nuomone, visos dienos mokykla darbą turėtų baigti intervale nuo 16.00 iki 18.00 val. (žr. 26 pav.). Tačiau dalis tėvų mokyklos darbo pabaigą matytų žymiai anksčiau: nuo 12.00 iki 15.30 val., o kita dalis – žymiai vėlesnė: iki 19.00, 20.00 ir net 21.00, 22.00 val. Pastarieji tėvai savo pasirinkimą argumentuoja tuo, kad ilgesnis mokyklos darbo laikas išspręstų pamainomis dirbančių tėvų problemas.

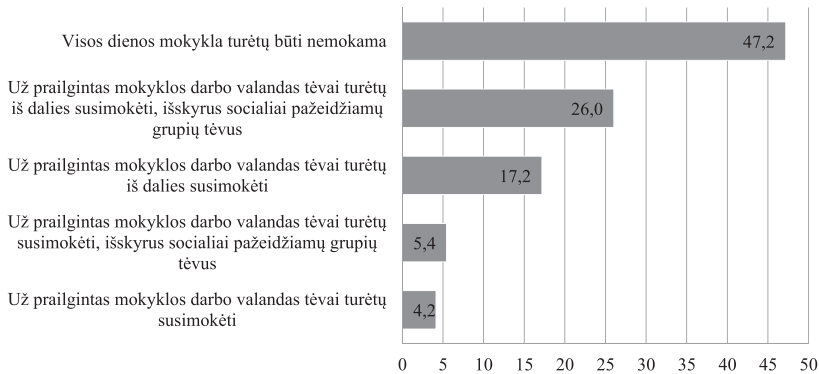
26 pav. Visos dienos mokyklos darbo pabaiga pagal tėvų gyvenamąją vietovę (proc.)

Analizuojant duomenis, pastebima tendencija, kad kaimo vietovėse gyvenantys tėvai dažniau išreiškė siūlymą visos dienos mokyklai darbą pradėti vėliau ir baigti anksčiau nei didmiesčiuose ar miestuose gyvenantys tėvai. Šie rezultatai galėtų būti sietini su pavėžėjimo ar kitokio susisiekimo su mokykla galimybėmis kaimo vietovėse gyvenantiems vaikams.

2.3.3.4. Visos dienos mokyklos finansavimas

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar, tėvų nuomone, jie turėtų prisidėti prie visos dienos mokyklos finansavimo. Rezultatų analizė rodo (žr. 27 pav.), kad, beveik pusės apklaustųjų manymu, visos dienos mokykla turėtų būti visiškai nemokama. Daugiau nei ketvirtadalis (26,0 proc.) mano, kad už pailgintas mokyklos

darbo valandas iš dalies turėtų sumokėti tėvai, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus. 17,2 proc. tėvų teigimu, už pailgintas mokyklos darbo valandas iš dalies turėtų sumokėti patys tėvai. Tik maža dalis (4,2 proc.) tėvų nurodė, kad už pailgintas mokyklos darbo valandas turėtų susimokėti patys tėvai.

27 pav. Tėvų išitraukimas į visos dienos mokyklos finansavimą (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Labiausiai už nemokamą mokyklą pasisakė kaimo vietovių gyventojai (53,5 proc.), kai tuo tarpu nemokamos mokyklos tikisi tik 39,1 proc. didmiesčių gyventojų. Lyginant pagal išsilavinimą, mažiausiai nemokamos mokyklos tikisi tėvai, įgiję aukštąjį išsilavinimą (42,7 proc.), kai tuo tarpu nemokamos mokyklos tikisi 61,3 proc. įgiję aukštesnįjį ir 59,6 proc. įgiję žemesnį nei aukštesnysis išsilavinimą. Analizuojant atsakymus pagal tėvų pajamas, matyti, kad didžiausias pajamas gaunantys asmenys (virš 2001 Eur per mėnesį vienam šeimos nariui) linkę manyti, kad už pailgintas mokyklos dienos valandas tėvai turi pilnai arba iš dalies susimokėti, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių asmenis.

2.3.4. Visos dienos mokyklos teikiamos paslaugos

2.3.4.1. Švietimo paslaugos

Valstybinėje švietimo 2013–2022 m. strategijoje (2013) apibrėžta švietimo misija liudija esminį siekį suteikti kiekvienam asmeniui savarankiško ir aktyvaus gyvenimo pagrindus, padėti nuolat tobulinti savo gebėjimus tapti

visaverčiu demokratinės visuomenės nariu, aktyviai dalyvaujančiu socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime. Švietimo paslaugų prieinamumas, kuris suprantamas kaip kiekvienam asmeniui sudaryta galimybė pagal savo išgales bei poreikius naudotis kokybiškomis švietimo paslaugomis, kurias užtikrina valstybė, yra vienas iš prioritetų, akcentuojamas LR Švietimo įstatyme (2011), įstatymo įgyvendinamuosiuose aktuose, Valstybinėje švietimo strategijoje (2013–2022) ir kituose teisės aktuose. Mokslininkų (Trakšėlys ir Martišauskienė⁴⁶³) teigimu, švietimo paslaugų kokybė ir jų prieinamumas stiprina kiekvienos šalies ar jos regiono intelektualinį potencialą ir skatina įsilieti į ekonominio konkurencingumo erdvę ne tik Europos valstybių kontekste, bet ir tarptautiniuose forumuose. Vienais svarbiausių švietimo prieinamumo aspektų laikytini lygiavertis moksleivių dalyvavimas ugdymosi procese, nepaisant jų socialinės padėties ir kokybiškos edukacinės ir socialinės paslaugos. Pasak K. Trakšėlio⁴⁶⁴, visų minėtų švietimo prieinamumo aspektų užtikrinimas šiandien sąlygoja socialinę atskirtį patiriančių, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių ir neįgalių, gabių moksleivių, taip pat užsienio piliečių, užsienyje esančių Lietuvos piliečių, tautinių mažumų atstovų ir našlaičių lygiavertį dalyvavimą ugdymo(si) procese. Vis dėlto, mokyklose negeležia švietimo pagalbos prieinamumas (2012 m. pagalbos mokiniui specialistų skaičius, tenkantis 100-ui mokinių, buvo 0,7, 2016 m. – 0,8), o specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams reikalingos pagalbos prieinamumas šiek tiek mažėja (2012 m. 100-ui specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių teko 3 pagalbos mokiniui specialistai, 2016 m. – 2,7)⁴⁶⁵. Ir nors, nuo 2014 m. iki 2017 m. dviejuose trečdaliuose savivaldybių švietimo pagalbos prieinamumas mokiniams pagerėjo, 2017 m. 9 proc. bendrojo ugdymo mokyklų neturėjo jokio pagalbos mokiniui specialisto⁴⁶⁶.

Todėl tyrimo metu buvo siekiama atkreipti dėmesį į švietimo paslaugų, švietimo pagalbos spektrą, galimai integruotą į visos dienos mokyklos viziją.

463 Trakšėlys, K., ir Martišauskienė, D. (2016). Švietimo paslaugų kokybė: efektyvumas, rezultatyvumas, prieinamumas. *Tiltai*. 1, 191–206.

464 Trakšėlys, K. (2015). Švietimo prieinamumas – visuomenės socialinio teisingumo rodiklis. *Socialinių mokslų studijos*. 7(2), 232–246.

465 *Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. Mokytojas* (2017). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

466 *Lietuva. Švietimo būklės apžvalga. Gera mokykla*. (2018). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

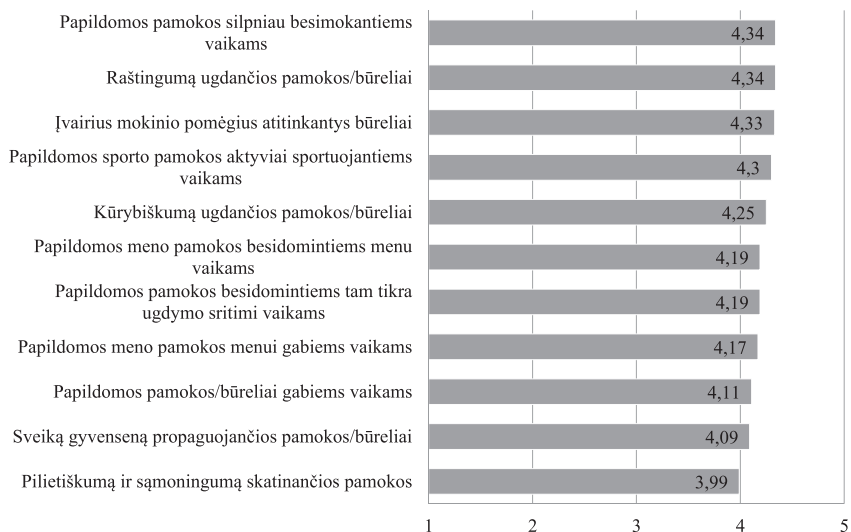
Todėl neatsitiktinai buvo orientuojamasi į papildomų pamokų, neformalių veiklų/būrelių organizavimą, sveikatinimo, kultūros, socialinių, švietimo pagalbos ugdymosi proceso dalyviams paslaugų poreikio analizę bei jų pasiūlos poreikį visos dienos mokyklos vizijoje.

Papildomų pamokų/būrelių poreikis. Tiriant visos dienos mokyklos poreikį, buvo svarbu išsiaiškinti tėvų nuomonę, kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje papildomos pamokos ir būreliai (žr. 28 pav.). Analizuojant gautus tyrimo duomenis, pastebėta, kad didžiausias tėvų dėmesys skiriamas būreliams, ugdantiems kognityvinius gebėjimus ir sportui: tėvams labiausiai svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų organizuojamos papildomos pamokos ar būreliai (pvz., matematika, istorija) silpniau besimokantiems mokiniams, raštingumą (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) ugdančios pamokos ar būreliai, įvairius mokinio pomėgius atitinkantys būreliai bei papildomos sporto pamokos ar būreliai aktyviai sportuojantiems vaikams (visais atvejais $M = 4,3$). Kiek rečiau tėvai pažymi, jog yra svarbu, kad visos dienos mokykloje vyktų pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančios pamokos ar būreliai ($M = 4,0$), sveiką gyvenseną propaguojančios pamokos ar būreliai ($M = 4,1$) bei papildomos pamokos, būreliai gabiems vaikams ($M = 4,1$) – tačiau tai tik šiek tiek mažiau tėvų pritarimo susilaukusios pozicijos. Bendrai imant, tėvai iš esmės pritaria visai papildomų pamokų ar būrelių įvairovei.

Tyrimo dalyvavusiems tėvams svarbu, kad visos dienos mokykloje vyktų įvairiausių krypčių ir turinio papildomos pamokos ir būreliai, ir ypatingai svarbu, kad papildomos pamokos ir būreliai prisidėtų prie mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo. Gauti tyrimo rezultatai atliepia kitų mokslininkų tyrimus, kad nesėkmingai besimokantiems mokiniams pedagoginė pagalba yra nepakankama⁴⁶⁷, o tėvai geriausiai vertina tiesioginę pedagoginę pagalbą klasėje ir išreiškia individualios pedagoginės pagalbos poreikį tiek pamokos metu, tiek po pamokų⁴⁶⁸.

467 Indrašienė, V., ir Suboč, V. (2008). Sociopedagoginės pagalbos vaikams, patyrusiems mokymosi nesėkmes, prielaidos. *Pedagogika*.89, 115-123.

468 Ališauskas, A., Kaffemanienė, I., Melienė, R., ir Miltenienė L. (2011). Inkluzinis ir specialusis ugdymas tėvų požiūriu. *Specialusis ugdymas*. 2 (25), 113–127

28 pav. Papildomų pamokų/būrelių poreikis, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Tėvų požiūrį dėl papildomų pamokų ir būrelių įdomu palyginti pagal gyvenamąją vietą ir išsilavinimą. Šie duomenys pateikti 25-oje lentelėje.

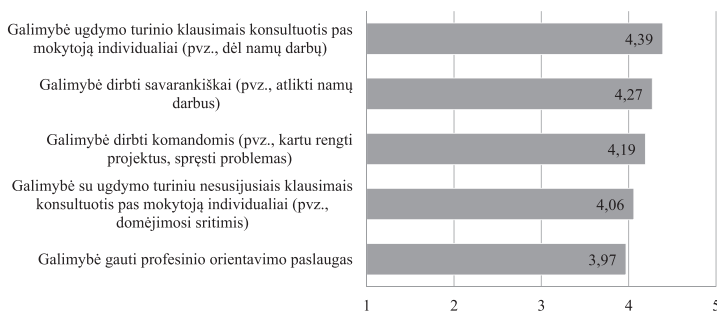
25 lentelė. Papildomų pamokų/būrelių svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)

Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios papildomos pamokos / būreliai?								
Sąlygos	Pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietovę				Pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą			
	Didmiestis	Miestas, miestelis	Kaimo vietovė	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal vietovės	Žemiau, nei aukštesnysis	Aukštesnysis	Aukštasis	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal išsilavinimą
Papildomos pamokos / būreliai (pvz.: matematika, istorija) gabiems vaikams	4,13	4,08	4,12	$p \geq 0,05$	4,10	4,28	4,10	$p \geq 0,05$
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) silpniau besimokantiems vaikams	4,31	4,28	4,44	$p < 0,001$	4,32	4,53	4,33	$p < 0,05$
Papildomos pamokos / būreliai (pvz.: matematika, istorija) besidomintiems tam tikra ugdymo sritimi vaikams	4,21	4,21	4,14	$p \geq 0,05$	4,11	4,31	4,20	$p < 0,05$
Papildomos meno pamokos / būreliai menui gabiems vaikams	4,17	4,14	4,19	$p \geq 0,05$	4,10	4,42	4,16	$p < 0,01$
Papildomos meno pamokos / būreliai besidomintiems menui vaikams	4,25	4,15	4,16	$p \geq 0,05$	4,17	4,31	4,19	$p \geq 0,05$
Papildomos sporto pamokos / būreliai aktyviai sportuojantiems vaikams	4,30	4,27	4,34	$p \geq 0,05$	4,26	4,40	4,31	$p \geq 0,05$
Įvairius mokinio pomėgius atitinkantys būreliai	4,33	4,31	4,34	$p \geq 0,05$	4,32	4,34	4,33	$p \geq 0,05$
Pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančios pamokos / būreliai	3,90	4,01	4,08	$p < 0,05$	4,02	4,19	3,97	$p \geq 0,05$
Sveiką gyveneną propaguojančios pamokos / būreliai	4,08	4,10	4,10	$p \geq 0,05$	4,03	4,24	4,09	$p \geq 0,05$
Kūrybiškumą ugdančios pamokos / būreliai	4,29	4,21	4,23	$p \geq 0,05$	4,18	4,29	4,26	$p \geq 0,05$
Raštingumą (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) ugdančios pamokos / būreliai	4,31	4,33	4,37	$p \geq 0,05$	4,30	4,51	4,33	$p < 0,05$

Pasitelkus Kruskal-Wallis kriterijų nepriklausomoms imtims lyginti, gauta, kad papildomų pamokų ir būrelių klausimu didmiesčių, miestų ir kaimo vietovių gyventojai iš esmės sutaria – dauguma atvejų nėra gautas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp skirtingų vietovių tipų gyventojų atsakymų. Skirtumas gautas vos porai atvejų: kaimo vietovių gyventojai labiau nei kitų vietovių gyventojai pageidauja papildomų pamokų silpniau besimokantiems vaikams ($p < 0,001$) ir taip pat kaimo vietovių gyventojams pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančios pamokos ar būreliai atrodo labiau priimtini nei kitų vietovių tipų gyventojams ($p < 0,05$).

Žvelgiant į tėvų atsakymų skirtumus pagal išsilavinimą, matyti, kad panašiai kaip ir gyvenamosios vietos atveju, daugumai siūlomų pamokų ir būrelių tėvų atsakymai statistiškai reikšmingai nuo išsilavinimo nesiskiria. Kai kurių pamokų ir būrelių variantų atveju statistiškai reikšmingai didesniu pritarimu išsiskiria aukštesnįjį išsilavinimą įgijusių tėvų atsakymai. Aukštesnįjį išsilavinimą įgijusiems tėvams labiau nei kitiems svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų skiriamas dėmesys silpniau besimokantiems vaikams ($p < 0,05$), tiems vaikams, kurie domisi tam tikra ugdymosi sritimi ($p < 0,05$), menui gabiems vaikams ($p < 0,01$) ir kad būtų ugdomas vaikų įvairiapusis raštingumas ($p < 0,05$).

Galimybių konsultuotis užtikrinimas. Tyrimu siekta išsiaiškinti kokios, tėvų nuomone, papildomos švietimo galimybės, pvz., konsultacijos, yra svarbios konstruojant visos dienos mokyklos modelį. 29 paveiksle pateikti rezultatai apie įvairių švietimo galimybių poreikį mokykloje.

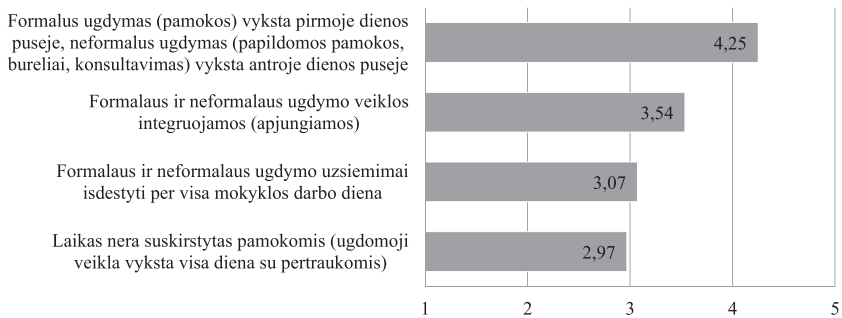

29 pav. Tėvų nuomonė, kokias galimybes turi užtikrinti visos dienos mokykla (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Vėlgi, matyti, kad tėvams atrodo patraukliai visos siūlomos švietimo užtikrinimo galimybės, labiausiai akcentuojant galimybę ugdymo turinio klausimais konsultuotis pas mokytoją individualiai ($M = 4,4$) ir galimybę dirbti savarankiškai ($M = 4,3$). Galima teigti, kad tėvams yra aktualus individualių konsultacijų poreikis. Didžioji dauguma tėvų pažymi, kad konstruojant visos dienos mokyklos modelį, būtina užtikrinti galimybę konsultuotis su mokytoju individualiai. Tai reiškia, kad, planuojant konsultacijas visos dienos mokykloje, ypatingas dėmesys turi būti skirtas konsultacijų laiko nustatymui, atsižvelgiant į dirbančių tėvų užimtumą. Šiek tiek mažiau tėvų pamini, jog visos dienos mokykloje būtų svarbu turėti galimybę gauti profesinio orientavimo paslaugas ($M = 4,0$).

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Siekiant nustatyti, kokias papildomas švietimo galimybes turėtų užtikrinti visos dienos mokykla, verta palyginti respondentų atsakymus grupėse pagal gyvenamąją vietovę ir išsilavinimą. Atlikus tokį lyginimą Kruskal-Wallis kriterijumi nepriklausomoms imtims, gauta, kad švietimo galimybių atveju statistiškai reikšmingų atsakymų skirtumų negauta (visais atvejais $p \geq 0,05$), t. y., tėvai papildomų švietimo paslaugų nori nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietovės ar išsilavinimo.

Ugdymo proceso būdų variantai. Tyrimo metu tėvų buvo klausta, kiek būtų svarbu, kad visos dienos mokykloje formalus ugdymo ir neformalaus švietimo procesai būtų atskirti ar persidengiantys (žr. 30 pav.).

30 pav. Ugdymo proceso būdų variantai (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Analizuojant gautus duomenis, nustatyta, kad didžioji dauguma tyrimo dalyvavusių tėvų pageidauja, kad kuriant visos dienos mokyklos modelį, formalusis ugdymas, t. y., pamokos, vyktų pirmoje dienos pusėje, o neformaliojo švietimo papildomos pamokos, būreliai, konsultavimas ir kt. – antroje dienos pusėje ($M = 4,3$). Kalbant apie kitokias formalaus ir neformalaus ugdymo kombinacijas, matyti, kad tėvai laikosi labiau neutralios pozicijos – variantų vertinimų vidurkiai artimi trejetui, kuris reiškia neutralią nuomonę arba nuomonės neturėjimą: integruotos formalaus ir neformalaus ugdymo veiklos vertinimo vidurkis siekia 3,5, formalaus ir neformalaus ugdymo užsiėmimų išdėstymo per visą dieną vertinimo vidurkis – 3,1 ir nesuskirstyto pamokomis laiko, kas reikštų itin laisvą formalaus ir neformalaus ugdymo taikymą, vertinimo vidurkis net nesiekia 3,0. Matyti, kad šios modernios ugdymo proceso modeliavimo formos tėvams nėra žinomos ir jie jas vertina atsargiau.

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Palyginus tėvų požiūrį į formalaus ugdymo ir neformalaus švietimo procesų organizavimo variantus pagal gyvenamosios vietovės ir išsilavinimo grupes, matyti, kad ugdymo proceso organizavimo klausimu statistiškai reikšmingų atsakymų skirtumų negauta (visais atvejais $p \geq 0,05$), t. y., greičiausiai daugumai tėvų, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietovės ar išsilavinimo, yra pažįstamas ir labiausiai suprantamas vienintelis ugdymo proceso organizavimo modelis, kai formaliosios pamokos vyksta pirmą dienos pusę, o papildoma neformalioji veikla – antrą dienos pusę.

Apibendrinant tėvų požiūrį į švietimo paslaugas visos dienos mokykloje, akivaizdu, kad tėvai iš esmės sutinka ir pageidautų visų įmanomų švietimo paslaugų papildomų pamokų, būrelių, konsultacijų ar kita forma. Tyrime dalyvavusiems tėvams svarbu, kad visos dienos mokykloje vyktų įvairiausių krypčių ir turinio papildomos pamokos ir būreliai, ir ypač svarbu, kad papildomos pamokos ir būreliai prisidėtų prie mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo. Be to, tėvai itin pabrėžia individualių konsultacijų ir individualaus darbo svarbą. Kalbant apie ugdymo proceso organizavimo modelius, tėvams yra labiau priimtinas įprastasis variantas, kai formalusis ugdymas vyksta pirmoje dienos pusėje, o neformalusis švietimas – antroje.

2.3.4.2. Kultūros paslaugos

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme (1994) viena iš nurodytų savivaldybių funkcijų (6 straipsnis) yra gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas (dalyvavimas kultūros plėtros projektuose, muziejų, teatrų, kultūros centrų ir kitų kultūros įstaigų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas ir jų veiklos priežiūra, savivaldybių viešųjų bibliotekų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas ir jų veiklos priežiūra).

Vienas iš švietimo įstatyme (2011) numatytų tikslų – perteikti asmeniui tautinės ir etninės kultūros pagrindus, Europos ir pasaulio humanistinės kultūros tradicijas ir vertybes, laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai, pasaulėžiūrai formuotis, taip pat garantuoti tautos, krašto kultūros tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą, nuolatini jos vertybių kūrimą, puoselėti krašto atvirumą ir dialogiškumą. Tame pačiame įstatyme numatyta, kad švietimo paskirtis skirtinguose ugdymo etapuose sietina ir su kultūros poreikių tenkinimu. Kaip pastebima tyrimo ataskaitoje (Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas, 2012), švietimo įstaigose yra teikiamos paslaugos bendruomenei, tačiau nėra išnaudotas resursų potencialas kultūrinių paslaugų plėtrai. Švietimo įstaigos turimą infrastruktūrą ir kūrybinių dalykų mokytojus/dėstytojus gali panaudoti ne tik moksleivių ir studentų formaliajam ir neformaliajam švietimui per kultūrinės veiklas, bet ir suaugusiųjų kultūriniam ugdymui ir bendruomeninėms veikloms.

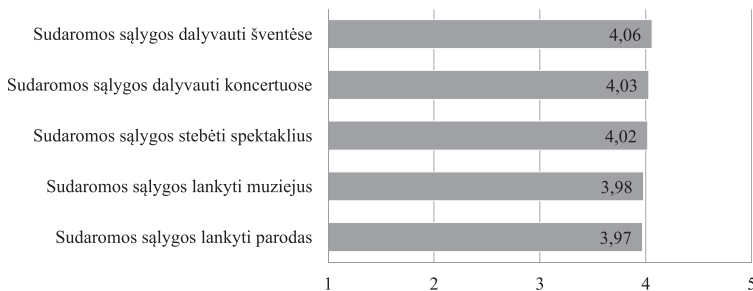
Lietuvos kultūros politikos kaitos gairėse⁴⁶⁹ pažymima, kad mokyklos, bibliotekos, muziejai ir kita visą gyvenimą supanti švietimo aplinka kiekvienam Lietuvos gyventojui turi suteikti galimybių atsiskleisti ir dalyvauti kultūriniame gyvenime, gilinti savo kultūrinės žinias, ugdyti savo kūrybiškumą ir taikyti jį kasdiniame gyvenime. Kultūra ir švietimas, papildydami vienas kitą, kuria palankias sąlygas visapusiškai, kūrybingai, sugebančiai sėkmingai prisitaikyti prie nuolatinių pokyčių asmenybei lavintis ir tobulėti visą gyvenimą. Kaip pažymi L. Jovaiša⁴⁷⁰, kultūros tapatumas yra neišvengiamai siejamas su švietimu ir ugdymu, kadangi tiek kultūra, tiek švietimas, ugdymas, mokymas, lavinimas, auklėjimas, formavimas yra vieni pagrindinių valstybės

469 Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės. (2010). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.377620>

470 Jovaiša, L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius: Gimtasis žodis.

pamatų, be kurių visuomenėje imtų nykti intelektualios vertybės ir mažėtų investavimas į ateitį.

Tad tyrimo metu buvo siekiama atskleisti, koks galimas poreikis kultūrinėms paslaugoms visos dienos mokyklos vizijoje. Tėvų buvo klausama, kiek visos dienos mokykloje būtų svarbios šios kultūrinio ugdymo paslaugos: nuo dalyvavimo šventėse iki lankymosi koncertuose, muziejuose (žr. 31 pav.).

31 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos kultūrinio ugdymo paslaugos, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Iš 31 paveikslo matyti, kad tėvai neišskiria nei vienos kultūrinės paslaugos kaip svarbiausios ar nesvarbiausios – visos paslaugos, ar tai būtų šventės, ar koncertai, ar spektakliai, ar muziejai, ar parodos, vertinamos labai panašiai ir, verta pastebėti, kad kultūrinėms paslaugoms tėvai neskiria labai aukšto vertinimo (vyrauja vertinimas „iš dalies svarbu“).

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Siekiant įvertinti kultūrinio ugdymo paslaugų poreikį pagal tėvų išsilavinimą bei gyvenamąją vietovę, stebimi tam tikri nuomonių skirtumai sąlygų sudarymo stebėti spektaklius ir lankymosi muziejuose aspektais (žr. 26 lentelę). Didmiesčių gyventojai, palyginti su kitų gyvenamųjų vietų atstovais, išreiškia didesnę poreikį, kad jų vaikams mokykloje ar teatre būtų sudaromos sąlygos stebėti spektaklius ($p < 0,05$). Be to, didmiesčių gyventojai labiau nei kiti akcentuoja lankymosi muziejuose svarbą ($p < 0,01$). Kaip pastebi O. Petronienė ir M. Taljūnaitė⁴⁷¹, vaikų galimybes dalyvauti pažintinėse veiklose riboja gyvenamoji vieta, o šios veiklos organizavimas, ypač kaimo vietovėse esančioms

471 Petronienė, o., ir Taljūnaitė, M. (2011). Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumo geografinis veiksnys. *Filosofija. Sociologija*. 22(4), 455–465,

mokykloms, susijęs su didesnėmis lėšomis. Taigi, galima daryti prielaidą, kad kultūrinės veiklos organizavimo poreikį visos dienos mokykloje apsprendžia mokyklų geografinė padėtis.

Aukštąjį išsilavinimą įgiję tėvai labiau nei žemesnį išsilavinimą turintys tėvai pageidauja spektaklių ($p < 0,01$), o žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimo tėvams spektakliai visos dienos mokykloje rūpi ženkliai mažiau, nei aukštesnių išsilavinimų tėvams ($p < 0,01$). Dėl sąlygų visos dienos mokykloje sudarymo koncertams, parodoms ir šventėms tėvų nuomonės pagal gyvenamąją vietovę ir išsilavinimą nesiskiria ($p \geq 0,05$).

26 lentelė. Kultūrinių ugdymo paslaugų svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)

Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios kultūrinio ugdymo paslaugos?								
Kultūrinio ugdymo paslaugos	Pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietovę				Pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą			
	Didmiestis	Miestas, miestelis	Kaimo vietovė	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal vietoves	Žemiau, nei aukštesnysis	Aukštesnysis	Aukštasis	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal išsilavinimą
Sudaromos sąlygos stebėti spektaklius (mokykloje arba teatre)	4,08	3,98	3,98	$p < 0,05$	3,86	3,99	4,06	$p < 0,01$
Sudaromos sąlygos dalyvauti koncertuose (mokykloje arba už mokyklos ribų)	4,04	4,01	4,04	$p \geq 0,05$	3,96	4,07	4,05	$p \geq 0,05$
Sudaromos sąlygos lankyti muziejus	4,06	3,91	3,96	$p < 0,01$	3,89	4,01	4,00	$p \geq 0,05$
Sudaromos sąlygos lankyti parodas (mokykloje arba už mokyklos ribų)	4,01	3,93	3,96	$p \geq 0,05$	3,92	4,02	3,98	$p \geq 0,05$
Sudaromos sąlygos dalyvauti šventėse (mokykloje arba už mokyklos ribų)	4,10	4,01	4,05	$p \geq 0,05$	4,05	4,16	4,05	$p \geq 0,05$

Apibendrinant kultūrinių paslaugų (t. y. lankymasis muziejuose, sąlygų sudarymas stebėti spektaklius, klausytis koncertų ir pan.) inkorporavimo poreikį į visos dienos mokyklos viziją, galima teigti, kad nors ir stebima tendencija, jog šios rūšies paslaugos nėra prioritetinės, palyginti su kitų paslaugų, labiau orientuotų į kognityvinių gebėjimų ugdymą, poreikiu, tačiau kultūrinių paslaugų pasiūlos poreikis vis tik išlieka aktualus. Didmiesčiuose gyvenantys tėvai labiausiai akcentuoja spektaklių ir muziejų lankymo svarbą, o aukštajam *išsilavinimui* atstovaujantys tėvai labiau nei kiti pageidauja, kad vaikams būtų sudaromos sąlygos stebėti spektaklius.

2.3.4.3. Socialinės ir socioedukacinės paslaugos

Kaip nurodoma Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006), socialinės paslaugos – tai paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai) savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimoms) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Kaip pažymima, paslaugų paskirtis – sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį. Socialinės paslaugos teikiamos siekiant užkirsti kelią asmens, šeimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės saugumui užtikrinti. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) socialinės edukacinės paslaugos traktuojamos kaip pagalba tėvams (globėjams, rūpintojams), kad būtų įgyvendinta vaiko teisė į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje, šalinant priežastis, dėl kurių vaikas negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti, sugrąžinti į mokyklą ją palikusius vaikus.

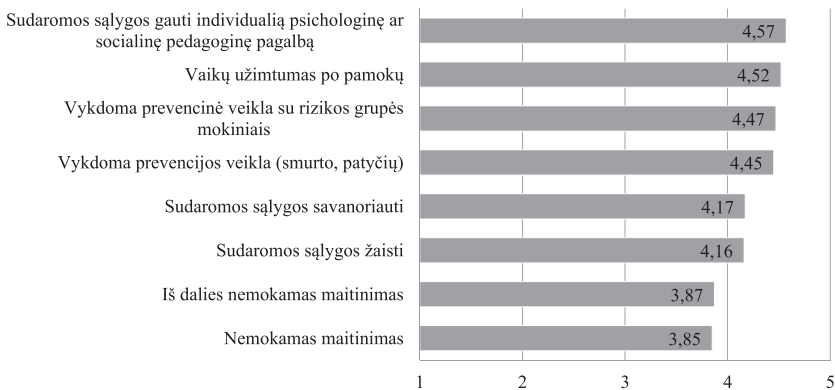
Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos apraše⁴⁷² nurodoma teikiant šią pagalbą padėti tėvams (globėjams, rūpintojams), kad būtų įgyvendinta vaiko ir mokinio teisė į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje. D. Baraldsnes ir A. Vaškienės⁴⁷³ teigimu, sudėtingos vaikų ir paauglių socialinės ir pedagoginės problemos verčia nuolat ieškoti veiksmingų visapusiškos pagalbos mokiniui mokykloje organizavimo formų, būdų ir

472 Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašas (2016). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lit/TAD/06ad87e0a20911e68987e8320e9a5185>

473 Baraldsnes, D., ir Vaškienė, A. (2013). Socialinio pedagogo iššūkiai organizuojant ir teikiant socialinę-pedagoginę pagalbą mokiniams mokykloje. Tiltai. 1, 199-210

metodų. Todėl, analizuojant visos dienos mokyklos poreikį ir paslaugų pasiūlos kryptingumą, tyrimo metu buvo siekiama atskleisti, į kokias socialines, socialines edukacines paslaugas mokykla turėtų orientuotis, kokioms paslaugoms turėtų būti skiriamas prioritetas.

Empirinių duomenų analizė akivaizdžiai liudija šių paslaugų poreikį ir šių paslaugų paketo integravimo svarbą į visos dienos mokyklos modeliuojamą vaizdinį (žr. 32 pav.). Dalis paslaugų, tėvų nuomone, visos dienos mokykloje traktuotinos kaip labai svarbios, likusios – pakankamai svarbios (vidurkis varijuoja nuo 3,8 iki 4,6). Pastebima, kad labiausiai tėvai pageidautų, jog būtų sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą (net 65,5 proc. tėvų nurodė šią paslaugą kaip labai svarbią, $M = 4,6$). Tėvams taip pat labai aktualus vaikų užimtumas po pamokų ($M = 4,5$ arba 60,8 proc. akcentuoja kaip labai svarbi paslauga) bei prevencinės veiklos organizavimas tiek su rizikos grupės mokiniais, tiek su visais, pvz., smurto, patyčių prevencijos aspektais (abiem atvejais po $M = 4,5$). Visų socialių ir socioedukacinių paslaugų kontekste kiek mažiau tėvai įvertino nemokamo ir iš dalies nemokamo maitinimo visos dienos mokykloje būtinybę (abiem atvejais po $M = 3,9$).

32 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos socialinės, socioedukacinės paslaugos, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Palyginus tėvų požiūrį į socialinių ir socioedukacinių paslaugų visos dienos mokykloje poreikį pagal gyvenamąją vietą ir išsilavinimą, matyti tam tikri statistiškai

reikšmingi skirtumai (žr. 27 lentelę). Kaimo vietovių gyventojams labiausiai svarbu nei kitų vietovių gyventojams visos dienos mokykloje gauti nemokamą ($p < 0,001$) arba bent iš dalies nemokamą maitinimą ($p < 0,05$) bei kad mokykloje būtų vykdoma prevencinė veikla ($p < 0,01$). Tuo tarpu didmiesčių gyventojams nemokamas ($p < 0,001$) arba iš dalies nemokamas maitinimas ($p < 0,05$) visos dienos mokykloje yra gerokai mažiau svarbus nei visų kitų vietovių gyventojams. Didmiesčių gyventojams statistiškai reikšmingai svarbiau nei kitiems vaikų užimtumas po pamokų ($p < 0,001$), kad vaikams būtų sudarytos sąlygos žaisti ($p < 0,001$) bei kad būtų sudarytos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą ($p < 0,001$). Užimtumas po pamokų ($p < 0,001$) bei sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą ($p < 0,01$) labiausiai atrodo svarbios ir aukštąjį išsilavinimą įgijusiems asmenims. Aukštesnįjį išsilavinimą įgijusiems tėvams svarbesnės nei kitiems pasirodė sąlygos savanoriauti ($p < 0,01$) ir žaisti ($p < 0,01$), o žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimo tėvams labiau nei kitiems pasirodė aktualus nemokamas maitinimas ($p < 0,001$). Prevencinė veikla su rizikos grupės vaikais visoms lyginamosioms grupėms atrodo vienodai svarbi ($p \geq 0,05$).

27 lentelė. Socialinių ir socioedukacinių paslaugų svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)

Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios socialinės paslaugos?								
Socialinės paslaugos	Pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietovę				Pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą			
	Didmiestis	Miestas, miestelis	Kaimo vietovė	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal vietovės	Žemiau, nei aukštesnysis	Aukštesnysis	Aukštasis	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal išsilavinimą
Vaiku užimtumas po pamokų	4,61	4,49	4,45	$p < 0,001$	4,27	4,56	4,57	$p < 0,001$
Nemokamas maitinimas	3,62	3,93	4,04	$p < 0,001$	4,12	4,23	3,75	$p < 0,001$
Iš dalies nemokamas maitinimas	3,76	3,91	3,95	$p < 0,05$	4,01	4,07	3,82	$p \geq 0,05$

Vykdoma prevencijos veikla (smurto, patyčių)	4,49	4,36	4,50	$p < 0,01$	4,46	4,61	4,43	$p \geq 0,05$
Vykdoma prevencinė veikla su rizikos grupės mokiniais	4,50	4,45	4,44	$p \geq 0,05$	4,41	4,57	4,47	$p \geq 0,05$
Sudaromos sąlygos savanoriauti	4,22	4,17	4,13	$p \geq 0,05$	4,04	4,33	4,19	$p < 0,01$
Sudaromos sąlygos žaisti	4,32	4,14	4,00	$p < 0,001$	4,01	4,22	4,19	$p < 0,01$
Sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą	4,64	4,49	4,54	$p < 0,001$	4,47	4,54	4,59	$p < 0,01$

Socialinių ir socioeducacinių paslaugų poreikis visos dienos mokyklos kontekste tėvams atrodo kaip vienas iš labiausiai aktualių. Labiausiai tėvai pageidautų, jog visos dienos mokykloje būtų sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą (ypač didmiesčių ir aukštojo išsilavinimo gyventojams), tėvams taip pat labai aktualus vaikų užimtumas po pamokų (vėlgi didmiesčių ir aukštojo išsilavinimo gyventojams) bei prevencinės veiklos organizavimas. Kaimo vietovių ir žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimo gyventojai labiau nei kiti visos dienos mokykloje pageidautų nemokamo maitinimo.

2.3.4.4. Sveikos gyvensenos paslaugos

Šiuolaikinėje visuomenėje dažnai yra pabrėžiama sveikos gyvensenos svarba, sveikatos stiprinimo galimybės. Strateginiuose šalies dokumentuose (Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa) pabrėžiamas vaikų ir jaunimo sveikatos išsaugojimas ir stiprinimas, nes sveiki ir darbingi žmonės kartu yra šalies ekonomikos ir tvaraus vystymosi laidas. Taigi, sveikatos ugdymas mokykliniame amžiuje labai svarbi ne tik medicininė, bet ir pedagoginė problema. Pasak D. Bieliauskienės ir A. Bagdono⁴⁷⁴, pedagogai turi skirti pakankamai dėmesio sveikatos žinioms perduoti, vaikų sveikos gyvensenos įgūdžiams bei įpročiams ugdyti. Ugdymo įstaiga turi sukurti sveiką fizinę ir psichosocialinę aplinką, propaguoti sveikatingumą, bendradarbiauti su šeima, rūpintis svei-

474 Bieliauskienė, D., ir Bagdonas, A. Priešmokyklinio amžiaus vaikų sveikos gyvensenos ugdymas. Prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/75821376.pdf>

katos priežiūra ir ugdymu, kartu su tėvais rinktis sveikatos ugdymo temas, nes vaikų pasaulėžiūros formavimuisi didžiulę reikšmę turi tėvų bei pedagogų požiūris į sveikos gyvensenos principus.

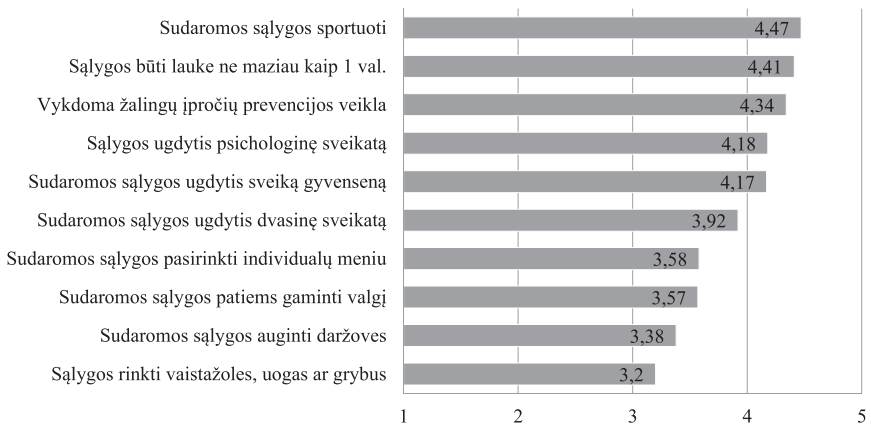
Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011) 22 straipsnyje numatyta sveikatos priežiūros mokykloje paskirtis, t. y. saugoti ir stiprinti mokinių sveikatą, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais). Mokyklos šiuo tikslu rengia ir įgyvendina sveikatos stiprinimo programas, taip pat siekia užtikrinti vaikų sveikatos paslaugų poreikį. Palankūs sveikatos ugdymui veiksniai yra 2012 m. atnaujintos sveikatos ugdymo programos ir jų įgyvendinimas per formalųjį ir neformalųjį švietimą, įvairi mokyklų vykdoma popamokinė veikla, nacionalinio sveikatą stiprinančių mokyklų tinklo plėtra, mokinių sveikatai ugdyti ir stiprinti skirti nacionaliniai ir tarptautiniai projektai, programos, konkursai. Galimybių stiprinti mokinių sveikatą taip pat teikia netradicinės mokymo priemonės, šalyje besisteigiančios neakivaizdinės sveikos gyvensenos mokyklos, sveikatos stiprinimu ir sveikos gyvensenos mokymu užsiimančios daugelyje savivaldybių veikiančios visuomenės sveikatos biurai⁴⁷⁵.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kiek tėvams būtų svarbios visos dienos mokykloje sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos, susijusios su sportinės veiklos organizavimu, psichologinės sveikatos, sveikos gyvensenos ugdymu, žalingų įpročių prevencinių programų diegimu ir pan.

Tėvų nuomonės dėl sveikos gyvensenos paslaugų visos dienos mokykloje pasiskirstė netolygiai – vertinimų vidurkiai pasiskirsto nuo $M = 3,2$, kas reiškia neutralų vertinimą arba pozicijos duotu klausimu neturėjimą, iki $M = 4,5$, kas reiškia gana stiprų pritarimą (žr. 33 pav.). Daugiausia tėvų pageidautų, kad visos dienos mokykloje būtų sudarytos sąlygos sportuoti ($M = 4,5$) – tai atsvertų akademinės pasiūlos, išreikštos per papildomas pamokas bei būrelius, o taipogi ir per formalaus ugdymo pamokas, svorį. Šalia sąlygų sportuoti tėvai mato būtinybę sudaryti vaikams sąlygas visos dienos mokykloje būti lauke – ne mažiau kaip vieną valandą, neskaitant pertraukų tarp formalaus ugdymo pamokų ($M = 4,4$). Tai rodo, jog tėvams itin svarbu, kad jei jų vaikas visą dieną praleis mokykloje, mokykla turėtų pasirūpinti jo fizine sveikata ir ieškotų galimybių sudaryti sąlygas ir sudominti vaikus nebūti visą dieną nejudriaus patal-

475 Mokinių sveikata. Kaip ją išsaugoti? (2015). *Švietimo problemos analizė*. Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/9_naujausi1_Mokiniu_sveikata.pdf

poje. Judėjimo ir buvimo lauke būtinybės neužtikrinimas bei pavojus visą dieną praleisti mokyklos suole yra vienas pagrindinių neramumą keliančių klausimų tėvams, kuriuos jie išsakė visose visuomenei rengtose konsultacijose, pristatant visos dienos mokyklos idėją. Be sporto ir buvimo lauke tėvai dar gana svarbia matytų žalingų įpročių prevencijos veiklą ($M = 4,3$) – mokyklai dirbant visą dieną, galimybės vykdyti tokią veiklą yra plačios, be to, mokiniams trumpesnį laiką būnant vieniems namuose be suaugusiųjų priežiūros, žalingų įpročių prevencija įvyksta ir automatiškai, žalingai veiklai tiesiog neturint sąlygų skeistis. Pakankamai svarbu visos dienos mokykloje sudaryti sąlygas ugdytis psichologinę sveikatą, sveiką gyvenseną ir dvasinę sveikatą – tėvų vertinimų vidurkis šioms pasiūlomoms pasiskirsto atitinkamai $M = 4,2$, $M = 4,2$ ir $M = 3,9$. Dėl galimybės visos dienos mokykloje pasirinkti individualų meniu ar patiems gamintis valgi tėvai nėra tokie tikri (vertinimų vidurkiai abiem atvejais nesiekia $M = 3,6$). O dėl sąlygų mokykloje sudarymo augintis daržoves ar rinkti vaistažoles, uogas, grybus tėvai yra ambivalentiški arba tiesiog niekad apie tai mokyklos kontekste negalvojo ir šiuo klausimu neturi susidarę nuomonės (vertinimo vidurkiai atitinkamai $M = 3,4$ ir $M = 3,2$).

33 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos sveikos gyvensenos paslaugos, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Palyginus tėvų požiūrį į sveikos gyvensenos paslaugų visos dienos mokykloje poreikį pagal gyvenamąją vietą ir išsilavinimą, matyti tam tikri statistiškai reikšmingi skirtumai (žr. 28 lentelę). Labiausiai savo pritarimais sveikos gyvensenos veikloms tarp gyvenamųjų vietovių išsiskiria didmiesčių gyventojai, o tarp skirtingo išsilavinimo atstovų – aukštąjį išsilavinimą įgiję tėvai. Didmiesčių gyventojams labiau nei kitiems yra svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų sudarytos sąlygos sportuoti ir būti ne mažiau nei vieną valandą lauke (abiem atvejais $p < 0,001$), be to, ugdytis psichologinę ($p < 0,001$) bei dvasinę ($p < 0,05$) sveikatą, ugdytis sveiką gyvenseną ($p < 0,01$) ir kad būtų vykdoma prevencinė žalingų įpročių veikla ($p < 0,01$). Tuo tarpu miestų ir miestelių gyventojams labiau nei kitiems pasirodė svarbu, jei vaikas galėtų pasirinkti individualų meniu ($p < 0,05$). Lyginant pagal išsilavinimą, aukštojo išsilavinimo asmenims labiau nei žemesnio išsilavinimo asmenims pasirodė svarbios visos tos pačios sveikos gyvensenos veiklos kaip ir didmiesčių gyventojams, išskyrus prevencinę žalingų įpročių veiklą ir dvasinės sveikatos ugdymą. Prevencinės žalingų įpročių veiklos atžvilgiu statistiškai reikšmingo nuomonių skirtumo pagal išsilavinimą negauta ($p \geq 0,05$), o dvasinės sveikatos ugdymo atveju statistiškai reikšmingai išsiskiria žemesnį nei aukštesnysis įgijusių asmenų atsakymai – jiems šios pasiūlos visos dienos mokykloje reikia mažiausiai ($p < 0,01$). Statistiškai reikšmingo skirtumo tarp lyginamųjų grupių negauta sąlygų patiems mokiniams gamintis maistą sudarymo atveju, sąlygų sudarymo patiems augintis daržoves, rinkti vaistažoles, uogas ar grybus atvejais ($p \geq 0,05$) – dauguma tėvų, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietovės ar išsilavinimo, šių pasirinkimų atveju neturi aiškios pozicijos.

28 lentelė. Sveikos gyvensenos paslaugų svarba visos dienos mokykloje (vidurkiai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)

Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos?								
Sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos	Pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietovę				Pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą			
	Didmiestis	Miestas, miestelis	Kaimo vietovė	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal vietovės	Žemiau, nei aukštesnysis	Aukštesnysis	Aukštasis	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal išsilavinimą
Sudaromos sąlygos sportuoti	4,60	4,42	4,37	p < 0,001	4,22	4,47	4,53	p < 0,001
Sudaromos sąlygos vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu)	4,59	4,40	4,24	p < 0,001	4,17	4,36	4,48	p < 0,001
Sudaromos sąlygos patiems mokiniams gaminti valgi (pvz., priešpiečius)	3,55	3,62	3,54	p ≥ 0,05	3,54	3,45	3,59	p ≥ 0,05
Sudaromos sąlygos mokiniams auginti daržoves	3,39	3,33	3,42	p ≥ 0,05	3,37	3,57	3,37	p ≥ 0,05
Sudaromos sąlygos mokiniams rinkti vaistažoles, uogas ar grybus	3,15	3,19	3,25	p ≥ 0,05	3,18	3,34	3,18	p ≥ 0,05
Sudaromos sąlygos mokiniams pasirinkti individualų meniu	3,59	3,64	3,51	p < 0,05	3,57	3,50	3,59	p ≥ 0,05
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis psichologinę sveikatą	4,31	4,14	4,07	p < 0,001	3,96	4,13	4,23	p < 0,001
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis dvasinę sveikatą	4,02	3,88	3,86	p < 0,05	3,75	3,96	3,96	p < 0,01
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdytis sveiką gyvenseną	4,24	4,11	4,13	p < 0,01	4,00	4,13	4,21	p < 0,01
Vykdoma žalingų įpročių prevencijos veikla	4,42	4,28	4,30	p < 0,01	4,33	4,43	4,33	p ≥ 0,05

Apibendrinant, galima teigti, kad iš visų sveikos gyvensenos paslaugų tėvai labiausiai pageidauja, kad visos dienos mokykloje būtų sudarytos sąlygos vaikams sportuoti ir pakankamai būti lauke. To ypač pageidauja didmiesčių gyventojai ir tėvai, įgiję aukštąjį išsilavinimą. Tėvams, ypač gyvenantiems didmiesčiuose, labai svarbi atrodo ir žalingų įpročių prevencija. Didmiesčių ir aukštojo išsilavinimo gyventojai labiau nei kiti visos dienos mokykloje pageidauja ir psichologinės bei dvasinės sveikatos stiprinimo, sveikos gyvensenos programų. Dėl galimybės auginti daržoves ar rinkti vaistažoles, uogas, grybus tėvai nėra apsisprendę.

2.3.4.5. Paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams prieinamumas ir poreikis

Paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams bei tėvams prieinamumas – itin aktualus ir daug iššūkių savyje talpinantis klausimas šiandiniame švietimo kontekste.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje (1995) įtvirtinta, kad negalia turintis vaikas turi gyventi visavertį ir prideramą gyvenimą, kuris garantuotų jo orumą, ugdytų pasitikėjimą savimi ir leistų aktyviai dalyvauti visuomenės veikloje, taip pat lygią su sveikais vaikais teisę aktyviai gyventi, vystytis, įgyti išsimokslinimą, atitinkantį jo fizines, protines galias ir pageidavimus. Lietuva, ratifikuodama šią konvenciją, įsipareigojo imtis reikiamų priemonių, kad būtų įgyvendintos šios ir kitos vaiko teisės.

Geros mokyklos koncepcijoje (2015), nusakancioje mokyklos veiklos tobulinimo kryptingumą, daug dėmesio skiriama asmenybės ugdymui, kuri apibūdinama per asmenybės brandą, pasiekimus, pažangą (t. y. per tam tikrą laiką pasiektas lygis, atsižvelgiant į mokymosi startą bei asmenines raidos galimybes, mokiniui optimalų tempą ir bendrosiose ugdymo programose numatytus reikalavimus). Mokinių pasiekimai vertinami, atsižvelgiant ne vien į apibrėžtus, programinius ugdymo tikslus, bet ir į individualias kiekvieno mokinio išgales bei ypatybes, siekiant nuolatinės asmeninės pažangos mokiniui tinkamu būdu ir tempu, netrikdomo mokinio pasiekimų lygio klasėje ar mokinių grupėje įvertinimą (Geros mokyklos koncepcija, 2015). Vadinas, šiandien jau kalbame apie tai, kad kiekvienam vaikui sudaromos galimybės ugdytis pagal jo gebėjimus, poreikius, sudaromos prielaidos jo individualiai

pažangai stebėti, vertinti. Ši vertybinė nuostata traktuotina kaip pagrindas kompleksinių bei kompleksiška teikiamų socialinių, švietimo ir sveikatos paslaugų prieinamumui užtikrinti bet kuriam vaikui, kartu ir ugdytiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių.

ŠVIS duomenimis, šiais mokslo metais, t. y. 2017–2018 m. m., bendrojo lavinimo klasėse mokėsi 36097 specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai, iš kurių 19426 mokiniai turėjo nedidelius, 12200 – vidutinius, 4368 – didelius, 2180 – labai didelius ugdymosi poreikius⁴⁷⁶ (Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2017–2018 m., 2017). Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai sudaro apie 10 proc. nuo visų besimokančiųjų vaikų bendrojo lavinimo klasėse (2017 m. rugsėjo 1 d. ŠVIS duomenimis, Lietuvoje mokėsi 335650 vaikų), daliai šių vaikų (2180-čiai vaikų) yra individualizuota ugdymo programa. Specialiosiose mokyklose ar specialiosiose klasėse ugdomas 2991, o lavinamosiose klasėse – 1972 mokiniai (Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2017–2018 m., 2017).

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991) apibrėžiama specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos paskirtis, sietina su asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumo didinimu. To paties įstatymo 34 straipsnio 3 punktą numato tai, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo prieinamumą rūpinasi savivaldybė, kurios teritorijoje jie gyvena, o švietimo prieinamumas užtikrinamas pritaikant mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpinant ugdymui skirtomis techninėmis pagalbos priemonėmis mokykloje ir specialiosiomis mokymo priemonėmis, kitais įstatymų nustatytais būdais.

Analizuojant paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams bei jų šeimoms prieinamumo aspektą, svarbiais analizės aspektais tampa ne tik kiekybiniai (sietini su paslaugų teikimo lygio įvertinimu) ir/ar fiziniai, bet ir kokybiniai ir/ar emociniai parametrai, kaip paslaugų teikimo kokybė ir/ar pasitenkinimas teikiamomis paslaugomis.

476 Sumuojant visus ugdytinius pagal skirtingus specialiuosius ugdymosi poreikius, ugdymosi poreikių turinčių vaikų skaičius bendrojo lavinimo klasėse skiriasi nei pateikiamas lentelės pradžioje faktinis skaičius – 36097, tad duomenų analizei naudojama pastaroji reikšmė.

Kiekybiniai paslaugų prieinamumo aspektai. Kiekybiniai paslaugų parametrai neatsiejami nuo savivaldybės administracijos politinės valios, mokyklos direktorių bei kitų valstybininkų socialinio jautrumo, inkliuzinio ugdymo koncepcijos esmės suvokimo, ugdymo proceso dalyvių sąmoningumo bei aktyvumo.

Kaip nurodoma Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerijos oficialioje suvestinėje, Lietuvoje 2015–2016 m. m. dirbo 2348 pagalbos specialistai (Lietuvos švietimas skaičiais 2016. Bendrasis ugdymas, 2016): iš jų – 458 logopedai, 463 specialieji pedagogai, 23 surdopedagogai, 5 tiflopedagogai. Psichologai (N = 463) ir socialiniai pedagogai (N = 936) suvokiami kaip švietimo pagalbos specialistai, kurių paslaugomis gali naudotis visi ugdymosi proceso dalyviai, tuo tarpu specialiąją pedagoginę pagalbą teikiantys specialistai pagalbą teikia įvertinus specialiuosius ugdymosi poreikius ir nustačius pagalbos lygį savivaldybės pedagoginėje psichologinėje tarnyboje.

Siekiant atskleisti paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams prieinamumo lygį bei kaitos tendencijas, antrinei analizei pasitelkti du regionai: Šiaulių ir Vilniaus. 2007 m. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atlikto tyrimo duomenimis (Ališauskienė ir kt., 2007), specialiosios pedagoginės pagalbos prieinamumas varijavo nuo 11 iki 28 proc. skirtinguose Lietuvos regionuose. Šiaulių regionas, atlikto tyrimo duomenimis, įvardijamas kaip vienas stipriausių specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, besimokantiems bendrojo lavinimo mokyklose, paslaugų teikimo ir prieinamumo aspektu regionų (25 proc.), tuo tarpu Vilniaus regionas kartu su Kauno ir Alytaus regionais susidūrė su iššūkiais didinant paslaugų prieinamumą.

29 ir 30 lentelėse pateikiamos Šiaulių ir Vilniaus regionų bei jose esančių savivaldybių pastangos didinant paslaugų prieinamumo lygį 10-ies metų laikotarpyje. Akivaizdu tai, kad 2016–2017 m. m. specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis išaugo beveik 2 kartus, t. y. beveik pusei ugdytinių Šiaulių regione ir trečdaliui ugdytinių Vilniaus regione yra prieinama specialiojo pedagogo pagalba (Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2016–2017 m., 2017).

29 lentelė. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis/prieinamumas Šiaulių regione

Šiaulių regionas	2007 m. duomenys			2016–2017 m. m. duomenys		
	Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁴⁷⁶		Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁴⁷⁷	
		Lygis	%		Lygis	%
Akmenė	137	5,5	18	32,8	1,2	83,3
Joniškis	78	3	33	76,7	2,8	35,7
Kelmė	68	2,7	37	81,17	3	33,33
Pakruojis	64	2,6	38	41,5	1,5	66,6
Radviliškis	109	4	25	62	2,3	43,5
Šiauliai	140	6	17	49,4	1,8	55,6
Šiaulių r.	66	2,6	38	78,25	2,9	34,5
Iš viso:	96	4	25	57,3	2,1	47,6

30 lentelė. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis/prieinamumas Vilniaus regione

Vilniaus regionas	2007 m. duomenys			2016–2017 m. m. duomenys		
	Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁴⁷⁸		Specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių skaičius, tenkantis 1 spec. pedagogui	Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo lygis ⁴⁷⁹	
		Lygis	%		Lygis	%
Elektrėnai	-	-	-	Nėra spec. pedagogų; 269 SUP turintys vaikai	-	-
Šalčininkai	262	10,5	10	55	2	50
Širvintos	149	6	17	32,75	1,2	83,3
Švenčionys	54	2	50	32,9	1,2	83,3
Trakai	187	7	14	32,2	1,2	83,3
Ukmergė	81	3	33	63	2,3	43,5
Vilniaus m.	193	8	13	98	3,6	27,8
Vilniaus r.	49	2	50	65,3	2,4	41,7
Iš viso:	155	6	17	77,4	2,9	34,5

Kokybiniai paslaugų prieinamumo aspektai. Remiantis atliktais 2007 ir 2011 m. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos užsakomaisiais tyrimais (Ališauskienė ir kt., 2007; Ališauskas ir kt., 2011), kokybinis

paslaugų prieinamumo komponentas, t. y. specialiojo pedagogo ir logopedo pagalba specialiąjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams, vertinama nevie-nareikšmiškai:

- psichopedagoginis vertinimas ir tiesioginė pagalba vaikui. Specialistų pagalba pozityvumas sietinas su vertinimo funkcijos geru realizavi-mu – psichopedagoginis vertinimas traktuojamas kaip stiprioji spe-cialiosios pedagoginės pagalbos pusė. Palankiai vertinama tiesioginė pagalba vaikui (t. y. logopedo pagalba ugdytiniui, įveikiant kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus; mokinių žinių, mokėjimų, įgūdžių lygio ir jų atitikimo ugdymo programai bei mokymosi sunkumų po-būdžio nustatymas, specialiojo pedagogo pagalba vaikui specialiojo pedagogo kabinete);
- specialiosios pedagoginės pagalbos prieinamumo ir pasitenkinimo didinimas per ugdymosi proceso dalyvių/mokyklos bendruomenės įtrauktį ir švietimą. Anot tyrėjų, silpniausiai išplėta logopedo paga-lba bendruomenės nariams, bendruomenės įtraukimas į ugdymo(si) procesą (logopedai linkę apsiriboti individualiu tėvų, pedagogų kon-sultavimu ir vengti tiesioginio visų ugdymo proceso dalyvių įtrau-kimo, bendradarbiavimo planuojant pagalbą ir siekiant numatytų tikslų); didžiausias logopedo pagalbos stiprinimo poreikis nustatytas mokyklos bendruomenės švietimo veikloje ir teikiant pagalbą moky-tojams, individualizuojant ugdymą; tuo tarpu specialiojo pedagogo pagalba pageidaujama padedant mokytojams individualizuoti ugdy-mą (pritaikant programas, mokomąją medžiagą, mokymo priemones specialiąjų poreikių mokiniams), mokiniams ugdantis klasėje bei ug-dant vaikų neišlavėjusias funkcijas ir rengiant individualiąsias, grupi-nes programas.

Taigi, specialiąjų ugdymosi poreikių turintys ugdytiniai, jų tėvai bei šiuos vaikus ugdantys pedagogai vis dar susiduria su paslaugų pereinamumo iššū-kiais. Specialiojo pedagogo, logopedo pagalba yra prieinama tik daliai vaikų. Akivaizdu yra tai, kad šios paslaugos svarbios ne tik patiems ugdytiniams, tačiau ir jų tėvams, ugdantiems pedagogams, kuriems reikalingos konsultaci-jos, kaip padėti vaikui vystyti individualius gebėjimus, padėti ugdytis, padėti matyti bei stebėti vaiko individualią pažangą.

Atkreiptinas dėmesys ir į psichologinės, socialinės pedagoginės pagalbos, sveikatinimo paslaugų spektro plėtrą, kadangi specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai lygiai taip pat kaip ir kiti bendraamžiai susiduria ir su psichologinės, socioedukacinės pagalbos paslaugų poreikiu ne vien diagnostiniu, tačiau ir individualios pagalbos, smurto prevencijos bei kt. aspektais. Tačiau šio poreikio analizei reikalingi papildomi tyrimai, kad būtų įvertintas šių paslaugų prieinamumo lygis bei kokybė. Akivaizdu yra tai, kad visų su vaiko ugdymusi susijusių asmenų jungtinės pastangos, kompleksiskai teikiamos socialinės, švietimo ir sveikatos paslaugos gali didinti pagalbos prieinamumo tiek kokybinius, tiek kiekybinius parametrus, sudarančius prielaidas švietimo pagalbos, kompleksiskai teikiamų paslaugų efektyvumo didinimui.

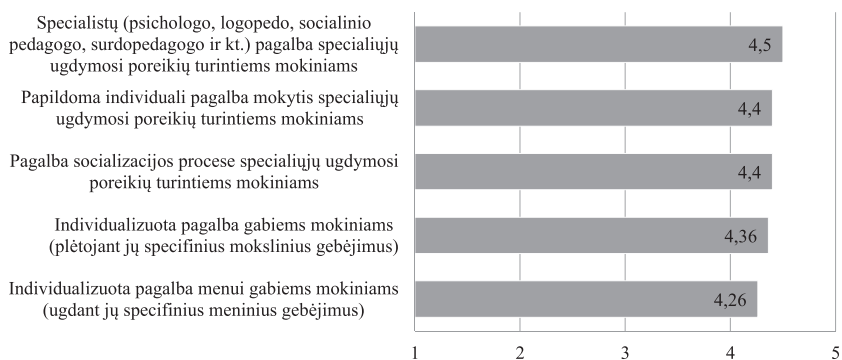
Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme (1994) numatyta viena iš savivaldybių funkcijų (6 straipsnis), susijusi su švietimo pagalbos teikimo mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai, vaiko minimaliosios priežiūros priemonių vykdymo organizavimu ir koordinavimu. Švietimo pagalba Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991) apibrėžiama kaip mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams ir švietimo teikėjams specialistų teikiama pagalba, kurios tikslas – didinti švietimo veiksmingumą. Į švietimo pagalbos turinį įtraukiami profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje, konsultacinė pagalba.

Kaip jau buvo minėta, paslaugų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams bei tėvams prieinamumas yra itin aktualus ir daug iššūkių sąvyje talpinantis klausimas šiandieniniame švietimo kontekste. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991) apibrėžiama specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos paskirtis sietina su asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumo didinimu, o švietimo prieinamumas užtikrinamas pritaikant mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpinant ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis mokykloje ir specialiosiomis mokymo priemonėmis, kitais įstatymų nustatytais būdais.

Grįžtant prie tėvų apklausos apie pageidaujamas paslaugas visos dienos mokykloje, verta pastebėti, kad tėvams visos dienos mokykloje iš esmės būtų svarbios visos pasiūlytos paslaugos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams – visi vertinimų vidurkiai yra pozityvūs (žr. 34 pav.). Labiausiai

aktuali pasirodė psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt. pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams ($M = 4,5$). Šalia to tėvams labai svarbios atrodo ir kitos paslaugos – individuali pagalba mokytis bei socializacijos pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams bei individualizuota pagalba gabiems mokiniams (visais atvejais $M = 4,4$). Kiek mažiau vertinimų surinko, tačiau vis tiek rodo aiškų tėvų pageidavimą, individualizuota pagalba menui gabiems mokiniams ($M = 4,3$).

Dera pastebėti, kad į kiekvieną vaiką orientuotas ugdymas yra vienas iš svarbiausių šiuolaikinei mokyklai keliamų uždavinių. Kaip pažymi tyrėjai, specialiuosius gabių vaikų poreikius atitinkantis ugdymas naudingas ir visuomenei: yra tam tikro demokratijos išsivystymo lygio rodiklis, kartu tolesnio demokratijos išlikimo bei vystymosi garantas ir daro didžiulę teigiamą įtaką kultūros plėtojimo požūriui vystymuisi ir plėtrai šalyje (Narkevičienė, 2007)⁴⁷⁷. Vis dėlto, tyrimai (Čiuladienė, 2012)⁴⁷⁸ rodo, kad nors Lietuvos konceptualiuose švietimo dokumentuose įtvirtinta nuostata, jog kiekvienam vaikui turi būti sudarytos sąlygos ugdytis pagal jo gebėjimus, daugelyje mokyklų stokojama tikslingo ir sistemingo gabių mokinių ugdymo organizavimo partities, o rūpinimasis gabiais mokiniais instituciniu lygmeniu dažniau būna fragmentiško pobūdžio.

34 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos specifinių grupių mokiniams, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

477 Narkevičienė, B. (2007). *Gabūs vaikai: iššūkiai ir galimybės*. Kaunas: technologija.

478 Čiuladienė, G. (2012). Gabių vaikų situacija mokykloje: konfliktinė sąveika su bendraklasiais ir mokytojais ir jos korekcija. *Acta Paedagogica Vilnensia*. 28, 133-147.

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Lyginant paslaugų specifinėms mokinių grupėms reikalingumą pagal tėvų gyvenamąją vietą ir išsilavinimą, gauta, kad savo vertinimais labiausiai nuo kitų skiriasi didmiesčių ir aukštesnįjį išsilavinimą įgiję gyventojai. Didmiesčių gyventojams labiau nei mažesnių vietovių gyventojams svarbu, kad specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams būtų skiriama speciali papildoma pagalba mokytis ($p < 0,01$) bei įvairių specialistų konsultacijos ($p < 0,05$). Socializacijos pagalbos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams atveju bei individualizuotos pagalbos gabiems ir menui gabiems mokiniams atvejais tėvų nuomonė gyvenamosios vietovės atžvilgiu statistiškai reikšmingai neišsiskyrė ($p \geq 0,05$). Lyginant tėvų požiūrių skirtumą pagal išsilavinimą, matyti, kad visų siūlomų paslaugų atveju, išskyrus pagalbos mokytis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, pritarimo stiprumu labiausiai išsiskiria aukštesnįjį išsilavinimą įgiję tėvai. Tuo tarpu pagalbos mokytis atveju savo atsakymais statistiškai reikšmingai išsiskiria žemesnio nei aukštesnysis išsilavinimas tėvai – jiems ši paslauga visos dienos mokyklos kontekste atrodo mažiausiai aktuali ($p < 0,01$).

31 lentelė. Paslaugų specifinių grupių mokiniams svarba visos dienos mokykloje (vidurkiaai ir statistinis reikšmingumas tarp vidurkių skirtumų)

Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje teikti paslaugas specifinių grupių mokiniams?								
Paslaugos specifinių grupių mokiniams	Pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietovę				Pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą			
	Didmiestis	Miestas, miestelis	Kaimo vietovė	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal vietoves	Žemiau, nei aukštesnysis	Aukštesnysis	Aukštasis	Kruskal Wallis statistinis reikšmingumas pagal išsilavinimą
Papildoma individuali pagalba mokytis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	4,46	4,36	4,36	$p < 0,01$	4,26	4,43	4,43	$p < 0,01$
Pagalba socializacijos procese specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	4,44	4,36	4,37	$p \geq 0,05$	4,25	4,47	4,42	$p < 0,001$
Specialistų (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt.) pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	4,55	4,47	4,46	$p < 0,05$	4,39	4,55	4,52	$p < 0,01$
Individualizuota pagalba gabiems mokiniams (plėtojant jų specifinius mokslinius gebėjimus)	4,38	4,34	4,35	$p \geq 0,05$	4,18	4,52	4,39	$p < 0,001$
Individualizuota pagalba menui gabiems mokiniams (ugdant jų specifinius meninius gebėjimus)	4,24	4,28	4,26	$p \geq 0,05$	4,12	4,34	4,28	$p < 0,01$

Apibendrinant, verta pastebėti, kad tėvai, ypač įgiję aukštesnį išsilavinimą, iš esmės teigiamai žiūri į visas siūlomas paslaugas specifinių grupių mokiniams. Didmiesčių gyventojams labiau nei kitiems atrodo svarbi papildoma individuali pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams – tiek įvairių specialistų pagalba, tiek pagalba mokytis.

2.3.4.6. Paslaugos tėvams

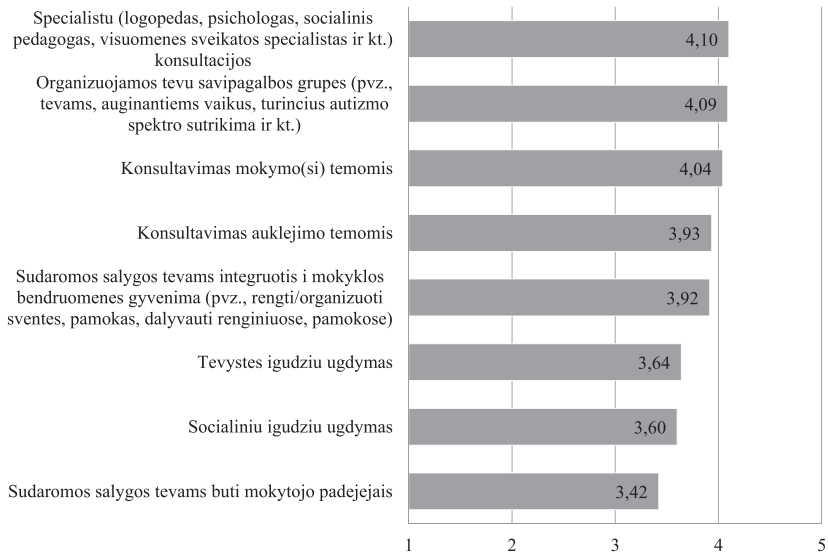
Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992) (38–41 str.) teigiama, kad už vaiko ugdymą yra atsakingi tėvai ir mokykla. Europos tėvų teisių ir pareigų chartijoje (2005) pažymima, kad tėvų pareiga – skirti laiko ir asmeninio atsidavimo savo vaikams bei jų mokyklai, remti šios pastangas siekiant įgyvendinti ugdymo tikslus. Tyrimai (Leliūgienė, Simanavičiūtė, 2010)⁴⁷⁹ rodo, kad tėvai, nors ir laikydami save pagrindiniais vaiko ugdytojais, menkai tobulinasi, t. y. menkai savarankiškai šviečiasi, domisi vaiko ugdymo klausimais, beveik nebendrauja ir nesikonsultuoja su mokyklos darbuotojais, išskyrus klasės auklėtoją, savo iniciatyva lankosi mokykloje tik nedaugelis, nors teigia, kad būtina bendrauti bei bendradarbiauti su mokykla. A. Valantino ir G. Čiuladienės (2012) tyrimas atskleidė, kad Lietuvos mokykloms būdingas mokyklos veikla grindžiamas tėvų įtraukimas, dominuoja individualistinis bendradarbiavimo pobūdis, realizuojamas vienakanale komunikacija iš viršaus žemyn.

Taigi, tėvai yra viso ugdymosi proceso neatsiejama dalis, todėl švietimo pagalba turėtų būti teikiama ne tik mokiniui, bet ir jo tėvams. Tyrimai (Kairienė ir Ališauskienė, 2013)⁴⁸⁰ rodo, kad specialistų pagalba turi būti teikiama atsižvelgiant į vaiko aplinką ir funkcionavimą joje, orientuojantis į vaiko ir šeimos įgalinimą, teikiant emocinę ir informacinę paramą šeimoms, stiprinant vaiko ir tėvų tarpusavio sąveikas. Pagalbos kryptys numatomos specialistams ir šeimoms bendradarbiaujant, atsižvelgiant į vaiko ir šeimos stiprybes, sutelkiant šeimos ir institucijos turimus resursus, palaikant lygiavertčius tarpusavio santykius.

Tėvų apklausa bandyta atskleisti, kiek patiems tėvams asmeniškai būtų svarbu gauti paslaugas visos dienos mokykloje (žr. 35 pav.).

479 Leliūgienė, I., ir Simanavičiūtė, G. (2010). Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida. *Socialinis darbas*. 9(1), 114-121.

480 Kairienė, D., ir Ališauskienė, S. (2013). Ekologiniu sisteminiu požiūriu grįsta ankstyvoji pagalba ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. *Specialusis ugdymas*. 2 (29), 109-122.

35 pav. Visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos mokinių tėvams, tėvų vertinimas (vertinimų vidurkiai, kai 1 reiškia visiškai nesvarbu, o 5 – labai svarbu)

Vertinant gautus rezultatus, paaiškėjo, kad dauguma tėvų mokyklos teiktinas paslaugas tėvams vertina kaip pakankamai svarbias ir galinčias turėti vietą greta mokiniams teikiamų paslaugų įvairovės. Didžiausio pritarimo sulaukė pasiūlymai, kad mokykloje tėvams galėtų būti teikiamos specialistų, tokių kaip logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, visuomenės sveikatos specialistas, konsultacijos ir kad būtų organizuojamos savipagalbos grupės tėvams, turintiems specifinių poreikių vaikus (abiem atvejais $M = 4,1$). Dar gana svarbu tėvams pasirodė konsultavimas mokymo(si) ($M = 4,0$) ir auklėjimo ($M = 3,9$) temomis bei galimybė tėvams integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimą rengiant šventes, pamokas, renginius ir kt. ($M = 3,9$). Beveik neutralios pozicijos tėvai laikosi tėvystės įgūdžių ir socialinių įgūdžių ugdymo (po $M = 3,6$) ir galimybės būti mokytojo padėjėjais atvejais ($M = 3,4$).

Skirtumai pagal socialinius-demografinius kintamuosius. Lyginant visos dienos mokyklos teiktinų paslaugų tėvams reikalingumą pagal tėvų gyvenamąją vietą ir išsilavinimą, statistiškai reikšmingų skirtumų negauta

($p \geq 5$), t. y. šios paslaugos atrodo vienodai svarbios visiems tėvams, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos ar išsilavinimo.

Apibendrinant tėvų nuomonę apie galimybę visos dienos mokykloje organizuoti pagalbą tėvams, matyti, kad tėvai tokią pagalbą vertintų kaip pakankamai svarbią. Labiausiai aktuali pasirodė specialistų, tokių kaip logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, visuomenės sveikatos specialistas, konsultacinė pagalba ir savipagalbos grupių tėvams organizavimas. Neutralesios pozicijos tėvai laikosi tėvystės ir socialinių įgūdžių ugdymo bei galimybės būti mokytojo padėjėjais atvejais.

2.4. Tyrimo dalyvių pastabos apie visos dienos mokyklos idėją

Tyrimo metu tėvai, atsakinėdami į anketos klausimus apie visos dienos mokyklos poreikį, anketos pabaigoje buvo pakviesti pasidalinti savo asmeninėmis išvalgomis ir pastebėjimais apie aptariamą visos dienos mokyklos poreikį. Anketos pildymo pradžioje visiems tėvams, turintiems mokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų, buvo paaiškinta, kad šio tyrimo tikslas – nubrėžti visos dienos mokyklos gaires.

Svarbu pažymėti, kad tik dalis tėvų išsakė savo nuomonės ir pastebėjimus aptariamam klausimui. Dalis tėvų į anketos pabaigoje pateiktą atvirą klausimą nieko neatsakė arba pažymėjo, kad pasiūlymų visos dienos mokyklos idėjai neturi. Taigi, apdorojant tyrimo duomenis, šie atsakymai buvo atmesti ir tolesniam kokybinių duomenų apdorojimui nenaudojami. Likusių tėvų (11 proc.) pasisakymai šioje tyrimo ataskaitoje pateikiami originalūs (t. y. pasisakymų kalbos stilius, skyryba nekoreguota); vienintelis pasisakymų redagavimas – diakritinių lietuvių kalbos ženklų sudėjimas citatose, tam, kad jas galima būtų lengviau skaityti (dalis tėvų atsakinėdami į el. anketos paskutinį klausimą „Gal turite pasiūlymų visos dienos mokyklos idėjai“, savo atsakymus rašė nenaudodami lietuvių kalbos kai kurių abėcėlės raidžių – ą, ū, š, ž, č, ę, è, ą).

2.4.1. Pozityvūs atsiliepimai apie visos dienos mokyklos idėją

Analizuojant visą sukaupią kokybinio pobūdžio medžiagą, pastebėta, kad dauguma tyrime dalyvavusių ir atsakymus į atvirą klausimą žymėjusių tėvų yra pozityviai nusiteikę visos dienos mokyklos idėjos atžvilgiu. Penk-

tadalis (19,63 proc.) visų pasisakymų yra pritariančios. Neretai tėvai tiesiog trumpai, lakoniškai pažymėdavo, kad tai yra „*Puiki idėja!*“, arba vieno ar kito argumento viduje įterpdavo savo analogišką pritarimą (pvz., <...> *puiki idėja* <...> ir pan.). Kai kuriuose pasisakymuose galima buvo pastebėti labai tvirtą tėvų pritarimą nagrinėjamam klausimui (*GREIČIAU J ir kuo daugiau tokių!*; <...> *vienareikšmiškai turi būti* <...>; <...> *būtų tiesiog tobula* <...>; <...> *būtų nuostabu!*; *Tai būtų tobula mokykla* ir pan.). Kai kurie tėvai buvo santūresni (*Tai tikrai reikalinga praktika; Gražus sumanymas* ir pan.), nors žvelgia į šio klausimo sprendimą su viltimi (<...> *kad tik tokios rastųsi* <...>), juolab, kad mato labai aiškų poreikį (pvz., *Auginu vaiką su spec. poreikiais ir manau, kad tokia mokykla būtų labai šaunus dalykas.*), kuris, tikėtina, tėvų vertinimu prisidėtų prie kokybinio mokyklos kaitos proceso (<...> *tėvai labiau prisijungtų prie mokyklos gyvenimo* <...>).

Kai kuriuose tėvų pasisakymuose šalia pritarimo idėjai buvo paminimos ir kai kurios, tiesa, remiantis anketos duomenimis, nedažnos jau egzistuojančios praktikos. Remiantis tėvų pasisakymais, galima teigti, kad visos mokyklos idėjos Lietuvos tėvams yra pažįstamos. Jas tėvai atpažįsta dažniausiai vertindami privačių mokyklų veiklą (pvz., <...> *praktiškai veikia šv. Juozapo mokykloje; Dairytis daug neberekėtų, puikus pavyzdys – privatūs darželiai, mokyklos; Geras pavyzdys yra Valdorfo sistemos mokyklos ir kitos privačios* ir pan.).

2.4.2. Abejonės ir kritinės pastabos visos dienos mokyklos idėjai

Šalia daugelio visos dienos mokyklos idėjai pritariančių pasisakymų dalis tėvų (8,59 proc.) išsakė kai kurias abejones. Kai kurie mano, kad tai nėra įmanoma šiandieninei valstybinei ugdymo institucijai (*Tokia mokykla gali būti tik privati; Paklauskite po 15 metų, nes šiuo metu <...> sistema tikrai nepasirengusi visos dienos mokyklai...*), nes tie, kurie nori, gali nesunkiai surasti, kaip užimti savo vaiką, be to, tokių idėjų kėlimas ir diskutavimas – kai kurių manymu – tuščias laiko švaistymas (*Negi neturite kuo užsiimti, kurdami tokias idėjas. Švietimo sistemoje yra daug rimtesnių problemų nei tokios visos dienos mokyklos kūrimas. Yra prailgintos grupės – kas nori, tas lanko. Po pamokų būrelių kalnas – tik norėk ir eik.*), mat neišsprendus, tėvų manymu, esminių šiandieninės mokyklos problemų, tokios idėjos greitai liks tik popierių krūva.

Kai kurie tėvai abejoja idėjos sėkme, matydami grėsmę dėl finansavimo ir specialistų stokos (*Idėja puiki, bet kas už tai mokės?; <...> atsirastų žmonių, kurie dirbtų šį darbą?; Jeigu norima <...> už tą patį atlygį, visi šie planai ir idėjos bus tik dokumentacijos puošmena.; Daugelyje mokyklų nėra tinkamų aikštynų, o sporto salės pradinėse mokyklose mažos, tai pirmiausia reikia pasirūpinti <...> ir pan.*). Taigi, tėvai šioje situacijoje matytų perspektyvą tik tuo atveju, jeigu būtų sutvarkyti dažnu atveju techniniai, personalo, finansavimo klausimai.

Kiek didesnis būrys (17,79 proc.) tyrime dalyvavusių tėvų buvo kritiški aptariamoms idėjomis atžvilgiu. Analogiškai kaip ir pozityviai nusiteikusiųjų grupėje, tai ir čia – ne vienas kategoriškas pasisakymas (pvz., *Kategoriškas NE.; Nereikalinga tokia!!!; Nepritariu šiai idėjai!; <...> vaikams reikia <...> ne REZERVATO! ir pan.*). Kai kurie tėvai šiek tiek švelniau (pvz., *Nereikalinga tokia mokykla...; <...> neįmanoma bus sukurti aukšto lygio neformalaus ugdymo <...>; <...> Lietuvos ekonominiame fone yra neįmanoma.; Dabartinis mokyklos modelis yra puikus.* ir pan.), tačiau taip pat negatyviai nagrinėjamos idėjos atžvilgiu išsakė savo nuomonę.

Kai kuriuose nepritariančiuose pasisakymuose buvo pastebimas abejojimas idėjos pagrįstumu (pvz., *<...> tokia mokykla dvelkia totalitarizmu.; <...> mokykla taptų savotišku getu <...>; Esu nusivylusi siekiu paversti mokyklą visišku vaiko nuo šeimos atskyrimo įrankiu.* ir pan.) ir nusivylimas dėl „nesibai giančių“ pertvarkų mokykloje (pvz., *<...> nejaugi vėl organizuojama švietimo pertvarka???*; *<...> eilinis „rašymas pirštu ant vandens“ <...>*).

Taigi, tėvų abejonės dėl būsimų reformų, lėšų, skiriamų švietimui, , visos dienos mokyklos idėjos išdiskutavimo stokos ir pan. juos verčia nerimauti ir abejoti tokios mokyklos poreikiu.

2.4.3. Pasiūlymai visos dienos mokyklos veiklos organizavimui

Šalia daugybės pritarimų ir nepritarimų nagrinėjamai idėjai, trečdalis pasisakiusiųjų tėvų (35,58 proc.) pateikė konkrečius pasiūlymus (žr. 32 lentelę). Tėvų išsakytų pasiūlymų minčių turinio analizės metu išryškėjo keturios pasiūlymų sąlyginės grupės (potemės). Pirmosios potemės teiginius sieja sąlyginiai filosofiniai ugdymo pagrindai. Analizuojant tėvų mintis, išryškėja konstruktyvios pedagoginės sąveikos, holistinio ugdymo bei humanistinio

ugdymo pedagoginių koncepcijų kontūrai. Tai aiškios, tėvų lūkesčius atliepiančios, būsimos visos dienos mokyklos teorinio modelio kūrimo teorinės prielaidos.

Analizuojant filosofinio turinio tėvų pasiūlymus visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimui, itin aktualus – vienas tėvų pastebėjimas, susijęs su esama ir perspektyvoje grėsminga kaimiškose teritorijose gyvenančių vaikų galima atskirtimi. Akivaizdu, kad tai susiję ne tik su ekonominiais veiksniais. Remiantis tėvų abejonėmis ir kritiniais idėjos vertinimais, pastebima galima visapusiško kokybiško ugdymo prieinamumo problema.

32 lentelė. Tėvų pasiūlymai visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimui

Potemė	Teiginiai
Filosofiniai pasiūlymai	Svarbiausia yra vaiko ir mokytojo ryšys
	Sukurti saugią aplinką vaikui...
	... ugdymui humanistine dvasia.
	... būtų svarbi, jei jos veikloje dalyvautų ir tėvai ...
	Idėja gali pasiteisinti tik tuo atveju, jei sistema būtų pakeista <...> ir filosofiskai
	Svarbiausia kompleksinis požiūris į harmoningos asmenybės ugdymą.
	Kaimo vaikams didelė atskirtis ...
Ugdymo, korekciniai pasiūlymai	Vaikams padėti toje srityje kur labiausiai nesiseka.
	Ugdyti mokinius prisiimti atsakomybę.
	... integruoti ugdymą ...
	Svarbu organizuoti vieną ar kitą veiklą kokybiškai ...
	... turėtų būti iš esmės peržiūrėtas visas ugdymo procesas ...
Socialiniai, sveikatinimo pasiūlymai	... galėtų būti sudaromos sąlygos pamiegoti pietų miegą.
	Kad vaikams būtų geras maistas...
	... didesnės sąlygos vaikui sportuoti, judėjimui.
	... ir pasimokyti, ir pailsėti, ir užsiimti papildoma veikla ...
	Būtinai turi veikti valgykla. Būtinai turi būti kuleriai su vandeniu. Turi būti visiška vaikų kontrolė.

Organizaciniai, techniniai pasiūlymai	... daugiau popamokinės veiklos būrelių...
	Paruošti namų darbus, paskui žaisti, bendrauti, sportuoti.
	Labiausiai reikalinga <...> asocialioms šeimoms, <...> priešmokyklinio ir pradinio ugdymo grupėms.
	... arti namų.
	Turėtų būti pasirenkamas variantas ...
	... neturėtų visą dieną dirbti tie patys pedagogai ...
	Vaikams iki 16 metų ...
	Nepulti akiai taikyti naujovių.
	... kad būtų subalansuotas apkrovimas vaikui.

Mąstant apie visos dienos mokyklą, tėvams yra svarbus vaikų visuminis, integruotas ugdymas. Tėvai atkreipia dėmesį, kad bet koks pertvarkos procesas negali vykti be nuoseklaus, esmingo ugdymo proceso turinio peržiūrėjimo, kurio vienu iš pagrindinių siekinių turėtų tapti ugdymo kokybė. Žinoma, kai kurie tėvai į būsimas galimas pertvarkas žvelgia labai paprastai – jiems svarbiausia, kad visos dienos mokykloje būtų ugdomos kasdieniam gyvenimui aktualios vertybės bei padedama išspręsti kasdienes iššūkius, pavyzdžiui, įveikiant mokymosi spragas.

Kai kurie tėvai, dažniausiai tie, kurių vaikai ugdomi šiuo metu mokyklose pagal priešmokyklinio arba pradinio ugdymo programas, akcentuoja, kad jiems svarbiausi yra socialiniai, susiję su vaikų sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymu, klausimai. Neretai tėvai akcentuoja pirmiausia poreikį užtikrinti savo vaikams saugią, sveiką aplinką, kad visos dienos mokykla, jų manymu, yra ta vieta, kur vaikui tiekiamas *geras maistas, visiška vaikų kontrolė* ir panašūs dalykai. Kai kurių tėvų siūlymu, turėtų būti tokioje mokykloje erdvės, kuriose vaikas galėtų ne tik mokytis, bet ir pailsėti, pabendrauti su draugais, pasportuoti ar net pamiegoti. Gana dažnai tėvai atkreipia dėmesį į tai, kad jiems svarbu, jog vaikai mokykloje galėtų judėti, sportuoti, t. y. būti aktyviais, nuo skaitmeninių technologijų atitraukiamais vaikais.

Tyrimų duomenys rodo įdomią tėvų poziciją, kuomet atskirus tėvų pasisakymus analizuojame dviem aspektais – kam turėtų būti skirta visos dienos mokykla ir kur ji turėtų organizuoti savo veiklą. Apibendrinant tėvų pasisakymus, galima teigti, kad tokia mokykla aktuali dažniausiai turėtų būti vaikams iki 16 metų. Be to, tėvams itin svarbu, kad tokia mokykla būtų šalia

namų. Tėvai pageidauja, kad tokioje mokykloje būtų pakankama neformalios veiklos įvairovė bei galimybė vaikams paruošti namų darbus, kartu su bendraamžiais žaisti, bendrauti, sportuoti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kai kurie tėvai mano, kad visos dienos mokykla labiausiai reikalinga yra *asocialioms šeimoms* arba tiems, kurie yra patys jauniausi (t. y. ugdomi pagal priešmokyklinio arba pradinio ugdymo programas).

Apibendrinant derėtų atkreipti dėmesį į kai kuriuos tėvų pastebėjimus – *turėtų būti pasirenkamas variantas bei nepulti aklai taikyti naujovių*. Be to, tėvai pastebi, kad mažstant ir kuriant visos dienos mokyklos modelį, reikia apgalvoti personalo klausimą. Kai kurių tėvų manymu, tie patys pedagogai neturėtų visą laiką (t. y. visą visos dienos mokyklos vienos darbo dienos darbo laiką) dirbti su tais pačiais vaikais.

2.5. Visos dienos mokyklos paslaugų poreikio analizės apibendrinimas

Išanalizavus teisinį reglamentavimą švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų aspektais, galima teigti, kad iš esmės Lietuvoje visos dienos mokyklos organizavimui yra visos teisinės prielaidos. Bendrojo ugdymo mokyklos veiklą praplėsti iki visos dienos mokyklos veiklos teisinių kliūčių nėra. Dauguma paslaugų, numatytų teikti visos dienos mokykloje, jau egzistuoja ir dabartinėje bendrojo ugdymo mokykloje, pavyzdžiui, formalusis švietimas, maitinimo, pavėžėjimo paslaugos, arba paslaugos būtų praplėstos/pagilintos, pavyzdžiui, neformalusis švietimas, švietimo pagalba, kultūros paslaugos, popamokinė mokinių priežiūra, socialinė parama mokiniams.

Viešojoje erdvėje, konkrečiai internetinėse publikacijose, vyrauja pozityvi nuostata visos mokyklos atžvilgiu, argumentuojant pagalba tėvams užtikrinti galimybę dalyvauti darbo rinkoje, organizuojant mokinių užimtumą po pamokų, užtikrinant mokinių saugumą bei apskritai įgyvendinant Geros mokyklos koncepciją.

Apžvelgus tėvų apklausos rezultatus apie visos dienos mokyklos ir jos teiktinų paslaugų poreikį, matyti, kad tėvai iš esmės sutinka tiek su pačia visos mokyklos idėja, tiek su įvairių galimų švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų, kurios būtų tokioje mokykloje teikiamos, poreikiu. Be to, tėvai pozityviai vertina ir pasiūlymą visos dienos mokykloje organizuoti

įvairiapusę pagalbą ir patiems tėvams. Visos dienos mokyklos poreikį tėvai labiausiai mato vaikams nuo 6 iki 11 metų, taip pat socialiai pažeidžiamiems ar turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams. Šiek tiek mažiau negu pusė tėvų tikisi, kad visos dienos mokykla turėtų būti nemokama, virš ketvirtadalio tėvų – kad už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų iš dalies susimokėti, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus. Tėvai pageidautų, jog visos dienos mokykla būtų kuo arčiau namų ir būtų neprivaloma, o tik kaip pasirenkamas variantas. Be to, tėvai pastebi, kad kuriant visos dienos mokyklos modelį reikia apgalvoti personalo klausimą, kad paslaugos būtų kokybiškos, ir kad tie patys pedagogai nedirbtų visą laiką.

3. VISOS DIENOS MOKYKLOS ORGANIZAVIMO MODELIAVIMAS

3.1. Visos dienos mokyklos prielaidos ir kontekstas

Visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimas glaudžiai siejasi su svarbiais įvairiuose strateginio lygmens planavimo dokumentuose suformuluotais švietimo siekiniais. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“⁴⁸¹ (toliau – Strategija), iškėlusį sumanios Lietuvos viziją, akcentuoja, kad Švietimo politika ir numatomos švietimo kaitos kryptys turi sutelkti švietimo bendruomenę ir visus Lietuvos žmones nuolat kryptingai lavintis, siekiant asmeninės ir šalies sėkmės, užtikrinant lygias galimybes. Atskiras dėmesys atkreipiamas į socialinę atskirtį patiriančių asmenų teises. Svarbu padėti šiems asmenims išsaugoti orumą ir būti visaverčiais visuomenės nariais, aktyviai dalyvauti socialinės įtraukties politikoje ir veikloje, padėti kovoti su stereotipais ir stigmatizacija, išsaugoti ir stiprinti gyvenimo kokybę, socialinę, ypač vaikų, gerovę ir lygias galimybes visiems. 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos⁴⁸² pirmojo prioriteto – „Visuomenės ugdymas, mokslas ir kultūra“ – bendrasis tikslas yra skatinti kiekvieną gyventoją realizuoti savo galimybes mokantis, kuriant, tiriant, tikslinga veikla prisimant atsakomybę už save, valstybę ir aplinką. Vienas iš šio tikslo uždavinių yra didinti švietimo prieinamumą ir paslaugų įvairovę, todėl numatoma individualizuoti mokymosi procesą, kad jis atitiktų besimokančiojo poreikius, didinti neformaliojo švietimo prieinamumą ir stiprinti jo poveikį ugdymosi ir mokymosi procesui, didinti mokymosi galimybių įvairovę. Taip pat numatyta stiprinti neįgaliųjų ir kitų socialiai pažeidžiamų grupių įtrauktį į švietimo procesą; plėtoti vaikų ir jaunimo neformaliojo ugdymosi galimybes (ypač kaimo vietovėse); stiprinti kultūros, sporto ir švietimo įstaigų (muziejų, bibliotekų, meno veiklas vykdančių centrų ir kt.) galimybes teikti formaliojo ir neformaliojo ugdymo paslaugas; stiprinti lygias galimybes dalyvauti švietimo veikloje. Minėtam prioritetui įgyvendinti numatoma skatinti kūrybiškumą visapusiškai integruojant

481 Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012). *Valstybės žinios*, 61-3050.

482 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa (2012). *Valstybės žinios*, 144-7430.

kūrybiškumo ugdymą į formaliojo mokymosi programas ir stiprinant jo ugdymą neformaliojo švietimo sistemoje. Antrojo programos prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ tikslas – gerinti gyvenimo kokybę, stiprinti socialinę sanglaudą ir užtikrinti visiems lygias galimybes. Vienas iš numatytų uždavinių – užtikrinti gyventojų pajamų apsaugos sistemos finansinį stabilumą. Viena iš uždavinio įgyvendinimo krypčių – užtikrinti paramos šeimai sistemą, sudarančią palankesnes vaikų ugdymo ir priežiūros sąlygas. Horizontaliojo šeštojo prioriteto „Kultūra“ bendrasis tikslas – stiprinti visuomenės tapatybę, kūrybingumą, plėtojant konkurencingas kultūros paslaugas visoje Lietuvoje. Jį įgyvendinant numatyta stiprinti visuomenės kultūrinę tapatybę, didinti visuomenės kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą bei plėtoti aukštos kokybės kultūros paslaugas, užtikrinti jų įvairovę, inovatyvumą, prieinamumą ir sklaidą. Horizontaliojo septintojo prioriteto „Regioninė plėtra“ tikslas – užtikrinti tolygią, tvarią ir į skirtumų mažinimą orientuotą regionų plėtrą, kurio vienas uždavinių – modernizuoti bazinę, vietos bendruomenėms svarbią infrastruktūrą, diegti aplinkos gerinimo ir aplinkos apsaugos priemonės, t. y. kurti ir plėtoti judėjimo, sveikatingumo, sporto, žaidimų infrastruktūrą. Įgyvendinant uždavinį numatyta didinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą, kompleksiška modernizuoti mokyklas, plėtoti neformaliojo ugdymo, mokymosi visą gyvenimą veiklą savivaldybių lygiu, modernizuoti kompleksinių paslaugų infrastruktūrą ir didinti jų prieinamumą. Horizontaliojo aštuntojo prioriteto „Sveikata visiems“ tikslas – siekti geros žmonių sveikatos. Vienas iš uždavinių – skatinti sveiką gyvenseną ir jos kultūros formavimą, dėl to numatyta atnaujinti ir plėtoti tolygią sveiką gyvenseną skatinančią bei sveikatos raštingumą didinančią viešąją infrastruktūrą. Siekiant vykdyti ligų prevenciją, įgyvendinti tikslines visuomenės sveikatos stiprinimo ir išsaugojimo priemonės, numatyta plėtoti ir vykdyti tikslines priemonės, skatinančias sveikos mitybos įpročius, didinančias fizinį aktyvumą, sveikatą žalojančių žalingų įpročių prevenciją.

Lietuvos Respublikos vyriausybės programa⁴⁸³ ir jos įgyvendinimo planas atliepia Strategijoje išsikeltus tikslus ir uždavinius. Lietuvos Respublikos vyriausybės programoje numatoma didinti kokybiško švietimo prieinamumą sukuriant lygiavertes ankstyvojo ir bendrojo ugdymo, įskaitant ir neformaliojo švietimo, sąlygas, skatinant ugdymo įstaigų įvairovę tam, kad būtų tenki-

483 Lietuvos Respublikos vyriausybės programa (2016). TAR, 28737.

nami specifiniai vietos bendruomenių ir besimokančiųjų poreikiai, mažinant kultūrinę atskirtį tarp didžiųjų miestų ir periferijos, viešąsias kultūrinės erdves panaudojant kultūrinių ir kūrybinių kompetencijų ugdymui. Lietuvos Respublikos vyriausybės programos įgyvendinimo plane visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo prielaidų sukūrimas suprantamas kaip vienas iš būdų užtikrinti lygias galimybes naudotis socialinėmis, sveikatos, švietimo ir kultūros paslaugomis ir numatoma, kad mokinių, lankančių visos dienos mokyklą, skaičius 2020 metais turėtų siekti 20 proc.

Išanalizavus kitų šalių patirtį, matyti, kad visos dienos mokyklos steigimas kitose šalyse siejamas su geresniais mokymosi rezultatais, individualia mokymosi pažanga, socialine įtrauktimi ir lygiomis galimybėmis, formaliojo ir neformaliojo ugdymo derme bei integracija, mokyklos atsivėrimu bendruomenei. Visos dienos mokykla daugiausiai yra orientuota į 6–12 m. amžiaus mokinius. Pabrėžiama jos nauda silpniau besimokantiems, turintiems žemesnį socialinį-ekonominį statusą, kitataučiams, imigrantams. Atlikti visos dienos mokyklos veiklos tyrimai akivaizdžiai liudija pagerėjusį vaikų saugumą, globą, užimtumą. Tiesioginių sąsajų su akademiniais pasiekimais gerėjimu nenustatyta. Visos dienos mokyklos ateities vizija siejama su griežtų ribų tarp formaliojo ir neformaliojo ugdymo išnykimu, individualaus pasirinkimo galimybėmis, mokyklos erdvių bei mokymosi formų praplėtimu ir atsivėrimu kasdieniam gyvenimui, bendruomenės ir įvairių socialinių partnerių aktyviu dalyvavimu ugdymo veiklose, lygių galimybių užtikrinimu ir, jei ne geresniais mokymosi rezultatais, tai bent mokymosi motyvacijos ir pasitenkinimu mokymusi išaugimu. Tačiau tuo pačiu svarstoma, ar to negalima pasiekti kitomis, paprastesnėmis ir mažiau kainuojančiomis priemonėmis. Šios vizijos įgyvendinimas įmanomas tik esant koordinuotoms, organizuotoms pastangoms bei stabiliam finansavimui.

Apžvelgus, išanalizavus ir įvertinus švietimo (formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos, kultūros, maitinimo, pavėžėjimo ir popamokinės mokinių priežiūros), sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinį reglamentavimą Lietuvoje, galima teigti, kad šalyje iš esmės yra visos teisinės prielaidos įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį.

Remiantis „Visos dienos mokyklos poreikio analizė: tėvų požiūris“ tyrimo rezultatais, 94 proc. apklaustų tėvų mano, kad poreikis kurti visos dienos mokyklą yra. Tokį poreikį stipriau išsakė didmiesčiuose gyvenantys aukštąjį

išsilavinimą turintys tėvai. Tėvai, kurių vaikai mokosi privačioje mokykloje arba mokykloje, kurioje ugdymo procesas jau vyksta pagal visos dienos mokyklos modelį, dažniau išreiškia tokio tipo mokyklos poreikį nei tie tėvai, kurių vaikai lanko įprastos trukmės valstybines mokyklas. Kaimo vietovėse gyvenančių ir žemesnį išsilavinimą (pradinį, pagrindinį, vidurinį arba profesinį) turinčių tėvų grupėje buvo daugiau atsakiusių, kad tokio poreikio jie nemato. Visos dienos mokykla, tėvų manymu, aktualiausia priešmokyklinių grupių vaikams ir 1–4 klasių mokiniam. Pastebima tendencija, kad tėvai, kurių vaikai lanko mokyklą didmiestyje, privačią ar visos dienos mokyklą, labiau sutinka, kad visos dienos mokykla yra reikalinga įvairių grupių mokiniam. Beveik pusė apklaustųjų mano, kad visos dienos mokykla turėtų būti visiškai nemokama. Daugiau nei ketvirtadalis (26,0 proc.) mano, kad už pailgintas mokyklos darbo valandas iš dalies turėtų sumokėti tėvai, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus. 17,2 proc. tėvų teigimu, už pailgintas mokyklos darbo valandas iš dalies turėtų sumokėti patys tėvai. Tik maža dalis (4,2 proc.) tėvų nurodė, kad už pailgintas mokyklos darbo valandas turėtų susimokėti patys tėvai.

Daugiausia tėvų visos dienos mokyklą įsivaizduoja kaip vietą, kurioje būtų sudarytos sąlygos atlikti namų darbus (70,4 proc.), du trečdaliai tėvų visos dienos mokyklą įsivaizduoja kaip vietą, kurioje vaikai gaus socialines paslaugas (66,4 proc.), ir nemažai tėvų visos dienos mokykloje tikisi vaikams teikiamų neformaliojo švietimo paslaugų (60,8 proc.). Aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai (69,0 proc.) dažniau nei žemesnį (pradinį, pagrindinį, vidurinį arba profesinį) išsilavinimą įgiję tėvai (33,0 proc.) nurodo, kad svarbiausia, jog visos dienos mokykloje būtų sudarytos sąlygos gauti neformaliojo švietimo paslaugas. Apie pusė (54 proc.) apklaustųjų mano, kad visos dienos mokykloje turėtų būti sudarytos galimybės papildomai gilinti akademinės žinias. Tėvai, kurių vaikai lanko privačią mokyklą, dažniau nei tėvai, kurių vaikai lanko valstybinę mokyklą, visos dienos mokyklą sieja su savita ugdymo filosofija (atitinkamai – 80,4 proc. ir 39,1 proc.), sudarytomis galimybėmis papildomam akademinį žinių gilinimui (atitinkamai 72,7 proc. ir 51,7 proc.) ir sąlygomis gauti neformaliojo švietimo paslaugas (atitinkamai 77,1 proc. ir 58,8 proc.).

Absoliučios daugumos tėvų nuomone, svarbu, jog visos dienos mokykloje būtų erdvės, skirtos ramiam laiko leidimui, skaitymui (93,7 proc.) ir

bendravimui bei žaidimui (92,2 proc.). Ne mažiau svarbu, kad būtų erdvė sportuoti (87,6 proc.), individualiai mokytis savarankiškai ir atlikti namų darbus (83,7 proc.) bei dirbti mažose grupelėse (85,4 proc.). Skaitmeninės mokymosi erdvės savarankiškam darbui svarbą pažymėjo beveik trys ketvirtadaliai apklaustos dalyvių (74,7 proc.). Du trečdaliai respondentų pakankamai svarbiu ir labai svarbiu dalyku laiko tai, kad visos dienos mokykloje būtų poilsiui ir atsipalaidavimui pritaikyti baldai (69,8 proc.). Daugiau nei pusė visų apklaustųjų mano, kad visos dienos mokykloje svarbūs poilsio kambariai, kuriuose vaikai galėtų pabūti po vieną ar po kelis (59,6 proc.), tam tikrose erdvėse galėtų atlikti gamtos mokslų darbus (65,1 proc.).

Kaip svarbias švietimo paslaugas tėvai akcentavo pamokas/būrelius, kurie būtų skirti silpniau besimokantiems mokiniam, taip pat raštingumą (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) ugdančias pamokas/būrelius. Tėvams labai svarbu, kad būtų sudarytos galimybės individualiai konsultuotis su mokytojais. Svarbiais tėvai laiko ir mokinio pomėgius atitinkančius būrelius, sporto būrelius. Mažiau svarbiais tėvai laiko kūrybiškumą ugdančias pamokas, papildomas pamokas, būrelius gabiems vaikams, sveiką gyvenseną propaguojančias pamokas/būrelius, pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančias pamokas/būrelius. Vertindami socialinių, socioedukacinių paslaugų paketo turinį, kaip svarbiausius aspektus tėvai išskyrė individualios psichologinės ir socialinės pedagoginės pagalbos teikimą bei prevencinės veiklos organizavimą. Vertinant kultūrinio ugdymo paslaugas, pastebima tendencija, kad kultūrinio ugdymo paslaugų įgyvendinimas visos dienos mokykloje, tėvų nuomone, nėra prioritetinga paslauga, tik apie trečdalis tėvų teigia, kad šių paslaugų įgyvendinimas yra labai svarbus. Kaip pakankamai svarbias tėvai mato sveikos gyvensenos ugdymo paslaugas. Tėvai akcentuoja sąlygų sportuoti, būti lauke sudarymą, prevencinių veiklų, nukreiptos prieš žalingus įpročius, organizavimą.

Tyrimu taip pat nustatyta, kad visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems ir gabiems mokiniam, tėvų nuomone, – prioritetiškai svarbios. Duomenų analizė parodė, kad didžioji dauguma tėvų teigia, kad labai svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų organizuojama specialistų (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt.) pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams (60,9 proc.), papildoma individuali pagalba mokytis specialiųjų ugdymosi

poreikių turintiems mokiniams (54 proc.), pagalba socializacijos procese specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams (53,8 proc.), individualizuota pagalba gabiems mokiniams (51,9 proc.) ir individualizuota pagalba menui gabiems mokiniams (46,9 proc.).

Visos dienos mokyklos poreikį rodo ir tai, kad Lietuvos mokyklose jau dabar yra praktikų, kai mokinių priežiūra ir ugdymas organizuojamas ilgiau nei įprastai. Pailginta dienos grupė, mokinių užimtumo klubai, vaikų dienos centrai, nors ir nelaikytini visos dienos mokykla, turi tam tikrų visos dienos mokyklai būdingų bruožų: juose vaikai prižiūrimi ir ugdomi ilgesnę dienos dalį, iki darbo dienos pabaigos, prireikus teikiama švietimo pagalba, teikiamos mokamos (pailgintos dienos grupės atveju) ar nemokamos (vaikų dienos centrų atveju) maitinimo paslaugos. Vaikų dienos centrų veikla skirta socialinei atskirčiai mažinti, mokinių užimtumo klubai orientuoti į formaliojo ir neformaliojo švietimo dermės užtikrinimą, pasiekimų gerinimą. Tačiau ir pailgintos dienos grupės, ir užimtumo klubų, ir vaikų dienos centrų lankymas nėra privalomas, todėl šių praktikų atveju sunku įgyvendinti nuoseklias ugdymo programas, jų poveikį patiria tik dalis mokinių.

Kai kuriose ugdymo įstaigose, dažniausiai nevalstybinėse, jau įgyvendinamas visos dienos mokyklos modelis. Tokio modelio pasirinkimas dažnai siejamas su tam tikros ugdymo idėjos įgyvendinimu. Tokiose mokyklose ugdymo planai plečiami priklausomai nuo pasirinktos ugdymo idėjos, daugiau laiko skiriant tipiškiems dalykams ir kaip privalomus įtraukiant savitus dalykus ir veiklas. Visos dienos mokykla siekiama ugdymo proceso integralumo, apgalvojant formaliojo ir neformaliojo švietimo, dalykinio mokymosi ir projektinės, pažintinės, kūrybinės veiklos sąsajas, ugdymo procesą organizuojant teminiu principu. Organizuojant ugdymosi procesą, mokymasis intensyvinamas, ilginamos mokymosi sesijos, skiriama daugiau laiko poilsiui, fiziniam aktyvumui, buvimui lauke. Privalomoji dalis dažnai tunka iki 16.00 val., vėliau teikiamos priežiūros paslaugos ir siūlomi neformaliojo švietimo užsiėmimai (panašiai kaip ir pailgintos dienos grupės atveju). Ugdymo įstaigose teikiamos mokamos maitinimo paslaugos. Mokslas tokiose ugdymo įstaigose mokamas.

3.2. Visos dienos mokyklos charakteristika

Visos dienos mokyklos koncepto ir praktikų užsienio šalyse, nacionalinio konteksto analizė leidžia visos dienos mokyklą apibrėžti kaip mokyklos veiklos modelį, kuriame paisant individualių besimokančiųjų bei mokyklos bendruomenės poreikių, konkrečios mokyklos aplinkoje glūdinčių galimybių, užtikrinant formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo dermę, lanksčiai modeliuojamas ugdymo turinys, teikiama savalaikė pagalba mokiniui ir jo šeimai. Visos dienos mokykla yra visą darbo dieną veikianti mokykla, kurioje mokiniai mokosi ir bendrauja, žaidžia ir kuria, ilsisi ir sportuoja. Joje tikslingai ir apgalvotai derinamas formalusis ir neformalusis ugdymas, paremtas individualiais besimokančiųjų ir visos bendruomenės poreikiais, aplinkoje glūdinčiomis galimybėmis. Į visos dienos mokyklos veiklas įtraukiami socialiniai partneriai, atstovaujantys įvairioms sritims. Jų dalyvavimas praplečia ugdymos(si) aplinką bei pajvairina neformaliojo ugdymo turinį, prisideda prie bendruomeniškumo kultūros plėtotės.

Visos dienos mokykloje kuriama saugi įtraukaus, socialiai teisingo ugdymo(si) aplinka, kurioje tinkamą ir savalaikę pagalbą gauna ne tik vaikas, bet ir jo šeima. Visos dienos mokykla yra paspirtis šeimai, derinančiai darbo ir šeimos įsipareigojimus.

Visos dienos mokykla kuriama tam, kad būtų sprendžiamos aktualios edukacinės ir socialinės problemos, sąlygotos konkretaus konteksto ir iš jo išplaukiančių poreikių bei galimybių. Todėl visos dienos mokykla kiekvienu atveju kuriama kaip unikali mokykla. Pateikiami modeliai – tik pavyzdžiai, kuriais remiantis kiekviena mokyklos bendruomenė galėtų kurti sau labiausiai priimtina visos dienos mokyklą, atsižvelgiant į jos tikslus, sąlygas, galimybes, socialinės partnerystės tinklą, mokyklos bendruomenės poreikius ir kitas aplinkybes, koreguoti siūlomą modelį ir pritaikyti jį konkrečiai mokyklai naudingiausiu, efektyviausiu ir labiausiai jos poreikius ir interesus atitinkančiu būdu.

Bendrieji visos dienos mokyklos edukaciniai tikslai ir uždaviniai yra tapatūs Geros mokyklos koncepcijoje⁴⁸⁴ suformuluotiems. Tačiau konkretūs uždaviniai apibrėžiami kiekvienos bendruomenės atskirai, priklausomai nuo jos unikalaus konteksto ir poreikių.

484 Geros mokyklos koncepcija (2015). TAR, 20048.

Bendraisiais visos dienos mokyklos bruožais laikytina:

- ilgesnis nei įprastai praleistas mokykloje laikas;
- tikslingai planuojamas, tarpusavyje derinamas formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo turinys bei jo įgyvendinimas;
- individuali pagalba mokantis ir ruošiant pamokas;
- saugios aplinkos vaikui užtikrinimas iki vaikai išeinant iš mokyklos;
- edukacinės konsultacijos ir socialinė pedagoginė pagalba šeimai;
- nemokamas maitinimas dienos metu visiems mokiniams;
- aktyvus socialinių partnerių įsitraukimas.

Esminė visos dienos mokyklos kūrimo nuostata – mokykla yra visos bendruomenės rūpestis bei įsipareigojimas tenkinti individualius vaiko ir jo šeimos poreikius, teikti savalaikę ir tikslingą pagalbą, nepaisant socialinio statuso, akademinės pažangos, turimų specialiųjų ugdymosi ar kitų poreikių.

Visos dienos mokyklą siūloma įgyvendinti priešmokyklinio, pradinio ir ankstyvojo progimnazijinio amžiaus mokiniams (iki 12 metų). Tačiau, esant poreikiui ir galimybėms, visos dienos mokykla gali būti įgyvendinama ir gimnazijoje. Visos dienos mokykloje teikiamos paslaugos ir tėvams (globėjams).

Visos dienos mokykloje organizuojamas įprastas formalusis ugdymas ir neformalusis švietimas. Jie tarpusavyje derinami pagal pasirinktą visos dienos mokyklos modelį. Esant galimybėms, rekomenduojama praplėsti ugdymo aplinką – organizuoti veiklas bendruomenės aplinkoje esančiose erdvėse, socialinių partnerių institucijose.

Visos dienos mokykloje teikiama švietimo pagalba vaikui ir vaiko tėvams (globėjams). Taip pat organizuojama vaikų priežiūra, maitinimas, teikiamos įstatymiškai reglamentuojamos vaikų pavėžėjimo, sveikatos priežiūros paslaugos.

Numatytas paslaugas visos dienos mokykloje teikia LR Švietimo įstatyme ir kituose švietimo dokumentuose numatyti paslaugų teikėjai bei specialistai. Mokykla neturėtų apsiriboti tik mokykloje dirbančių specialistų veikla. Į visos dienos mokyklos veiklą turėtų būti aktyviai įtraukiami mokyklos socialiniai partneriai (socialiniai darbuotojai, sveikatos priežiūros specialistai ir kiti vaikui bei jo šeimai teikiantys paslaugas specialistai), kitos viešos ir/ar privačios iniciatyvos vietos lygmeniu (savanoriai ir pan.).

Kokybiška visos dienos mokyklos veikla užtikrinama turimais įprastais vidaus ir išorinio vertinimo įrankiais bei pagal poreikį susikurtais naujais. Visos dienos mokyklos veiklos vertinimas atliekamas kolegialiai – dalyvaujant mokyklos bendruomenei, steigėjams, socialiniams partneriams.

3.3. Visos dienos mokyklos modeliavimo bendrieji principai ir eiga

Rengiant visos dienos mokyklos modelius, vadovautasi tarptautiniais teisės aktais – Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija⁴⁸⁵, Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencija ir jos Fakultatyviuoju protokolu⁴⁸⁶, Lietuvos strateginiais dokumentais, nacionaliniais teisės aktais – Lietuvos Respublikos Konstitucija⁴⁸⁷, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo⁴⁸⁸, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo⁴⁸⁹, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo⁴⁹⁰, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo⁴⁹¹ nuostatomis, Geros mokyklos koncepcija⁴⁹² ir kitais su visos dienos mokyklos įgyvendinimu susijusiais teisės aktais.

Visos dienos mokyklos modelių įgyvendinimas turi būti grindžiamas pagrindinėmis Lietuvos švietimo sistemos vertybinėmis nuostatomis, principais, tikslais ir uždaviniais. Įgyvendinant visos dienos mokyklos modelius, vadovaujama principais:

- vaiko visapusiško vystymosi užtikrinimo – vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam ir socialiniam vystymuisi tinkamų sąlygų, kurios atlieptų besivystančius vaiko gebėjimus, sudarymas ir jo apsaugas nuo bet kokio smurto, žeminančio elgesio, fizinių ir kitokių vaiko orumą žeminančių veiksmų užtikrinimas;
- geriausių vaiko interesų – priimant sprendimą, liečiantį vaiką, vaikų grupę ar vaikus apskritai, būtina užtikrinti, kad vaiko(ų) interesai

485 Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). *Valstybės žinios*, 60-1501.

486 Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolas (2010). *Valstybės žinios*, 71-3561.

487 Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.

488 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593.

489 Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007). *Valstybės žinios*, 80-3214.

490 Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 17-589.

491 Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). *Valstybės žinios*, 33-807.

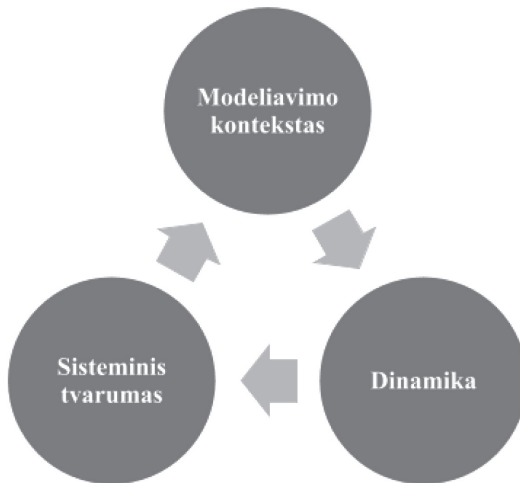
492 Geros mokyklos koncepcija (2015). *TAR*, 20048.

būtų nustatyti, įvertinti ir priimtas sprendimas, atitinkantis geriausius vaiko(ų) interesus. Nustatant ir įvertinant geriausius vaiko interesus, būtina nustatyti vaiko pažiūras nagrinėjamu klausimu, vaiko individualumą (lytis, lytinė orientacija, tautybė, tam tikros religijos išpažinimas, pažiūros, asmeninės savybės), šeimos sąlygas, vaiko saugumą, padėties pažeidžiamumą, vaiko sveikatos sąlygas, vaiko teisės mokytis užtikrinimo prielaidas;

- pagarbos vaiko pažiūroms – siekiant suteikti vaikui galimybę aktyviai dalyvauti šeimos, mokyklos ir visuomenės gyvenime, imtis reikiamų priemonių, skatinančių vaiko teisę reikšti savo pažiūras ir sukurti būdus bei mechanizmus, sudarančius galimybes vaikams laisvai išreikšti savo pažiūras;
- nediskriminavimo – kiekvienas vaikas turi lygias su kitais vaikais teises ir negali būti diskriminuojamas dėl savo arba savo tėvų ar kitų jo atstovų, pagal įstatymą, lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, sveikatos būklės, religijos, etninės priklausomybės ar kitų aplinkybių. Principo įgyvendinimui svarbios prevencinės prielaidos – identifikuoti atskirus vaikus ar vaikų grupes, kurių teisių įgyvendinimui būtina imtis specialių priemonių;
- lygių galimybių – kiekvienam asmeniui laiduojamas švietimo ir su juo susijusių paslaugų prieinamumas nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos;
- kontekstualumo – visos dienos mokyklos modelio pasirinkimas, pritaikymas ir įgyvendinimas grindžiamas atsižvelgiant į konkrečios mokyklos tikslus, bendruomenės poreikius, interesus, lūkesčius, socialines, kultūrinės, tradicines ir kitas aplinkybes, apylinkės, rajono, vietovės, padėties, artimumo sąlygas, infrastuktūros, pasiūlos ir kitas galimybes, socialinės partnerystės tinklą ir pan.;
- kolegialumo – visos dienos mokyklos veiklos planuojamos, organizuojamos, įgyvendinamos, vertinamos bendrai dalyvaujant mokyklos bendruomenei, steigėjams, socialiniams partneriams;

- socialinės partnerystės – pavienių asmenų ir/ar institucijų aktyvus įsitraukimas į visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimą;
- ekonomiškumo – išlaidų minimizavimas visų pirma panaudojant esamus administracinio, pedagoginio, pagalbinių personalo ir infrastruktūros išteklius;
- veiksmingumo – visos dienos mokyklos modelio pasirinkimas ir įgyvendinimas turi padėti pasiekti mokyklos tikslus sumaniai ir taupiai naudojant turimus išteklius, nuolat vertinant, analizuojant, planuojant ir tobulinant visos dienos mokyklos veiklą;
- lankstumo – visos dienos mokyklos modeliai gali būti modifikuojami ir taikomi atsižvelgiant į mokyklos tikslus, kontekstualumą ir kitas sąlygas bei aplinkybes.

Visos dienos mokyklos modeliai buvo kuriami remiantis struktūriniais kontekstualumo, sisteminio tvarumo ir dinamikos elementais (žr. 36 pav.).

36 pav. Visos dienos mokyklos organizavimo ir finansavimo modelio kūrimo eiga

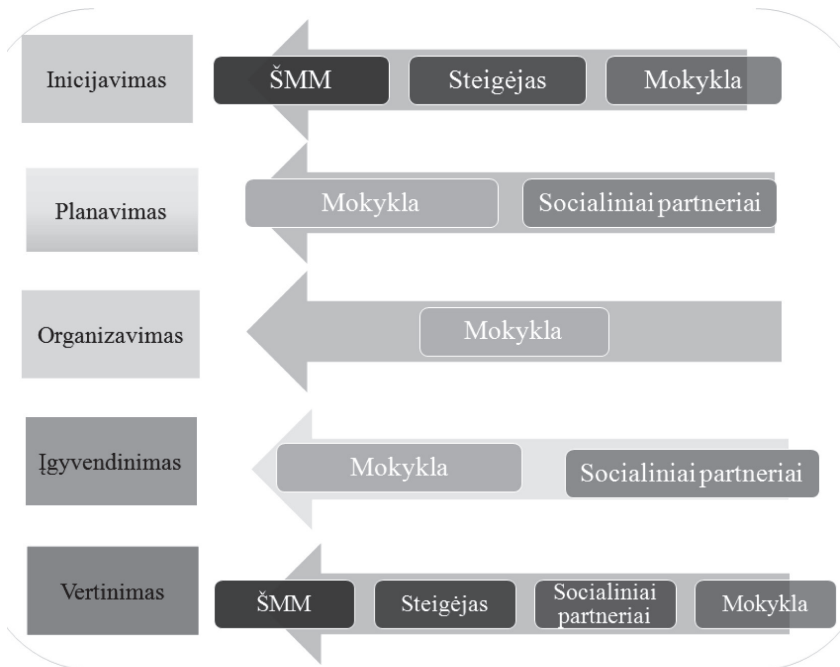
Kontekstas. Modelių sukūrimui buvo naudoti šie metodai: literatūros ir dokumentų analizė, meta analizė, lyginamoji analizė, kiekybinis tyrimas. Kuriant modelius remiamasi sisteminiu požiūriu į visos dienos mokyklos veiklą bei Lietuvos kontekstu.

Sisteminis tvarumas. Kuriant modelius remiamasi naujausiais švietimo politikos dokumentais.

Dinamika. Kadangi pasirinktas modeliavimo tipas yra funkcinis, o jo esmė yra vadybinių fazių numatymas ir pagrindimas, tai modelio kūrėjai modeliuose numatė ir išryškino šias fazes: inicijavimą, planavimą, organizavimą, įgyvendinimą, vertinimą. Modelių santykis su sistema yra akivaizdus, kadangi abiejuose modeliuose yra parodyti ryšiai su Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybėmis, kurios yra regioninės švietimo politikos formuotojos ir įgyvendintojos.

3.4. Visos dienos mokyklos valdymo struktūra

Visos dienos mokyklos procesų organizavime ir valdyme pagal savo atsakomybių sritis dalyvauja visų trijų lygmenų – nacionalinio, savivaldos (steigėjo) bei institucinio lygmens įstaigos (žr. 37 pav.).

37 pav. Visos dienos mokyklos valdymo struktūra

Visos dienos mokyklos modelio įgyvendinimo inicijavimo etape LR Švietimo ir mokslo ministerija ar jos padaliniai, jos įgaliotos institucijos, atsakingos už metodinių rekomendacijų visos dienos mokyklos vykdymui parengimą, norminių dokumentų inicijavimą/kaitą, būtinų visos dienos mokyklos efektyviam įgyvenimui, bendrųjų finansavimo principų ir tvarkos numatymą, lėšų iš skirtingų finansavimo šaltinių numatymą ir koordinavimą, t. y. sąlygų tokiai mokyklai sukurti sudarymą, tačiau tiesiogiai neorganizuoja tokių mokyklų veiklos (išskyrus atvejus, jei yra steigėjas). Taigi, LR Švietimo ir mokslo ministerija, vykdydama jos nuostatuose⁴⁹³ suformuluotus tikslus formuoti valstybės politiką formaliojo švietimo ir kvalifikacijų sistemos, neformaliojo švietimo, mokymosi visą gyvenimą, švietimo pagalbos srityse bei organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti šios politikos įgyvendinimą, skelbia normatyvinius aktus ir įgyvendina administracines funkcijas, užtikrinančias visos dienos mokyklos prielaidų nacionaliniu lygmeniu sukūrimą ir palaikymą.

Jos politiką įgyvendinančios ir ją formuoti padedančios įgaliotos institucijos atlieka bendrą veiklos stebėseną, vertinimą, informacijos apie visos dienos mokyklos patirtį sklaidą. Taip pat organizuoja metodinę, konsultacinę pagalbą mokykloms.

Pažymėtina, kad pagrindinė iniciatyva visos dienos mokyklai sukurti kyla iš pačios mokyklos bendruomenės, kuri, įvertinusi kontekstą (poreikius, žmogiškuosius išteklius, socialinių partnerių tinklą ir pan.), derindama su steigėju, priima sprendimą dėl tokios mokyklos/atkirų klasių ar pan. Inicijatyva galima ir iš steigėjo, kuris analizuodamas esamą konkrečios mokyklos situaciją, gali teikti siūlymą dėl tokios mokyklos steigimo. Bet kuriuo atveju savivaldybė/steigėjas užtikrina palankią aplinką ir sąlygas visos dienos mokyklos įgyvendinimui.

Inicijavimo etape, siekiant palengvinti visos dienos mokyklos iniciatyvos įgyvendinimą ir užtikrinti paslaugų kokybę, savivaldybė/steigėjas parengia savivaldybėje veikiančių socialinių partnerių tinklo žemėlapi. Pažymėtina, kad taip būtų telkiamos viešojo, privataus ir NVO sektoriaus iniciatyvos. Socialiniai partneriai/paslaugų teikėjai turėtų būti suinteresuoti patys teikti informaciją apie savo paslaugas ir vykdyti nuolatinį kokybiškų paslaugų monitoringą.

493 Švietimo ir mokslo ministerijos nuostatai (1998). *Valstybės žinios*, 67-1952.

Mokyklos bendruomenė, atsižvelgdama į bendruomenės poreikius (apibendrintus mokinių poreikius ir galimybes juos atliepti, mokinių mokymosi lygį, tėvų pageidavimus), mokyklos patalpas ir įrangą, socialinių partnerių tinklą, ir kt., atsakinga už visos dienos mokyklos veiklos planavimą, organizavimą pagal pasirinktą visos dienos mokyklos modelį.

Planavimo etape iniciatyva įgyja struktūrą, planą su aiškiai apibrėžtu ir suvoktu pageidaujamu rezultatu. Šiame etape numatoma visos dienos mokyklos ugdymo kryptis/ugdymo filosofija, veiklos tikslai ir turinys, organizavimo modelis, tikslinės grupės, finansai, formos ir būdai, galimi paslaugų teikėjai, vieta, galutinių rezultatų vertinimas ir pan. Pasirenkant paslaugų teikėjus iš išorės, remiamasi mokyklos ugdymo kryptimi, poreikiais, ugdymo filosofija. Rekomenduojama, kad visi paslaugų teikėjai, neturintys pedagogo kvalifikacijos, išklaustų privalomą pedagoginių – psichologinių žinių kursą.

Organizavimo etape dalyvauja mokykla ir paslaugų teikėjai.

Visos dienos mokykla gali būti *įgyvendinama* pačios mokyklos ir pačioje mokykloje, dienos centruose, kitose institucijose. Socialinių partnerių atstovai šiame etape koordinuotai dirba su mokyklomis ir/ar mokytojais (jei pageidavimą išreiškia pavieniai mokytojai, bet ne mokykla kaip organizacija). Pažymėtina, kad socialinių partnerių ar laisvųjų mokytojų paslaugos gali būti perkamos. Atsakomybė už įgyvendinimo etapą priskiriama mokyklai. Tai nėra baigtinis procesas, jis yra nuolat vertinamas, koreguojamas. Praktika nuolat kritiškai reflektuojama ir apmąstoma mokytojo ir pačios mokyklos, socialinių partnerių.

Vertinimas yra stebėsenos ir kokybės užtikrinimo dalis. Šiame etape dalyvauja visi veikėjai. Visos dienos mokyklos įgyvendintojai atlieka savęs įsivertinimą, mokyklos atveju taip pat vyksta vidinis proceso, plano įgyvendinimo vertinimas. Paslaugų teikėjai įsivertina paslaugų kokybę remdamiesi grįžtamuju ryšiu, stebėjimu, savirefleksija. Vertinimas nėra baigtinis etapas. Jo rezultatai turėtų skatinti naujų iniciatyvų atsiradimą, planavimą, organizavimą ir įgyvendinimą. LR Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybės šiame procese dalyvauja ne tik kaip palankios aplinkos šiam procesui sudarytojai, tačiau ir kaip aktyvūs vertintojai, ypač, turint galvoje, kokybės monitoringą.

3.5. Visos dienos mokyklos organizavimo modelių aprašas

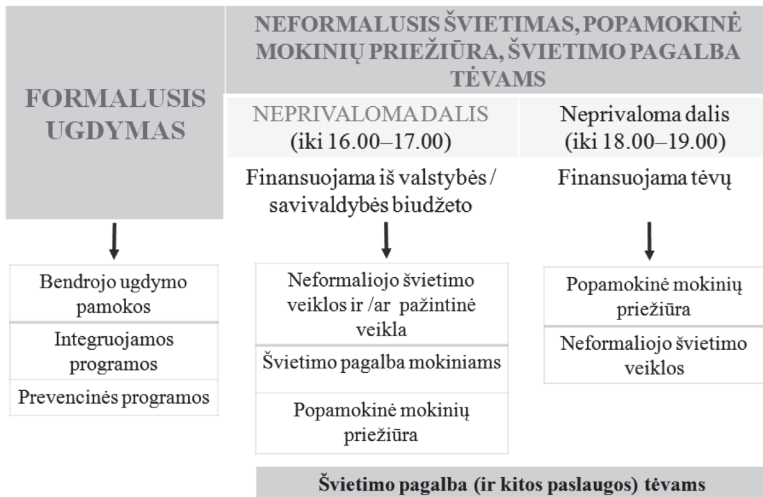
Visos dienos mokyklos organizavimui siūlomi du modeliai – pailgintos dienos modelis, kurio įgyvendinimui siūlomos dvi alternatyvos, bei integruotos dienos modelis. Kiekviena mokykla, atsižvelgdama į mokyklos kontekstą, bendruomenės poreikius ir galimybes, gali rinktis vieną iš siūlomų variantų. Pažymėtina, kad abu parengti modeliai yra rekomenduojami I-VI klasių moksleiviams.

3.5.1. Pailgintos dienos modelis

Įgyvendinant pailgintos dienos modelį, formalusis ugdymas vykdomas pirmojoje dienos pusėje. Antrojoje dienos pusėje vykdomas neformalusis mokinių švietimas, popamokinė priežiūra, švietimo pagalba vaikui ir jo tėvams (globėjams). Šio modelio išskirtinumas – dvi galimos įgyvendinimo alternatyvos.

I-oji pailgintos dienos modelio įgyvendinimo alternatyva

Visos dienos mokyklos pasirinkimas. Antroji dienos pusė po formaliojo ugdymo pamokų nėra privaloma visiems mokiniams (žr. 38 pav.).

38 pav. Pailgintos dienos modelis, I-oji alternatyva

Tikslinė grupė: tinkamas I–VI klasių mokiniams.

Trukmė: bendrojo ugdymo pamokos prasideda įprasta tvarka (8.00–9.00 val.). Antroji dienos dalis prasideda po bendrojo ugdymo pamokų ir tęsiasi iki 16.00–17.00 val. Esant poreikiui, vaikų priežiūra gali būti užtikrinama iki 18.00–19.00 val.

Veiklų organizavimas.

Priklausomai nuo veiklos turinio ir vaikų skaičiaus, veiklos gali būti organizuojamos homogeniškose ir/arba heterogeniškose vaikų grupėse.

Antroje dienos pusėje į neformaliojo vaikų švietimo veiklas bei popamokinės vaikų priežiūros paslaugų teikimą rekomenduojama įtraukti socialinius partnerius ir kitus paslaugų teikėjus.

Organizuojant antrosios dienos dalies veiklas, ypatingai svarbu sudaryti sąlygas vaikui pailsėti (pertraukos, žaidimai lauke ir kt.), galimybė pabūti vieniems ramybėje bei užtikrinti neformaliojo švietimo veiklų įvairovę. Būtinai mokyklos erdvių pritaikymas skirtingo pobūdžio veiklų įgyvendinimui.

Tipinis pailgintos dienos modelio pirmosios alternatyvos vienos dienos veiklų išdėstymo planas pateikiamas 33 ir 34 lentelėse.

33 lentelė. Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio I-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys IV klasei

Laikas	Veiklų galimas išdėstymas	Veiklos pobūdis
8.00–12.45	5 bendrojo ugdymo pamokos; integruojamos ir prevencinės programos Bendra pertraukų trukmė – 1 val.	Privaloma
12.45–13.40	Popamokinė mokinių priežiūra: poilsis, žaidimai, sportas lauke	Neprivaloma
13.40–14.50	Individualizuota švietimo pagalba mokiniams: specialistų konsultacijos, mokymosi pagalba, savarankiškas mokymasis ir kt. Popamokinė mokinių priežiūra	Neprivaloma
14.50–15.10	Pertrauka, pavakariai	Neprivaloma
15.10–16.00	Neformaliojo švietimo veiklos ir / ar pažintinė veikla	Neprivaloma
16.00–18.00 (19.00)	Popamokinė mokinių priežiūra Neformaliojo švietimo veiklos	Neprivaloma

34 lentelė. Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio I-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys VI klasei

Laikas	Veiklų galimas išdėstymas	Veiklos pobūdis
8.00–13.40	6 bendrojo ugdymo pamokos; integruojamos ir prevencinės programos Bendra pertraukų trukmė – 1 val. 10 min.	Privaloma
13.40–14.20	Popamokinė mokinių priežiūra: poilsis, žaidimai, sportas lauke	Neprivaloma
14.20–15.20	Individualizuota švietimo pagalba mokiniams: specialistų konsultacijos, mokymosi pagalba, savarankiškas mokymasis, namų darbų atlikimas ir kt. Popamokinė mokinių priežiūra	Neprivaloma
15.20–15.40	Pertrauka, pavakariai	Neprivaloma
15.40–17.00	Neformaliojo švietimo veiklos ir / ar pažintinė veikla	Neprivaloma
17.00–18.00 (19.00)	Popamokinė mokinių priežiūra Neformaliojo švietimo veiklos	Neprivaloma

II-oji pailgintos dienos modelio įgyvendinimo alternatyva

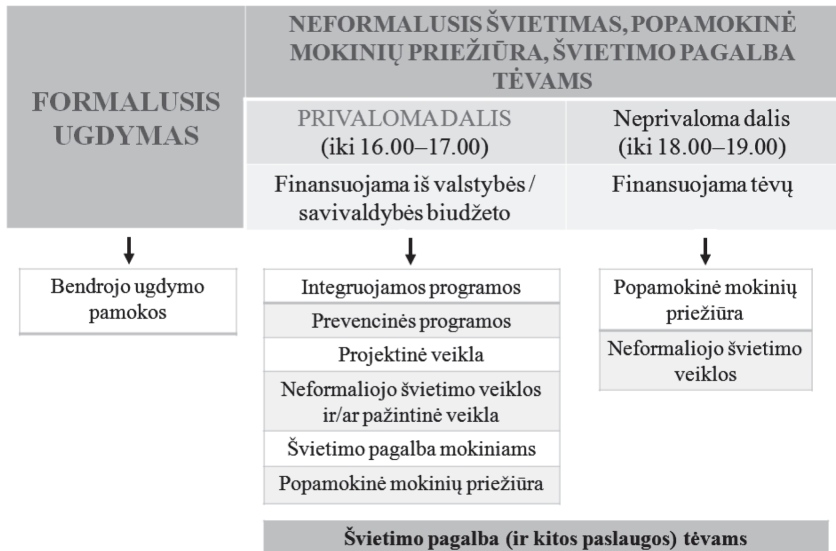
Visos dienos mokyklos pasirinkimas. Antra dienos pusė, po priešmokyklinio ugdymo grupės/formaliojo ugdymo pamokų, privaloma visiems mokiniams (jei alternatyva įgyvendinama atskirose grupėse/klasėse, tuomet privaloma tų klasių vaikams) (žr. 39 pav.).

Tikslinė grupė. Modelis tinkamas priešmokyklinio amžiaus vaikams (kai priešmokyklinio ugdymo grupės trukmė yra 4 val.) ir I–VI klasių mokiniams.

Trukmė. Bendrojo ugdymo pamokos prasideda įprasta tvarka (8.00–9.00 val.). Antroji dienos dalis prasideda po bendrojo ugdymo pamokų ir tęsiasi iki 16.00–17.00 val. Esant poreikiui, vaikų priežiūra gali būti užtikrinama iki 18.00–19.00 val.

Veiklų organizavimas. Rytinėje dienos dalyje organizuojamas įprastas ugdymo procesas, vykdamas bendrojo ugdymo pamokas/priešmokyklinio ugdymo grupes. Antroji dienos pusė yra skiriama pasirinktų programų

(prevencinė, sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai ir kt.), projektinei veiklai įgyvendinti. Ši dienos dalis skiriama ir neformaliajam vaikų švietimui. Yra teikiama švietimo pagalba vaikui ir jo šeimai (pagalbos specialistų konsultacijos, mokymosi pagalba, savarankiškas mokymasis/pamokų ruošą, konsultacijos tėvams). Visos paslaugos finansuojamos iš valstybės/savivaldybės lėšų. Veiklos vykdomos iki 16.00 ar 17.00 valandos. Tėvų prašymu, mokykla gali teikti vaikų priežiūros paslaugas bei organizuoti neformaliojo švietimo veiklas iki 18.00–19.00 val. Po 17.00 val. mokykla gali plėtoti pagalbos tėvams paslaugas (pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo grupės; paramos šeimai grupės ir kt.). Už paslaugas, teikiamas mokykloje po privalomosios dienos dalies, mokėti turėtų tėvai. Įmokos dydį sudarytų vaiko priežiūros paslaugos kaina ir konkrečios neformaliojo švietimo veiklos, kurioje vaikas dalyvauja, kaina. Papildomos paslaugos tėvams gali būti apmokamos iš valstybės/savivaldybės biudžeto lėšų ir/ar tėvų įmokų.

39 pav. Pailgintos dienos modelis, II-oji alternatyva

Priklausomai nuo veiklos turinio ir vaikų skaičiaus, veiklos gali būti organizuojamos homogeniškose ir/arba heterogeniškose vaikų grupėse.

Antroje dienos pusėje į neformaliojo vaikų švietimo veiklas bei popamokinės vaikų priežiūros paslaugų teikimą rekomenduojama įtraukti socialinius partnerius ir kitus paslaugų teikėjus.

Organizuojant antrosios dienos dalies veiklas, ypatingai svarbu sudaryti sąlygas vaikui pailsėti (pertraukos, žaidimai lauke ir kt.), galimybę pabūti vieniems ramybėje bei užtikrinti neformaliojo švietimo veiklų įvairovę. Būtinus mokyklos erdvių pritaikymas skirtingo pobūdžio veiklų įgyvendinimui.

Tipinis pailgintos dienos modelio antrosios alternatyvos vienos dienos veiklų išdėstymo planas pateikiamas 35 ir 36 lentelėse.

35 lentelė. Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio II-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys IV klasei

Laikas	Veiklų galimas išdėstymas	Veiklos pobūdis
8.00–12.45	5 bendrojo ugdymo pamokos. Bendra pertraukų trukmė – 1 val.	Privaloma
12.45–13.40	Popamokinė mokinių priežiūra: poilsis, žaidimai, sportas lauke	Privaloma
13.40–15.00	Integruojamos programos Prevencinė programa Projektinė veikla	Privaloma
15.00–15.20	Pertrauka, pavakariai	Privaloma
15.20–17.00	Individualizuota švietimo pagalba mokiniams: specialistų konsultacijos, mokymosi pagalba, savarankiškas mokymasis ir kt. Popamokinė mokinių priežiūra Neformaliojo švietimo veiklos ir / ar pažintinė veikla	Privaloma
17.00–18.00 (19.00)	Popamokinė mokinių priežiūra Neformaliojo švietimo veiklos	Neprivaloma

36 lentelė. Visos dienos mokyklos, pasirinkusios pailgintos dienos modelio II-ąją alternatyvą, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys VI klasei

Laikas	Veiklų galimas išdėstymas	Veiklos pobūdis
8.00–13.40	6 bendrojo ugdymo pamokos; Bendra pertraukų trukmė – 1 val. 10 min.	Privaloma

13.40–14.10	Popamokinė mokinių priežiūra: poilsis, žaidimai, sportas lauke	Privaloma
14.10–15.10	Integruojamos programos Prevencinė programa Projektinė veikla	Privaloma
15.10–15.30	Pertrauka, pavakariai	Privaloma
15.30–17.00	Individualizuota švietimo pagalba mokiniams: specialistų konsultacijos, mokymosi pagalba, savarankiškas mokymasis, namų darbų atlikimas ir kt. Neformaliojo švietimo veiklos ir / ar pažintinė veikla Popamokinė mokinių priežiūra	Privaloma
17.00–18.00 (19.00)	Popamokinė mokinių priežiūra Neformaliojo švietimo veiklos	Neprivaloma

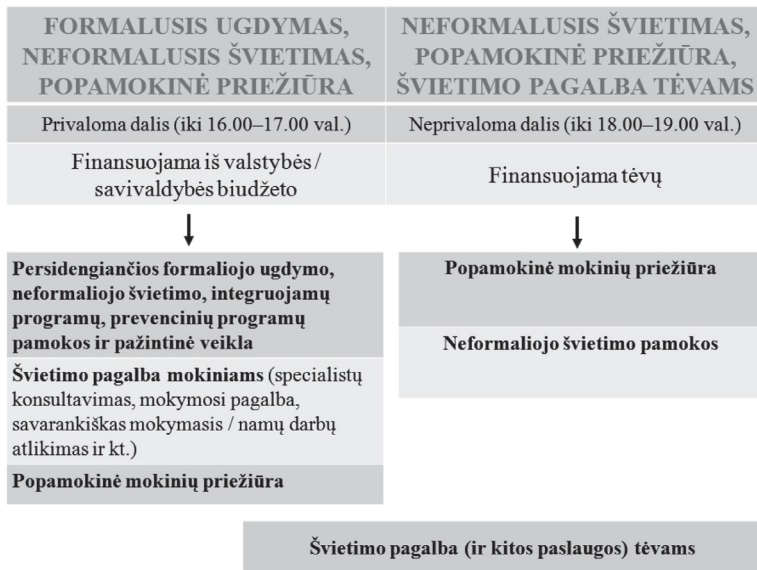
3.5.2. Integruotos dienos modelis

Integruotos dienos modelio formalusis ugdymas ir neformalusis švietimas yra tarpusavyje persidengę. Ugdymas remiasi tam tikra ugdymo kryptimi (pvz., sveikatingumo, praktinių ar darbinių įgūdžių ugdymo, kūrybiškumo, lauko, akademinų pasiekimų gerinimo ar kt.) arba savita ugdymo filosofija (pvz., visuminio ugdymo, katalikiška, Gardnerio daugialypio intelekto ar kt.).

Visos dienos mokyklos pasirinkimas. Įgyvendinant integruotos dienos visos dienos mokyklos modelį, visų mokinių dalyvavimas privalomas, kadangi formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo veiklos yra persidengiančios ir neatskirtos.

Tikslinė grupė: labiausiai tinka I–IV klasių mokiniams, galima pritaikyti ir V–VI klasių mokiniams.

Trukmė. Privalomi užsiėmimai prasideda 8.00–9.00 val. Mokykla atidaryta ir vaikų priežiūra prasideda 7.00–7.30 val. (neprivalomoji dalis). Užsiėmimai baigiasi 16.00–17.00 val. (privalomoji dalis), vaikų priežiūra tęsiasi iki 18.00–19.00 val. (neprivalomoji dalis) (žr. 40 pav.).

40 pav. Visos dienos mokyklos integruotos dienos modelis

Visos dienos mokyklos veiklų organizavimas. Visos dienos mokykloje neformalusis švietimas (visas arba iš dalies) integruotas į formalųjį ugdymą. Kadangi mokyklos darbo laikas – ilgas, formaliojo ir neformaliojo ugdymo pamokos gali būti išdėstytos per visą dieną. Jų trukmė gali būti griežtai neribojama laiko. Ugdymo turinio įgyvendinimas gali vykti projektiniu principu, kai konkrečios pamokos neorganizuojamos, o mokymasis vyksta tarpdalykinių integruotų projektų forma.

Mokyklos darbą organizuojant pamokiniu principu, pamokų trukmė ir jų išdėstymas savaitėms bėgant gali skirtis. Vienomis savaitėmis gali būti daugiau dėmesio skiriama vieniems dalykams, padidinant tų dalykų pamokų skaičių, kitomis savaitėmis – kitiems. Tas pats pasakytina ir apie pamokų trukmę.

Dalykams, kurie glaudžiai siejasi su konkrečioje mokykloje organizuojamu neformalioju švietimu (tokiems kaip dailė, muzika, sportas, užsienio kalba, kompiuterinis raštingumas ir kt.), verta organizuoti integruotas pamokas, t. y., vietoj pamokų pagal bendrąją ugdymo programą, organizuoti praturtintas dailės, užsienio kalbos ir t. t. pamokas, kurios, standartiniu atveju

būtų priskiriamos prie neformaliojo švietimo. Tokiu būdu būtų išvengta dubliavimo, būtų sutaupomas laikas, o mokiniams būtų pasiūlytas turtingesnis ugdymosi turinys, negu numatyta bendrosiose programose. Šias pamokas prasminga būtų vesti kviestiniams specialistams (dailininkams, muzikantams ir t. t.).

Pamokų išdėstymas per dieną nėra svarbus. Formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo pamokos bus pirmoje ar antroje dienos pusėje ir ar formalusis ugdymas bus nepertraukiamas.

Mokyklos darbą organizuojant projektiniu principu, mokytojai ir mokytojų padėjėjai bendradarbiauja tarpusavyje, kurdami projektų temas ir užduotis, integruodami skirtingų dalykų mokomąją medžiagą, ugdydami skirtingas kompetencijas. Projektinis darbas gali būti organizuojamas vienoje klasėje arba jas apjungiant. Projektinis darbo pobūdis gali didžiąja dalimi apimti ir neformalųjį ugdymą.

Siūloma visos dienos mokyklos tvarkaraštyje skirti laiko mokinių savarankiškam mokymuisi, kuris galėtų būti numatytas dienos pradžioje prieš bendrus užsiėmimus (taip būtų išspręstas skirtingo mokinių atvykimo laiko klausimas), dienos viduryje (tai leistų sudaryti mokymosi formų įvairovę, bendrą mokymosi būdą pajavirinant savarankišku) arba prieš baigiantis privalomoms mokyklos darbo valandoms (tai leistų griežtai neapriboti savarankiško mokymosi laiko ir pasibaigus privalomoms mokyklos darbo valandoms). Savarankiško mokymosi laikas skirtas pačiam mokiniui apsispręsti, ką jis norėtų mokytis, labiau pasigilinti į norimas temas, mokytis naujų dalykų, ieškoti naujos informacijos, atlikti nepabaigtas užduotis, savarankiškam darbui skirtas užduotis (namų darbų alternatyva), skaityti ar kt. Savarankiško mokymosi laikas galėtų būti organizuojamas su mokytojo priežiūra, kai mokytojas atsako į mokinio klausimus, pataria, kokią sritį mokiniui pasirinkti mokytis, mokiniui prašant duoda užduočių.

Visos dienos mokyklos laikas galėtų būti panaudotas įvairiam raštingumui ugdyti (finansiniam, sveikatingumo, emocinio intelekto ir kt.), mokyklos šventėms, asmeninėms konsultacijoms (logopedo, psichologo, socialinio pedagogo, mokymosi spragų, gabiems mokiniams ir kt.), praktiniams ir savarankiško gyvenimo įgūdžiams (savitvarkos, higienos, orientavimosi viešojo erdvėje, socializacijos, maisto gaminimo ir kt.) lavinti, visapusės asmenybės ugdymui, charakterio tobulinimui, bendravimo įgūdžiams, prevenciniams

renginiams, karjeros planavimui, tėvų konsultacijoms. Renkantis šias veiklas, remiamasi mokyklos pasirinkta ugdymo kryptimi arba ugdymo filosofija, be to, siūloma atsižvelgti į ugdytinių, jų tėvų ir vietos bendruomenės poreikius.

Visos dienos mokykloje svarbu sudaryti sąlygas mokiniams pailsėti, būti lauke, žaisti, judėti, pabūti vieniems ramybėje. Tam turi būti paskirta pakankamai laiko ir tinkama erdvė.

Visos dienos mokykla stengiasi neuždaryti mokinių tarp keturių sienų. Muziejai, teatrai, įmonės, mokinių tėvų darbovietės, užsienio kalbų, muzikos ir dailės mokyklos, daugiafunkciai centrai, gamta ir t. t. yra visos dienos mokyklos tipinės edukacinės erdvės.

Pasibaigus privalomoms mokyklos darbo valandoms, pagal pageidavimus mokiniams gali būti organizuojamos asmeninės neformaliojo švietimo pamokos.

37 lentelėje pateiktas vienos savaitės visos dienos mokyklos, kuri yra pasirinkusi sveikatinimo ugdymo kryptį, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys II klasei su atsakingais už konkrečias veiklas asmenimis.

37 lentelė. Visos dienos mokyklos, pasirinkusios integruotos dienos modelio sveikatinimo ugdymo kryptį, veiklų galimo išdėstymo pavyzdys II klasei

Laikas	Veikla	Veiklos pobūdis	Atsakingas už veiklą
Pirmadienis			
7.30–8.00	Mokiniai renkasi į mokyklą, žaidimai, mankšta	Neprivaloma	Mokytoja(s)
8.00–9.00	Savarankiško mokymosi laikas	Privaloma, tačiau mokiniai gali vėluoti	Mokytoja(s)
9.00–12.00	Matematika, lietuvių k.	Privalomos formaliojo švietimo pamokos	Mokytoja(s)
12.00–12.30	Pietūs		Mokytoja(s) / mokytojo padėjėja(s)
12.30–14.45	Poilsis, žaidimai ir sportas lauke	Privalomas poilsis, privalomas fizinis lavinimas	Mokytojo padėjėja(s)
14.45–15.00	Pavakariai		Mokytojo padėjėja(s)

Laikas	Veikla	Veiklos pobūdis	Atsakingas už veiklą
15.00–16.30	Muzika	Privaloma integruota formaliojo ir neformaliojo švietimo pamoka	Muzikos specialistas
16.30–18.00	Žaidimai, poilsis, asmeninės konsultacijos, asmeninis neformalusis švietimas	Neprivalomas	Mokytojo padėjėja(s), neformaliojo ugdymo specialistai
Antradienis			
7.30–8.00	Mokiniai renkasi į mokyklą, žaidimai, mankšta	Neprivaloma	Mokytoja(s)
8.00–9.00	Savarankiško mokymosi laikas	Privaloma, tačiau mokiniai gali vėluoti	Mokytoja(s)
9.00–12.00	Matematika, lietuvių k.	Privalomos formaliojo švietimo pamokos	Mokytoja(s)
12.00–12.30	Pietūs		Mokytoja(s)
12.30–13.15	Poilsis, žaidimai	Privalomas poilsis	Mokytoja(s)
13.15–14.45	Integruota gamtos ir dorinio ugdymo pamoka miške	Privalomos formaliojo švietimo pamokos	Mokytoja(s)
14.45–15.00	Pavakariai		Mokytojo padėjėja(s)
15.00–16.30	Baseinas	Privalomas fizinis lavinimas	Mokytojo padėjėja(s) / sporto specialistas
16.30–18.00	Žaidimai, poilsis, asmeninės konsultacijos, asmeninis neformalusis švietimas	Neprivalomas	Mokytojo padėjėja(s), neformaliojo ugdymo specialistai
Trečiadienis			
7.30–8.00	Mokiniai renkasi į mokyklą, žaidimai, mankšta	Neprivaloma	Mokytoja(s)

Laikas	Veikla	Veiklos pobūdis	Atsakingas už veiklą
8.00–9.00	Savarankiško mokymosi laikas	Privaloma, tačiau mokiniai gali vėluoti	Mokytoja(s)
9.00–11.00	Lietuvių k.	Privalomos formaliojo švietimo pamokos	Mokytoja(s)
11.00–12.00	Maisto ruošimas, sveikatin-gumo renginys	Privalomas neformaliojo švietimo renginys	Mokytoja(s) / mokytojo padėjėja(s) / tėveliai
12.00–12.30	Pietūs		Mokytoja(s) / mokytojo padėjėja(s)
12.30–14.45	Poilsis, žaidimai ir sportas lauke	Privalomas poilsis, privalomas fizinis lavinimas	Mokytojo padėjėja(s)
14.45–15.00	Pavakariai		Mokytojo padėjėja(s)
15.00–16.30	Keramika	Privaloma integruota formaliojo ir neformaliojo švietimo pamoka	Dailės specialistas
16.30–18.00	Žaidimai, poilsis, asmeninės konsultacijos, asmeninis neformalusis švietimas	Neprivalomas	Mokytojo padėjėja(s), neformaliojo ugdymo specialistai
Ketvirtadienis			
7.30–8.00	Mokiniai renkami į mokyklą, žaidimai, mankšta	Neprivaloma	Mokytoja(s)
8.00–9.00	Savarankiško mokymosi laikas	Privaloma, tačiau mokiniai gali vėluoti	Mokytoja(s)
9.00–12.00	Matematika, užsienio k.	Privalomos formaliojo švietimo pamokos	Mokytoja(s), užsienio k. mokytoja(s)
12.00–12.30	Pietūs		Mokytoja(s) / auklėtoja(s)

Laikas	Veikla	Veiklos pobūdis	Atsakingas už veiklą
12.30–14.45	Sporto šventė	Privalomas formalusis ir neformalusis fizinis lavinimas	Mokytojo padėjėja(s), sporto specialistas
14.45–15.00	Pavakariai		Mokytojo padėjėja(s)
15.00–16.30	Sporto šventė	Privalomas formalusis ir neformalusis fizinis lavinimas	Mokytojo padėjėja(s), sporto specialistas
16.30–18.00	Žaidimai, poilsis, asmeninės konsultacijos, asmeninis neformalusis švietimas	Neprivalomas	Mokytojo padėjėja(s), neformaliojo ugdymo specialistai
Penktadienis			
7.30–8.00	Mokiniai renkasi į mokyklą, žaidimai, mankšta	Neprivaloma	Mokytoja(s)
8.00–9.00	Savarankiško mokymosi laikas	Privaloma, tačiau mokiniai gali vėluoti	Mokytoja(s)
9.00–12.00	Matematika, lietuvių k.	Privalomos formaliojo švietimo pamokos	Mokytoja(s)
12.00–12.30	Pietūs		Mokytoja(s) / auklėtoja(s)
12.30–13.45	Poilsis, žaidimai lauke	Privalomas poilsis	Mokytojo padėjėja(s)
13.45–14.45	Savaitės refleksija ir savęs įsivertinimas	Privaloma	Mokytojo padėjėja(s)
14.45–15.00	Pavakariai		Mokytojo padėjėja(s)
15.00–16.00	Žaidimai, poilsis, asmeninės konsultacijos, asmeninis neformalusis švietimas	Neprivalomas	Mokytojo padėjėja(s), neformaliojo ugdymo specialistai

3.6. Visos dienos mokyklos finansavimas

Visos dienos mokyklos kaina priklauso nuo to, kokias paslaugas mokykla ketina teikti: kiek dirbs specialistų ir kiek valandų per dieną/savaitę/mėnesį; ar visiems mokiniams bus suteikiama galimybė gauti nemokamus pietus ir/ar pavarčius; kiek reikės (ir ar reikės) papildomo pavėžėjimo į mokyklą ir iš mokyklos; iki kelių valandų dirbs ir t. t. Be to, su ilgesne darbo diena, keisis ir mokyklos pastato išlaikymo kaina – elektra, šiluma, vanduo. Taip pat reikia planuoti išlaidas, susijusias su patalpų pritaikymu visos dienos mokykloje – sukurti erdves neformaliojo ugdymo veikloms ir poilsiui; įsigyti baldų, laisvalaikio užsiėmimams reikalingų priemonių ir pan.

Šiame skyriuje pateikti galimi skaičiavimai, atitinkantys oficialius, Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintus ir 2017 m. gruodžio mėnesį galiojančius įkainius. Kadangi patalpų pritaikymo bei patalpų išlaikymo kainos priklauso nuo kiekvieno individualaus atvejo, pateikiame tik pedagogų, pagalbos specialistų, maitinimo bei pavėžėjimo paslaugų kainą. Pagal švietimo ir mokslo ministro 2017-10-23 d. įsakymą Nr. V-812⁴⁹⁴, nustatyta maitinimo norma mokiniui pietums yra 1,45 Eur, pavarčiams – 0,72 Eur.

Šiuo metu mokinių pavėžėjimo kaina vienam mėnesiui LR Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldžioje mokykloje apytiksliai kainuoja 1000 Eur: vairuotojo atlyginimas mėnesiui (darbo užmokestis ir socialinis draudimas) – 590 Eur; kaina už kilometražą bei kurą mėnesiui – 410 Eur (130 km per dieną * 13 Eur / 1 / 100 * 1,1 Eur / 1 l * 22 d. d.). Tokiu atveju papildomą vakarinę mokinių pavėžėjimą galima įvertinti maždaug 410 Eur per mėn. (manant, kad vairuotojo atlyginimas nuo papildomų kilometrų nesikeis). Jeigu būtų perkama pavėžėjimo paslauga, tai galėtų kainuoti pigiau, nes nereiktų skaičiuoti vairuotojo darbo apmokėjimui skiriamų lėšų.

Specialistų vienos valandos kainos pateiktos 38 lentelėje. Visos dienos mokyklos kontekste specialistu iš šalies (laisvuuoju mokytoju) laikomas ne mokyklos darbuotojas. Tai galėtų būti menų, sporto ar kitų neformaliojo ugdymo veiklų mokytojas. Jam priskirta valandos kaina tokia pati, kaip

494 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. spalio 23 d. įsakymas Nr. V-812 dėl mokinių nemokamam maitinimui skirtiems produktams įsigyti skiriamų vienai dienai vienam mokiniui lėšų dydžio nustatymo (2017). TAR, 16679.

mokytojo, tačiau konkrečiu atveju kaina gali skirtis priklausomai nuo to, koks specialistas yra kviečiamas.

38 lentelė. Specialistų vienos valandos kaina

Specialistas	Valandos įkainis (x)	Darbo valandų per savaitę (y)	Valandos kaina su visais mokesčiais ($x \cdot 132,5 / y \cdot 4 \cdot 1,3048$)
Mokytojas	4,30	18	10,5
Mokytojo padėjėjas	3,50	40	3,9
Socialinis pedagogas	6,48	36	7,8
Specialusis pedagogas, logopedas	5,15	23	9,7
Psichologas	6,48	40	7,0
Sveikatos specialistas	3,50	30	5,0
Specialistas iš šalies (laisvasis mokytojas ar pan.)	4,30	18	10,5

Pagal aukščiau pateiktas kainas galima modeliuoti galimas visos dienos mokyklos įgyvendinimo išlaidas. 38 lentelėje pateiktas išlaidų pavyzdys, kai mokykloje visą darbo dieną dirba 10 klasių, visi vaikai gauna nemokamus pietus ir pavakarius, organizuojamas papildomas vakarinis pavėžėjimas, mokyklos darbo valandos – nuo 8.00 iki 16.00 val., pailginta dienos dalis prasideda 13.00 val., socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, psichologas ir sveikatos specialistas dirba visą darbo dieną, mokytojo padėjėjas dirba pailgintą dienos dalį, o specialistas iš šalies su kiekviena klase dirba kasdien po vieną valandą. Tokiu atveju gauname, kad visų 10-ies klasių mėnesio kaina būtų 41872 Eur (skaičiuojant ne visos dienos, o tik pailgintos dienos dalies kainą, būtų 29446 Eur). Pagal šias sąlygas dirbančios mokyklos vienos klasės mėnesio kaina būtų 4187 Eur (tik pailgintos dienos dalies kaina – 2945 Eur), vieno mokinio mėnesio kaina – 175 Eur (tik pailgintos dienos dalies – 123 Eur) (žr. 39 lentelę).

39 lentelė. 10-ies klasių, dirbančių visą darbo dieną, išlaidų pavyzdys

	Vienetas	Kaina, euras	Mokinių / darbuotojų skaičius, vnt		Darbuotojų dirbtų valandų skaičius, vnt (PRAILGINTA DALIS)		Darbuotojų dirbtų valandų skaičius, vnt (VISA DIENA)		Maitinimo dienų skaičius per mėnesį	PAULGINTOS DALIES lėšų poreikis visoms klasioms mėnesiui, euras	PAULGINTOS DALIES lėšų poreikis vienam vaikui mėnesiui, euras	PAULGINTOS DALIES lėšų poreikis vienai klasei mėnesiui, euras	VISOS DIENOS lėšų poreikis visoms klasioms mėnesiui, euras	VISOS DIENOS lėšų poreikis vienam vaikui mėnesiui, euras	VISOS DIENOS lėšų poreikis vienai klasei mėnesiui, euras
			mokinių	darbuotojų	per dieną	per mėnesį	per dieną	per mėnesį							
Pietūs	1 mokiniui	1,45	24						22	7656	32	766	7656	32	766
Pavakariai	1 mokiniui	0,72	24						22	3802	16	380	3802	16	380
mokytojas	1 valanda	10,5		10	4	88	8	176		9240		924	18480		1848
mokytojo padėjėjas	1 valanda	3,9		10	4	88	4	88		3432		343	3432		343
socialinis pedagogas	1 valanda	7,8		1	4	88	8	176		686		69	1375		137
psichologas	1 valanda	7		1	4	88	8	176		616		62	1232		123
specialusis pedagogas	1 valanda	9,7		1	4	88	8	176		854		85	1707		171
sveikatos specialistas	1 valanda	5		1	4	88	8	176		440		44	880		88
specialistas iš šalies (menininkas, sportininkas)	1 valanda	10,5		10	1	22	1	22		2310		231	2310		231
Visi specialistai:				34	25	550	45	990		17578	73	1758	29414	123	2941
Mokinių pavėžėjimas		x								410	2	41	1000	4	100
IŠ VISO										29446	123	2945	41872	175	4187

Norint sumažinti išlaidas, galima mažinti visą dieną dirbančių specialistų skaičių ir/arba jų darbo valandas, svarstyti, ar būtinas nemokamas maitinimas per pietus ir/ar pavakarius. Visos dienos mokyklos kaina kyla, jei klasės dydis mažėja, ir jei visą darbo dieną dirba mažai klasių (ne visa mokykla). Didžiausios išlaidos gaunamos, jei visą darbo dieną dirba tik viena klasė ir jai taikomas visas įmanomas paslaugų paketas, t. y., įdarbinti visi galimi specialistai ir jie dirba visą laiką; kol mokykloje veikia pailgintos darbo dienos klasė; kuomet nemokamai maitinami visos klasės mokiniai ir jiems organizuojamas papildomas vakarinis pavėžėjimas. Tokiomis sąlygomis ši vienintelė klasė per mėnesį kainuos 9760 Eur, vieno mokinio kaina bus 407 Eur (tik pailgintos dienos dalies kaina atitinkamai bus 5650 Eur ir 236 Eur). Mažiausios išlaidos gaunamos tada, kai mokiniai nemokamai maitinami ne visą dieną; kuomet neorganizuojamas papildomas vakarinis pavėžėjimas ir papildomą dienos dalį su jais būna tik vienas mokytojas. Tokiu atveju, net jei visos darbo dienos idėją įgyvendina viena mokyklos klasė, jos mėnesio kaina būtų 1848 Eur, o vieno mokinio kaina – tik 77 Eur (pailgintos dienos dalies kaina atitinkamai būtų 924 Eur ir 39 Eur).

Visos dienos mokyklos paslaugų kaina keistųsi įvedus etatinį mokytojų darbo apmokėjimą, nes tuomet keistųsi kontaktinės darbo valandos įkainis. Reiktų pastebėti, kad nepaisant pailgėjusios darbo dienos (36 val., kurios dalijamos pusiau į kontaktines ir nekontaktines), ne kiekvienas mokytojas galėtų būti visos dienos mokyklos mokytoju. Visos dienos mokykla įpareigoja joje

dirbančius mokytojus nuolat bendrauti su mokiniais. Tai reiškia, kad mokytojas, turintis 18 kontaktinių valandų kaip dalyko mokytojas, negalėtų viršyti jam skirto kontaktinių valandų limito. Visos dienos mokyklos mokytojais galėtų dirbti tie, kuriems nesusidarytų nustatytų kontaktinių valandų skaičius.

3.7. Visos dienos mokyklos organizavimo modeliavimo apibendrinimas

Visos dienos mokyklą galima apibrėžti kaip mokyklos veiklos modelį, kuriame paisant individualių besimokančiųjų bei mokyklos bendruomenės poreikių, konkrečios mokyklos aplinkoje glūdinčių galimybių, užtikrinant formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo dermę, lanksčiai modeliuojamas ugdymo turinys, teikiama savalaikė pagalba mokiniui ir jo šeimai. Visos dienos mokykloje tikslingai ir apgalvotai derinamas formalusis ir neformalusis ugdymas, paremtas individualiais besimokančiųjų ir visos bendruomenės poreikiais, aplinkoje glūdinčiomis galimybėmis.

Visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimas siejamas su lygių galimybių naudotis socialinėmis, sveikatos, švietimo ir kultūros paslaugomis užtikrinimu. Taip pat mokyklos erdvių bei mokymosi formų praplėtimu ir atsivėrimu kasdieniam gyvenimui, bendruomenės ir įvairių socialinių partnerių aktyviu dalyvavimu ugdymo veiklose, mokymosi motyvacijos ir pasitenkinimu mokymusi augimu. Lietuvoje yra visos teisinės prielaidos įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį.

Visos dienos mokyklą siūloma įgyvendinti priešmokyklinio, pradinio ir ankstyvojo progimnazijinio amžiaus mokiniams (iki 12 metų). Tačiau, esant poreikiui ir galimybės, visos dienos mokykla gali būti įgyvendinama ir gimnazijoje. Visos dienos mokykloje organizuojamas įprastas formalusis ugdymas ir neformalusis švietimas, teikiama švietimo pagalba vaikui ir vaiko tėvams (globėjams). Taip pat organizuojama vaikų priežiūra, maitinimas, teikiamos įstatymiškai reglamentuojamos vaikų pavėžėjimo, sveikatos priežiūros paslaugos.

Į visos dienos mokyklos veiklą turėtų būti aktyviai įtraukiami mokyklos socialiniai partneriai (socialiniai darbuotojai, sveikatos priežiūros specialistai ir kiti vaikui bei jo šeimai teikiantys paslaugas specialistai), kitos viešos ir/ar privačios iniciatyvos vietos lygmeniu (savanoriai ir pan.).

Visos dienos mokyklos veiklos vertinimas atliekamas kolegialiai – dalyvaujant mokyklos bendruomenei, steigėjams, socialiniams partneriams.

Visos dienos mokyklos organizavimui siūlomi du modeliai – pailgintos dienos modelis, kurio įgyvendinimui siūlomos dvi alternatyvos bei integruotos dienos modelis. Kiekviena mokykla, atsižvelgdama į mokyklos kontekstą, bendruomenės poreikius ir galimybes, gali rinktis vieną iš siūlomų variantų. Pažymėtina, kad abu parengti modeliai yra rekomenduojami I-VI klasių moksleiviams. Įgyvendinant pailgintos dienos modelį, formalusis ugdymas vykdomas pirmojoje dienos pusėje. Antrojoje dienos pusėje vykdomas neformalusis mokinių švietimas, popamokinė priežiūra, švietimo pagalba vaikui ir jo tėvams (globėjams). Šio modelio išskirtinumas – dvi galimos įgyvendinimo alternatyvos. Įgyvendinant pirmąją alternatyvą, antroji dienos pusė po formaliojo ugdymo pamokų nėra privaloma visiems mokiniams; įgyvendinant antrąją alternatyvą – antra dienos pusė, po priešmokyklinio ugdymo grupės/formaliojo ugdymo pamokų, privaloma visiems mokiniams (jei alternatyva įgyvendinama atskirose grupėse/klasėse, tuomet privaloma tų klasių vaikams).

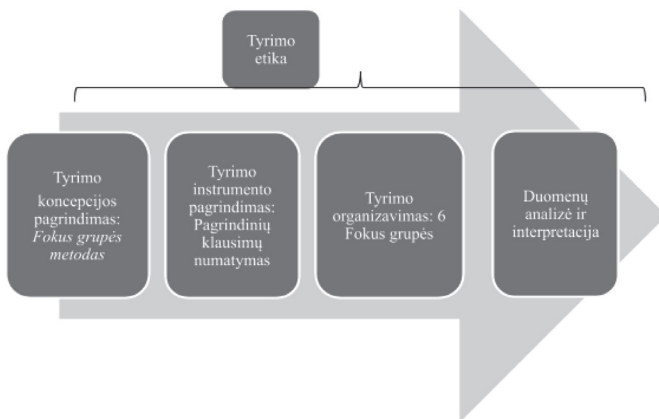
Integruotos dienos modelio formalusis ugdymas ir neformalusis švietimas yra tarpusavyje persidengę. Ugdymas remiasi tam tikra ugdymo kryptimi (pvz., sveikatingumo, praktinių ar darbinių įgūdžių ugdymo, kūrybiškumo, lauko, akademinų pasiekimų gerinimo ar kt.) arba savita ugdymo filosofija (pvz., visuminio ugdymo, katalikiška, Gardnerio daugialypio intelekto ar kt.). Įgyvendinant integruotos dienos visos dienos mokyklos modelį, visų mokinių dalyvavimas privalomas, kadangi formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo veiklos yra persidengiančios ir neatskirtos.

Visos dienos mokyklos kaina priklauso nuo to, kokias paslaugas mokykla ketina teikti: kiek dirbs specialistų ir kiek valandų per dieną/savaitę/mėnesį; ar visiems mokiniams bus suteikiama galimybė gauti nemokamus pietus ir/ar pavakarius; kiek reikės (ir ar reikės) papildomo pavėžėjimo į mokyklą ir iš mokyklos; iki kelių valandų dirbs ir t. t.

4. PRAKTINIAI VISOS DIENOS MOKYKLOS MODELIŲ ĮGYVENDINIMO ASPEKTAI: SUTELKTŲ GRUPIŲ DISKUSIJŲ REZULTATAI

4.1. Sutelktų grupių diskusijų organizavimas ir vykdymas

Viešosios diskusijos dėl visos dienos mokyklos (VDM) koncepcijos ir modelių įgyvendinimo vyko 2017 metų gruodžio mėnesį. Tuo tikslu buvo organizuotos 6 Fokus grupės diskusijos: Klaipėdoje, Utenoje, Kauno rajone, Panevėžyje, Alytuje ir Šiauliuose. Tyrimo duomenys buvo renkami pasitelkus fokusuotos grupės metodą (angl. *Focus group*). Tyrimo loginis planas pateiktas 41 paveiksle.

41 pav. Tyrimo loginis planas

Focus grupės metodo pagalba siekiama aptarti visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo galimybes.

Fokus grupės metodas ypatingai tinka diskutuoti aptariant skirtingas partitės, generuojant naujas idėjas, patikslinant jau esamus įsitikinimus, atskleidžiant elgesio priežastis, numatant situacijos tobulinimo galimybes išgaunant turiningesnes dalyvių interpretacijas diskutuojamu klausimu (Denzin ir Lincoln, 1994; Patton, 2005; Flick, 2014). Metodas ypač vertingas, nes dirbant diskusijų grupei, vieni dalyviai kelia klausimus, kiti pateikia atsakymus, taip užtikrinant naujų idėjų generavimą pasirinkta problema (Rupšienė, 2007).

Fokus grupės dalyviai: mokyklų vadovai, psichologai, savivaldybių švietimo skyriaus atstovai, visuomenės sveikatos biuro darbuotojai, mokinių tėvai.

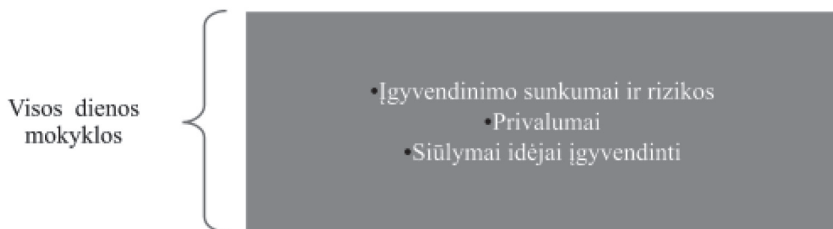
Pasirinktas Fokus grupės dydis – 10–12 tiriamųjų. Tai optimalus grupės dydis, nes kiekvienas diskusijos dalyvis gali išsakyti savo požiūrį dėl visos dienos mokyklos įgyvendinimo galimybių. Iš kitos pusės, didesnėje grupėje sudėtinga sutelkti visų diskusijos dalyvių dėmesį, valdyti pačią grupę ir moderuoti diskusiją. Tuo tarpu mažesnėse grupėse gali pritrūkti naujų idėjų, o tai mažina paties metodo veiksmingumą (Rupšienė, 2007).

Vienos sesijos trukmė – apie 1,5–2 valandas. Tyrimo duomenys buvo fiksuojami ir įrašinėjami į diktofoną. Prieš įrašant duomenis buvo gautas tiriamųjų sutikimas fiksuoti duomenis. Papildomai buvo fiksuojami tyrėjų pastebėjimai.

Visi Fokus grupės dalyviai tyrime dalyvavo laisvanoriškai. Buvo gautas visų informantų sutikimas dalyvauti Fokus grupės diskusijoje. Jie buvo informuoti apie tyrimo tikslus, uždavinius, gautos informacijos panaudojimą, galimą riziką ir teisę pasitraukti iš tyrimo. Laikomasi konfidencialumo principo, niekas, išskyrus tyrėjų komandą, be tiriamojo sutikimo negali naudotis jo pateikta informacija, pateikta nuasmeninta informacija.

Įvadinėje dalyje tyrėjų komanda pristatė tyrimo/diskusijos tikslą, eigą, duomenų fiksavimą, aptarė etikos klausimus, konfidencialumo užtikrinimo principą bei anonimiškumą. Diskusijų dalyviai išklausė atliktų tyrimų pristatymą, visos dienos mokyklos idėją bei galimus įgyvendinimo modelius.

Pagrindinėje Fokus grupės diskusijos dalyje kiekviena grupė analizavo visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo galimybes. Diskusijos pagrindinės temos: visos dienos mokyklos galimi įgyvendinimo sunkumai ir rizikos, visos dienos mokyklos privalumai, siūlymai idėjai įgyvendinti ir tobulinti (žr. 42 pav).

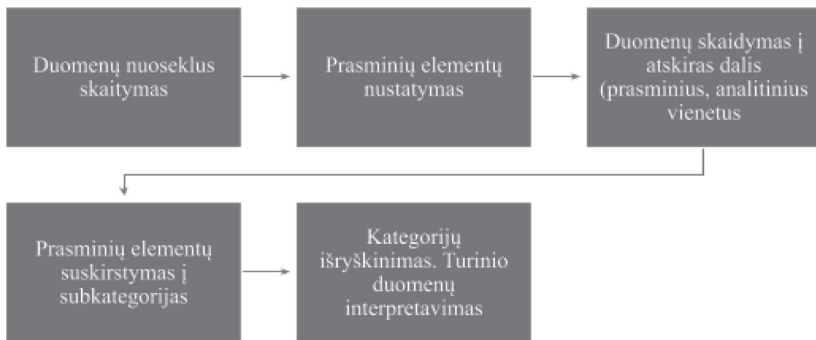
42 pav. Diskusijos turinys (temos)

Taikant Fokus grupės metodą, kiekvienas grupės dalyvis buvo skatinamas išsakyti savo nuomonę, kelti klausimus grupėje ir atsakyti į kitų grupės narių pateikiamus klausimus dėl visos dienos mokyklos modelių įgyvendinimo.

4.2. Sutelktų grupių diskusijų duomenų analizė

Pirmame duomenų analizės etape diskusijos įrašas yra transkribuojamas. Duomenų analizei pasirinkta kokybinė turinio analizė. Kokybinė turinio analizė yra kūrybiškas mąstymo procesas, siekiant iškoduoti tekste esančias prasmes, suvokti ir identifikuoti visos dienos mokyklos modelių įgyvendinimo sunkumus, rizikas ir privalumus. Tai yra technika, leidžianti objektyviai ir sistemiskai išnagrinėjus teksto ypatybes daryti patikimas išvadas.

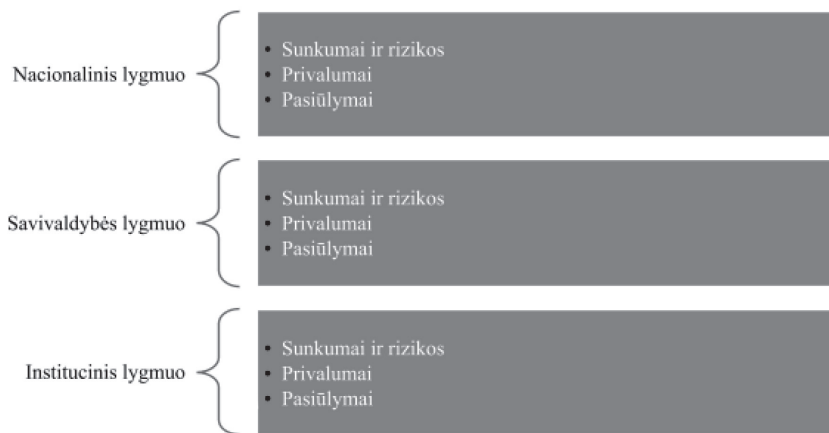
Teksto analizė vyko šiais etapais (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008) (žr. 43 pav.).

43 pav. Teksto analizės etapai

Tai reiškia, kad antrame duomenų analizės etape buvo atliktas prasminių vienetų (elementų) išryškinimas remiantis medžiaga; trečiame etape prasminiai vienetai buvo jungiami/grupuojami į subkategorijas, pateikiant reikšmingus teiginius; ketvirtame etape buvo formuojamos kategorijos, tai yra kokybinės turinio analizės esminis bruožas. Penktas etapas – teksto ištraukų parinkimas rezultatams iliustruoti. Atlikus nurodytus žingsnius, pakartotinai buvo atlikta duomenų peržiūra, siekiant užtikrinti duomenų patikimumą.

Analizuojant duomenis buvo išskirtos 3 kategorijos: nacionalinis lygmuo, savivaldybės lygmuo ir institucinis lygmuo (žr. 44 pav.).

44 pav. Kategorijos ir subkategorijos

Kategoriją „Nacionalinis lygmuo“ sudaro 3 subkategorijos (žr. 40 lentelę, 44 pav.).

40 lentelė. Nacionalinis lygmuo

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Nacionalinis lygmuo	Sunkumai ir rizikos	<p><...> koks numatomas finansavimas <...>;</p> <p><...> ugdymo turinio apimties ir valandų netolygus santykis <...>;</p> <p><...> šiai dienai trūksta mokytojų <...> mokytojai dirba labai daug <...>;</p> <p><...> maitinimo užtikrinimas <...>;</p> <p><...> siūlomų integruotų ir prevencijos programų gausa ir mažas jų pasirinkimo lankstumas <...>;</p> <p><...> netinkamas reglamentavimas specialistų įdarbinimui ir darbui <...>;</p> <p><...> šiuo metu visuomenės sveikatos priežiūros specialistas dirba per kelias įstaigas, į mokyklą gali užsukti tik du kartus per mėnesį, o su pradinukais, su kuriais ypač svarbu susitikti, beveik neturi galimybių matytis <...>;</p> <p><...> besikeičianti švietimo politika – visos dienos mokyklos tęstinumo užtikrinimo klausimas <...>.</p>
	Privalumai	<p><...> palankesnės sąlygos tėvų dalyvavimui darbo rinkoje <...>;</p> <p><...> vaikų pasiekimų gerėjimas <...>;</p> <p><...> vaikų sveikatos gerėjimas <...>;</p> <p><...> vaikų ir paauglių nusikalstamumo mažėjimas <...>;</p> <p><...> neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos ir prieinamumo didėjimas <...>;</p> <p><...> vaikų individualių poreikių pripažinimas ir patenkinimas <...>;</p> <p><...> kryptingas, visapusiškas vaikų ugdymas <...>.</p>
	Pasiūlymai	<p><...> finansavimo užtikrinimas pasirengimui ir vykdymui <...>;</p> <p><...> teisės aktų pakeitimai susiję su specialistų įdarbinimu ir darbo apimtimi <...>.</p>

Analizuojant subkategoriją „sunkumai ir rizikos“, diskusijų dalyviai, vertindami visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimo galimybes nacionaliniu lygmeniu, kaip sunkumą ir riziką įvardijo visos dienos mokyklos

finansavimo neapibrėžtumą: <...> *koks numatomas finansavimas <...>*, <...> *problema dėl finansavimo užtikrinimo <...>*, susijusį su papildomo finansavimo skyrimu padidėsiančiam žmogiškųjų išteklių (mokytojų, mokytojų padėjėjų, aptarnaujančio personalo) poreikiui, mokyklos infrastruktūros pritaikymui, priemonių įsigijimui, išaugšantiems visos dienos mokyklos administravimo kaštams: <...> *ugdymo turinio apimties ir valandų netolygus santykis <...>*, <...> *šiai dienai trūksta mokytojų <...> mokytojai dirba labai daug <...>*.

Kaip atskiras finansavimo klausimas buvo keliamas dėl maitinimo apmokėjimo, t. y., ar mokiniai bus maitinami nemokamai. Diskusijos dalyviai svarstė, kad jeigu mokykla pasirinktų visos dienos mokyklos modelį – jis taptų privalomas, vadinasi, mokinių maitinimas turėtų būti nemokamas: <...> *maitinimo užtikrinimas <...>*.

Paminėti ir tam tikri reglamentavimo aspektai, kurie riboja visos dienos mokyklos įgyvendinimo galimybes esant ribotiems žmogiškiems ištekliams, pavyzdžiui, mokykla negali samdyti menininko, neturinio pedagoginio išsilavinimo ar kvalifikacijos. Reglamentavimo problemos siejamos su visuomenės sveikatos priežiūros specialisto įdarbinimu mokykloje. Siekiant užtikrinti tinkamą sveikatos priežiūros paslaugų teikimą visos dienos mokykloje, sveikatos priežiūros specialistas turėtų dirbti visą mokyklos darbo laiką: <...> *netinkamas reglamentavimas specialistų įdarbinimui ir darbui <...>*. Diskusijų dalyviai pažymi, kad visuomenės sveikatos priežiūros specialistai negali atlikti visų jiems pareigybės apraše numatytų funkcijų. Buvo atkreiptas dėmesys, kad dabar visuomenės sveikatos priežiūros specialistų trūksta: <...> šiuo metu visuomenės sveikatos priežiūros specialistas dirba per kelias įstaigas, į mokyklą gali užsukti tik du *kartus per mėnesį, o su pradinukais, su kuriais ypač svarbu susitikti, beveik neturi galimybių matytis <...>*.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimo sunkumai siejami su ugdymo turiniu – paminėtinas per platus ugdymo turinys numatytam jo įgyvendinimui valandų skaičiui, numatyta per daug integruotų ir prevencijos programų: <...> *siūlomų integruotų ir prevencijos programų gausa ir mažas jų pasirinkimo lankstumas <...>*. Visa tai riboja galimybes pasiūlyti įvairesnes ir konkrečiai mokyklai priimtinesnes veiklas.

Diskusijose buvo iškeltas svarbus klausimas, sietinas su besikeičiančia švietimo politika ir visos dienos mokyklos įgyvendinimo tęstinumu:

<...> besikeičianti švietimo politika – visos dienos mokyklos tęstinumo užtikrinimo klausimas <...>. Įvertinus, tai, kad visos dienos mokyklos idėjos įgyvendinimas siejamas su politinės valios išraiška, kyla klausimas, ar ši idėja turės tęstinumą: <...> teisės aktų pertvarka dėl visos dienos mokyklos <...>. Visos dienos mokyklos įgyvendinimo pasirengimui ir vykdymui reikalingi reikšmingi pokyčiai mokykloje, susiję ne tik su finansinėmis tiesioginėmis investicijomis (infrastruktūros pritaikymas, priemonių įsigijimas ir pan.), bet ir laiko sąnaudomis vykdant ugdymo turinio pokyčius, tvarkaraščių sudarymą, vaikų pavežėjimo klausimų sprendimą ir kt. Todėl diskusijos dalyviai išskėlė abejonę, ar toks mokyklos žmogiškųjų išteklių resursų nukreipimas į visos dienos mokyklos kūrimą nebus trumpalaikis reiškinys: <...> pasikeitus politiniams prioritetams, bus nutrauktas papildomas visos dienos mokyklos finansavimas, o kartu ir nebeliks visos dienos mokyklos formato <...>.

Vertinant galimus privalumus nacionaliniame lygmenyje, pastebėta, kad visos dienos mokyklos realizavimu būtų sprendžiama vaikų užimtumo problema, ypač atsižvelgiant į naują darbo kodekso pataisą. Taip užtikrinama šeimos ir darbo derinimo galimybė tėvams, geresnės galimybės tėvams dalyvauti darbo rinkoje, nes vaikai būtų užimti ir prižiūrėti: <...> palankesnės sąlygos tėvų dalyvavimui darbo rinkoje <...>. Užtikrinus visapusišką vaiko priežiūrą ir tikslingą užimtumą, tikėtina, kad mažės vaikų ir paauglių nusikalstamumas: <...> kryptingas, visapusiškas vaikų ugdymas <...>.

Be to, tikimasi, kad vaikų, lankančių visos dienos mokyklą, pasiekimai gerės. Kartu su gerėjančiais vaikų pasiekimais mokykloje <...> vaikų pasiekimų gerėjimas <...>, tikimasi, kad didės šeimų savivertė, pasitikėjimas savimi kaip tėvais, tėvai labiau bus linkę įsitraukti į mokyklos bendruomenės veiklas, aktyviau bendradarbiaus su mokykla. Taip pat paminėtinas vaikų sveikatos gerėjimas, siejamas su tinkama vaikų priežiūra, numatytu vaikų maitinimo ir poilsio režimu, visuomenės sveikatos priežiūros specialisto aktyvesniu įsitraukimu į prevencinių programų vykdymą.

Teigiamu visos dienos mokyklos įgyvendinimo aspektu buvo įvardinta padidėjanti neformaliojo vaikų švietimo pasiūla ir prieinamumas. Tikimasi, kad visos dienos mokyklos modeliuose numatytos neformaliojo švietimo veikos bus pagrįstos atitinkamos infrastruktūros, reikalingos neformaliojo švietimo veikloms vykdyti, atsiradimu ir/ar prieinamumu, įvairių sričių specialistų pritraukimu ir šių veiklų tinkamu organizavimu. Neformalaus

vaikų švietimo veiklų pasiūlos ir prieinamumo poreikis egzistuoja dabar. Viena vertus, jis siejamas su atokiais regionais, kur neformalaus švietimo pasiūla yra labai skurdi: <...> *mažės socialinė atskirtis* <...>. Bendrojo ugdymo mokyklos taip pat gali pasiūlyti gana menkas veiklas – tai siejama, visų pirma, su specialistų trūkumu, ribotais infrastruktūros ištekliais. Neformalaus švietimo prieinamumo klausimas siejamas su nemenkos dalies tėvų finansiniais sunkumais – tėvai neišgali sumokėti už būrelius. Taip pat svarbus ir pasiekiamumo klausimas, kai vaikas neturi galimybių nuvykti į būrelį (per mažas vykti savarankiškai, nepalankus susisiekimas ir pan.) ar vaiko šeima neturi galimybių nuvežti vaiko, todėl tenka tenkintis mokykloje esančiais būreliais, kurie ne visuomet atitinka vaiko poreikius ir interesus.

Todėl galima manyti, kad didėjant vaikų neformaliojo švietimo pasiūlai ir prieinamumui, kartu bus pripažinti ir patenkinti individualūs vaikų poreikiai.

Buvo išsakyta, kad visos dienos mokyklos įgyvendinimui būtinas finansavimo užtikrinimas pasirengimo etapui, o vėliau – finansavimo tęstinumo užtikrinimas įgyvendinimui: <...> *finansavimo užtikrinimas pasirengimui ir vykdymui* <...>. Be to, planuojant visos dienos mokyklos veiklą, būtinas neformalaus vaikų švietimo programų finansavimas ne vieneriems metams, o tęstinis – 2–3 metams. Taip pat būtina numatyti lėšų visos dienos mokyklos įgyvendinimo mokymams ir metodinei pagalbai.

Nacionalinio lygmens pasiūlymai sietini su teisės aktų pakeitimais užtikrinant visuomenės sveikatos priežiūros specialisto buvimą mokykloje visą dieną (priskiriant visuomenės sveikatos priežiūros specialistą tik vienam juridiniam vienetui): <...> *teisės aktų pakeitimai susiję su specialistų įdarbinimu ir darbo apimtimi* <...>. Tokiu būdu visuomenės sveikatos priežiūros specialistai galėtų aktyviai įsitraukti į sveikatos programų, sveikatos įgūdžių ugdymo veiklas, kartu su mokytojais vesti tam tikrus užsiėmimus, įgyvendinant „Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai“ programą. Įdarbinti visu etatu mokykloje visuomenės sveikatos priežiūros specialistai turėtų galimybes intensyviau bendrauti su mokinių tėvais. Tėvai savo ruožtu galėtų konsultuotis su visuomenės sveikatos priežiūros specialistu dėl vaikų sveikatos ugdymo, stiprinimo ir kitais susijusiais klausimais: <...> *tai būtų reali pagalba šeimai ir turėtų teigiamos įtakos vaikų sveikatos gerėjimui* <...>.

Siūloma numatyti lengvesnes socialinių partnerių įdarbinimo galimybes mokykloje. Siūloma subalansuoti ugdymo turinio apimties ir jam skirtų valandų santykį, sudaryti lankstesnes galimybes rinktis intervencijos ir prevencijos programas.

Vertinant savivaldybės lygmenį (žr. 41 lentelę), pastebėta, kad kaip grėsmę/riziką diskusijos dalyviai įvardijo neaiškaus visos dienos mokyklos finansavimo klausimą: <...> *finansavimo neapibrėžtumas* <...>. Mažesnėse mokyklose, kaip rizika įgyvendinant visos dienos mokyklos vieną iš modelių, buvo įvardintas mokinių skaičiaus mažėjimas, kuris gali lemti nepakankamą mokinių skaičių visos dienos mokyklos rentabilumui užtikrinti: <...> dėl galimybės rinktis *visos dienos mokyklą savivaldybė praranda teisę skirstyti teritoriniu principu* <...>. Abejonių sukėlė ir savivaldybės suinteresuotumas visos dienos mokyklos modelio įgyvendinimu dėl atsirasiančio papildomo finansavimo poreikio: <...> *tinklo tvarkymas* <...>.

Visos dienos mokyklos įgyvendinimo rizika įžvelgiama tame, jog gali trūkti reikalingos infrastruktūros arba ji bus neprieinama: <...> *ar bus pakankamai sporto aikštynų, baseinų ir ar bus sudarytos lanksčios sąlygos pasinaudoti baseinu reikiamu laiku; kaip bus sprendžiamas mokinių pavežėjimo klausimas mokiniams, kurie lankys visos dienos mokyklą* <...>.

Dar viena rizika – visos dienos mokyklos konkuravimas su vaikų dienos ir užimtumo centrais: <...> *jei regione daugės visos dienos mokyklos formatą vykdančių mokyklų, ištuštės vaikų dienos, užimtumo centrai, kurių kūrimasis dabar skatinamas* <...>.

41 lentelė. Savivaldybės lygmuo

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Savivaldybės lygmuo	Sunkumai ir rizikos	<...> finansavimo neapibrėžtumas <...>; <...> infrastruktūros trūkumas <...>; <...> konkuravimas su vaikų dienos ir užimtumo centrais <...>.
	Privalumai	<...> socialinės atskirties mažėjimas <...>; <...> sėkmingesnė vaikų socialinė integracija <...>; <...> pagalba šeimai <...>; <...> bendrųjų vaikų kompetencijų ugdymas <...>; <...> bendruomenės stiprinimas <...>; <...> poreikio analizė <...>; <...> socialinių partnerių tinklo peržiūrėjimas <...>; <...> naujų darbo vietų mokytojams, specialistams, neformalaus švietimo teikėjams kūrimas <...>.
	Pasiūlymai	<...> išspręsti savivaldybės infrastruktūros (erdvių, transporto) klausimus <...>; <...> įvertinti visos dienos mokyklos poreikį <...>.

Analizuojant privalumus savivaldybės lygmenyje, pastebėta, kad visos dienos mokyklos privalumu buvo įvardintas vaikų socialinės atskirties mažėjimas, sėkmingesnės sąlygos vaikų socialinei integracijai, bendrųjų kompetencijų ugdymuisi. Laikantis visos dienos mokyklos koncepcijos nuostatų, visos dienos mokyklą galėtų lankyti visi norintys vaikai, jei savivaldybė kartu su mokyklos bendruomene matys visos dienos mokyklos poreikį. Tokiu būdu vaikai, paprastai lankantys vaikų dienos centrus, galės lankyti visos dienos mokyklą, gauti įvairesnių paslaugų ir nejausti tam tikros atskirties, kuri dabar stebima dėl itin didelės finansinių sunkumų patiriančių šeimų vaikų koncentracijos vaikų dienos centruose.

Įgyvendinus visos dienos mokyklos idėją, šeima sulauktų daugiau pagalbos. Visų pirma, visos dienos mokyklos realizavimas yra palankus ne tik dirbantiems tėvams: <... > *daugiau tėvų dalyvaus darbo rinkoje* <...>, kadangi visos dienos mokykloje jų vaikai būtų saugūs, pamaitinti, turėtų galimybę atlikti pamokas, gauti reikiamą švietimo pagalbą ir užsiimti jiems priimtina tikslinga veikla: <...> *mažės vaikų, kurie neužimti* <...>. Antra, visos dienos

mokyklos modeliuose numatyta švietimo pagalba ir kitos paslaugos tėvams. Šios pagalbos teikimas numatytas lanksčiai, prisitaikant prie tėvų galimybių.

Visos dienos mokyklos koncepcijoje numatyta esminė nuostata, kad mokykla yra visos bendruomenės reikalas, rūpestis ir įsipareigojimas, todėl pats visos dienos mokyklos įgyvendinimas *užprogramuoja* visos bendruomenės įsitraukimą, kas savaime turėtų stiprinti bendruomenės narių ryšius. Be to, įgyvendinant kontekstualumo principą, savivaldybės kartu su mokyklų bendruomenėmis turės atlikti visos dienos mokyklos poreikio analizę ir nuspręsti, ar visos dienos mokyklos įgyvendinimas reikalingas konkrečioje mokykloje, o jei taip, tai koks modelis būtų priimtinausias. Taip pat būtina sąlyga yra socialinių partnerių tinklo peržiūrėjimas, įvertinant bendradarbiavimo galimybes, įgyvendinant visos dienos mokyklos modelius ar naujų socialinių partnerių paiešką. Nusprendus įgyvendinti visos dienos mokyklos modelius, bus sukurtos naujos darbo vietos mokytojams, specialistams, neformalaus švietimo teikėjams.

Fokus grupės dalyviai pateikė pasiūlymus: savivaldybėms kartu su mokyklų bendruomenėmis ir socialiniais partneriais svarbu įvertinti visos dienos mokyklos poreikį – ar būtina, kad visos dienos mokyklos numatytos paslaugos persikeltų į mokyklą, jei šalia veikia stiprūs bendruomenių, daugiaviečių ar dienos centrai. Nereikia kurti, jei paslaugos teikiamos bendruomenėje ir jų pasiūla visiškai patenkina poreikius.

Įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją, savivaldybėms siūloma išspręsti infrastruktūros klausimus, susijusius su galimybe mokykloms pasinaudoti reikiama savivaldybei priklausančia infrastruktūra bei suderinti mokinių pavežėjimą pagal visos dienos mokyklos poreikius: <...> *išspręsti savivaldybės infrastruktūros klausimus <...>, <...> esant reikalui, numatyti dar vieną papildomą (vakarinį) pavežėjimo maršrutą, pakankamą autobusų kiekį arba suderinti reguliarius gyventojų transporto tvarkaraščius pagal mokyklos poreikius <...>.*

Vertinant galimus sunkumus ir rizikas instituciniame lygmenyje (žr. 42 lentelę), diskusijos dalyviai įvardino žmogiškųjų išteklių problemas: didesnis pedagogų, mokytojų padėjėjų poreikis (neformalaus švietimo, popamokinių veiklų organizavimui, palydėjimui į būrelius, ekskursijas): <...> *specialistų poreikis jaučiamas ir dabar – trūksta psichologų, socialinių pedagogų, logopedų, itin trūksta mokytojų padėjėjų, neformalaus švietimo pedagogų <...>.* Todėl

šių specialistų didesnio poreikio, susijusio su visos dienos mokyklos įgyvendinimu, patenkinimas kelia didelių abejonių. Taip pat įvardintas išaugsiantis aptarnaujančio personalo poreikis: <...> *ir dabar trūksta virtuvės darbuotojų, sargų, valytojų <...>*.

42 lentelė. Institucinis lygmuo

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai
Institucinis lygmuo	Sunkumai ir rizikos	<...> žmogiškųjų išteklių trūkumas <...>; <...> mokyklos infrastruktūros nepritaikymas / nepakankamumas <...>; <...> tėvų atsakomybės už vaikų ugdymą mažėjimas <...>.
	Privalumai	<...> prasmingas vaikų užimtumas <...>; <...> socialinės rizikos vaikų įtraukimas <...>; <...> gabių vaikų papildomas ugdymas <...>; <...> lygios galimybės gauti paslaugas <...>; <...> didės integruojamų ir prevencinių programų įgyvendinimo efektyvumas <...>.
	Pasiūlymai	<...> pritaikyti mokyklos infrastruktūrą <...>; <...> išspręsti padidėjančių žmogiškųjų išteklių poreikį <...>.

Kita problema visos dienos mokyklos vykdymui – tradicinės mokyklos erdvės nepritaikytos vaikams praleisti visą dieną mokykloje. Nėra specialių erdvių, baldų, pritaikytų mokinių poilsui, laisvalaikiui, kitoms aktyvioms veikloms: <...> *mokyklos infrastruktūros nepritaikymas/nepakankamumas <...>*. Diskusijos dalyviai teigė, kad ir dabar jaučiamas specifinių erdvių, tokių kaip aktų, sporto salių trūkumas, todėl įžvelgia dar didesnius sunkumus šių erdvių paskirstymui įgyvendinant visos dienos mokyklą. Be to, esant nepakankamai infrastruktūrai, sudėtinga būtų organizuoti visos dienos mokyklos veiklą sudarant tvarkaraščius.

Pati visos dienos mokyklos idėja, susijusi su tikslingu vaikų užimtumu, saugumo užtikrinimu, įvairių paslaugų pasiūla ir pagalba šeimai, manoma, kad gali sukelti ir nepalankų efektą – mokyklai perėmus dalį šeimos funkcijų, tėvai mažai laiko skirs bendravimui su vaikais ir mažės tėvų atsakomybė už vaiko ugdymą: <...> *tėvų atsakomybės už vaikų ugdymą mažėjimas <...>*.

Poreikį įgyvendinti visos dienos mokyklos koncepciją diskusijos dalyviai susiejo su galimybe didinti vaikų užimtumą, pasiūlyti didesnę veiklų įvairovę. Svarbu yra tai, kad visos dienos mokykloje numatytos prasmingos, reikšmingos tam tikrai mokyklai veiklos, dėl kurių mokyklos bendruomenė galėtų apsispręsti pati. Be to, buvo paminėta, kad visos dienos mokyklos koncepcijoje akcentuojamas nediskriminavimo principas, t. y. visų vaikų įtraukimas. Todėl atsiranda galimybė į mokyklos veiklas įtraukti socialinės rizikos vaikus, skirtingai nuo dienos centrų, kur tokių vaikų koncentracija yra didelė ir yra stebima jų izoliacija nuo kitų vaikų: <...> *didelė parama soc. atskirtį patiriančioms šeimoms* <...>. Taip pat akcentuota, kad visos dienos mokyklos modeliuose numatytas gabių vaikų ugdymas: <...> *mokinių individualių poreikių pripažinimas* <...>. Kaip svarbus visos dienos mokyklos privalumas buvo įvardintos lygios galimybės gauti paslaugas. Vienas iš visos dienos mokyklos įgyvendinimo principų – nediskriminavimo, kuris reiškia, kad vaikai neišskiriami pagal tam tikrus požymius – lyties, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, pažiūrų, sveikatos būklės ir pan., todėl visos dienos mokyklos modeliuose numatytas paslaugas turės galimybę gauti visi vaikai.

Diskusijos dalyviai ypač akcentavo mokinių nemokamo maitinimo svarbą. Šiuo metu mažas pajamas gaunančių tėvų vaikai ir taip gauna nemokamą maitinimą, todėl, suvienodinus mokinių maitinimo sąlygas, ne tik bus įgyvendintas nediskriminavimo principas, bet tai taip pat turės teigiamą įtaką vaikų tarpusavio santykiams.

Kai kurių diskusijos dalyvių išsakytiems nuogaštavimams, kad tėvai skirs mažiau laiko savo vaikams, buvo išsakyta ir priešinga nuomonė, kad visos dienos mokyklos koncepcijoje numatytas namų darbų atlikimas sudaro galimybes vaikams daugiau laisvo laiko praleisti po mokyklos su šeima. Manoma, kad bus patenkinti bendruomenės lūkesčiai, gerės mokyklos veiklos kokybė, mokinių socialiniai įgūdžiai, mokymosi motyvacija, stiprės bendradarbiavimo įgūdžiai tarp mokyklos ir socialinių partnerių, aktyvės mokyklos ir šeimos bendravimas ir bendradarbiavimas.

Pritariama numatytai galimybei visos dienos mokyklai pasirinkti priimtiniausią variantą – pasirinkti tiek modelį, tiek jo pritaikymą: ar visoje mokykloje, ar tik tam tikrose klasėse. Integruojamoms programoms laiko atsiranda antroje dienos pusėje: <...> *kokybiškesnis prevencinių ir integruojamų programų įgyvendinimas* <...>.

Instituciniu lygiu visos dienos mokyklos įgyvendinimui siūloma pritaikyti mokyklos infrastruktūrą – erdves, priemones, išspręsti padidėsančių žmogiškųjų išteklių poreikį.

9.3. Praktinių visos dienos mokyklos modelių įgyvendinimo aspektų apibendrinimas

Apibendrinant sutelktų grupių diskusijų analizę, teigtina, kad visos dienos mokyklos realizavimas nacionaliniame lygmenyje užtikrintų visapusišką vaiko priežiūrą ir tikslingą užimtumą. Tikimasi, kad vaikų, lankančių visos dienos mokyklą, pasiekimai gerėtų. Akcentuojamas vaikų sveikatos gerėjimas, tinkama vaikų priežiūra: numatytas vaikų maitinimo ir poilsio režimas ir t. t. Teigiamu visos dienos mokyklos įgyvendinimo aspektu nacionaliniame lygmenyje buvo įvardinta neformaliojo vaikų švietimo pasiūla ir prieinamumas.

Savivaldybės lygmenyje numatyta esminė nuostata, kad mokykla yra visos bendruomenės rūpestis ir įsipareigojimas, todėl visos dienos mokyklos įgyvendinimas užtikrintų visos bendruomenės išitraukimą. Įgyvendinant visos dienos mokyklos modelius, būtų sukurtos naujos darbo vietos mokytojams, specialistams, neformalaus švietimo teikėjams. Lygiagrečiai savivaldybėse būtų sprendžiamas infrastruktūros klausimas, susijęs su galimybe mokykloms pasinaudoti reikiama savivaldybei priklausančia infrastruktūra bei suderinti mokinių pavežėjimą pagal visos dienos mokyklos poreikius.

Instituciniame lygmenyje, įgyvendinant visos dienos mokyklos koncepciją, būtų galimybė didinti vaikų užimtumą, pasiūlyti didesnę veiklų įvairovę. Svarbus visos dienos mokyklos privalumas – galimybė gauti visas paslaugas, nes vienas iš visos dienos mokyklos įgyvendinimo principų – nediskriminavimo, kuris reiškia, kad vaikai neišskiriami pagal tam tikrus požymius – lyties, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, pažiūrų, sveikatos būklės ir pan.

Instituciniu lygiu visos dienos mokyklos įgyvendinimui siūloma pritaikyti mokyklos infrastruktūrą – erdves, priemones, išspręsti padidėsančių žmogiškųjų išteklių poreikį. Pritariamam numatyti galimybei visos dienos mokyklai pasirinkti priimtinausią variantą – pasirinkti tiek modelį, tiek jo pritaikymą: ar visoje mokykloje, ar tik tam tikrose klasėse.

IŠVADOS

Daugelis Europos šalių turi visos dienos mokyklos organizavimo patirtį. Pagrindinis tokio tipo mokyklos kriterijus yra ilgos mokinių mokykloje praleidžiamos valandos, tačiau jų skaičius per savaitę, leidžiantis mokyklą apibūdinti kaip visos dienos mokyklą, skiriasi priklausomai nuo įgyvendinančios šalies sociokultūrinio konteksto, švietimo sistemos istorinės raidos ar šalies švietimo politikos. Visos dienos mokyklos modeliai įgyvendinami siekiant socialinės lygybės (Anglija, Portugalija, Graikija) ar akademinų pasiekimų gerinimo (Vokietija, Kipras). Suomijoje visos dienos mokyklos vienas svarbiausių tikslų – užtikrinti mokinių saugumą ir pasitenkinimą mokymusi.

Visos dienos mokykla analizuotose Europos Sąjungos šalyse yra laisvanoriškai pasirenkama. Vienose jų formaliojo ugdymo programa yra privaloma visiems, o popamokinio – pasirenkama individualiai, kitose – dalyvavimas privalomas visose veiklose. Visose šalyse be išimties visos dienos mokykla skirta pradinių klasių mokiniams.

Analizuotų šalių visos dienos modeliams būdingas formalus ir neformalus ugdymo dermės užtikrinimas, pagalbos mokiniui ir jo šeimai teikimas (Anglija, Portugalija, Vokietija, Kipras) ir popamokinio užimtumo organizavimas (Anglija, Graikija, Suomija, Kipras). Visos dienos mokyklos trukmė reglamentuojama (Suomija, Graikija) arba nustatoma ugdymo įstaigose. Anglijoje, nustatant mokymosi dienos trukmę, – neprivaloma, bet rekomenduojama atsižvelgti į tėvų nuomonę. Mokymosi dienos trukmė varijuoja nuo 7 iki 10 valandų.

Visos dienos mokykloje analizuotose šalyse mokiniams garantuojamas maitinimas, kuris gali būti nemokamas arba apmokamas tėvų. Paslaugas teikia pedagogai, neformaliojo ugdymo specialistai, socialiniai partneriai. Suomijoje darbuotojų kvalifikacija turi atitikti švietimo skyriaus personalui keliamus reikalavimus. Visos dienos mokyklos yra finansuojamos valstybės arba valstybės ir projektinių fondų.

Visos dienos mokyklų efektyvumo tyrimai akivaizdžiai liudija apie vaikų saugumą, globą, užimtumą, tačiau akademiniai pasiekimai negali būti siejami su šio tipo mokyklų veikla. Visos dienos mokykla sudaro galimybes geriau atsižvelgti į mokinių poreikius ir juos tenkinti, teigiamai atsiliepia socialiniam (su) gyvenimui bei tarpusavio supratimui, ugdo kultūrinę kompetenciją, mokymo

proceso ritmizavimą, t. y. apgalvotą bei sumaniai suderintą pamokų ir laisvalaikio užsiėmimų seką.

Lietuvoje visos dienos mokyklos modelis neretai siejamas su pailgintos dienos grupės paslaugomis, skirtomis plėtoti vaikų socializacijos galimybes, užtikrinti saugų, kryptingą vaikų ugdymą ir užimtumą po pamokų. Tačiau yra atvejų, kuomet visos dienos mokyklos koncepcija realizuojama įgyvendinant konkrečią ugdymo ar edukologinę idėją.

Dažniausiai visos dienos mokyklos modelis Lietuvoje taikomas nevalstybinėse ugdymo įstaigose. Šio tipo mokyklų veikla dažniausiai grindžiama netradicinio ugdymo koncepcija ar netradicinio ugdymo programų elementų įgyvendinimu. Valstybinėse ugdymo įstaigose šio tipo mokyklos koncepcija realizuojama tik kryptingo meninio ugdymo programas įgyvendinančiose mokyklose.

Visos dienos mokyklos Lietuvoje įgyvendinamos visuose ugdymo centruose: nuo priešmokyklinio iki vidurinio ugdymo. Teikiamos formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos, maitinimo, pavėžėjimo, popamokinės mokinių priežiūros paslaugos, kartais siūlomi dailės, muzikos terapijos užsiėmimai, kineziterapeuto konsultacijos.

Visos dienos mokyklos modelį taikančiose Lietuvos ugdymo įstaigose dažniausiai remiamasi bendraisiais ugdymo planais, kur įprastiems mokomiesiems dalykams skiriama daugiau laiko nei neformalaus ugdymo veikloms. Akcentuojamas integruotas visos dienos ugdymas, pabrėžiant formaliojo ir neformaliojo švietimo sąsajas, teminį integralumą ir tarpdalykinę integraciją.

Lietuvoje yra visos teisinės prielaidos organizuoti visos dienos mokyklą, vykdant švietimo, kultūros, popamokinės priežiūros, socialines, maitinimo, pavėžėjimo ir švietimo pagalbos paslaugas bendrojo ugdymo mokykloje.

Valstybė, savivaldybė finansuoja formalaus švietimo, švietimo pagalbos veiklas, socialinę paramą mokiniams. Socialinė parama mokiniams gali būti dotuojama iš nevalstybinių mokyklų steigėjų skirtų lėšų ir įstatymų nustatyta tvarka gautų kitų lėšų.

Siekiant įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį, svarbios ir kitos veiklos, kurių dotavimas susijęs su valstybės, savivaldybių finansavimu ir kitų (tėvų (globėjų, rūpintojų), rėmėjų) lėšomis, kuriomis finansuojamos neformaliojo švietimo, kultūros ir pavėžėjimo paslaugos.

Nemokamas maitinimas skiriamas socialiai remtiniams mokiniams, iš tėvų (globėjų, rūpintojų) lėšų taip pat finansuojamos popamokinės mokinių

priežiūros (arba pailgintos dienos grupių) paslaugos. Papildomas galimybes įgyvendinti visos dienos mokyklos tipą suteikia dalyvavimas šalies ir tarptautiniuose švietimo projektuose.

Mokinių tėvams visos dienos mokykla yra reikalinga: tokį poreikį dažniau išreiškė didmiesčiuose gyvenantys ir aukštąjį išsilavinimą turintys mokinių tėvai. Visos dienos mokykloje turi būti sudarytos sąlygos mokiniams atlikti namų darbus, gauti socialines ir neformaliojo švietimo paslaugas. Ne mažiau svarbu, kad visos dienos mokykloje būtų sudarytos galimybės papildomam akademinų žinių gilinimui.

Tėvai, kurių vaikai lanko privačią mokyklą, visos dienos mokyklos prioritetais nurodo savitą ugdymo filosofiją, galimybes mokiniams papildomai gilinti akademines žinias ir gauti neformaliojo švietimo paslaugas.

Visos dienos mokyklos poreikis labiausiai išreikštas pradinėse klasių, socialiai pažeidžiamiems ar turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams. Tėvai pageidauja nemokamos visos dienos mokyklos. Kaimo vietovėse gyvenantieji dažniau išreiškė siūlymą visos dienos mokyklai darbą pradėti vėliau ir baigti anksčiau, nei didmiesčiuose ar miestuose gyvenantys tėvai.

Tėvams svarbu, kad visos dienos mokykloje vyktų papildomos pamokos ir būreliai, kurie prisidėtų prie mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo. Ypač pabrėžiama individualaus darbo su mokiniu svarba. Kultūrinių paslaugų poreikis visos dienos mokykloje nėra prioritetas, tačiau išlieka aktualus.

Socialinių ir socioedukacinių paslaugų poreikis visos dienos mokyklos kontekste tėvams atrodo kaip vienas iš labiausiai aktualių: tėvai pageidautų, jog visos dienos mokykloje būtų sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą, vaikai būtų užimti po pamokų. Visos dienos mokykloje turėtų būti sudarytos sąlygos vaikams sportuoti ir pakankamai būti lauke.

Tėvų teigimu, visos dienos mokykloje turėtų būti teikiama įvairių specialistų (logopedo, psichologo, socialinio pedagogo, visuomenės sveikatos specialisto) konsultacinė pagalba.

REKOMENDACIJOS

- Visos dienos mokykla laikyti mokyklą, paremtą tokiu veiklos modeliu, kuriame, paisant individualių besimokančiųjų bei mokyklos bendruomenės poreikių, konkrečios mokyklos aplinkoje glūdinčių galimybių, užtikrinama formaliojo ugdymo ir neformaliojo švietimo dermė, lanksčiai modeliuojamas ugdymo turinys, teikiama savalaikė pagalba mokiniui ir jo šeimai.
- Visos dienos mokyklą įgyvendinti priešmokyklinio, pradinio ir ankstyvojo progimnazijinio amžiaus mokiniams (iki 12 metų), esant poreikiui ir galimybėms, visos dienos mokykla gali būti įgyvendinama ir gimnazijoje.
- Visos dienos mokyklos veiklos modelį organizuoti remiantis kontekstualumo, lankstumo, sistemiškumo, tarpinstitucinio bendradarbiavimo, geriausių vaiko interesų pirmenybės ir visapusiško ugdymo užtikrinimo principais.
- Skatinti aktyvų mokyklos socialinių partnerių ir savanorių dalyvavimą visos dienos mokyklos neformalaus ugdymo veiklose. Visos dienos mokyklos teikiamos paslaugos ir veiklos turi būti organizuojamos ne tik mokykloje, bet ir kitose ugdymui, edukacijai, kultūrai, poilsiui, pramogoms vykdyti pritaikytose erdvėse.
- Visos dienos mokyklos organizavimui siūlomi du modeliai – pailgintos bei integruotos dienos:
 - įgyvendinant pailgintos dienos modelį, formalusis ugdymas vykdomas pirmojoje dienos pusėje. Antrojoje dienos pusėje vykdomas neformalusis mokinių švietimas, popamokinė priežiūra, švietimo pagalba vaikui ir jo tėvams (globėjams). Antroji dienos pusė po formaliojo ugdymo pamokų gali būti neprivaloma arba privaloma visiems mokiniams (grupėse/klasėse);
 - integruotos dienos modelyje formalusis ugdymas ir neformalusis švietimas yra tarpusavyje persidengę. Ugdymas remiasi tam tikra ugdymo kryptimi arba savita ugdymo filosofija. Visų mokinių dalyvavimas privalomas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. *100 zuikių* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://100zuikiu.lt/#post-6>
2. 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategija (2011). *Valstybės žinios*, 41-1942.
3. 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas (2014). *TAR*, 1427.
4. 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa (2012). *Valstybės žinios*, 144-7430.
5. 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa (2012). *Valstybės žinios*, 144-7430.
6. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planai (2017). *TAR*, 9553.
7. 2017–2018 ir 2018–2019 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrojo ugdymo planas (2017). *TAR*, 9658.
8. *A guide to education in Cyprus* (2017). Ministry of education and culture Cyprus pedagogical institute.
9. *Aamu- ja iltapāivātoiminta* (n. d. a). Prieiga per internetą: <http://minedu.fi/aamu-ja-iltapaivatoiminta>
10. *Aamu- ja iltapāivātoiminta* (n. d. b). Prieiga per internetą: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/aamu-ja_iltapaivatoiminta
11. Ališauskas, A., Ališauskienė, S., Gerulaitis, D., Kaffemanienė, I., Melienė, R., ir Miltenienė, L. (2011). *Specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimas: Lietuvos patirtis užsienio šalių kontekste*. Prieiga per internetą: http://www.su.lt/bylos/fakultetai/socialines_geroves_ir_negales_studiju/mokslo%20studija.pdf
12. Ališauskienė, S., Ališauskas, A., Melienė, R., Šapelytė, O., Miltenienė, L., ir Gerulaitis, D. (2007). *Psichologinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams lygis*. Tyrimo ataskaita. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/SMM_ATASKAITA_pagalbos%20lygis_2007.pdf

13. Androulakis, G., Emvalotis, A. Mponidis, K., Stamovlasis, D., & Kaklamani, S. (2006). *Educational Experiences and Perceptions of Teachers Working in All-Day Schools*. Athens: Greek Institute of Educational Studies.
14. Androulakis, G., Emvalotis, A., Bonidis, K., Stamovlasis, D., & Kaklamani, S. (2011). *Experiences and Opinions of Teachers Working in All-Day Primary Schools with Revised Cohesive Programme*. Athens: IPEM – DOE.
15. Appel, S. (2006). Warum wir Ganztagsschule einrichten sollte. In K. Höhmann, & H. G. Holtappels (Hrsg.), *Ganztagsschule gestalten: Konzeption. Praxis. Impulse* (S. 40–55). Seelze: Kallmeyer und Klett.
16. Armstrong, T., & Armstrong, G. (2004). The Organizational, Community and Programmatic Characteristics that Predict the Effective Implementation of After-School Programs. *Journal of School Violence*, 3, 93–109.
17. Arnoldt, B. (2011). Kooperation zwischen Ganztagsschule und außerschulischen Partnern. Entwicklung der Rahmenbedingungen. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Eckhard, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagsschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen: Längsschnittliche Befunde der Studie zur Entwicklung von Ganztagsschulen (StEG)* (S. 312–329). Weinheim und München: Juventa Verl.
18. Arnoldt, B., Kuhn, P. H., & Züchner, I. (2011). Entwicklung von Sozialverhalten in der Ganztagsschule. Wirkungen der Ganztagsteilnahme und der Angebotsqualität. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagsschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 246–266). Weinheim und München: Juventa Verl.
19. Arvaniti, I. (2004). *Teachers speak about the “All-Day” School*. Thessaloniki: University Studio Press.
20. Behr-Heintze, A., & Lipski, J. (2005). *Schule und soziale Netzwerke*. Schwalbach: Wochenschauverlag.
21. Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkluzinio ugdymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planas (2014). TAR, 12000.
22. Bendrųjų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švietimo programų kriterijų aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 88-4219.

23. Bettmer, F. (2007). Soziale Ungleichheit und Exklusion – Theoretische und empirische Bezüge im Kontext von Schule und Jugendhilfe. In F. Bettmer, S. Maykus, P. Franz, & A. Richter (Hrsg.), *Ganztagsschule als Forschungsfeld* (S. 187–212). Wiesbaden: VS Verl.
24. Bilbokaitė, R., Bilbokaitė, I. (2009). Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai be simbolių. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(23), 91–97.
25. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
26. Bolívar, A. (2012). Justicia Social y Equidad Escolar: Una Revisión Actual. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 1 (1), 9–45.
27. Bösebeck, U., Tölle, R., & Hagedorn, M. (2006). Ganztagsschulen brauchen Partnern in der Administration. In K. Höhmann, & H. G. Holtappels (Hrsg.), *Ganztagsschule gestalten: Konzeption. Praxis. Impulse* (S. 223–234). Seelze: Kallmeyer und Klet.
28. Briggs, A., & Simons, J. (2014, August 12). *Only a Matter of Time? A framework for the most effective way to lengthen the school day in England*. Prieiga per internetą: <https://policyexchange.org.uk/publication/only-a-matter-of-time-a-framework-for-the-most-effective-way-to-lengthen-the-school-day-in-england/>
29. Bundesministerium für Bildung und Forschung (2009). *Gut angelegt Das Investitionsprogramm Zukunft Bildung und Betreuung*. Prieiga per internetą: https://www.ganztagsschulen.org/_media/gut_angelegt.pdf
30. Burow, O. A., & Pauli, B. (2013). *Ganztagsschule entwickeln: von der Unterrichtsanstalt zum kreativen Feld*. Schwalbach: Debus-Pädagogik Verl.
31. Chaniotakis, N., Gregoriadis, A., & Thoidis, I. (2009). Teachers' Perception about Homework in Full-Day School. *Paper presented at the European Conference on Educational Research „Theory and Evidence in European Educational Research”*, 28–30 September 2009, Vienna. Prieiga per internetą: http://ikee.lib.auth.gr/record/130062/files/Chaniotakis_Gregoriadis_Thoidis%20Article.pdf
32. Cirin, R. (2014). *Do Academies make use of their Autonomy?* Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/401455/RR366_-_research_report_academy_autonomy.pdf

33. Coelen, T. (2004). "Full-time" Education Systems in the Knowledge-Society. International Comparison of the Cooperation between Schools and Out-Of-School Educational Agencies. *Paper presented at the European Conference on Educational Research*, 17–20 September 2003, Hamburg. Prieiga per internetą: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003521.htm>
34. Commission of the European Communities (2001). *European Commission White Paper: New Impetus for European Youth*. Prieiga per internetą: http://aei.pitt.edu/1186/1/youth_wp_COM_2001_681.pdf
35. Das Konsortium der Studie zur Entwicklung von Ganztagsschulen (2015). *Ganztagsschule: Bildungsqualität und Wirkungen ausserunterrichtlicher Angebote*. Ergebnisse der Studie zur Entwicklung von Ganztagsschulen 2012–2015. Prieiga per internetą: http://projekt-steg.de/sites/default/files/StEG_Brosch_FINAL.pdf
36. Davidov, E., Schmidt, P., & Billiet, J. (2011). *Cross-cultural analysis: methods and applications*. New York (N.Y.) ; London: Routledge : Taylor & Francis Group.
37. Demeuse, M., Frandji, D., Greger, D., & Rochex, J. Y. (2008). *L'éducation Prioritaire en Europe: Conceptions, Mises en Oeuvre, Débats*. Paris: INRP.
38. Den Besten, O. (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11 (2), Art. 35.
39. Department of Education (2016). *School attendance: Guidance for Maintained Schools, Academies, Independent Schools and Local Authorities*. Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/564599/school_attendance.pdf
40. *Deregulation Act. Schedule 16. Schools: Reduction of Burdens* (2015). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/20/notes/division/5/124>
41. Dijk T. A. van (ed.) (2007). *Discourse studies (Five volume set)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
42. Dobert, H., Echard, K., & Sroka, W. (2004). *Conditions of School Performance in Seven Countries*. Múnster: Waxmann.
43. Drūteikienė, G., Mackelo, O. (2010). Dėstytojo įvaizdis ir jo įtaka studijų kokybei suvokti. *Informacijos mokslai*, 52.

44. *Education and Adoption Bill* (2016). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/6/contents/enacted>
45. Ekologijos ir aplinkos technologijų ugdymo samprata (2015). *TAR*, 6143.
46. European Commission Directorate-General for Education and Culture (2015 a). *Education and Training – Monitor 2015 – Country analysis*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
47. European Commission Directorate-General for Education and Culture (2015 b). *Education and Training – Monitor 2015 – United Kingdom*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
48. European Commission/EACEA/Eurydice (2015). *The Organisation of School Time in Europe. Primary and General Secondary Education – 2015/16 School Year. Eurydice Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
49. European Union (2015). *Education and Training Monitor 2015*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
50. European Union (2017). *Education and Training Monitor 2017*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
51. Europos Komisija (2010). *Komisijos komunikatas 2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija*. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LT:PDF>
52. *Extending School Time: Low Impact for Moderate Cost, Based on Moderate Evidence* (2017, August 16). Prieiga per internetą: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/generate/?u=https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/toolkit/?id=153&t=Teaching%20and%20Learning%20Toolkit&e=153&s=>
53. Field, S., Kuczera, M., & Pont, B. (2007). *No More Failures: Ten Steps to Equity in Education*. Paris: OECD Publishing.
54. Fischer, N., Brümmer, F., & Kuhn, H. P. (2011). *Entwicklung von Wohlbefinden und motivationalen Orientierungen in der Ganztagschule*. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen; längsschnittliche Befunde der*

- Studie zur Entwicklung von Ganztagschulen (StEG)* (S. 227–245). Weinheim: Beltz Juventa.
55. Flick, U. (2014). Netnographic analysis: understanding culture through social media data. *The SAGE handbook of qualitative data analysis* (pp. 262-276). London, : SAGE Publications Ltd.
 56. *Forvardas* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://forvardas.lt/>
 57. Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų planas (2014). *TAR*, 732.
 58. Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programa (2009). *Valstybės žinios*, 12-483.
 59. Geppert, C. B., Hofmann, S., & Hopmann, T. (2012). Policy Reform Efforts and Equal Opportunity: an Evidence-based Link? An Analysis of Current Sector Reforms in the Austrian School System. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 2 (2), 9–29.
 60. Gergen, K. J., Gergen, M. (2007). Social construction and research methodology. *The SAGE handbook of social science methodology*, 461-478.
 61. Geros mokyklos koncepcija (2015). *TAR*, 20048.
 62. Gkoratsa, A. (2014). *The Impact of Greek “All-Day” School on Teachers’, Students’ and Parents’ Lives* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.607545>
 63. *Gute Bildung in Ganztagschulen* (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.bmbf.de/de/gute-bildung-in-ganztagschulen-83.html>
 64. Haapasalo, I., Välimaa, R., & Kannas, L. (2010). How Comprehensive School Students Perceive their Psychosocial School Environment? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 54 (2), 133–150.
 65. Hobby, R. (2014, February 3). Teachers could benefit from a longer school day – discuss. *The Guardian*. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/teacher-network/teacher-blog/2014/feb/03/longer-school-day-teacher-working-hours-holiday>
 66. Holtappels, H. G. (2007). Ganztagschule entwickeln und gestalten – Zielorientierung und Gestaltungsansätze. In K. Höhmann, H. G. Holtappels, I. Kamski, &

- T. Schnetzer (Hrsg.), *Entwicklung und Organisation von Ganztagschulen: Anregungen, Konzepte, Praxisbeispiele* (S. 7–44). Dortmund: IFS.
67. Hopf, A., & Stecher, L. (2014). Außerunterrichtliche Angebote an Ganztagschulen. In T. Coelen, & L. Stecher (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Eine Einführung* (S. 65–78). Weinheim und Basel: Juventa Verl.
 68. House of Commons Education Committee (2014a). *Underachievement in Education by White Working Class Children: First Report of Session 2014–15*. Prieiga per internetą: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeduc/142/142.pdf>
 69. House of Commons Education Committee (2014b). *Underachievement in Education by White Working Class Children: Government Response to the Committee's First Report of Session 2014–15* (2014). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeduc/647/647.pdf>
 70. *House of Commons Hansard Debates for 10 Feb 2014* (2014). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmhansrd/cm140210/debtext/140210-0001.htm>
 71. *House of Commons Official Report. Parliamentary Debates* (Hansard), Wednesday 16 March 2016, Volume 607, No. 134 (2016). Prieiga per internetą: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmhansrd/chan134.pdf>
 72. <http://www.gemius.lt/visos-naujienos/id-2017-m-pradzia-augino-svetainiu-populiaruma.html>
 73. http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_primary.html
 74. Humanistinės kultūros ugdymo menine veikla samprata (2012). *Valstybės žinios*, 137-7032.
 75. Jėzuitų pedagogika grįsto ugdymo Lietuvoje samprata (2008). *Valstybės žinios*, 142-5670.
 76. *Jonavos pradinės mokyklos pailgintos dienos grupės planas 2017–2017 mokslo metams* (2017). Prieiga per internetą: <http://www.pradine.jonava.lm.lt/wp-content/uploads/2012/04/Pailgintos-grupes-veiklos-planas-I-grupe-2017-2018.docx>
 77. *Jonavos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų pailgintos dienos grupės veiklos tvarkos aprašas* (2017). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?documentId=028d362076b011e7827cd63159af616c>

78. *Joustava koulupäivä* (n. d.). Prieiga per internetą: <https://peda.net/lappeenranta/peruskoulut/lappeen-koulu/huoltajalle/opetus%C3%A4rjestelyt/jk/jk>
79. Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencija ir jos fakultatyvus protokolais (2010). *Valstybės žinios*, 71-3561.
80. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). *Valstybės žinios*, 60-1501.
81. Junttila, N. (2010). *Social Competence and Loneliness during the School Years: Issues in Assessment Interrelations and Intergenerational Transmission*. Turku: Publications of the University of Turku.
82. Kamski, I., & Schnetzer, T. (2007). Personalentwicklung in Ganztagschulen. In K. Höhmann, H. G. Holtappels, I. Kamski, & T. Schnetzer (Hrsg.), *Entwicklung und Organisation von Ganztagschulen: Anregungen, Konzepte, Praxisbeispiele* (S. 84–89). Dortmund: IFS.
83. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: edukologija ir kiti socialiniai mokslai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
84. Katalikiškojo ugdymo sistemos samprata (2012). *Valstybės žinios*, 137-7033
85. Kauno rajono savivaldybės visos dienos mokyklos aprašas (2017). *TAR*, 9602.
86. Kauno Simono Daukanto progimnazija (b. d.). *Mokinių laisvalaikio užimtumo centras „Dictum factum“*. Prieiga per internetą: <https://www.daukantas.kaunas.lm.lt/veiklos-sritys/mokiniu-laisvaikio-uzimtumo-centras-dictum-factum/>
87. *Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija* (b. d.). Prieiga per internetą: <https://www.darius-girenas.kaunas.lm.lt/index.htm>
88. Kielbock, S., & Stecher, L. (2014). Ganztagschule und ihre Formen. In T. Coelen, & L. Stecher (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Eine Einführung* (S. 13–28). Weinheim und Basel: Juventa Verl.
89. *Kinder- und Jugendhilfe in Deutschland - Präsentationsfolien und Erläuterungen* (2009). Prieiga per internetą: <http://www.kinder-jugendhilfe.info/wai1/showcontent.asp?ThemaID=4426>
90. *Klaipėdos Vydūno gimnazija* (b. d.). Prieiga per internetą: http://www.kurybine-spartnerystes.lt/kp-klaipedos_vyduno_vidurine_mokykla
91. Klasikinio ugdymo samprata (2015). *TAR*, 2015-09723.

92. Klemm, K. (2014). *Ganztagsschulen in Deutschland: Die Ausbaudynamik ist erlahmt*. Im *Auftrag der Bertelsmann Stiftung*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung Verl.
93. Klieme, E., & Rauschenbach, T. (2011). *Entwicklung und Wirkung von Ganztags-
gsschule*. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Ste-
cher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagsschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S.
342–350). Weinheim und München: Juventa Verl.
94. Koehler, H. (2005). *Lernorganisation*. In K. Höhmann, H. G. Holtappels, I.
Kamski, & T. Schnetzer (Hrsg.), *Entwicklung und Organisation von Ganztags-
schulen: Anregungen, Konzepte, Praxisbeispiele* (S. 59–65). Dortmund: IFS.
95. Konstantinou, X. (2007). *The Social and Educational Role of the All-Day School:
A Review of the Perceptions of Parents and Teachers*. Athens: Greek Institute of
Educational Studies.
96. Kouloumou T. (2004). *Children's Welfare and Everyday Life in Cyprus: A Fami-
ly Affair with Intergenerational Implications*. (Eds.) An-Magritt Jensen, Asher
Ben-Arieh, Cinzia Conti, Dagmar Kutsar, Maire Nie Ghiolla Phádraig and Han-
ne Warming Nielsen *Children's Welfare in Ageing Europe*. Tartu University Press.
Vol II, 591-645.
97. *Kryptingas meninis ugdymas 2016–2017 m.* (2017). Prieiga per in-
ternetą: [http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_](http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false)
[action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false](http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false)
98. *Kryptingas meninis ugdymas 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per in-
ternetą: [http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_](http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meni-)
[action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meni-](http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%277.%20Kryptingas%20meninis%20ugdymas%27%5d&ui.name=7.%20Kryptingas%20meni-)

- nis%20ugdymas&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
99. Kuhn, H. J., & Tillman, K. J. (2015). Ganztagsschulentwicklung, Bildungspolitik und Erziehungswissenschaft. In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillman (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag: Forschungs- und Theorieperspektiven der Erziehungswissenschaft* (S. 55–78). Opladen. Berlin: Budrich Verl.
 100. Kuhn, H. P., & Fischer, N. (2011). Entwicklung der Schulnoten in der Ganztagschule. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 207–226). Weinheim und München: Juventa Verl.
 101. Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptys (2015). TAR, 11866.
 102. *Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas* (2012). Prieiga per internetą: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwja7erJ2vzWAhWnJ5oKHXawAa4QFggmMAA&url=http%3A%2F%2Fold.lrkmlt%2Fget_file.php%3Ffile%3DWDkdkbW-1tZlNtcVNYbXBoaG10aG9sR0pxbEplYW1taGxhcHllmWN1Zm1wTnNvV0tnWmRab1ptbWhaYVJvekdyUlltT1YwWjdhhbm1WcXFKM2Jsn
 103. Kultusministerkonferenz (2015). *Ganztagschulen in Deutschland. Bericht der Kultusministerkonferenz vom 03.12.2015*. Prieiga per internetą: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2015/2015-12-03-Ganztagsschulbericht.pdf
 104. Leite, C. (2006). Políticas de Currículo em Portugal e (im) Possibilidades da Escola se Assumir como uma Instituição Curricularmente Inteligente. *Currículo sem Fronteiras*, 6 (2), 67–81.
 105. *Length of School Week: Pupils in Special Schools and Units* (2002). Prieiga per internetą: <http://www.gov.scot/Resource/Doc/46922/0024039.pdf>
 106. Lettau, W. D., Radisch, F., & Fussangel, K. (2016). Ganztagschule und Chancengleichheit: Systematiken der Teilnahme an offenen Ganztagschulen. In N. Fischer, H. P. Kuhn, & C. Tillack (Hrsg.), *Was sind gute Schulen? Teil 4. Theorie, Praxis und Forschung zur Qualität von Ganztagschulen* (S. 94–113). Immenhausen: Prolog Verl. (2016).

107. Lietuvos higienos norma HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai (2011). *Valstybės žinios*, 103-4858.
108. Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės (2010). *Valstybės žinios*, 80-4152.
109. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.
110. Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymas (1991). *Lietuvos aidas*, 249-0.
111. Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 73-2755.
112. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006). *Valstybės žinios*, 17-589.
113. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. V-1126 dėl šalies ir tarptautinių švietimo projektų vykdymo mokyklose (2011). *Valstybės žinios*, 79-3874.
114. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). *Valstybės žinios*, 23-593.
115. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007). *Valstybės žinios*, 80-3214.
116. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). *Valstybės žinios*, 33-807.
117. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (1994). *Valstybės žinios*, 55-1049.
118. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinės priemonės (2013). *Valstybės žinios*, 29-1406.
119. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa (2016). *TAR*, 28737.
120. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas (2002). *Valstybės žinios*, 56-2225.
121. Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa (2014). *TAR*, 9403.
122. *Lietuvos švietimas skaičiais 2016. Bendrasis ugdymas* (2016). Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/609_e34d39718278eb495bdfee45472e5e7d.pdf
123. Lipovetsky, G. (1989). *A era do vazio*. Lisboa: Relógio D'Água.

124. Loizou E. (2007) *System of early education/care and professionalization in Cyprus*. State Institute of Early Childhood Research (IFP), Munich, Germany.
125. Long, R. (2016). *The School Day and Year (England): House of Commons Briefing Paper No. 07148*, 16 March 2016. Prieiga per internetą: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN07148/SN07148.pdf>
126. Loukeris, D., Verdis, A., Karabatzaki, Z., & Syriou, I. (2009). Aspects of the Effectiveness of the Greek Holoimero (“All-Day”) Primary School. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14 (2), 161–174.
127. Ludwig, H. (2005). Die Entwicklung der modernen Ganztagschule. In V. Laddenthin, & J. Rekus (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Alltag, Reform, Geschichte, Theorie* (S. 261–278). Weinheim und München: Juventa Verl.
128. Lukauskienė, D., Gvildienė, A. (2012). Mokytojo socialinio portreto bruožai profesinio įvaizdžio kontekste. *Studies in Modern Society*, 3(1), 152-161.
129. Madureira, C., Rando, B., Alexandre, H., & Martins, M. (2011). *Cadernos INA N.º 48: avaliação das actividades de enriquecimento curricular nas Escolas do 1º Ciclo do Ensino Básico. Estudo de caso nas áreas metropolitanas de Lisboa e Porto*. Lisboa: INA Editora.
130. Magalhães, A. M., & Stoer, S. R. (2002). A Nova Classe Média e a Reconfiguração do Mandato Endereçado ao Sistema Educativo. *Educação, Sociedade & Culturas*, 18, 25–40.
131. Maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 140-6573.
132. Mansell, W. (2014, March 21). The Debate over Longer School Days. *Financial Times*. Prieiga per internetą: <https://www.ft.com/content/381f8ad0-9311-11e3-b07c-00144feab7de>
133. Marcinkevičienė, R. (2008). *Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys*. Versus aureus.
134. Martins, J., Vale, A., & Mouraz, A. (2015). All-Day Schooling: Improving Social and Educational Portuguese Policies. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 7 (2), 199–216.

135. Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). *Sage publications*.
136. *Melkio mokykla* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://www.melkys.lt/index.html>
137. Melnikas, B. (2002). *Transformacijos: visuomenės pokyčiai, naujas tūkstantmetis, valdymas ir savireguliacija, Rytų ir Vidurio Europa*. Vilnius: Vaga.
138. Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 45-2121.
139. Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2013–2017 metų programa (2012). *Valstybės žinios*, 68-3493.
140. Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2018–2020 metais projektas (2017). *TAR*, 12315.
141. Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklės (2011). *Valstybės žinios*, 79-3869.
142. Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika (2001). *Valstybės žinios*, 57-2040.
143. Mokinių vežimo mokykliniu autobusu tvarkos aprašas (2016). *TAR*, 17977.
144. ^Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 122-5771.
145. Montesori pedagogikos Lietuvoje samprata (2004). *Valstybės žinios*, 104-3854.
146. Muñoz, J. M. E. (2005). Valores Institucionales de la Escuela Pública: ideales que hay que precisar y políticas a realizar. In J. M. E. Muñoz, A. G. Pallas, G. M. Ceron, & X. R. Sala (Eds.), *Sistema educativo y democracia: alternativas para un sistema escolar democrático* (pp. 9–40). Barcelona: Ediciones Octaedro.
147. Nacionalinė neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programa (2012). *Valstybės žinios*, 137-7021.
148. Nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 metų programos įgyvendinimo 2016–2018 metų veiksmų planas (2015). *TAR*, 10323.
149. Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų planas 2014–2016 m. (2014). *TAR*, 2014-03283.
150. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2012). *Valstybės žinios*, 42-2102.
151. Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašas (2016). *TAR*, 73.

152. Neformaliojo vaikų švietimo projektų finansavimo ir organizavimo tvarkos aprašas (2017). TAR, 10511.
153. Netradicinio ugdymo koncepcija (2010). *Valstybės žinios*, 30-1400.
154. *Obuolio pradinė mokykla* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://obuoliopradine.lt>
155. Oelerich, G. (2007). Ganztagsschulen und Ganztagsangeboten in Deutschland – Schwerpunkte, Entwicklungen und Diskurse. In F. Bettmer, F. P. Maykus, & A. Richter (Hrsg.), *Ganztagsschule als Forschungsfeld* (S. 13–42). Wiesbaden: VS Verl.
156. Onwuegbuzie, A. J., Leech, N. L., & Collins, K. M. T. (2012). Toward a New Era for Conducting Mixed Analyses: The Role of Quantitative Dominant and Qualitative Dominant Crossover Mixed Analyses. *The SAGE Handbook of Innovation in Social Research Methods* (p. 353–384). London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications Ltd.
157. *Pailgintos dienos grupės 2016–2017 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvs.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
158. *Pailgintos dienos grupės 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvs.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%276.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s%27%5d&ui.name=6.%20Pailgintos%20dienos%20grup%C4%97s&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
159. *Palangos Vlado Jurgučio pagrindinė mokykla. Pailgintos darbo dienos grupė* (2016). Prieiga per internetą: <http://www.jurguciomokykla.lt/lt/paslaugos/pailgintos-darbo-dienos-grupe>

160. Papapetrou, M., & Sousamidou-Karamperi, A. (2004). *“All-Day” School: A New Educational Reality*. Thessaloniki: Ed. University Studio press.
161. Pashalis, A., & Tsiagkis, I. (2000). The “All-Day” School: Studying an Innovation. *Deiktes Ekpaideusis*, 2 (3), 21–35.
162. Pfeifer, M., & Holtappels, H. G. (2008). Improving Learning in All-Day Schools: Results of a New Teaching Time Model. *European Educational Research Journal*, 7 (2), 232–242.
163. Pires, C. (2007). A Construção de Sentidos em Política Educativa: o caso da escola a tempo inteiro. *Sísifo: Revista de Ciências da Educação*, 4, 77–86.
164. Pöder, K., Kerem, K., & Lauri, T. (2013). Efficiency and Equity within European Education Systems and School Choice Policy: Bridging Qualitative and Quantitative Approaches. *Journal of School Choice*, 7 (1), 1–36.
165. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008). *Valstybės žinios*, 99-3848.
166. Profesinės linkmės muzikinio ugdymo modulio aprašas (2009). *Valstybės žinios*, 23-926.
167. Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašas (2012). *Valstybės žinios*, 82-4284.
168. Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 88-4220.
169. Pulkkinen, L. (2002). Social development and its risk factors. In L. Backman, & C. van Hofsten (Eds.), *Psychology at the Turn of the Millennium: Social, Developmental, and Clinical Perspectives*. Vol. 2 (pp. 53–76). East Sussex: Psychology Press.
170. Pulkkinen, L. (2005). The Organization of a School Day in Finland and the Conception of the “Integrated School Day” in the MUKAVA Project. In F. Radisch, & E. Klieme (Eds.), *Ganztagsangebote in der Schule. International Erfahrungen und empirische Forhugen. Bildungsreform Band 12* (S. 41–69). Bonn: Bundesministerium für Bildung und Forschung.
171. Pulkkinen, L. (2012). The Integrated School Day – Improving the Educational Offering of Schools in Finland. In C. Clouder, B. Heys, M. Matthes, & P. Sullivan

- (Eds.), *Improving the Quality of Childhood in Europe 2012*. Vol. 3 (pp. 41–67). East Sussex: ECSWE (European Council for Steiner Waldorf Education).
172. Pulkkinen, L. (2015). *Innostava koulupäivä. Ehdotus joustavan koulupäivän rakenteen vakiinnuttamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:6*. Prieiga per internetą: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75195/tr06.pdf?sequence=1>
173. Pulkkinen, L., & Launonen, L. (2005). *Eheytetty koulupäivä: Lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen*. Helsinki: Edita.
174. Rajala, R. (2017). *Joustava koulupäivä Suomessa*. Prieiga per internetą: <http://www.tallinn.ee/mok/RiittaRajalaJoustava-koulupaiva-Suomessa>
175. Rauschenbach, T. (2015). Ganztagsschule – ein Projekt ohne Konzept. In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillman (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag: Forschungs- und Theorieperspektiven der Erziehungswissenschaft* (S. 23–38). Opladen. Berlin: Budrich Verl.
176. Reh, S., Rabenstein, K., & Fritzsche, B. (2011). Learning Spaces without Boundaries? Territories, Power and how Schools Regulate Learning. *Social & Cultural Geography*, 12 (1), 83–98. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/14649365.2011.542482>.
177. Rekus, J. (2005). Theorie der Ganztagsschule – praktische Orientierungen. In V. Ladenthin, & J. Rekus (Hrsg.), *Die Ganztagsschule: Alltag, Reform, Geschichte, Theorie* (S. 279–298). Weinheim und München: Juventa Verl.
178. Roldão, M. C. (2008). Prefácio. In M. Oliveira, R. Coelho, R. Matos, & S. Milhano (Eds.), *Actividades de enriquecimento curricular: relatório sobre a sua implementação no 1º ciclo do Ensino Básico do concelho das Caldas da Rainha* (pp.1–11). Leiria: Centro de Investigação Identidades e Diversidades e Folheto Edições e Design.
179. Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of research design*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
180. *Saulės gojus* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://saulesgojus.lt>
181. Sausumos kadetų ugdymo samprata (2012). *Valstybės žinios*, 137-7031.
182. Schmidt, F. L., & Hunter, J. E. (2015). *Methods of Meta-Analysis*. London ; Thousand Oaks (Calif.): SAGE Publications.

183. Schnitter, M., & Häselhoff, K. S. (n. d.). *All-Day Schooling in Düsseldorf, Germany: Education, Economy and Society*. Prieiga per internetą: http://www.oecd.org/edu/innovation-education/all-dayschoolingindusseldorfgermany.htm_
184. *School Teachers' Review Body: Twenty-Third Report, February 2014* (2014). Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/279038/140207_23rd_Rpt_CM_8813.pdf
185. Schools not Out: Extended Hours Would Suit Weaker Pupils – and Irk the Rest (2013, April 27). *The Economist*. Prieiga per internetą: <http://www.economist.com/news/britain/21576659-extended-hours-would-suit-weaker-pupil-sand-irk-rest-schools-not-out>
186. Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland (2016). *Allgemeinbildende Schulen in Ganztagsform in den Ländern in der Bundesrepublik Deutschland. Statistik 2010 bis 2014*. Prieiga per internetą: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Statistik/GTS_2014_Bericht_Text.pdf
187. Sellen P. (2016). *Teacher Workload and Professional Development in England's Secondary Schools: Insights from TALIS*. Prieiga per internetą: http://epi.org.uk/wp-content/uploads/2016/10/TeacherWorkload_EPI.pdf
188. Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijos (2017). TAR, 4754.
189. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašas (2016). TAR, 26187.
190. Specialiosios pedagoginės pagalbos asmeniui iki 21 metų teikimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo šios pagalbos teikėjams tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 92-4395.
191. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (2011). *Valstybės žinios*, 92-4395.
192. *Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2017–2018 m.* (2017). Prieiga per internetą: http://rsvis.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%273.%20Specia-

- li%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se%20c5%20b3%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se%20c5%20b3%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se&ui.name=3.%20Speciali%20c5%20b3%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se&ui.name=3.%20Speciali%20c5%20b3%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false
193. *Specialiujų ugdymosi poreikių turintys mokiniai bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse 2016–2017 m.* (2017). Prieiga per internetą: [http://rsvs.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%273.%20Speciali%20c5%20b3%20ugdymosi%20poreiki%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se&ui.name=3.%20Speciali%20c5%20b3%20ugdymo%20poreiki%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false](http://rsvs.emokykla.lt/cognos8/cgi-bin/cognosisapi.dll?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=%2fcontent%2ffolder%5b%40name%3d%27Bendrasis%20ugdymas%27%5d%2ffolder%5b%40name%3d%271-mokykla%27%5d%2freport%5b%40name%3d%273.%20Speciali%20c5%20b3%20ugdymosi%20poreiki%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se%27%5d&ui.name=3.%20Speciali%20c5%20b3%20ugdymo%20poreiki%20turintys%20mokiniai%20bendrojo%20ugdymo%20mokykl%20bendrosiose%20klas%20c4%2097se&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.toolbar=true&cv.header=false)
194. Sportinio ugdymo organizavimo rekomendacijos (2014). *TAR*, 5712.
195. Sporto ir sveikatos ugdymo samprata (2014). *TAR*, 19971.
196. *StEG 2016 bis 2019: Vertiefende Analysen zur individuellen Förderung an Ganztagschulen* (n. d.). Prieiga per internetą: <http://www.projekt-steg.de/>
197. Steiner, C. (2011). Ganztagssteilnahme und Klassenwiederholung. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 187–206). Weinheim und München: Juventa Verl.
198. Steiner-Khamsi, G. (2012). Understanding Policy Borrowing and Lending Building Comparative Policy Studies. In G. Steiner-Khamsi, & F. Waldow (Eds.), *World Yearbook of Education 2012: Policy Borrowing and Lending in Education* (pp. 3–17). London and New York: Routledge.
199. Stötzel, J., & Wagener, A. L. (2014). Historische Entwicklung von Ganztagschulen in Deutschland. In T. Coelen, & L. Stecher (Hrsg.), *Die Ganztagschule: Eine Einführung* (S. 49–64). Weinheim und Basel: Juventa Verl.
200. Suzuki talentų ugdymo Lietuvoje koncepcija (2005). *Valstybės žinios*, 79-2875.

201. Šiaulių Salduvės progimnazija. Užimtumo centras (b. d.). Prieiga per internetą: <http://salduve.lt/uzimtumo-centras/>
202. Šiaurės licėjus (b. d.). Prieiga per internetą: http://www.siaureslicejus.lt/ugdymo_strukt%C5%ABra
203. Šv. Juozapo mokykla (b. d.). Prieiga per internetą: <http://www.juozapomokykla.lt/>
204. Švietimo pagalbos įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijų sąrašas (2011). *Valstybės žinios*, 92-4384.
205. Tavares, C. F. (2012). *Crianças numa escola a tempo inteiro: prémio ou pena? : um estudo de caso comparativo entre um agrupamento rural e um agrupamento urbano* (Master's thesis). Prieiga per internetą: <http://repositorium.sdum.uminho.pt/handle/1822/23694>
206. *Teaching Days and Hours of Attendance* (2013). Prieiga per internetą: <https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/education/2013%2009%20-%20Amended.pdf>
207. Telešienė A. (2005). Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 8-17.
208. *The Changing of School Session Times (England) (Revocation) Regulations 2011 No. 1954* (2011). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2011/1954/made>
209. *The Changing of School Session Times (Wales) Regulations 2009 No. 575 (W.54)* (2009). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2009/572/contents/made>
210. *The Education (School Day and School Year) (England) Regulations 1999 No. 3181* (1999). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1999/3181/contents/made>
211. *The Education Act 2002 c. 32* (2002). Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32/contents>
212. *The Handbook of Social Research Ethics*. (2009). Thousand Oaks California: SAGE Publications, Inc.
213. Thoidis, I., & Chaniotakis, N. (2015). All-Day School: A School in Crisis or a Social Pedagogical Solution to the Crisis? *International Journal of Social Pedagogy – Special Issue “Social Pedagogy in Times of Crisis in Greece”*, 4 (1), 137–149.

214. Tillmann, K. J. (2006). Ganztagschulen: die schulpädagogische Perspektive. In K. Höhmann, & H. G. Holtappels (Hrsg.), *Ganztagschule gestalten: Konzeption. Praxis. Impulse* (S. 34–39). Seelze: Kallmeyer und Klett.
215. Ugdymo karjerai programa (2014). *TAR*, 4888.
216. UNESCO. *World data on education, 7 ed. 2010/2011* http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Cyprus.pdf
217. Vaikų gerovės 2013–2018 m. programa (2012). *Valstybės žinios*, 140-7208.
218. *Vaikų dienos centras „Ateities vaikai“* (2017-09-01). Prieiga per internetą: http://www.ateities.lt/index.php?action=article&article_id=164
219. Vaikų dienos centrų veiklos rekomendacijos (2015). *TAR*, 16951.
220. Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepcija (2008). *Valstybės žinios*, 20-739.
221. Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų planas (2017). *TAR*, 10872.
222. Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija (2004). *Valstybės žinios*, 83-3031.
223. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2012). *Valstybės žinios*, 61-3050.
224. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija (2013). *Valstybės žinios*, 140-7095.
225. Veil, M. (2002). Ganztagschule mit Tradition: Frankreich. In: *Aus Politik und Zeitgeschehen. Beilage zur Wochenzeitung Das Parlament. B 41/2002* (S. 29–37). Prieiga per internetą: <http://www.bpb.de/system/files/pdf/KY7CUT.pdf>
226. Vereinigung der Bayerischen Wirtschaft e. V. (Hrsg.) (2013). *Zwischenbilanz. Ganztagsgrundschulen: Betreuung oder Rhythmisierung? Gutachten*. Münster: Waxmann Verl.
227. Vidurinio ugdymo bendrosios programos (2011). *Valstybės žinios*, 26-1283.
228. *Vilniaus humanistinė mokykla* (b. d.). Prieiga per internetą: <http://vhm.lt>
229. Visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo mokykloje tvarkos aprašas (2005). *Valstybės žinios*, 153-5657.
230. Worrall, P. (2013, April 19). *Should we make the school day longer?* Prieiga per internetą: https://www.channel4.com/news/factcheck/factcheck-should-we-make-the-school-day-longer?intcmp=search_results_page_bottom_p1

231. Züchner, I. (2015). Was ist eine Ganztagsschule? In T. Hascher, T. S. Idel, S. Reh, W. Thole, & K. J. Tillmann (Hrsg.), *Bildung über den ganzen Tag* (S. 133–150). Opladen: Budrich.
232. Züchner, I., & Fischer, N. (2011). Ganztagsschulentwicklung und Ganztags-schulforschung. In N. Fischer, H. G. Holtappels, E. Klieme, T. Rauschenbach, L. Stecher, & I. Züchner (Hrsg.), *Ganztagsschule: Entwicklung, Qualität, Wirkungen* (S. 9–17). Weinheim und München: Juventa Verl.
233. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.
234. Ενιαίο Λύκειο, Πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις. Άρθρο 4 Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο 2525/1997 (1997). Prieiga per internetą: http://www.fa3.gr/nomothesia_2/nomoth_education/14-nomos_2525-97.htm

PRIEDAI

1 priedas. Visos dienos mokyklų penkiose tyrinėtose ES šalyse lyginamoji analizė

ŠALIS	Anglija – <i>Longer school day</i>	Graikija – <i>oloimero</i>
SAMPRATA/ PASKIRTIS	Socialinės lygybės siekis teikiant pedagoginę-socialinę pagalbą mokyklose	Ugdymo turinio pagilinimas ir praturtinimas papildomomis veiklomis, privačių korepetitorių veiklos ribojimas, socialinės atskirties mažinimas
PAPLITIMAS	50 proc. valstybinių ir 70–80 proc. privačių mokyklų (2014)	1282 pradinės mokyklos (2015)
TIKSLINĖ GRUPĖ	5–16 m., t. y. pradinio ir bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai	Pradinės mokyklos mokiniai (6–12 m.)
PASLAUGOS	Pamokų ruošą, užklasinė veikla (neformalusis ugdymas); savarankiškas darbas	Pamokų ruošą, užklasinė veikla (neformalusis ugdymas), akcentuojama meninė-kūrybinė veikla
PASLAUGŲ TIEKĖJAI	Pedagogai	Pedagogai, neformaliojo ugdymo specialistai
TRUKMĖ	Iki 16.30	iki 16.00
TEISINIS RE- GLAMENTAVI- MAS	The Education Act 2002, The Education Regulations 1999, The Changing of School Session Times Regulations 2011; Education & Adoption Bill 2016; Deregulation Act 2015	Valstybinis reguliavimas ir mokytojų tarybų sprendimai dėl tvarkaraščio
FINANSAVI- MAS	Centralizuotas/ valstybinis (Education Endowment Fund)	Centralizuotas/ valstybinis
EFEKTYVU- MAS	Silpna koreliacija tarp praleisto laiko mokykloje ir akademinųjų pasiekimų; šiek tiek gerėja sunkiai besimokančiųjų pasiekimai, lankomumas, socializacija.	Saugi aplinka, pagalba rengiant namų darbus.
TRŪKUMAI	Didelis krūvis mokytojams	Stokojama veiklų įvairovės; nepritaikyta fizinė aplinka; stokojama finansinės paramos

1 priedo tęsinys.

ŠALIS	Vokietija – <i>Ganztagsschule</i>	Suomija – <i>joustava koulupäivä; cheytetty koulupäivä</i>
SAMPRATA/ PASKIRTIS	<i>Sudėtinis modelis: Saistanti/</i> ipareigojanti mokykla – 7 val/d. visiems; <i>Pusiau saistanti</i> – tik daliai mokinių; <i>Atvira</i> – laisvas ir savanoriškas veiklų pasirinkimas. <i>Ritmizuotas modelis: Mokykla-namai</i> formalių ir neformalių veiklų derinimas visos dienos metu. Mokinių akademinį pasiekimų gerinimas; priežiūra ir globa; gyvenimiškų veiklų įtraukimas į ugdymą. Socialinės įtraukties didinimas/individualizuotas ugdymas	Mokinių saugumo, socialinės-emocinės raidos užtikrinimas; mokyklos aplinkos gerinimas ir pasitenkinimo mokymusi didinimas
PAPLITIMAS	64,6 proc. visų mokyklų; 39,3 proc. visų mokinių (2015–2016)	35 savivaldybėse (2013–2015)
TIKSLINĖ GRUPĖ	Pradinės, realinės ir pagrindinės mokyklos, gimnazijos	Pradinės mokyklos mokiniai (1–6 kl.) ir specialiųjų poreikių vaikai
PASLAUGOS	Pamokų ruošą, užklausinė veikla (neformalusis ugdymas), profesinio orientavimo veikla	Formaliojo ir neformaliojo ugdymo integracija. Planinga ir kokybiška būrelių, užsiėmimų veikla prieš, po ir tarpe pamokų
PASLAUGŲ TIEKĖJAI	Pedagogai, socialiniai pedagogai, socialiniai partneriai	Pedagogai, mokytojų asistentai; NVO, kiti socialiniai partneriai
TRUKMĖ	iki 16.00; 17.00; 18.00	Iki 17.00
TEISINIS RE- GLAMENTAVI- MAS	Investicijų programa „Ateitis, ugdymas ir priežiūra“ IZBB (2002); Vokietijos kultūros ministrų asociacija ir Dienos mokyklų asociacija ,	Nacionalinis projektas „MUKAVA“
FINANSAVI- MAS	Investicijų programa „Ateitis, ugdymas ir priežiūra“ IZBB, Federalinių žemių administracija	Inovacijų fondas SITRA; valstybinė subsidija; papildomi mokesčiai nustatomi savivaldybių sprendimu
EFEKTYVU- MAS	Silpna koreliacija tarp praleisto laiko mokykloje ir akademinį pasiekimų; šiek tiek gerėja sunkiai besimokančiųjų pasiekimai, lanknumas, socializacija.	Mokyklos atsivėrimas aplinkai; galimybės rinktis mėgstamas veiklas; dėka ilgesnių pertraukų pailsima, gerėja savijauta ir pasitenkinimas mokykla
TRŪKUMAI	Didelis krūvis mokytojams	Reikia geresnio bendradarbiavimo su soc. partneriais; lankstesnio planavimo

1 priedo tęsinys.

ŠALIS	Portugalija – Programa Escola a Tempo Inteiro	Kipras – oloimero
SAMPRATA/ PASKIRTIS	Decentralizuotos švietimo paslaugos <i>visiems</i> ; lygios galimybės; formaliojo ir neformaliojo ugdymo jungtis; ugdymo turinio individualizavimas ir diferencijavimas	Mokinių mokymosi pasiekimų gerinimas ir popamokinio užimtumo didinimas
PAPLITIMAS	Pradinės mokyklos (2015)	Privaloma pilotinio projekto keturiolikoje pradinė mokyklų, pasirinktinai - 2005- 2006 šalyje veikė 150 pradinė visos dienos mokyklų
TIKSLINĖ GRUPĖ	Pradinės mokyklos mokiniai (6–10 m.)	Pradinės mokyklos mokiniai (6–12 m.)
PASLAUGOS	Pamokų ruošą, užklasinė veikla (neformalusis ugdymas); akcentuojamas anglų k. mokymasis	Namų darbų rengimas, papildomo mokymosi ar individualios pagalbos užsiėmimai, užsiėmimai pagal pageidaujamus interesus
PASLAUGŲ TIEKĖJAI	Pedagogai, AEC programos koordinatoriai	Pedagogai
TRUKMĖ	Iki 17.30	Iki 16.00 (15.00)
TEISINIS RE- GLAMENTAVI- MAS	Nacionalinė Ugdymo turinio praturtinimo programa, AEC	Ministrų tarybos aktas Nr. 48695
FINANSAVI- MAS	Švietimo ministerija	Švietimo ir kultūros ministerija
EFEKTYVU- MAS	Nemokomas papildomos veiklos, maitinimas; vaikų saugumas.	Padedą šeimoms spręsti popietinio vaikų užimtumo ir namų darbų atlikimo problema, teikiama kvalifikuotų mokytojų pagalba mokantis papildomai pagal vaiko interesus, Patariamojo (Advisory) komiteto veikla
TRŪKUMAI	Konfliktai ir drausmės problemos; nuovargis; mokytojų apkrova; stokojama veiklų įvairovės; laisvo pasirinkimo galimybių.	Pedagogų darbo apmokėjimams

2 priedas. Klausimynas tėvams

D1. Kuriose klasėse mokosi jūsų vaikas/-ai? (galite žymėti kelis variantus) 🌐

- Priešmokyklinėje grupėje
- 1-4 klasėse
- 5-8 klasėse
- 9-12 klasėse
- Šių klasių vaikų neturiu

D2. Jūs esate: 🌐

- Mama (pamotė, globėja)
- Tėtis (patėvis, globėjas)
- Kita

D3. Įrašykite savo amžių: 🌐

D4. Koks jūsų išsilavinimas? 🌐

- Pradinis
- Pagrindinis
- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštesnysis
- Aukštasis neuniversitetinis
- Aukštasis universitetinis

D5. Kokios jūsų namų ūkio mėnesio pajamos vienam nariui į rankas (sudėkite visas pajamas ir padalinkite iš žmonių skaičiaus)?

- Iki 150 eurų
- 151-250 eurų
- 251-500 eurų
- 501-1000 eurų
- 1001-1500 eurų
- 1501-2000 eurų
- Virš 2001 euro
- Nenoriu atsakyti

D6. Kokioje apskrityje gyvenate? 🌐

D7. Kurioje vietovėje gyvenate? 🌐

- Didmiestyje (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)
- Mieste (nuo 20000 iki 60000 gyventojų)
- Miestelyje (nuo 2000 iki 20000 gyventojų)
- Mažame miestelyje (nuo 200 iki 2000 gyventojų)
- Kaimo vietovėje

2 priedo tęsinys.

D8. Kurioje vietovėje yra jūsų vaiko / vaikų mokykla?

- Didmiestyje (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys)
- Mieste (nuo 20000 iki 60000 gyventojų)
- Miestelyje (nuo 2000 iki 20000 gyventojų)
- Mažame miestelyje (nuo 200 iki 2000 gyventojų)
- Kaimo vietovėje

D9. Kokio tipo mokykloje mokosi/-ėsi bent vienas iš jūsų vaikų? (galite žymėti abu variantus)

- Valstybinėje
- Privacioje

D10. Kokios trukmės mokykloje mokosi arba mokėsi bent vienas iš jūsų vaikų? (galite žymėti kelis variantus)

- Visos dienos mokykloje
- Įprastinės trukmės (pamokos vyksta pusę dienos) mokykloje ir lanko/-ė prailgintą grupę
- Įprastinės trukmės (pamokos vyksta pusę dienos) mokykloje
- Specialiojoje (pvz. sporto, muzikos) mokykloje
- Specialiojoje (vaikams su specialiaisiais ugdymosi poreikiais) mokykloje
- Kita

D11. Ar bent vienas iš jūsų vaikų lanko neformalaus švietimo užsiėmimus / būrelius? (galite žymėti kelis variantus)

- Lanko mokykloje
- Lanko ne mokykloje
- Nelanko, bet norėtų lankyti mokykloje
- Nelanko, bet norėtų lankyti ne mokykloje
- Nelanko ir nenori lankyti

M1. Kaip jums atrodo, ar Lietuvoje yra poreikis turėti visos dienos mokyklą šioms mokinių grupėms? (galite žymėti kelis variantus) 🗳

- Priešmokyklinės grupės vaikams
- 1-4 klasių mokiniams
- 5-8 klasių mokiniams
- 9-12 klasių mokiniams
- Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams
- Socialiai pažeidžiamų grupių mokiniams
- Gabiems mokiniams
- Nėra tokio poreikio

M2. Kaip jums atrodo, ar visos dienos mokykla turėtų būti privaloma ar pasirinkama? 🗳

	Privaloma	Pasirenkama	Visai nereikia
Priešmokyklinės grupės vaikams	☐	☐	☐
1-4 klasių mokiniams	☐	☐	☐
5-8 klasių mokiniams	☐	☐	☐
9-12 klasių mokiniams	☐	☐	☐
Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐
Socialiai pažeidžiamų grupių mokiniams	☐	☐	☐
Gabiems mokiniams	☐	☐	☐

2 priedo tęsinys.

M3. Kaip jums atrodo, nuo kelių valandų ryto visos dienos mokykla turėtų pradėti darbą? (rašykite skaičių, pvz., 7)

M4. Kaip jums atrodo, iki kelių valandų visos dienos mokykla turėtų dirbti? (rašykite skaičių, pvz., 16)

M5. Koks galėtų būti visos dienos mokyklos modelis? (galite žymėti kelis variantus) ②

- Mokykla, paremta savita ugdymo filosofija (pvz., visuminio ugdymo / katalikiška / praktinių, darbinių įgūdžių ugdymo / kūrybiškumo / lauko / sveikatingumo / ar kt.)
- Mokykla, kurioje pamokos išdėstytos per visą dieną su ilgesnėmis pertraukomis
- Mokykla, kurioje sudarytos sąlygos po pamokų atlikti namų darbus
- Mokykla, kurioje po pamokų mokiniams teikiamos socialinės paslaugos (pvz., užimtumas, maitinimas)
- Mokykla, kurioje sudarytos sąlygos teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas
- Mokykla, kurioje sudarytos galimybės papildomam akademinį žinių gilinimui
- Neturiu nuomonės

M6. Kaip jums atrodo, ar tėvai turėtų prisidėti finansiškai prie visos dienos mokyklos organizavimo?

- Visos dienos mokykla turėtų būti nemokama
- Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų susimokėti
- Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų iš dalies susimokėti
- Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų susimokėti, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus
- Už prailgintas mokyklos darbo valandas tėvai turėtų iš dalies susimokėti, išskyrus socialiai pažeidžiamų grupių tėvus
- Neturiu nuomonės

M7. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje mokiniams sudaryti šias sąlygas?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Turėti poilsio erdves, kuriuose mokiniai galėtų ramiai leisti laiką, skaityti	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdves, kuriose mokiniai galėtų bendrauti, žaisti	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti poilsio kambarius, kuriuose mokiniai galėtų pabūti po vieną ar po kelis	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti kambarius, kuriuose mokiniai galėtų dirbti / mokyti grupelėmis	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdves individualiam namų darbų ar savarankiškų užduočių ruošimui	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdvę sportuoti	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti skaitmeninę mokymosi erdvę savarankiškam darbui (galimybę naudotis kompiuteriu)	☐	☐	☐	☐	☐
Turėti erdvę gamtos mokslų darbų atlikimui	☐	☐	☐	☐	☐
Poilsio kambariuose būtų poilsui ir atsipalaidavimui pritaikyti baldai (pvz., minkšti foteliai, sofas, kilimai)	☐	☐	☐	☐	☐

2 priedo tęsinys.

M8. Kiek būtų svarbu, kad netoli visos dienos mokyklos būtų šios organizacijos / įstaigos, galinčios padėti mokyklai organizuoti neformalią ugdymo veiklą arba renginius?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Jauimo organizacijos (pvz., skautai, atelitininkai)	☐	☐	☐	☐	☐
Muziejus	☐	☐	☐	☐	☐
Teatras	☐	☐	☐	☐	☐
Baseinas	☐	☐	☐	☐	☐
Bažnyčia	☐	☐	☐	☐	☐
Viešoji biblioteka	☐	☐	☐	☐	☐
Fabrikas	☐	☐	☐	☐	☐
Žemės ūkio įmonė	☐	☐	☐	☐	☐
Verslo įmonė	☐	☐	☐	☐	☐

Š1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios papildomos pamokos / būreliai?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) gabiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) silpniau besimokantiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos pamokos / būreliai (pvz., matematika, istorija) besidomintiems tam tikra ugdymo sritimi vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos meno pamokos / būreliai menui gabiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos meno pamokos / būreliai besidomintiems menu vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Papildomos sporto pamokos / būreliai aktyviai sportuojantiems vaikams	☐	☐	☐	☐	☐
Ivairius mokinio pomėgius atitinkantys būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Pilietiškumą ir sąmoningumą skatinančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Sveiką gyvenensą propaguojančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Kūrybiškumą ugdančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐
Raštingumą (matematinį, kalbinį, skaitmeninį, gamtamokslį, finansinį, ekonominį) ugdančios pamokos / būreliai	☐	☐	☐	☐	☐

Š2. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios švietimo galimybės?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Galimybė ugdymo turinio klausimais konsultuotis pas mokytoją individualiai (pvz., dėl namų darbų, projektinės užduoties atlikimo)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė su ugdymo turiniu nesusijusiais klausimais konsultuotis pas mokytoją individualiai (pvz., domėjimosi sritimis)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė dirbti komandomis (pvz., kartu rengti projektus, spręsti problemas)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė dirbti savarankiškai (pvz., atlikti namų darbus)	☐	☐	☐	☐	☐
Galimybė gauti profesinio orientavimo paslaugas	☐	☐	☐	☐	☐

2 priedo tęsinys.

Š3. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje ugdymo procesą išdėlioti šiais būdais?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Formalus ugdymas (pamokos) vyksta pirmoje dienos pusėje, neformalus ugdymas (papildomos pamokos, būreliai, konsultavimas) vyksta antroje dienos pusėje	☐	☐	☐	☐	☐
Formalaus ir neformalaus ugdymo užsiėmimai išdėstyti per visą mokyklos darbo dieną	☐	☐	☐	☐	☐
Formalaus ir neformalaus ugdymo veiklos integruojamos (apjungiamos)	☐	☐	☐	☐	☐
Laikas nėra suskirstytas pamokomis (ugdomoji veikla vyksta visą dieną su pertraukomis)	☐	☐	☐	☐	☐

SV1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios sveikos gyvensenos ugdymo paslaugos?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Sudaromos sąlygos sportuoti	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos vaikams būti lauke ne mažiau kaip 1 val. per dieną (neįskaitant išėjimo į lauką pertraukų metu)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos patiems mokiniams gaminti valgi (pvz., priešpiečius)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams auginti daržoves	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams rinkti vaistažoles, uogas ar grybus	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams pasirinkti individualų meniu	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdyti psichologinę sveikatą	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdyti dvasinę sveikatą	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos mokiniams ugdyti sveiką gyvenseną	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdoma žalingų įpročių prevencijos veikla	☐	☐	☐	☐	☐

K1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios kultūrinio ugdymo paslaugos?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Sudaromos sąlygos stebėti spektaklius (mokykloje arba teatre)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos dalyvauti koncertuose (mokykloje arba už mokyklos ribų)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos lankyti muziejus	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos lankyti parodas (mokykloje arba už mokyklos ribų)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos dalyvauti šventėse (mokykloje arba už mokyklos ribų)	☐	☐	☐	☐	☐

SO1. Kiek būtų svarbios visos dienos mokykloje šios socialinės paslaugos?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Vaikų užimtumas po pamokų	☐	☐	☐	☐	☐
Nemokamas maitinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Iš dalies nemokamas maitinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdoma prevencijos veikla (smurto, patyčių)	☐	☐	☐	☐	☐
Vykdoma prevencinė veikla su rizikos grupės mokiniais	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos savanoriauti	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos žaisti	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos gauti individualią psichologinę ar socialinę pedagoginę pagalbą	☐	☐	☐	☐	☐

2 priedo tęsinys.

SP1. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje teikti paslaugas specifinių grupių mokiniams?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Papildoma individuali pagalba mokyti specialiujų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐	☐	☐
Pagalba socializacijos procese specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐	☐	☐
Specialistų (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, surdopedagogo ir kt.) pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams	☐	☐	☐	☐	☐
Individualizuota pagalba gabiems mokiniams (pletojant jų specifinius mokslinius gebėjimus)	☐	☐	☐	☐	☐
Individualizuota pagalba meniai gabiems mokiniams (ugdant jų specifinius meninius gebėjimus)	☐	☐	☐	☐	☐

T1. Kiek būtų svarbu visos dienos mokykloje teikti šias paslaugas mokinių tėvams?

	Visai nesvarbu	Mažiau svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Pakankamai svarbu	Labai svarbu
Tėvystės įgūdžių ugdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinių įgūdžių ugdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultavimas mokymo(si) temomis	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultavimas auklėjimo temomis	☐	☐	☐	☐	☐
Specialistų (logopedas, psichologas, socialinis pedagogas, visuomenės sveikatos specialistas ir kt.) konsultacijos	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos tėvams integruotis į mokyklos bendruomenės gyvenimą (pvz., rengti/organizuoti šventes, pamokas, dalyvauti renginiuose, pamokose)	☐	☐	☐	☐	☐
Sudaromos sąlygos tėvams būti mokytojo padėjėjais	☐	☐	☐	☐	☐
Organizuojamos tėvų savipagalbos grupės (pvz., tėvams, auginantiesiems vaikus, turinčius autizmo spektro sutrikimą ir kt.)	☐	☐	☐	☐	☐

P1. Gal turite pasiūlymų visos dienos mokyklos idėjai?

VISOS DIENOS MOKYKLA: MODELIAI IR ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS

Mokslo studija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018. 360 p.

ISBN 978-9955-19-966-3 (internete)

ISBN 978-9955-19-977-9 (spausdintas)

Mokslo studijoje analizuojami visos dienos mokyklos įgyvendinimo modeliai bei visos dienos mokyklos veiklos efektyvumo tyrimai skirtingose Europos šalyse; esamos visos dienos mokyklos praktikos ir jų veiklos organizavimo ir finansavimo būdai Lietuvoje; Lietuvos švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų teisinis reglamentavimas, poreikis ir prieinamumas vaikams. Mokslo studijoje pristatomi Lietuvoje atlikto švietimo, sveikatos, socialinių ir kultūros paslaugų poreikio ir prieinamumo vaikams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams) tyrimo rezultatai.

Leidinys rekomenduojamas pedagoginei bendruomenei, švietimo politikos formuotojams, mokslininkams ir visiems besidomintiems mokyklos kaita.

**Jolita Dudaitė, Valdonė Indrašienė, Violeta Jegelevičienė,
Brigita Kairienė, Odeta Merfeldaitė, Daiva Penkauskienė,
Jolanta Pivorienė, Romas Prakapas, Asta Railienė**

VISOS DIENOS MOKYKLA: MODELIAI IR ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS.

Mokslo studija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018. 360 p.

Bibliogr. 324-342

ISBN 978-9955-19-966-3 (internete)

ISBN 978-9955-19-977-9 (spausdintas)

Jolita Dudaitė, Valdonė Indrašienė, Violeta Jegelevičienė,
Brigita Kairienė, Odeta Merfeldaitė, Daiva Penkauskienė,
Jolanta Pivorienė, Romas Prakapas, Asta Railienė

**VISOS DIENOS MOKYKLA: MODELIAI IR
ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS**

Mokslo studija

Maketavo Karolis Simaitis

2019 09 10

Užsakymas 21465

Mykolo Romerio universitetas

Ateities g. 20, Vilnius

Puslapis internete www.mruni.eu

El. paštas roffice@mruni.eu

Parengė spaudai UAB „Baltic Printing House“

Svajonės g. 40, LT-94101 Klaipėda

Puslapis internete www.balticprinting.com

El. paštas info@balticprinting.com

Spausdino UAB “BMK leidykla”

A. Mickevičiaus g. 5, Vilnius

www.bmkleidykla.lt

info@bmkleidykla.lt

ISBN 978-9955-19-977-9

